

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ

ΣΧΟΛΗ
ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΤΟΜΕΑΣ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

ΠΜΣ
ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ
ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ

Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία

**«Ο Ρόλος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην
καταπολέμηση της Παιδικής Φτώχειας»**

ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΑ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ

ΑΜ: 20035

Επιβλέπων Καθηγητής : Γαβριήλ Αμίτσης

**Αθήνα,
Μάιος 2022**

UNIVERSITY OF West ATTICA

DEPARTMENT
BUSSINESS ADMINISTRATION

DIVISION
SOCIAL POLICE

MSc in HEALTH AND SOCIAL
CARE MANAGEMENT

Diploma Thesis

**«The role of local government in the fight against
Child Poverty»**

TRIANTAFYLLIA ATHANASIOU

Registration Number: 20035

Supervisor name and surname:

Gabriel Amitsis

**Athens,
May 2022**

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ

ΣΧΟΛΗ
ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΤΟΜΕΑΣ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

ΠΜΣ
ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ
ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΦΡΟΝΤΙΔΑΣ

Τίτλος εργασίας :Ο Ρόλος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην Καταπολέμηση της Παιδικής Φτώχειας

Μέλη Εξεταστικής Επιτροπής συμπεριλαμβανομένου και του Εισηγητή

Η μεταπτυχιακή διπλωματική εργασία εξετάστηκε επιτυχώς από την κάτωθι Εξεταστική Επιτροπή:

A/a	ΟΝΟΜΑ ΕΠΩΝΥΜΟ	ΒΑΘΜΙΔΑ/ΙΔΙΟΤΗΤΑ	ΨΗΦΙΑΚΗ ΥΠΟΓΡΑΦΗ
	ΓΑΒΡΙΗΛ ΑΜΙΤΣΗΣ	ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ	
	ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΙΕΡΡΑΚΟΣ	ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ	
	ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΣΕΠΕΤΗΣ	ΕΠΙΚΟΥΡΟΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ	

ΔΗΛΩΣΗ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η κάτωθι υπογεγραμμένη Τριανταφυλλιά Αθανασίου του Αναστασίου, με αριθμό μητρώου 20035, φοιτήτρια του Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών «Διοίκηση και Διαχείριση Μονάδων Υγείας και Κοινωνικής Φροντίδας» του Τμήματος Διοίκησης Επιχειρήσεων της Σχολής Διοικητικών, Οικονομικών και Κοινωνικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής, δηλώνω ότι:

«Είμαι συγγραφέας αυτής της μεταπτυχιακής εργασίας και ότι κάθε βοήθεια την οποία είχα για την προετοιμασία της, είναι πλήρως αναγνωρισμένη και αναφέρεται στην εργασία. Επίσης, οι όποιες πηγές από τις οποίες έκανα χρήση δεδομένων, ιδεών ή λέξεων, είτε ακριβώς είτε παραφρασμένες, αναφέρονται στο σύνολό τους, με πλήρη αναφορά στους συγγραφείς, τον εκδοτικό οίκο ή το περιοδικό, συμπεριλαμβανομένων και των πηγών που ενδεχομένως χρησιμοποιήθηκαν από το διαδίκτυο. Επίσης, βεβαιώνω ότι αυτή η εργασία έχει συγγραφεί από μένα αποκλειστικά και αποτελεί προϊόν πνευματικής ιδιοκτησίας τόσο δικής μου, όσο και του Ιδρύματος.

Παράβαση της ανωτέρω ακαδημαϊκής μου ευθύνης αποτελεί ουσιώδη λόγο για την ανάκληση του πτυχίου μου».

**Επιθυμώ την απαγόρευση πρόσβασης στο πλήρες κείμενο της εργασίας μου μέχρι 31/12/2022 και έπειτα από αίτηση μου στη Βιβλιοθήκη και έγκριση του επιβλέποντα καθηγητή.*

Η Δηλούσα

Τριανταφυλλιά Αθανασίου

*** Ονοματεπώνυμο /Ιδιότητα**

Ψηφιακή Υπογραφή Επιβλέποντα

(Υπογραφή)* *Εάν κάποιος επιθυμεί απαγόρευση πρόσβασης στην εργασία για χρονικό διάστημα 6-12 μηνών (embargo), θα πρέπει να υπογράψει ψηφιακά ο/η επιβλέπων/ουσα καθηγητής/τρια, για να γνωστοποιεί ότι είναι ενημερωμένος/η και συναινεί. Οι λόγοι χρονικού αποκλεισμού πρόσβασης περιγράφονται αναλυτικά στις πολιτικές του Ι.Α. (σελ. 6):*

https://www.uniwa.gr/wp-content/uploads/2021/01/%CE%A0%CE%BF%CE%BB%CE%B9%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%B5%CC%81%CF%82_%CE%99%CE%B4%CF%81%CF%85%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CF%85%CC%81_%CE%91%CF%80%CE%BF%CE%B8%CE%B5%CF%84%CE%B7%CF%81%CE%B9%CC%81%CE%BF%CF%85_final.pdf

ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η καταπολέμηση της παιδικής φτώχειας αποτελεί τον βασικότερο παράγοντα προόδου μιας κοινωνίας. Η παιδική φτώχεια ως φαινόμενο σχετίζεται αλλά και διαφοροποιείται από την φτώχεια των ενηλίκων και ο ορισμός της βρίσκεται τα τελευταία χρόνια στο επίκεντρο συζητήσεων και ανάλυσης για την λήψη εκείνων των μέτρων που θα την τοποθετήσουν ως κεντρικό άξονα των πολιτικών για την κοινωνική ένταξη και την κοινωνικοοικονομική πρόοδο. Η καταπολέμηση της παιδικής φτώχειας απαντάται σε όλα τα κείμενα ανθρωπίνων δικαιωμάτων τόσο του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών όσο και της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η Σύμβαση για τα δικαιώματα του παιδιού που κυρώθηκε από τη Χώρα μας το 1992 αναγνωρίζει ρητά το δικαίωμα κάθε παιδιού για ένα κατάλληλο επίπεδο διαβίωσης, που να επιτρέπει τη σωματική, πνευματική, ψυχική, ηθική και κοινωνική ανάπτυξή του. Στη Σύμβαση τονίζεται επιπλέον η ανάγκη υλικής υποστήριξης των παιδιών, κυρίως σε σχέση με τη διατροφή, το ρουχισμό και την κατοικία. Η φτώχεια και ο κοινωνικός αποκλεισμός στα παιδιά τα εμποδίζει να έχουν ένα αξιοπρεπές βιοτικό επίπεδο και έχει επιπτώσεις στην προσωπική τους ανάπτυξη, στην υγεία τους, στην ασφάλεια τους.

Επιπλέον περιορίζει τα θεμελιώδη δικαιώματα τους και τα εκθέτει σε κίνδυνο ζωής, οδηγεί στη συσσώρευση μειονεξιών, που δεν αναπληρώνονται ούτε αντιστρέφονται, με αποτέλεσμα να αυξάνει τις αποτυχίες στη μετέπειτα ζωή τους και τον κίνδυνο αναπαραγωγής και διαγενεακής μεταβίβασης της φτώχειας. Η ανάπτυξη των κατάλληλων πολιτικών για την αντιμετώπιση του φαινομένου πρέπει να βρίσκεται στο επίκεντρο των μέτρων και δράσεων που θα μειώσουν ή και θα εξαλείψουν το φαινόμενο.

Ο ρόλος των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης Α' βαθμού (Δήμων), όπως αυτός μετεξελέγχθηκε και απέκτησε διευρυμένες αρμοδιότητες μέσω του προγράμματος «Καλλικράτη» είναι καθοριστικός τόσο στην εφαρμογή κοινωνικής πολιτικής σε τοπικό επίπεδο όσο και μέσω της αποκέντρωσης των αρμοδιοτήτων σε επίπεδο εντοπισμού, καταγραφής και αξιολόγησης των αναγκών των ευπαθών ομάδων του πληθυσμού και δη των παιδιών και οικογενειών που βιώνουν τον κίνδυνο φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού. Η εφαρμογή μέτρων και η ανάληψη δράσεων από τους Δήμους για την παιδική φτώχεια μπορεί να προσδώσει τα πλέον θετικά αποτελέσματα για τη μείωση της παιδικής φτώχειας. Η πρόκληση είναι να προσδιοριστούν οι στόχοι και να ιεραρχηθεί το φάσμα των παρεμβάσεων για ολοκληρωμένες κοινοτικές πρωτοβουλίες και υπηρεσίες

προς τα παιδιά και τις οικογένειες τους.

Λέξεις Κλειδιά: Παιδική Φτώχεια, Φτώχεια Κοινωνικός αποκλεισμός , Τοπική αυτοδιοίκηση, Κοινωνικές Υπηρεσίες , Νόμος Καλλικράτη.

ABSTRACT

Fight against child poverty is the key to a society's progress. Child poverty as a phenomenon is related to and differentiated from adult poverty and in recent years its definition has become the center of discussions and analysis to take upon those measures that will place it at the center of policies for social inclusion and social economic progress. It is found in all human rights texts, both in the United Nations and in the European Union.

The Convention on the Rights of the Child, ratified by our country in 1992, explicitly recognizes the right of every child to an adequate standard of living, which enables his or her physical, spiritual, mental, moral, and social development. The Convention also emphasizes the need for material support for children, mainly in relation to food, clothing, and housing. Poverty and social exclusion in children prevent them from having a decent standard of living and affect their personal development, their health, and their safety. In addition, it restricts their fundamental rights and puts them at risk of death, leading to the accumulation of disadvantages that are not replaced or reversed, thus increasing the failures in their later life and the risk of reproduction and intergenerational transmission of poverty. The development of appropriate policies to address the phenomenon must be at the heart of measures and actions that will reduce or even eliminate the phenomenon.

The role of Local Authorities at the First Degree (Municipalities), as it has evolved and acquired expanded responsibilities through the "Kallikrates" program in Greece is crucial both in the implementation of social policies at the local level and because of the responsibilities' decentralization local authorities can identify, register, and evaluate more efficiently the needs of vulnerable groups of the population, especially children and families that are at risk of poverty and social exclusion. Therefore, the implementation of measures and the undertaking of actions by Municipalities can give positive outcomes to the fight against child poverty. The challenge is the goal setting and the prioritization of interventions which enhance integrated community initiatives and services for children and their families.

Key Words: *Child poverty, Social exclusion, Local government, Social services.*

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Ευχαριστώ θερμά τον επιβλέποντα καθηγητή μου, κύριο Αμίτση Γαβριήλ για την εμπιστοσύνη, την υποστήριξη και την γενικότερη καθοδήγηση που μου παρείχε κατά την εκπόνησή της εργασίας. Η συμβολή του αποτέλεσε για μένα έμπνευση στην αναζήτηση νέων πηγών γνώσης και νέων οριζόντων στην επαγγελματική μου σταδιοδρομία! Ευχαριστώ επίσης τους καθηγητές του Μεταπτυχιακού προγράμματος «Διοίκηση και Διαχείριση Μονάδων Υγείας και Κοινωνικής Φροντίδας» που ήταν πάντα αρωγοί καθ' όλη την διάρκεια των σπουδών και σε πραγματικά δύσκολες συνθήκες εξ αιτίας της πανδημίας του κορωνοϊού. Τέλος ευχαριστώ την οικογένειά μου για την αμέριστη συμπαράσταση και στήριξη καθώς και τους συναδέλφους μου για την βοήθεια και την υπομονή που επέδειξαν σε αυτό το σπουδαίο ταξίδι και στην ολοκλήρωση αυτής της προσπάθειας.

Κατάλογος Συντομογραφιών

ΕΕ Ευρωπαϊκή Ένωση

ΕΕΕ Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα

ΕΠΑΝΑΔ Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Ανάπτυξης Ανθρώπινου Δυναμικού

ΕΠΑΝΑΔΕΔΒΜ Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Ανάπτυξης Ανθρώπινου Δυναμικού
Εκπαίδευσης και Δια Βίου Μάθησης

ΕΕΤΑΑ Ελληνική Εταιρεία Τοπικής Αυτοδιοίκησης και Ανάπτυξης

ΕΣΥΕ Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδας

ΕΚΚΑ Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης

ΙΤΑ Ινστιτούτο Τοπικής Αυτοδιοίκησης

ΚΕΑ Κοινωνικό Εισόδημα Αλληλεγγύης

ΚΥΑ Κοινή Υπουργική Απόφαση

ΚΔΑΠ Κέντρο Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών

ΚΔΑΠΜεΑ Κέντρο Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών με Αναπηρία

ΟΑΕΔ Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού

ΟΕΥ Οργανισμός Εσωτερικής Υπηρεσίας

ΟΗΕ Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών

ΟΤΑ Οργανισμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης

ΠΕΠ Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα

ΠΕΦ Προσχολική Εκπαίδευσης και Φροντίδα

UN United Nation

ΤΕΒΑ/ FEAD Ταμείο Ευρωπαϊκής Βοήθειας προς τους Απόρους/Fund for European Aid
to the Most Deprived

ΥΑ Υπουργική Απόφαση

ΥΠΕΚΥΠ Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Δήλωση Συγγραφέα	σελ. iv
Σύντομη Περίληψη	σελ. v
ABSTRACT.....	σελ. vii
Ευχαριστίες.....	σελ. viii
Κατάλογος Συντομογραφιών	σελ. ix
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	σελ.5
1.Το μεθοδολογικό υπόδειγμα της Ερευνάς.....	σελ.6
2. Η διάρθρωση της Εργασίας	σελ.6
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο :Οι Θεωρητικές Προσεγγίσεις της Φτώχειας, της Παιδικής Φτώχειας και του Κοινωνικού Αποκλεισμού	σελ.7
1.1 Φτώχεια και προσεγγίσεις.....	σελ.7
1.2 Κοινωνικός Αποκλεισμός	σελ.15
1.3 Παιδική Φτώχεια	σελ.18
1.3.1 <i>Διαστάσεις της παιδικής φτώχειας και αιτιολογικοί παράγοντες</i> ..	σελ.23
1.4 Δείκτες Μέτρησης της Φτώχειας και του Κοινωνικού αποκλεισμού.....	σελ. 28
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο Η παιδική φτώχεια στην Ελλάδα και τα προγράμματα που εφαρμόζονται σε εθνικό και τοπικό επίπεδο για την καταπολέμηση του φαινομένου	σελ.32
2.1 Η Παιδική φτώχεια στην Ελλάδα	σελ.32

2.2.Βασικά Συμπεράσματα από την «Ανάλυση παιδικής φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού στην Ελλάδα: Ακάλυπτες ανάγκες και φραγμοί στην πρόσβαση» UNISEF 2021	σελ.35
2.2.1 Παιδική Φτώχεια και κοινωνικός αποκλεισμός στην Ελλάδα.....	σελ.36
2.2.2 Πρόσβαση σε υπηρεσίες Υγείας	σελ.38
2.2.3 Πρόσβαση σε υπηρεσίες στέγασης.....	σελ.39
2.2.4 Πρόσβαση σε Υγιεινή Διατροφή	σελ. 40
2.2.5 Πρόσβαση σε προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα.....	σελ.44
2.2.6 Πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση	σελ. 47
2.3 Το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τα Δικαιώματα του Παιδιού.....	σελ.48
2.4 Η Σύσταση του Συμβουλίου της ΕΕ για τη θέσπιση της Ευρωπαϊκής Εγγύησης για τα παιδιά.....	σελ.58
2.5 Προγράμματα Καταπολέμησης της Παιδικής Φτώχειας σε Εθνικό Επίπεδο.....	σελ.63
2.5.1 Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα.....	σελ. 63
2.5.2 Επίδομα Παιδιού.....	σελ. 66
2.5.3 Επίδομα γέννησης.....	σελ. 67
2.5.4 Ενίσχυση Οικογενειών ορεινών και Μειονεκτικών περιοχών.....	σελ. 68
2.5.5 Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Επισιτιστικής και Βασικής Υλικής Συνδρομής για το Ταμείο Ευρωπαϊκής Βοήθειας για τους Απόρους (TEBA/FEAD).....	σελ.68
2.5.6 Σχολικά Γεύματα.....	σελ.69
2.5.7 Πρόγραμμα Εναρμόνισης Επαγγελματικής και Οικογενειακής Ζώης.....	σελ.69
2.6 Προγράμματα Καταπολέμησης της παιδικής φτώχειας σε Τοπικό	

Επίπεδο.....	σελ.71
2.6.1 Μείωση/απαλλαγή Δημοτικών τελών.....	σελ.71
2.6.2 Έκτακτη Οικονομική ενίσχυση απόρων.....	σελ.71
2.6.3 Κέντρα Κοινότητας.....	σελ.73
2.6.4 Κοινωνικές δομές Άμεσης Αντιμετώπισης της Φτώχειας.....	σελ.74
2.6.5 Πρόγραμμα «Στέγαση και απασχόληση».....	σελ.75
2.6.7 Βρεφονηπιακοί και Παιδικοί Σταθμοί.....	σελ.75
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο Η Τοπική αυτοδιοίκηση στην Ελλάδα, ο Νόμος Καλλικράτη και οι αρμοδιότητες Κοινωνικής πολιτικής σε Τοπικό Επίπεδο	σελ.77
3.1 Ιστορική αναδρομή της Τοπικής αυτοδιοίκησης.....	σελ.78
3.1.1 Κατηγορίες Δήμων	σελ.80
3.2 Η Άσκηση Κοινωνικής Πολιτικής από την Τοπική αυτοδιοίκηση.....	σελ.82
3.3 Θεσμοθέτηση του Εθνικού Συστήματος Κοινωνικής Φροντίδας και ο ρόλος της Τοπικής αυτοδιοίκησης α΄ βαθμού.....	σελ.86
3.4 Ο Κώδικας Δήμων και Κοινοτήτων ,ο Νόμος Καλλικράτη και οι μεταφερόμενες αρμοδιότητες στον τομέα της Κοινωνικής Πολιτικής.....	σελ.88
3.5 Η σημερινή διάρθρωση των Οργανικών Μονάδων Κοινωνικής πολιτικής (Κοινωνικών Υπηρεσιών) στους Δήμους και οι ανακύπτουσες αρμοδιότητες.	σελ.93
3.6 Χρηματοδότηση Δήμων και Επιχειρησιακά Σχέδια	σελ.103
3.6.1 Τα έσοδα των Δήμων	σελ.103

3.6.2 Επιχειρησιακά Σχέδια των Δήμων	σελ.105
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο Κοινωνική Πολιτική και Τοπική Αυτοδιοίκηση σε χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, προγράμματα και καλές πρακτικές για την Καταπολέμηση της παιδικής Φτώχειας	σελ.107
4.1 Η Κοινωνική πολιτική στην Ευρώπη σε επίπεδο τοπικής αυτοδιοίκησης	σελ.107
4.2 Προγράμματα και καλές πρακτικές Χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε Εθνικό και Τοπικό επίπεδο	σελ.110
Α. Καλές πρακτικές σε Εθνικό Επίπεδο σε Χώρες της στην Ευρωπαϊκής Ένωσης.....	σελ.110
Β. Παρεμβάσεις και καλές πρακτικές σε επίπεδο Δήμων στην ΕΕ	σελ.116
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο Συμπεράσματα – Προτάσεις	σελ.124
5.1 Συμπεράσματα.....	σελ. 124
5.2 Προτάσεις	σελ. 127
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	σελ.132

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το φαινόμενο της παιδικής φτώχειας είναι συνδεδεμένο με την φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό του ενήλικου πληθυσμού. Η φτώχεια ως κοινωνικό φαινόμενο απασχολεί διαχρονικά τον σχεδιασμό αλλά και την εφαρμογή της Κοινωνικής πολιτικής όχι μόνο σε εθνικό και τοπικό επίπεδο αλλά ευρύτερα στο παγκόσμιο και ευρωπαϊκό γίγνεσθαι. Ο τρόπος όμως που τα παιδιά βιώνουν τη φτώχεια δεν μπορεί να γίνει κατανοητός, εξετάζοντας αποκλειστικά τη φτώχεια των ενηλίκων. Καθώς οι οικονομικές ανισότητες, η έλλειψη πρόσβασης σε βασικά αγαθά και υπηρεσίες αλλά και η υλική αποστέρηση αναπαράγουν διαγενεακά το φαινόμενο της παιδικής φτώχειας η στόχευση σε πολιτικές που θα μειώσουν ή και θα εξαλείψουν την φτώχεια στα παιδιά αποτελούν το μόνο δρόμο για την καταπολέμηση του φαινομένου.

Έτσι σκοπός της παρούσης διπλωματικής εργασίας είναι η μελέτη και ανάλυση του φαινομένου της παιδικής φτώχειας υπό το πρίσμα των δράσεων και των πολιτικών που εφαρμόζονται σε επίπεδο τοπικής αυτοδιοίκησης καθώς και η διερεύνηση του ρόλου της τοπικής αυτοδιοίκησης ως φορέα παροχής πρωτοβάθμιας κοινωνικής φροντίδας μέσα από δράσεις και προγράμματα που προσανατολίζονται στο παιδί σε ανάγκη και κυρίως στο παιδί που βρίσκεται σε φτώχεια και κοινωνικό αποκλεισμό. Οι επιμέρους στόχοι αφορούν την καταγραφή και τον εντοπισμό των προγραμμάτων που ήδη υλοποιούνται αλλά και την ανάλυση των προβλημάτων και των ελλείψεων στην παροχή υπηρεσιών πρόληψης και αντιμετώπισης της παιδικής φτώχειας. Επιμέρους στόχο επίσης αποτελεί η ανάδειξη του φαινομένου της παιδικής φτώχειας ως κυρίαρχο ζήτημα στην εφαρμογή πολιτικών και τρόπων αντιμετώπισης καθώς και η ανάδειξη αποτελεσματικών και επιστημονικά τεκμηριωμένων μεθόδων εντοπισμού και καταγραφής ευρύτερα των κοινωνικών αναγκών και ειδικότερα της παιδικής φτώχειας σε τοπικό επίπεδο, όπως και ο σχεδιασμός Οργάνωσης και λειτουργίας Κοινωνικών Υπηρεσιών και προγραμμάτων σε τοπικό επίπεδο για την κάλυψη αυτών των αναγκών.

Επίσης ο καθορισμός των αρμοδιοτήτων της Τοπικής αυτοδιοίκησης, ο τρόπος διασύνδεσής και συντονισμού μεταξύ των εμπλεκόμενων υπηρεσιών για την καταπολέμηση της παιδικής φτώχεια και του κοινωνικού αποκλεισμού και ο εντοπισμός των παραγόντων που θα επηρεάσουν θετικά την αποδοτικότητα και αποτελεσματικότητα

των πολιτικών και των προγραμμάτων για την καταπολέμηση της παιδικής φτώχειας όπως αυτές εκπονούνται και υλοποιούνται από τους φορείς της Τοπικής αυτοδιοίκησης .

1. Το μεθοδολογικό υπόδειγμα της έρευνας

Η μεθοδολογία εκπόνησης της παρούσης διπλωματικής εργασίας βασίστηκε αφενός σε βιβλιογραφική έρευνα μέσω αναζήτησης πηγών σχετικών με το θέμα, ήτοι βιβλίων, επιστημονικών άρθρων ,συγγραμμάτων, στατιστικών στοιχείων και μελετών αφετέρου σε θεσμική έρευνα μέσω αναζήτησης της σχετικής νομοθεσίας καθώς και έρευνα άρθρων και αναφορών μέσω διαδικτύου!

2. Η διάρθρωση της εργασίας

Η Διπλωματική εργασία αναπτύσσεται σε 5 κεφάλαια ως ακολούθως :

Στο Πρώτο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στο θεωρητικό πλαίσιο και τις προσεγγίσεις της φτώχειας του κοινωνικού αποκλεισμού και της παιδικής φτώχειας. Επίσης παρουσιάζονται οι δείκτες που έχουν υιοθετηθεί για την μέτρηση του φαινομένου καθώς και οι αιτιολογικοί παράγοντες όπως αποτυπώνονται στη σχετική βιβλιογραφία.

Στο Δεύτερο Κεφάλαιο αναλύεται η παιδική φτώχεια στην Ελλάδα και η εξέλιξη του φαινομένου υπό το πρίσμα των παροχών επιδομάτων και προγραμμάτων που εφαρμόζονται σε εθνικό και τοπικό επίπεδο για την καταπολέμηση του φαινομένου .

Στο Τρίτο Κεφάλαιο παρουσιάζεται μέσω ιστορικής αναδρομής ο ρόλος της Τοπικής αυτοδιοίκησης στην Ελλάδα στην εφαρμογή προγραμμάτων και δράσεων για την καταπολέμηση της παιδικής φτώχειας σε σχέση με τις αρμοδιότητες που έχουν ανατεθεί σε επίπεδο κοινωνικής προστασίας μετά τον Νόμο Καλλικράτη καθώς και οι Τοπικές Κοινωνικές Υπηρεσίες

Στο Τέταρτο κεφάλαιο παρουσιάζονται προγράμματα που καταπολεμούν την παιδική φτώχεια σε χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) και καλά παραδείγματα σε επίπεδο Τοπικής αυτοδιοίκησης

Στο Πέμπτο κεφάλαιο παρουσιάζονται τα συμπεράσματα από την μελέτη που πραγματοποιήθηκε και αποτυπώνονται προτάσεις για την εφαρμογή μέτρων και προγραμμάτων σχετικά με την καταπολέμηση της παιδικής φτώχειας σε επίπεδο τοπικής αυτοδιοίκησης

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

ΟΙ ΘΕΩΡΗΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΤΗΣ ΦΤΩΧΕΙΑΣ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΦΤΩΧΕΙΑΣ

1.1 Φτώχεια και Προσεγγίσεις

Ο εννοιολογικός αλλά και ποσοτικός προσδιορισμός της Φτώχειας έχει αποτελέσει και συνεχίζει να αποτελεί πεδίο ερευνητικών αναζητήσεων, συζήτησης και ανάλυσης όλων των πλευρών, δεδομένων και στοιχείων που συντίθενται αποσυντίθενται αλλά τελικά επηρεάζουν και προκαλούν το φαινόμενο. Η φτώχεια, σύμφωνα με την Επιτροπή του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών(ΟΗΕ) για τα Κοινωνικά Οικονομικά και Πολιτιστικά Δικαιώματα είναι κάτι περισσότερο από την έλλειψη εισοδήματος και πόρων για την εξασφάλιση βιώσιμων συνθηκών διαβίωσης, έχει μορφές όπως η πείνα, ο υποσιτισμός, η περιορισμένη πρόσβαση στην εκπαίδευση και σε άλλες βασικές υπηρεσίες, η κοινωνική διάκριση και ο αποκλεισμός καθώς και η απουσία συμμετοχής στη λήψη αποφάσεων.

Ως ένα φαινόμενο με πολλές διαστάσεις η φτώχεια έχει άμεση σύνδεση με τα ανθρώπινα δικαιώματα καθώς συνιστά μία άμεση επίθεση στα θεμελιώδη ατομικά δικαιώματα, απεικονίζει τις αποτυχίες στα συστήματα αναδιανομής πόρων και ευκαιριών κατά τρόπο δίκαιο και οδηγεί σε βαθιές ανισότητες.(<https://www.coe.int/en/web/compass/poverty#7>)

Σύμφωνα με το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο επίσης, οι άνθρωποι, θεωρείται ότι ζουν μέσα στη φτώχεια όταν το εισόδημα και οι πόροι τους είναι τόσο ελλιπή που τους εμποδίζουν από το απολαύσουν ένα βιοτικό επίπεδο που θεωρείται αποδεκτό στην κοινωνία στην οποία ζουν. Εξ αιτίας της φτώχειας τους, ενδέχεται να συναντούν πολλούς περιορισμούς, λόγω της ανεργίας, του χαμηλού εισοδήματος, των κακών συνθηκών στέγασης, της ανεπαρκούς υγειονομικής περίθαλψης, καθώς και φραγμούς στη δια βίου μάθηση, τον πολιτισμό, τον αθλητισμό και την ψυχαγωγία. Συχνά εξαιρούνται και περιθωριοποιούνται όσον αφορά τη συμμετοχή σε δραστηριότητες (οικονομικές, κοινωνικές και πολιτιστικές), που για άλλους ανθρώπους είναι ο κανόνας, και η πρόσβαση τους στα θεμελιώδη δικαιώματα ενδέχεται να είναι περιορισμένη.

Ως ένα πολυπαραγοντικό φαινόμενο με αιτιάσεις στις οικονομικές, κοινωνικές, πολιτισμικές αλλά και ατομικές συνθήκες στον συγκεκριμένο χώρο και χρόνο που το άτομο ζει/διαβιεί «η έννοια της φτώχειας είναι συνυφασμένη με τις κλασικές μορφές

κοινωνικοοικονομικών ανισοτήτων, παρουσιάζει ιδιαίτερη πολυπλοκότητα και μπορεί να ιδωθεί υπό διαφορετικές επιστημονικές προσεγγίσεις» Σούλης Σ., (2015 :293)

Οι θεωρητικές προσεγγίσεις της Φτώχειας σύμφωνα με τον Ιωαννίδη ,Παπαθεοδώρου και Σουφτά (2012) όπως εξελίσσονται ιστορικά αποτυπώνουν και αντανακλούν τις κυρίαρχες αντιλήψεις για την Οργάνωση και τη διαχείριση της κοινωνίας , τη φύση και το χαρακτήρα των κοινωνικών προβλημάτων που πρέπει να ερμηνευτούν καθώς και τη γενικότερη οικονομική, κοινωνική και πολιτική συγκυρία, έτσι η φτώχεια «έχει αποτελέσει διαχρονικά ζήτημα ενδιαφέροντος – για την κοινωνία ως ένα αρνητικό φαινόμενο, για τον ακαδημαϊκό κόσμο ως αντικείμενο διερεύνησης και για τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής ως ένα πρόβλημα που δημιουργεί εκρηκτική δυσαρέσκεια και πρέπει να αντιμετωπιστεί. (Ιωαννίδης Α., Παπαθεοδώρου Χ., Σουφτάς Δ., 2012 :13) Ο Φερόνας (2004: 64) επίσης αναφέρει ότι η παραδοσιακή έννοια της φτώχειας ήταν επί πολλές δεκαετίες επικεντρωμένη μόνο στην οικονομική διάσταση της αποστέρησης, από το 1970 και έπειτα οι ορισμοί για την Φτώχεια διευρύνονται αποκτώντας πολυδιάστατο περιεχόμενο. Σύμφωνα τώρα με τον Μπαλούρδο (2015: 30) σε όλες τις μεθοδολογικές προσεγγίσεις της Φτώχειας συναντώνται τα εξής στοιχεία :

α) Περιγράφεται μία κατάσταση, σύμφωνα με την οποία φαίνεται να υπάρχει έλλειμμα ευημερίας ή αδυναμία κάλυψης κάποιων στοιχειωδών αναγκών

β) Επιλέγεται το εισόδημα ως καταλληλότερος δείκτης αποτίμησης της ευημερίας. Η φτώχεια ορίζεται σε όρους επιπέδου διαβίωσης βάσει ενός μη αποδεκτού επιπέδου εισοδήματος.

γ) Με τον ad hoc καθορισμό μιας διαχωριστικής γραμμής, οι φτωχοί (κάτω από το όριο φτώχειας) οι οποίοι βρίσκονται σε απελπιστικά χειρότερη κατάσταση διαχωρίζονται από τους μη φτωχούς (πάνω από το όριο φτώχειας) οι οποίοι έχουν διαφορετικά μορφολογικά χαρακτηριστικά.

Στον παρακάτω πίνακα που ανακτήθηκε από άρθρο του καθηγητή Διονύσιου Μπαλούρδου μπορούμε να διακρίνουμε, με μια διαδικασία συνάρτησης σταθερών και μεταβλητών τμημάτων τις δυσκολίες κατά την προσπάθεια προσέγγισης της φτώχειας αλλά και την δυσκολία στην αναζήτηση των παραγόντων που τη συνθέτουν :

Σταθερό τμήμα	Μεταβλητό τμήμα σε συνάρτηση με:
1. Είναι φτωχός	1. Εξειδίκευση της μονάδας αναφοράς. 1.1 Το άτομο, η οικογένεια, το νοικοκυριό. 1.2 Η κοινωνική ομάδα, η περιοχή, η χώρα.
2. όποιος δεν διαθέτει	2. Αναφορά (άμεση ή έμμεση) στις αιτιακές ερμηνείες. Π.χ.: 2.1 Λόγω προσωπικής ανεπάρκειας οφειλόμενης σε: (α) προσωπικό ατύχημα (β) κοινωνικό ατύχημα (γ) θέση στην κοινωνική διάρθρωση. 2.2 Λόγω έλλειψης διαπιστευτηρίων βασισμένων στις σχέσεις ανταλλαγής, παραγωγής, εργασίας, κληρονομιάς, ιδιωτικής διανομής, κοινωνικής διανομής, κοινωνικού δικαίου. 2.3 Λόγω της επίδρασης των συστημάτων και των δυνάμεων διανομής και αναδιανομής των πόρων
3. Πόρους	3. Εξειδικεύσεις του είδους των πόρων. Π.χ.: 3.1 Εισοδήματα με τη στενή έννοια. 3.2 Εισοδήματα σε είδος, σε αγαθά και σε υπηρεσίες διαθέσιμα στον δημόσιο και ιδιωτικό τομέα (σύμφωνα με τον ορισμό της Ε.Ο.Κ. (22/7/1975). 3.3 Χρηματικά εισοδήματα και απασχόληση, από ακίνητα ή κινητές αξίες, από παροχές κοινωνικών ή

	<p>δημόσιων υπηρεσιών, προσωπικά εισοδήματα σε είδος.</p> <p>3.4 Οικονομικοί πόροι προερχόμενοι: (α) από την κοινωνική θέση, (β) από τις διαπροσωπικές σχέσεις, (γ) από το κοινωνικό γόητρο, τη δύναμη κ.ά..</p>
4. Αρκετούς	<p>4. Εξειδίκευση των μεθόδων μέτρησης των ορίων φτώχειας. 4.1 Οι μέθοδοι μέτρησης των ορίων ποικίλλουν κυρίως ως προς τη λογική τους και τη συγκρότησή τους, σε συνάρτηση με τις επιλογές που γίνονται στο επόμενο βήμα (5) αλλά όχι αποκλειστικά. 4.2 Στην πράξη, όλα τα κριτήρια που εξειδικεύονται στο βήμα 5 επιδέχονται μινιμαλιστικές και μαξιμαλιστικές παραλλαγές των ορίων φτώχειας με συνακόλουθη διακύμανση των επιπτώσεων των ορίων που χρησιμοποιούνται</p>
5. Για να εξασφαλίσουν	<p>5. εξειδίκευση των στόχων /κριτηρίων πχ:</p> <p>5.1 Η βιολογική επιβίωση και η φυσική επάρκεια</p> <p>5.2 Οι ελάχιστα αποδεκτοί όροι διαβίωσης στο επίπεδο της υπό εξέταση χώρας</p> <p>5.3 Το είδος της διατροφής, η συμμετοχή σε δραστηριότητες, οι συνθήκες διαβίωσης, οι ανέσεις κλπ. που είναι συνήθειες ή ευρέως διαδεδομένες και</p>

	αποδεκτές σε μια δεδομένη κοινωνία
	5.4 Ο τρόπος με τον οποίο τα ίδια τα άτομα προσλαμβάνουν την κοινωνική-οικονομική τους κατάσταση

Πηγή: Μπαλούρδος Δ., (1991) *Μορφολογία της Φτώχειας και Κοινωνικός Αποκλεισμός: Θεωρητικές και Μεθοδολογικές περιπλοκές*. Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών 83:115-116

Οι Παπαθεοδώρου και Παπαναστασίου(2010) αναφέρουν ότι για την κατανόηση του φαινομένου της φτώχειας και για την χάραξη αποτελεσματικών πολιτικών που αφορούν την αντιμετώπισή της, βασικό ζήτημα αποτελούν οι μηχανισμοί με τους οποίους η φτώχεια αναπαράγεται.

Έτσι υπάρχουν αντιτιθέμενες απόψεις στον ακαδημαϊκό διάλογο αλλά και ερμηνείες «που προσεγγίζουν την αναπαραγωγή της φτώχειας μέσα στο χρόνο από τη μια μεριά ως αποτέλεσμα ατομικών χαρακτηριστικών ή/και επιλογών και από την άλλη ως ενδημικό φαινόμενο των σύγχρονων καπιταλιστικών κοινωνιών.» Είναι προφανές ότι «ο σχετικός ακαδημαϊκός διάλογος επηρεάζεται σημαντικά από το επιστημονικό πεδίο ή/και το θεωρητικό παράδειγμα εντός του οποίου αναπτύσσεται» (Παπαθεοδώρου Χ., Παπαναστασίου Σ.Α., 2010:19). Επίσης «ο τρόπος μέτρησης της έκτασης και έντασης της φτώχειας αποτελούν θεμελιώδη και αλληλένδετα ερωτήματα για τη μελέτη του φαινομένου της φτώχειας στο χώρο της κοινωνικής έρευνας» (Κωστάκη Α., και συν 1995: 63) Σύμφωνα τώρα με την Mestrum (2011:161) «Αυτό που δεν πρέπει ποτέ να ξεχνάμε είναι ότι οι ορισμοί της φτώχειας, ο τρόπος με τον οποίο γίνεται αντιληπτή η φτώχεια και οι πολιτικές που εφαρμόζονται για την καταπολέμησή της, είναι πάντα το αποτέλεσμα των ενεργειών που γίνονται από τους μη φτωχούς».

Ένα άλλο ζήτημα σχετικά με την κατανόηση του φαινομένου της φτώχειας αφορά και το κατά πόσο πρέπει να προσεγγίζουμε τη φτώχεια με απόλυτους ή σχετικούς όρους έτσι «σύμφωνα με πολλούς ερευνητές η χρήση απλών ορισμών και δεικτών συμβάλλει στην καλύτερη κατανόηση της φτώχειας και των επιπτώσεών της από κοινό μη ειδικών, κοινό στο οποίο περιλαμβάνονται και οι πολιτικοί δρώντες. Από την άλλη πλευρά, πιο σύνθετη ανάλυση μπορεί να εμβαθύνει την κατανόησή μας για το φαινόμενο και επομένως να βελτιώσει την ικανότητά μας να το αντιμετωπίσουμε» (Κατσίκας και συν 2014:15)

Σύμφωνα επίσης με τον Chambers (2006) το τι θεωρείται ή τι είναι φτώχεια εξαρτάται από το ποιος κάνει την ερώτηση , αλλά και ποιος απαντά έτσι σύμφωνα με αυτή την άποψη υπάρχουν τέσσερα κύρια ζητήματα :Το πρώτο αφορά το εισόδημα και έτσι από οικονομολογικής συζήτησης αυτό είναι κάτι που μπορεί να μετρηθεί , το δεύτερο αφορά την έλλειψη υλικών πόρων και την έλλειψη πρόσβασης σε υπηρεσίες , το τρίτο αφορά την έλλειψη ικανοτήτων του ίδιου του ατόμου και το τέταρτο την πολυδιάστατη στέρηση.

Οι Μητράκος και Τσακλόγλου (2012) αναφέρουν επίσης ότι η καταγραφή της φτώχειας που υπάρχει σε μια κοινωνία γίνεται με δύο μορφές ως απόλυτη φτώχεια και ως σχετική φτώχεια. Με την έννοια της απόλυτης φτώχειας το άτομο θεωρείται φτωχό όταν το «εισόδημα του δεν επαρκεί για την επιβίωσή του ,δηλαδή τη διατήρηση της φυσικής του δύναμης και υγείας» (Μητράκος Θ., Τσακλόγλου Π., 2012:39) Υπό αυτήν την έννοια σύμφωνα με τους ίδιους συγγραφείς η απόλυτη φτώχεια ως έννοια δίνει έμφαση στις βιολογικές ανάγκες του ατόμου και όχι σε άλλες πτυχές της ζωή του όπως Κοινωνικές , πολιτιστικές κ.α.

Η έννοια της σχετικής φτώχειας ακολούθως τοποθετεί το άτομο ως φτωχό «όταν το εισόδημά του δεν επαρκεί για να του εξασφαλίσει ένα επίπεδο διαβίωσης συνεπές με τις συνθήκες και τα πρότυπα της συγκεκριμένης κοινωνίας στην οποία ζει» » (Μητράκος Θ., Τσακλόγλου Π., 2012:39).

Το άτομο λοιπόν στην περίπτωση της απόλυτης φτώχειας προκειμένου να ξεφύγει από αυτήν πρέπει να έχει και να μπορεί να καταναλώσει ένα «ελάχιστο καλάθι αγαθών και υπηρεσιών ποσοτικά και ποιοτικά καθορισμένων που να περιλαμβάνει τροφή, ένδυση, στέγαση κ.α., όπου «η χρηματική αξία αυτού του καλάθιού θα αντιστοιχεί στη λεγόμενη «απόλυτη γραμμή φτώχειας» (absolute poverty line)» (Μητράκος Θ., Τσακλόγλου Π., 2012:39), στην δε περίπτωση της σχετικής φτώχειας προσδιορίζεται «η σχετική γραμμή φτώχειας»(relative poverty line) η οποία βρίσκεται σε σχέση με τα οικονομικά και άλλα χαρακτηριστικά της κοινωνίας στην οποία ανήκει το άτομο και κατά συνέπεια μπορεί να διαφοροποιείται μεταξύ χωρών, αλλά και διαχρονικά» (Μητράκος Θ., Τσακλόγλου Π., 2012:39)

Έτσι η απόλυτη φτώχεια είναι «μια κατάσταση που χαρακτηρίζεται από ακραία στέρηση ειδών που αποτελούν βασικές ανθρώπινες ανάγκες συμπεριλαμβανομένων της τροφής, του ασφαλούς πόσιμου νερού, των εγκαταστάσεων υγιεινής, της υγείας, της στέγης, της

εκπαίδευσης και της πληροφόρησης. Δεν εξαρτάται μόνον από το εισόδημα αλλά και από την πρόσβαση σε υπηρεσίες» (UN 1995) και η σχετική θεώρηση της φτώχειας «σχετίζει την κατάσταση της φτώχειας με το γενικό επίπεδο ευημερίας σε μια κοινωνία και επομένως συνδέεται στενά με την ιδέα της ανισότητας» (Κατσίκας και συν 2014:15)

Στην Ελλάδα «η θεσμική ρύθμιση ενός ορίου φτώχειας καθιερώθηκε για πρώτη φορά το 2008, όπου υπήρξε νομοθετική εξειδίκευση της σχετικής φτώχειας με τον ν. 3631/2008 «Σύσταση Εθνικού Ταμείου Κοινωνικής Συνοχής» όπου στο άρθρο 1 ορίζεται ότι: Το όριο της φτώχειας ορίζεται στο 60% της διάμεσου του ισοδύναμου συνολικού διαθέσιμου εισοδήματος, σύμφωνα με τη μεθοδολογία που ακολουθείται κατά την έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των νοικοκυριών που διενεργείται ετησίως από τη γενική Γραμματεία της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας της Ελλάδας, (ΕΣΥΕ) δυνάμει του κανονισμού 1177/2003 του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου» (Αμίτσης Γ., 2016:69)

Στο επίπεδο της Ευρωπαϊκής πολιτικής «η φτώχεια προσεγγίζεται είτε ως ανεπάρκεια (απόλυτη ή ακραία φτώχεια) είτε ως ανισότητα (σχετική φτώχεια) ενώ τυποποιείται πλέον όχι μόνο με οικονομικούς δείκτες αλλά και με σύνθετους δείκτες αποστέρησης ως προς την κάλυψη βασικών αναγκών, την υγεία, την απασχόληση, την κατοικία, και την κατανάλωση αγαθών». (Αμίτσης Γ., 2014:15)

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και η Eurostat χρησιμοποιούν ένα σύνθετο δείκτη φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού με τις εξής συνιστώσες:

α) Εισοδηματική φτώχεια.

β) Σοβαρή υλική στέρηση η οποία αναφέρεται στην κατάσταση των ατόμων που δεν μπορούν να καλύψουν οικονομικά μια σειρά από ανάγκες που θεωρούνται ουσιώδους σημασίας για να ζήσουν μία αξιοπρεπή ζωή.

γ) Άτομα που διαβιούν σε νοικοκυριά με πολύ χαμηλή ένταση εργασίας. (όπου: Η ένταση εργασίας αναφέρεται στον αριθμό μηνών που έχουν εργαστεί όλα τα μέλη του νοικοκυριού σε εργασιακά ενεργή ηλικία κατά τη διάρκεια του έτους αναφοράς του εισοδήματος, ως ποσοστό του συνολικού αριθμού μηνών που θα μπορούσαν θεωρητικά να έχουν εργαστεί μέσα στην οικογένεια)

Η καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού βρίσκεται στο επίκεντρο της στρατηγικής «Ευρώπη 2020». Έτσι μία από τις βασικές καινοτομίες της στρατηγικής

«Ευρώπη 2020» για έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη, η οποία εγκρίθηκε το 2010, ήταν ο νέος κοινός στόχος για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού: η μείωση του αριθμού των Ευρωπαίων που διαβιούν κάτω από το εθνικό όριο φτώχειας κατά 25% και η έξοδος 20 εκατομμυρίων ανθρώπων από τη φτώχεια. (https://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/el/FTU_2.3.9.pdf). Η ταυτοποίηση ομάδων με αυξημένο κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού και ο προσδιορισμός των αιτιών που ευθύνονται για την κατάσταση αυτή των πολιτών, είναι νευραλγικά στοιχεία για την ευόδωση του αγώνα αυτού. Ένα άτομο θεωρείται ότι βρίσκεται σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού όταν έχει περιέλθει σε μία τουλάχιστον από τις ακόλουθες καταστάσεις: διατρέχει κίνδυνο φτώχειας, βρίσκεται σε σοβαρή υλική στέρηση ή ζει σε νοικοκυριό με πολύ χαμηλή ένταση εργασίας

Η μετατόπιση της επιστημονικής έρευνας στην πολυδιάστατη μέτρηση της φτώχειας έναντι της μονοδιάστατης/εισοδηματικής προσέγγισης σύμφωνα με τους Λιάγκορβα και συν (2015) εστιάζεται σε τρεις κυρίως παράγοντες «α) στη διεύρυνση των διαθέσιμων στατιστικών δεδομένων, β) στην επικράτηση της σχετικής θεώρησης της φτώχειας έναντι της απόλυτης, γ) στη συνειδητοποίηση τόσο σε επιστημονικό όσο και σε πολιτικό επίπεδο ότι η σχετική στέρηση δεν ερμηνεύεται μόνο σε εισοδηματικούς όρους, αλλά αφορά πολύ περισσότερες παραμέτρους της κοινωνικής ζωής των ατόμων και των νοικοκυριών και με αυτό τον τρόπο διερευνάται πιο συστηματικά η σύνδεση του φαινομένου της φτώχειας με εκείνο του κοινωνικού αποκλεισμού τόσο σε θεωρητικό όσο και σε εμπειρικό πλαίσιο» (Λιάγκορβας και συν 2015:51)

Σύμφωνα τώρα με τους Ανδριοπούλου, Παπαδόπουλο και Τσακλόγλου (2013:9) παλαιότερες θεωρήσεις αναφέρουν για την Φτώχεια και τον Κοινωνικό Αποκλεισμό ότι οι δύο έννοιες «διαφέρουν σε δύο διαστάσεις: α) η φτώχεια είναι έννοια μονοδιάστατη, εφόσον αναφέρεται μόνο σε έλλειψη πόρων (κυρίως εισοδήματος), ενώ ο κοινωνικός αποκλεισμός είναι έννοια πολυδιάστατη, και β) η φτώχεια είναι έννοια στατική, ενώ ο κοινωνικός αποκλεισμός δυναμική έννοια.»

1.2 Κοινωνικός Αποκλεισμός

Ο «όρος Κοινωνικός Αποκλεισμός (social exclusion) χρησιμοποιήθηκε πρώτη φορά στη Γαλλία το 1974 από τον René Lenoir, Γενικό Γραμματέα Κοινωνικής Πολιτικής ,για να περιγράψει το γεγονός ότι περίπου το ένα δέκατο του πληθυσμού της Γαλλίας δεν είχε πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες οι οποίες παρέχονταν από το κράτος προς τους πολίτες» (Lenoir, 1974, στο Ανδριοπούλου Ε, Παπαδόπουλος Π, Τσακλόγλου Π. 2013:19). Από τότε ο όρος απασχολεί την ερευνητική και επιστημονική κοινότητα και «χρησιμοποιείται ευρύτατα στη βιβλιογραφία περί οικονομικών και κοινωνικών ανισοτήτων με τρόπο συμπληρωματικό ή και ως υποκατάστατο αυτού της εισοδηματικής φτώχειας» (Ανδριοπούλου Ε., Παπαδόπουλος Φ., Τσακλόγλου Π., 2013: 19).

Στην ακαδημαϊκή βιβλιογραφία τόσο στην Ελλάδα όσο και στην Ευρωπαϊκή Ένωση παρατηρείται μια στροφή από τη μελέτη των προβλημάτων φτώχειας στη μελέτη των προβλημάτων κοινωνικού αποκλεισμού. Σύμφωνα με τον Δασκαλάκη (2013) η φτώχεια και ο Κοινωνικός αποκλεισμός ως έννοιες έχουν αλληλένδετη σχέση μεταξύ τους αλλά δεν ταυτίζονται «καθώς κοινωνικά αποκλεισμένος δεν σημαίνει απαραίτητα φτωχός και ο φτωχός δεν είναι απαραίτητα κοινωνικά αποκλεισμένος» (Δασκαλάκης Δ.Ι.2013:211)

Είναι εμφανές ότι η αδυναμία πρόσβασης σε βασικούς κοινωνικούς θεσμούς ,όπως στην αγορά εργασίας, στο σύστημα υγείας, στο εκπαιδευτικό σύστημα, στο κράτος, στην κοινότητα αποτελούν βασικά συστατικά της έννοιας του Κοινωνικού αποκλεισμού και έτσι «ένα άτομο θεωρείται κοινωνικά αποκλεισμένο αν δεν συμμετέχει σε ένα σύνολο δραστηριοτήτων (για παράδειγμα, κατανάλωση, παραγωγή, πολιτικές και άλλες κοινωνικές δράσεις) της κοινωνίας στην οποία ζει και στις οποίες θα επιθυμούσε να συμμετάσχει» (Burchardt et al., 1999, 2002 στο Ανδριοπούλου Ε., Παπαδόπουλος Φ., Τσακλόγλου Π., 2013:19). .

Σύμφωνα με τον Townsend «η Φτώχεια εκτός από ελλειμματικό χρηματικό εισόδημα, χαρακτηρίζεται και από στοιχεία πολλαπλής αποστέρησης», (Townsend 1987 στο Σούλης Σ 2015: 294) Για τον ανωτέρω ορισμό ο Σούλης(2015) αναφέρει ότι ο Κοινωνικός αποκλεισμός πέρα από τον καθορισμό ενός αναγκαίου ορίου εισοδηματικής Φτώχειας αφορά «την αδυναμία ή μη συμμετοχή του ατόμου σε έναν ευρύτερα αποδεκτό τρόπο ζωής (βαθμός αποστέρησης)» (Σούλης Σ., 2015: 294)

Η Levitas (1998), για να τονίσει την διαφορά της έννοιας του κοινωνικού αποκλεισμού από την έννοια της φτώχειας διευκρινίζει ότι ο κοινωνικός αποκλεισμός δεν αφορά μόνο στην έλλειψη πόρων. Κυρίως αφορά σε δικαιώματα και σχέσεις. Αφορά το πως τα άτομα υποστηρίζονται και το πως αντιλαμβάνονται οι ίδιοι τον εαυτό τους. Αφορά στην αδυναμία, τον αποκλεισμό και την απώλεια της αξιοπρέπειας και περιλαμβάνει καταστάσεις όπως οι διακρίσεις και η ανεπαρκής κοινωνική συμμετοχή. Ο πολυδιάστατος χαρακτήρας της έννοιας συνίσταται στη συνύπαρξη διαφορετικών μορφών αποκλεισμού όπως η ελλιπή πρόσβαση σε υπηρεσίες και αγαθά, η κοινωνική απομόνωση και ανισότητες σε διάφορα επίπεδα. Έτσι « ο κοινωνικός αποκλεισμός αποτελεί ένα σύνθετο πρόβλημα, που ανάγεται σε ποικίλες, αλληλένδετες αιτίες και παραμέτρους, που προκαλούν αλυσιδωτές αντιδράσεις σε μια σειρά όψεων της οργανωμένης κοινωνικής συμβίωσης (Κοντιάδης Ξ και συν 2006: 14)

Σύμφωνα με τον Αμίτση (2014:28) ο κοινωνικός αποκλεισμός περιγράφει μια σύνθετη διαδικασία αποξένωσης από τον οικονομικό και κοινωνικό ιστό μιας χώρας και αποτελεί μια δυναμική και εξελίξιμη έννοια «τόσο εξ αιτίας της έλλειψης ενός κυρίαρχου ορισμού οριοθέτησης , όσο κυρίως εξαιτίας της σύνδεσης του αποκλεισμού με συνθήκες και ανάγκες που διαφοροποιούνται , όπως και στην περίπτωση της φτώχειας , συνεχώς» (Αμίτσης Γ.,2014:28) και «ο αποκλεισμός εμφανίζεται σε περιόδους σώρευσης προβλημάτων (σε άτομα ή νοικοκυριά) τα οποία συνήθως εκδηλώνονται με τις ακόλουθες μορφές» (Αμίτσης Γ., 2016:33) :

Πεδίο Εκδήλωσης	Μορφές εκδήλωσης του Κοινωνικού αποκλεισμού
Κοινωνικό πεδίο	<ul style="list-style-type: none">• Απουσία απασχόλησης• Δυσχέρειες πρόσβασης στην εκπαίδευση, την ιατρική περίθαλψη και άλλες υπηρεσίες
Οικονομικό πεδίο	<ul style="list-style-type: none">• Αδυναμία πρόσβασης στην αγορά εργασίας• Αδυναμία πρόσβασης σε κοινούς κοινωνικούς πόρους και

	δραστηριότητες (κατανάλωση, αποταμίευση, κλπ)
Πολιτικό πεδίο	<ul style="list-style-type: none">• Αδυναμία πρόσβασης στους δημοκρατικούς μηχανισμούς λήψης αποφάσεων• Μη εξάσκηση εκλογικού δικαιώματος• Αδιαφορία ως προς τις δραστηριότητες και εξελίξεις στην τοπική κοινότητα/περιορισμένη συμμετοχή σε οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών
Νομικό Πεδίο	<ul style="list-style-type: none">• Αδυναμία άσκησης θεμελιωδών δικαιωμάτων
Πολιτιστικό Πεδίο	<ul style="list-style-type: none">• Αποκλεισμός από διαδεδομένες παραδοσιακές κοινωνικές πρακτικές (που συνδέονται με την θρησκεία, την γλώσσα, και την εθνικότητα του ατόμου• Εξασθένηση του κοινωνικού δικτύου του ατόμου με αποτέλεσμα να μειώνονται οι άτυπες κοινωνικές επαφές και να αμβλύνονται οι πιθανότητες ανεύρεσης εργασίας• Αδυναμία συμμετοχής σε πολιτιστικές δραστηριότητες.

Πηγή: Αμίτσης, Γ. (2016 :33) «Εμβληματικές Προτοβουλίες διαφύλαξης της κοινωνικής συνοχής την εποχή των μνημονίων» Αθήνα : Παπαζήση.

Είναι φανερό ότι ο Κοινωνικός αποκλεισμός περιγράφει μια κατάσταση αποστέρησης αλλά και ως μια δυναμική έννοια περιγράφει και την πραγματικότητα μέσα στην οποία το άτομο ως κοινωνικό ον, διαβιεί. Έτσι όπως και για τον ορισμό της φτώχειας για την προσέγγιση της έννοιας του Κοινωνικού αποκλεισμού πρέπει να λαμβάνονται υπόψη τα κοινωνικά δεδομένα, ο χρόνος, ο τόπος και οι διαφορετικές κάθε φορά συνθήκες ζωής. Έτσι «η αποστέρηση του ατόμου από θεμελιώδη πολιτικά, οικονομικά και κοινωνικά δικαιώματα συνιστά τον πυρήνα της έννοιας του κοινωνικού αποκλεισμού» (Silver, 1994 Walker and Walker, 1997, de Haan, 1998, Byrne, 1999 στο Λιάγκορβας και συν 2015:50). Έτσι ο Κοινωνικός αποκλεισμός σύμφωνα με την Πετράκη (1998) δεν αποτελεί θεωρητική έννοια αυτή κάθε αυτή αλλά περιγραφική απόληξη μιας σύνθετης κοινωνικής διαδικασίας, στενά συνδεδεμένης με τη δομή της κοινωνικής οργάνωσης, την οικονομική της διάρθρωση και το πολιτικό της σύστημα.

Επιπλέον «Η οριοθέτηση της έννοιας του κοινωνικού αποκλεισμού έχει κομβική σημασία για την κατανόηση των νέων πεδίων παρέμβασης των συστημάτων κοινωνικής πρόνοιας, την επεξεργασία σύνθετων μηχανισμών καταπολέμησής του και την παρακολούθηση και αξιολόγηση των εφαρμοζόμενων δημόσιων πολιτικών.» (Κοντιάδης Ξ και συν 2006:14)

1.3 Η Παιδική Φτώχεια

Στο άρθρο 1 της Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Παιδιού του ΟΗΕ που υιοθετήθηκε το 1989¹, ορίζεται ότι με τη λέξη Παιδί αναφέρεται κάθε ανθρώπινο ον κάτω των 18 ετών, με αναγνώριση των κατά περίπτωση εξαιρέσεων σύμφωνα με την εκάστοτε ισχύουσα νομοθεσία. «Τα δικαιώματα των παιδιών αποτελούν αυτοτελές τμήμα των διεθνών μηχανισμών προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, αποτελώντας ειδικό πεδίο παρεμβάσεων του ΟΗΕ, του Συμβουλίου της Ευρώπης και της Ευρωπαϊκής Ένωσης που αναγνωρίζει ρητά σχετικό δικαίωμα στο άρθρο 24 του Ευρωπαϊκού Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων» (Αμίτσης Γ., 2014:146).

¹ <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/convention-rights-child>

Επιπλέον στο άρθρο 11 της Διακήρυξης για τον Ευρωπαϊκό πυλώνα Κοινωνικών Δικαιωμάτων² αναφέρεται ότι η καταπολέμηση της παιδικής φτώχειας αποτελεί προτεραιότητα για την Κοινωνική Ευρώπη. Το συγκεκριμένο άρθρο που αφορά την φροντίδα και υποστήριξη των παιδιών στην κατηγορία της κοινωνικής προστασίας και ένταξης, αναφέρει ρητά την ανάγκη επένδυσης στα παιδιά επισημαίνοντας ότι: τα παιδιά έχουν δικαίωμα σε οικονομικά προσιτή και καλής ποιότητας προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα , τα παιδιά έχουν δικαίωμα στην προστασία από τη φτώχεια, τα παιδιά από μειονεκτούντα περιβάλλοντα έχουν δικαίωμα σε ειδικά μέτρα για την ενίσχυση της ισότητας των ευκαιριών.

Επιπλέον το φαινόμενο της παιδικής φτώχειας αποτέλεσε το κεντρικό θέμα του Ευρωπαϊκού Έτους για την καταπολέμηση της Φτώχειας και του Κοινωνικού αποκλεισμού το 2010 και βρίσκονταν στο επίκεντρο της Στρατηγικής «Ευρώπη 2020». Επίσης το έτος 2013 προκειμένου να κινητοποιηθούν τα κράτη μέλη η ΕΕ διατύπωσε συστάσεις για την «Επένδυση στα Παιδιά , σπάζοντας τον κύκλο της μειονεξίας»³ , καλώντας τα Κράτη Μέλη να οργανώσουν και να εφαρμόσουν ειδικές πολιτικές για την αντιμετώπιση της παιδικής φτώχεια και του αποκλεισμού , προωθώντας την παιδική ευημερία μέσω πολυδιάστατων προγραμμάτων ένταξης». (Αμίτσης Γ., 2014:146-147)

Η κοινή διαπίστωση ότι η παιδική φτώχεια αποτελεί ένα από τα σοβαρότερα προβλήματα στην Ευρωπαϊκή Ένωση όπου σύμφωνα με τα καταγεγραμμένα στοιχεία σχεδόν ένα στα τέσσερα παιδιά δηλαδή το ένα τέταρτο του πληθυσμού ηλικίας 0-17 ετών βρίσκεται εκτεθειμένο στον κίνδυνο της φτώχειας ή του κοινωνικού αποκλεισμού όπως αναφέρεται στην Ειδική Έκθεση «Καταπολέμηση της παιδικής φτώχειας – Ανάγκη για καλύτερη στόχευση της στήριξης της Επιτροπής» (2020)⁴, επιτάσσει την εφαρμογή μέτρων και προγραμμάτων για την καταπολέμηση του φαινομένου.

²<https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/>

³https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/rights-child/eu-strategy-rights-child-and-european-child-guarantee_el

⁴ <https://www.eca.europa.eu/el/Pages/DocItem.aspx?did=54614>

Η παιδική φτώχεια και η αποστέρηση αποτελούν τους πιο ισχυρούς δείκτες για το επίπεδο διαβίωσης και την ευημερία μιας κοινωνίας καθώς και τους πιο αρνητικούς δείκτες για το μέλλον της. (UNISEF 2005, 2012). Η βίωση της Φτώχειας από τα παιδιά αποτελεί ένα ζημιογόνο περιβάλλον για την νοητική, τη σωματική, τη συναισθηματική και την πνευματική τους ανάπτυξη, έτσι «η διεύρυνση του ορισμού της παιδικής φτώχειας πέρα από τις παραδοσιακές εννοιολογήσεις, όπως είναι το χαμηλό οικογενειακό εισόδημα ή τα χαμηλά επίπεδα κατανάλωσης, είναι ιδιαίτερα σημαντική» (UNISEF 2005)

Έτσι, όπως αναλύθηκε στο προηγούμενο τμήμα της παρούσης εργασίας, η δυσκολία υιοθέτησης ενός και μόνο ορισμού για την φτώχεια αποτελεί πεδίο προβληματισμού ερευνητικών επιστημονικών και θεωρητικών αναζητήσεων και για τον ορισμό της παιδικής φτώχειας. Σύμφωνα με τον Δασκαλάκη (2013:213) κατά την προσπάθεια μελέτης της παιδικής φτώχειας το σημαντικότερο πρόβλημα έγκειται στο γεγονός ότι δεν υπάρχει ένας κοινά αποδεκτός ορισμός για την φτώχεια και ως εκ τούτο ακόμη μεγαλύτερο εμπόδιο αποτελεί ότι δεν υπάρχει ένας κοινά αποδεκτός ορισμός για την παιδική φτώχεια.

Σύμφωνα τώρα με την Διεθνή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού όπως κυρώθηκε από την χώρα μας το 1992⁵ στο άρθρο 27 αναγνωρίζεται το δικαίωμα κάθε παιδιού για ένα κατάλληλο επίπεδο ζωής που να του επιτρέπει την σωματική, πνευματική, ψυχική, ηθική και κοινωνική ανάπτυξη του καθώς και ότι το κράτος έχει την ευθύνη να υιοθετήσει τα κατάλληλα μέτρα, σύμφωνα με τις εθνικές συνθήκες και στο μέτρο των δυνατοτήτων του για να βοηθήσουν τους γονείς και τα άλλα πρόσωπα που είναι υπεύθυνα για την ανατροφή των παιδιών να εφαρμόσουν το δικαίωμα αυτό και να προσφέρουν σε περίπτωση ανάγκης, υλική βοήθεια και προγράμματα υποστήριξης, κυρίως σε σχέση με την διατροφή, τον ρουχισμό και την κατοικία.

Ο ΟΗΕ ορίζει ότι «τα παιδιά που ζουν στη φτώχεια αποστερούνται βασικών αγαθών επιβίωσης, όπως και την πρόσβαση στην εκπαίδευση, τη συμμετοχή, την προστασία και επισημαίνει, ότι ενώ η έλλειψη αγαθών και υπηρεσιών πλήττει κάθε άνθρωπο, είναι πιο απειλητική και επιζήμια για τα παιδιά, εμποδίζοντάς τα να απολαύουν τα δικαιώματά τους και να επιτύχουν την πλήρη συμμετοχή ως ολοκληρωμένα μέλη της κοινωνίας.» (UNISEF 2012:30).

5 Ν.2101/1992 ΦΕΚ 192/Α/2-12-1992 «Κύρωση της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού»

Έτσι η παιδική φτώχεια αφορά την πολυδιάστατη φύση των κοινωνικών μειονεκτημάτων των παιδιών, για παράδειγμα μέσω της κάλυψης ζητημάτων όπως η πρόσβαση σε μη υλικούς πόρους και η ασφαλής και χωρίς διακρίσεις αλληλεπίδραση με την κοινωνία. Είναι λοιπόν εμφανές ότι «η παιδική φτώχεια συσχετίζεται με την εισοδηματική ανισότητα που χαρακτηρίζει τις σύγχρονες κοινωνίες και συνδέεται με αρνητικές εκβάσεις για το άτομο στο παρόν και το μέλλον» (UNICEF, 2012, Ortiz, Daniels and Engilbertsdóttir, 2013 στο Παπαθεοδώρου Μισσός και Παπαναστασίου 2020:101)

Σύμφωνα τώρα με την Mestrum (2011) για να κατανοήσουμε τις επιδράσεις της παιδικής φτώχειας στην παιδική ηλικία, πως τα παιδιά μεταφράζουν τις εμπειρίες αυτές και με ποιό τρόπο βιώνουν τον κοινωνικό αποκλεισμό πρέπει να αναπτυχθούν έρευνες προσανατολισμένες στα ίδια τα παιδιά επίσης για το τι σημαίνει φτώχεια και Κοινωνικός αποκλεισμός για τα ίδια τα παιδιά, μόνο η πολυδιάστατη μέτρηση της φτώχειας θα μπορούσε να είναι η σωστή προσέγγιση.

Σύμφωνα επίσης με Sanchez και Navarro (2021) το κοινωνικό και οικονομικό μέλλον μιας χώρας εξαρτάται από την ικανότητά της να καταπολεμήσει την παιδική φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό, αφού αυτά τα προβλήματα αντιπροσωπεύουν απειλή για τις μελλοντικές γενιές όσον αφορά τόσο την οικονομική ανάπτυξη όσο και την κοινωνική σταθερότητα. Δηλαδή, η παιδική φτώχεια αποτελεί απειλή για τη βιωσιμότητα της κοινωνικής ευημερίας για τις μελλοντικές γενιές. Αυτό θα μπορούσε να εξηγηθεί μέσω του φαύλου κύκλου που δημιουργείται μεταξύ της παιδικής φτώχειας και της εισοδηματικής ανισότητας.

Οι ίδιες συγγραφείς αναφέρουν ότι το να μεγαλώνει σε συνθήκες φτώχειας μπορεί να έχει μόνιμο αντίκτυπο σε ένα παιδί. Τα φτωχά παιδιά είναι πιο πιθανά να γίνουν φτωχοί ενήλικες γιατί θα υποφέρουν από ασθένειες, θα ζήσουν σε ένα πιο ταραχώδες περιβάλλον, υφίστανται υλική στέρηση αγαθών και υπηρεσιών που είναι απαραίτητα για τη σωματική, πνευματική, συναισθηματική και διανοητική τους ανάπτυξη και να εγκαταλείψουν το σχολείο νωρίς. Κατά συνέπεια, στο μέλλον, όταν ενηλικιωθούν, θα επιλέξουν θέσεις εργασίας με χαμηλότερα προσόντα και επίσης χαμηλότερους μισθούς. Αυτή η αλληλουχία περιστάσεων μπορεί να οδηγήσει στην αύξηση των κοινωνικών και οικονομικών ανισοτήτων.

Ο κύκλος έχει ολοκληρωθεί αφού η μετάδοση της φτώχειας από τους γονείς στα παιδιά καθορίζεται δυναμικά από το βαθμό της εισοδηματικής ανισότητας. Σε άνισες κοινωνίες,

το κοινωνικοοικονομικό υπόβαθρο της οικογένειας ασκεί ισχυρότερη επιρροή στη μελλοντική εκπαίδευση και τις ευκαιρίες ζωής των παιδιών και επιπλέον « η ύπαρξη της παιδικής φτώχειας αποτελεί σοβαρή κοινωνική παθογένεια, ιδιαίτερα αν ιδωθεί από τη σκοπιά της διαγενεακής μεταβίβασης της φτώχειας. Η πιθανότητα μεταφοράς της φτώχειας και της αποστέρησης διαμέσου των γενεών αποτελεί έναν από τους ισχυρότερους δείκτες ευημερίας μακροπρόθεσμα.» (Παπαθεοδώρου Χ., Μισσός Β., Παπαναστασίου Σ., 2020: 107)

Σύμφωνα επίσης με τους Papanastasiou, Papatheodorou και Petmesidou (2016) το κοινωνικό κράτος αποτελεί βασικό ερμηνευτικό παράγοντα της μεταβλητότητας των επιπέδων παιδικής φτώχειας στην ΕΕ. Η διακύμανση αυτή ερμηνεύεται σε μεγάλο βαθμό από τις λοιπές κοινωνικές μεταβιβάσεις (εκτός των συντάξεων) σε χρήμα και σε είδος. Έτσι, «το κοινωνικό κράτος εμφανίζεται να δρα ως «κοινωνικός εξομαλυντής» μέσω του μετριασμού της παιδικής φτώχειας που απειλεί να υπονομεύσει τη συνοχή και αλληλεγγύη της ελληνικής κοινωνίας στο μέλλον» (Παπαθεοδώρου Χ., Μισσός Β., Παπαναστασίου Σ., 2020: 102)

Όπως προαναφέρθηκε ο τρόπος ή οι τρόποι ορισμού και μέτρησης της φτώχειας, πολύ δε περισσότερο της παιδικής φτώχειας, αποτελούν αντικείμενο μεγάλων επιστημονικών και πολιτικών συζητήσεων. Η Unicef (2005) θεωρεί πως για έναν ορισμό της παιδικής φτώχειας είναι σημαντικό να μη λαμβάνεται υπόψη μόνο το οικογενειακό εισόδημα αλλά, καθώς η παιδική ηλικία είναι μια ξεχωριστή περίοδος στη ζωή του ανθρώπου, θα πρέπει ο ορισμός της παιδικής φτώχειας να συμπεριλαμβάνει α) το βαθμό ασφάλειας του οικογενειακού και κοινωνικού περιβάλλοντος στο οποίο αναπτύσσονται τα παιδιά, β) τη δυνατότητα πρόσβασης και παραμονής τους στο εκπαιδευτικό σύστημα και, γ) τη δυνατότητα κοινωνικοποίησης και ενσωμάτωσής τους στον κορμό της κοινωνίας στην οποία ζουν.

Η παιδική φτώχεια έχει σοβαρές επιπτώσεις σε όλα τα επίπεδα ανάπτυξης της κοινωνίας και όπως οι White, Leavy και Masters (2005) υποστηρίζουν η ανάπτυξη του παιδιού είναι θεμελιώδης για όλες τις πτυχές της μελλοντικής ανθρώπινης ευημερίας. Ενώ η παιδική φτώχεια μπορεί να οδηγήσει σε χειρότερα αποτελέσματα για τα άτομα όσον αφορά τη σωματική υγεία, τις γνωστικές ικανότητες και το μορφωτικό επίπεδο, έχει επίσης επιβλαβείς συνέπειες για την κοινωνική ευημερία.

Έτσι, ο Vandermoortele (2012 στο Bessel S., 2021) έχει υποστηρίξει ότι καμία στρατηγική μείωσης της φτώχειας θα είναι πιο αποτελεσματική και πιο αποδοτική από το να δώσει σε κάθε παιδί μια καλή αρχή στη ζωή.

Επίσης σχετικά με την μέτρηση της παιδικής φτώχειας η Nolan (2019) αναφέρει ότι τα παιδιά αντιπροσωπεύονται δυσανάλογα μεταξύ των φτωχών είτε η φτώχεια υπολογίζεται με απόλυτους ή σχετικούς όρους. Επιπλέον, η φτώχεια δεν επηρεάζει τα παιδιά εξίσου έτσι παιδιά που είναι μέλη κοινωνικά ευάλωτων και περιθωριοποιημένων ομάδων (και μάλιστα τα παιδιά που ζουν σε συνθήκες φτώχειας μπορούν να θεωρηθούν ως μια τέτοια ομάδα και από μόνα τους) κινδυνεύουν ιδιαίτερα από τη φτώχεια, που η φτώχεια με τη σειρά της μπορεί να λειτουργεί για να διαιώνίζει αρνητικά στερεότυπα και διακρίσεις σε σχέση με αυτές τις ομάδες παιδιών.

Επιπλέον η ίδια συγγραφέας αναφέρει ότι για το Συμβούλιο της Ευρώπης, η φτώχεια και ο κοινωνικός αποκλεισμός συνιστούν ιδιαίτερες προκλήσεις για παιδιά με αναπηρίες, παιδιά χωρίς γονική μέριμνα, παιδιά από μειονότητες (συμπεριλαμβανομένων ιδίως παιδιών Ρομά), παιδιά με μεταναστευτικό υπόβαθρο παιδιά που στερούνται την ελευθερία, παιδιά σε κατάσταση δρόμου και παιδιά φυλακισμένων γονέων.

Η Nolan (2019) τονίζει επίσης ότι τα ίδια τα παιδιά έχουν επισημάνει ότι η ηλικία τους συνδυάζεται και με άλλες καταστάσεις διάκρισης με αποτέλεσμα να βιώνουν διπλή διάκριση. Επομένως, δεν αποτελεί έκπληξη το γεγονός ότι η αντιμετώπιση της φτώχειας από την άποψη των δικαιωμάτων του παιδιού στο Συμβούλιο της Ευρώπης και ευρύτερα εννοείται ότι περιλαμβάνει την αντιμετώπιση των αιτιών και των εκδηλώσεων διάκρισης. Σύμφωνα επίσης με την «Ελλάδα: Μια στρατηγική ανάπτυξης για το μέλλον»⁶ η παιδική φτώχεια και ανασφάλεια, η ανεργία των νέων και η επισφαλής απασχόληση εντείνουν την κοινωνική ανισότητα, τη φτώχεια, τον κοινωνικό αποκλεισμό και την κοινωνική αστάθεια.» (Λεριού Ε. και συν 2019:78)

1.3.1 Διαστάσεις της παιδικής φτώχειας και αιτιολογικοί παράγοντες

Η παιδική φτώχεια ως φαινόμενο εμπεριέχει διαστάσεις που περιλαμβάνουν εκτός από το εισόδημα του νοικοκυριού που το παιδί διαβιεί και τα ζητήματα πρόσβασης στην εκπαίδευση, στο σύστημα υγείας, ζητήματα ψυχαγωγίας, διατροφής ένδυσης και στέγασης (De Neubourg at all 2012),.

⁶ https://www.mindev.gov.gr/wp-content/uploads/2018/07/Greek_GS_Presentation.pdf

Ακόμη «η παιδική φτώχεια διαπερνά κάθε πτυχή της ζωής των παιδιών , στο σπίτι ,στο σχολείο , στη γειτονία τους και στην κοινότητα. Τα βλάπτει οικονομικά, υλικά, κοινωνικά και σε βαθύ προσωπικό επίπεδο». (Kallinikaki T., 2015) Επιπλέον «το φαινόμενο έχει ιδιαίτερη σημασία επειδή η φτώχεια κατά την παιδική ηλικία (ιδιαίτερα κρίσιμη στην εξέλιξη του ατόμου) οδηγεί στη συσσώρευση μειονεκτημάτων και τείνει να εγκλωβίζει τα άτομα σε παγίδες φτώχειας κατά τη διάρκεια του κύκλου ζωής, συμβάλλοντας παράλληλα στη διαγενεακή αναπαραγωγή των φαινομένων της φτώχειας, της ανισότητας και της αποστέρησης» (Παπαθεοδώρου Χ., και Παπαναστασίου Σ., , 2017:5) Οι επιπτώσεις της φτώχειας στα παιδιά δημιουργούν αρνητικά και πολλές φορές επιβλαβή αποτελέσματα σε τομείς όπως η σωματική και ψυχική υγεία, η γνωστική ικανότητα ,η σχολική επίδοση, η συμπεριφορά. Οι διαστάσεις της παιδικής φτώχειας αφορούν όλους τους τομείς ζωής και ανάπτυξης του παιδιού από την γέννησή του ακόμη.

Επιπλέον οι μορφές της φτώχειας που θα βιώσει ένα παιδί έχουν διαφορετικό χαρακτήρα και συνέπειες σε σχέση με έναν ενήλικα. Αυτό οφείλεται στην επίδραση που διαμορφώνουν οι συνθήκες στέρησης, στην ψυχική, πνευματική και κοινωνική ανάπτυξη των παιδιών και τα θέτουν σε μια τροχιά χαμηλών εκπαιδευτικών επιδόσεων και αντίστοιχων επαγγελματικών και κοινωνικών επιτευγμάτων αργότερα (FRA, 2018 :177). <https://fra.europa.eu/en/publication/2018/fundamental-rights-report-2018>.

Οι κύριοι παράγοντες που επηρεάζουν την παιδική φτώχεια ή τον κοινωνικό αποκλεισμό, αφού ληφθεί υπόψη η επίδραση των κοινωνικών μεταβιβάσεων στη μείωση της παιδικής φτώχειας, σύμφωνα με την Eurostat ⁷είναι η σύνθεση του νοικοκυριού στο οποίο ζουν τα παιδιά και η κατάσταση στην αγορά εργασίας των γονέων τους, η οποία με τη σειρά της συνδέεται σε κάποιο βαθμό με μορφωτικό επίπεδο των γονέων. Σημαντικό και καθοριστικό στοιχείο που πρέπει να λαμβάνεται υπόψη στην προσέγγιση της παιδικής φτώχειας αποτελεί το πώς βιώνουν την φτώχεια τα παιδιά και πώς νιώθουν ζώντας στην φτώχεια.

Έτσι στο παρακάτω σχήμα μπορούμε να δούμε πώς νιώθουν τα παιδιά που ζουν στη φτώχεια :

⁷ https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Children_at_risk_of_poverty_or_social_exclusion#Children_growing_up_in_poverty_and_social_exclusion

Πηγή: Child Poverty Action Group. 2018. The Impact of Poverty. Available online: <http://cpag.org.uk/content/impactpoverty> (προσβάσιμο στις 20/2/2022).

Σε σχετική έκθεσή της, το 2014 με θέμα «Τα παιδιά της ύφεσης: Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην ευημερία των παιδιών στις αναπτυγμένες χώρες» η Unisef αναφέρει ότι :

«παγιδευμένοι στο φαύλο κύκλο της φτώχειας τα παιδιά συχνά αδυνατούν να αγνοήσουν το άγχος των γονέων, οι οποίοι βασανίζονται από τη μακροχρόνια ανεργία ή την αισθητή μείωση του εισοδήματός τους. Βιώνουν τη μείωση της οικογενειακής περιουσίας, άλλοτε σε πιο μετριασμένη και άλλοτε σε πιο επώδυνη μορφή. Υπομένουν από μικρές προσβολές έως και έντονο εξευτελισμό ενώπιον φίλων και συμμαθητών.

Συνειδητά ή όχι, επηρεάζονται από τις αλλαγές στις διατροφικές συνήθειες, τον αποκλεισμό από δραστηριότητες όπως ο αθλητισμός, η μουσική κ.ά. ή αδυναμία αγοράς σχολικών ειδών. Ακραίες συνθήκες πιθανώς να οδηγήσουν σε αναγκαστική μετακίνηση των οικογενειών τους από τα σπίτια τους ή ακόμη και από τη χώρα. Η φτώχεια είναι ένας φαύλος κύκλος. Οι επιδόσεις ενός παιδιού, του οποίου οι γονείς είναι άνεργοι, πιθανώς να είναι χειρότερες. Χαμηλότερες επιδόσεις στο σχολείο

πιθανώς να επιφέρουν και περισσότερο άγχος στο σπίτι. Και ούτω καθεξής. Όσο μεγαλύτερο είναι το διάστημα κατά το οποίο το παιδί παραμένει εγκλωβισμένο στον κύκλο της φτώχειας, τόσο λιγότερες είναι και οι πιθανότητες απόδρασης από αυτόν» (UNISEF 2014:19)

Έτσι η αποτελεσματική αντιμετώπιση της φτώχειας, σύμφωνα με την Bessel (2021) τόσο για παιδιά όσο και για ενήλικες, απαιτεί σαφή προσδιορισμό της φύσης και των αιτιών του προβλήματος, καθώς και κατανόηση του τρόπου με τον οποίο αντιμετωπίζεται. Ο τρόπος με τον οποίο εννοείται η φτώχεια έχει σημασία και θα πρέπει να αποτελεί τη βάση για τα κατάλληλα μέτρα για την ενημέρωση των απαντήσεων και την παρακολούθηση της προόδου ή της έλλειψής τους έτσι η εμπειρία της φτώχειας διαμορφώνει κάθε πτυχή της ζωής ενός παιδιού. Οι συνέπειες βιώνονται από τα παιδιά με διαφορετικούς τρόπους και ενώ κάποιες συνέπειες μπορεί να είναι κοινές στα περισσότερα ή ακόμη και σε όλα τα παιδιά, άλλες διαφέρουν μεταξύ των μεμονωμένων παιδιών και ανάλογα με το κοινωνικό και πολιτιστικό πλαίσιο.

Υπάρχει λοιπόν μια αλληλένδετη διαδικασία καθώς η έλλειψη ή και στέρηση υλικών αγαθών μπορεί να οδηγήσει σε υποσιτισμό και ως αποτέλεσμα αυτού θα επηρεαστεί η ανάπτυξη του παιδιού, η υγεία αλλά και η εκπαίδευσή του. Μ αυτόν τον τρόπο προσδιορίζεται ένα αβέβαιο μέλλον που κατά την ενηλικίωση είναι πιθανόν να ενεργοποιήσει έναν διαγενεακό κύκλο φτώχειας. Και σύμφωνα με τον Andersen, (2006) ο αντίκτυπος αποκτά και κοινωνική χροιά, καθώς σε βάθος χρόνου δημιουργείται ένα ανθρώπινο κεφάλαιο με περιορισμένες δυνατότητες, το οποίο είναι πολύ πιθανό στο μέλλον να βρεθεί αντιμέτωπο με πολλαπλά προβλήματα, όπως με το φάσμα της ανεργίας κ.α.

Σε μελέτη των Brooks-Gunn και Duncan (1997) επισημαίνεται ότι μηχανισμοί ή οι δίοδοι μέσω των οποίων η φτώχεια και το χαμηλό εισόδημα επιδρούν στην ανάπτυξη των παιδιών και την οικογενειακή ζωή είναι: η διατροφή και η υγεία, το περιβάλλον της κατοικίας, η αλληλεπίδραση γονέων και παιδιών, η ψυχική υγεία των γονέων, οι συνθήκες της γειτονιάς. Επιπλέον αναφέρουν κάποιους δυνητικούς μηχανισμούς /δίοδους όπως η πρόσβαση σε υπηρεσίες υγείας, σε μαθησιακές εμπειρίες και στο σύστημα εκπαίδευσης. (Brooks-Gunn & Duncan, 1997 στο Μπότου, Τσέργας, Καλούρη 2016:818)

Έτσι λοιπόν σύμφωνα με τους Παπαθεοδώρου και Παπαναστασίου (2010) τα αποτελέσματα των περισσότερων εμπειρικών ερευνών συμφωνούν ότι παιδιά που προέρχονται από μειονεκτούσες οικογένειες τείνουν να έχουν λιγότερες προοπτικές επιτυχίας ως ενήλικες σε σύγκριση με παιδιά που προέρχονται από οικογένειες με υψηλότερα επίπεδα ευημερίας. Η διαπίστωση αυτή επιβεβαιώνει τη σημαντική επίδραση που ασκεί η οικογενειακή και κοινωνική καταγωγή στα μελλοντικά επιτεύγματα των ατόμων σε όλες σχεδόν τις κοινωνίες και σε όλες τις ιστορικές περιόδους.» Παπαθεοδώρου και Παπαναστασίου 2010:11). Η φτώχεια λοιπόν «που μεταβιβάζεται μεταξύ των γενεών αποτελεί μια από τις πιο ανθεκτικές μορφές κοινωνικής μειονεξίας που πλήττουν τις ανεπτυγμένες και τις αναπτυσσόμενες κοινωνίες» (Παπαθεοδώρου Χ., και Παπαναστασίου Σ., 2010:10)

Για τους αιτιολογικούς παράγοντες οι οποίοι οδηγούν στην παιδική φτώχεια είναι γενικά αποδεκτό ότι «η φτώχεια σπάνια έχει μόνο μια αιτία και μια σειρά από παράγοντες όπως η έλλειψη εργασίας, το αυξανόμενο κόστος διαβίωσης, οι χαμηλές αμοιβές και τα ανεπαρκή επιδόματα κοινωνικής ασφάλισης σημαίνουν ότι ορισμένοι άνθρωποι δεν έχουν αρκετούς πόρους» (<https://cpag.org.uk/child-poverty/causes-poverty>), έτσι και για την παιδική φτώχεια οι κύριοι παράγοντες που την επηρεάζουν «είναι η κατάσταση των γονέων στην αγορά εργασίας, η σύνθεση του νοικοκυριού στο οποίο ζουν τα παιδιά και η αποτελεσματικότητα της κρατικής παρέμβασης μέσω της στήριξης του εισοδήματος και της παροχής υποστηρικτικών υπηρεσιών» (Ζιώμας Δ., Μπούζας Ν., και Σπυροπούλου Ν., 2013:16).

Επιπλέον «το ποσοστό της παιδικής φτώχειας σχετίζεται θετικά με την ηλικία (πολύ νέος, ηλικιωμένος) και το καθεστώς απασχόλησης (άνεργος, συνταξιούχος και μη ενεργός ή εκτός εργατικού δυναμικού) του αρχηγού του νοικοκυριού, με το μέγεθος της οικογένειας (μονογονεϊκές οικογένειες, οικογένειες με περισσότερα από 3 παιδιά) και με τα κυβερνητικά μέτρα πολιτικής που λαμβάνονται για τη στήριξη των οικογενειών και των παιδιών τους σε διάφορους συναφείς τομείς. (Ζιώμας Δ., Μπούζας Ν., και Σπυροπούλου Ν., 2013 :16)

1.4 Δείκτες Μέτρησης της Φτώχειας και Κοινωνικού αποκλεισμού

Από τα ανωτέρω καθίσταται σαφές ότι η μέτρηση της φτώχειας αποτελεί συνάρτηση των ορισμών που λαμβάνονται κάθε φορά υπόψη για τον υπολογισμό της. Σύμφωνα με το ΘΕΜΑΤΙΚΟ ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΕΞΑΜΗΝΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΝΤΑΞΗ (2019): Η φτώχεια και ο κοινωνικός αποκλεισμός αποτελούν σύνθετο φαινόμενο του οποίου η μέτρηση απαιτεί πολυδιάστατη προσέγγιση. Η ΕΕ χρησιμοποιεί, επομένως, ένα σύνολο δεικτών για την αξιολόγηση της προόδου ως προς την επίτευξη του στόχου της μείωσης της φτώχειας στην ΕΕ. (https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/file_import/european-semester_thematic-factsheet_social_inclusion_el.pdf)

Έτσι στην Ευρωπαϊκή Ένωση οι εκτιμήσεις και οι μετρήσεις για τη φτώχεια, από το 2003 και μετά, προέρχονται από τα στατιστικά στοιχεία της ετήσιας Έρευνας Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (EU-SILC)⁸. Για τον σκοπό της παρούσας εργασίας θα επεξηγηθούν κάποιοι από τους δείκτες μέτρησης της φτώχειας που χρησιμοποιούνται από τη Eurostat και είναι κοινά συμφωνημένοι μεταξύ των κρατών μελών και βοηθούν στην κατανόηση του φαινομένου της παιδικής φτώχειας :

Ποσοστό που διατρέχει κίνδυνο φτώχειας (AROP): Το ποσοστό που διατρέχει κίνδυνο φτώχειας είναι το μερίδιο ανθρώπων με διάμεσο ισοδύναμο εισόδημα (μετά από τις κοινωνικές μεταβιβάσεις) κάτω από το όριο της φτώχειας, το οποίο έχει καθοριστεί στο 60% του εθνικού διάμεσου διαθέσιμου ισοδύναμου εισοδήματος μετά από τις κοινωνικές μεταβιβάσεις.

Σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού (AROPE): Η κατηγορία όσων διατρέχουν κίνδυνο φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού, με τη συντομογραφία AROPE, αντιστοιχεί στο σύνολο των ατόμων που είτε διατρέχουν κίνδυνο φτώχειας είτε αντιμετωπίζουν σοβαρές στερήσεις υλικών αγαθών και κοινωνικές στερήσεις είτε ζουν σε νοικοκυριό με πολύ χαμηλή ένταση εργασίας. Κάθε άτομο υπολογίζεται μόνο μία φορά, ακόμη και εάν εμπίπτει σε περισσότερες από μία συνθήκες που αναφέρονται παραπάνω. Το ποσοστό AROPE είναι το μερίδιο του συνολικού πληθυσμού που διατρέχει κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού.

⁸ [c.europa.eu/eurostat/web/microdata/european-union-statistics-on-income-and-living-conditions](https://ec.europa.eu/eurostat/web/microdata/european-union-statistics-on-income-and-living-conditions)

Διαθέσιμο ισοδύναμο εισόδημα: το συνολικό εισόδημα ενός νοικοκυριού, μετά φόρων και λοιπών κρατήσεων, το οποίο είναι διαθέσιμο για αποταμίευση ή δαπάνη, διαιρεμένο προς τον αριθμό των μελών του νοικοκυριού αφού μετατραπούν σε «ισοδύναμους ενήλικες».

Ποσοστό στέρησης στέγασης: Μερίδιο πληθυσμού που ζει σε νοικοκυριό που παρουσιάζει μία από τις ακόλουθες συνθήκες:

- Διαμονή σε κατοικία με στέγη με διαρροή, υγρασία σε τοίχους, δάπεδα ή θεμέλια, ή μούχλα στα κουφώματα ή το δάπεδο
- Απουσία μπάνιου ή ντους στην κατοικία τους • Απουσία εσωτερικής τουαλέτας με καζανάκι για αποκλειστική χρήση από το νοικοκυριό τους
- Η κατοικία θεωρείται υπερβολικά σκοτεινή
- Απουσία μπάνιου, ντους ή εσωτερικής τουαλέτας με καζανάκι στο νοικοκυριό τους • Αδυναμία κάλυψης κόστους αντικατάστασης φθαρμένων επίπλων

Ποσοστό επιβάρυνσης του κόστους στέγασης: το ποσοστό του πληθυσμού που διαμένει σε νοικοκυριά όπου το συνολικό κόστος στέγασης («καθαρό» από επιδόματα στέγασης) εκπροσωπεί άνω του 40% του διαθέσιμου εισοδήματος («καθαρό» από επιδόματα στέγασης).

Υλική στέρηση: η αδυναμία εξασφάλισης ορισμένων αγαθών που θεωρούνται από τους περισσότερους ανθρώπους ως επιθυμητά ή ακόμα και αναγκαία για να ζήσουν μια αξιοπρεπή ζωή, η οποία ορίζεται ως η αδυναμία κάλυψης κόστους τουλάχιστον τριών από τα ακόλουθα εννέα αγαθά:

1. να πληρώσουν το ενοίκιο, τη δόση του δανείου ή τους λογαριασμών κοινής ωφέλειας,
2. να διατηρήσουν το σπίτι τους επαρκώς ζεστό,
3. να αντιμετωπίσουν απρόσμενες δαπάνες,
4. να καταναλώσουν τακτικά κρέας ή άλλη πηγή πρωτεϊνών
5. να πάνε διακοπές,
6. να αγοράσουν τηλεόραση,
7. να αγοράσουν πλυντήριο,
8. να αγοράσουν αυτοκίνητο,

9. να αγοράσουν τηλέφωνο.

Άτομα που ζουν σε νοικοκυριά με πολύ χαμηλή ένταση εργασίας: αριθμός προσώπων που ζουν σε ένα νοικοκυριό όπου τα μέλη σε παραγωγική ηλικία απασχολήθηκαν για χρόνο εργασίας ίσο ή λιγότερο από το 20% του συνολικού δυνητικού χρόνου εργασίας κατά τη διάρκεια του προηγούμενου έτους.

Ποσοστό σε σοβαρή στέρηση στέγασης: το ποσοστό πληθυσμού που διαμένει σε κατοικία όπου θεωρείται ότι υπάρχει συνωστισμός, ενώ ισχύει τουλάχιστον ένα από τα κριτήρια κακών συνθηκών στέγασης. Ποσοστό σοβαρών υλικών στερήσεων είναι η επιβεβλημένη αδυναμία πληρωμής τουλάχιστον τεσσάρων εκ των προαναφερθέντων αγαθών.

Ποσοστό σοβαρών υλικών και κοινωνικών στερήσεων (ΣΥΚΣ) είναι η έλλειψη αναγκαίων και επιθυμητών αγαθών για μια αξιοπρεπή ζωή. Ορίζεται ως η αναλογία του πληθυσμού που αντιμετωπίζει αναγκαστική έλλειψη τουλάχιστον επτά εκ των δεκατριών στοιχείων στερήσεων (6 σχετικά με το άτομο και 7 σχετικά με το νοικοκυριό)

(Πηγή : https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Main_Page)

Σύγκριση των ειδών που απαριθμούνται στους καταλόγους του δείκτη υλικής στέρησης εν γένει και του δείκτη υλικής στέρησης ειδικά για παιδιά

Σοβαρή υλική στέρηση	Υλική στέρηση, ειδικά για παιδιά
Καταβολή ενοικίου ή λογαριασμών υπηρεσιών κοινής ωφελείας	Παιδί: Ορισμένα νέα ρούχα
Επαρκής θέρμανση της κατοικία τους	Παιδί: Δύο ζεύγη υποδημάτων
Κάλυψη αιφνίδιων δαπανών	Παιδί: Νωπά φρούτα και λαχανικά σε καθημερινή βάση
Κατανάλωση κρέατος, ψαριού ή τροφής με ισοδύναμο πρωτεΐνης κάθε δεύτερη ημέρα	Παιδί: Κρέας, κοτόπουλο, ψάρι καθημερινά
Μία εβδομάδα διακοπών μία φορά το χρόνο μακριά από την κατοικία τους	Παιδί: Κατάλληλα βιβλία
Αυτοκίνητο	Παιδί: Εξοπλισμός υπαίθριων δραστηριοτήτων αναψυχής

Πλυντήριο	Παιδί: Παιχνίδια συντροφιάς
Έγχρωμη τηλεόραση	Παιδί: Δραστηριότητες αναψυχής
Τηλέφωνο	Παιδί: Εορτασμοί
	Παιδί: Πρόσκληση φίλων
	Παιδί: Σχολικές εκδρομές Παιδί: Διακοπές
	Νοικοκυριό: Αντικατάσταση φθαρμένων επίπλων
	Νοικοκυριό: Καθυστερούμενες οφειλές
	Νοικοκυριό: Διαδίκτυο
	Νοικοκυριό: Επαρκής θέρμανση κατοικίας
	Νοικοκυριό: Αυτοκίνητο

Πηγή:https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/SR20_20/SR_child_poverty_EL.pdf

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

Η ΠΑΙΔΙΚΗ ΦΤΩΧΕΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΤΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΠΟΥ ΕΦΑΡΜΟΖΟΝΤΑΙ ΣΕ ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΤΟΠΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ

2.1 Η Παιδική Φτώχεια στην Ελλάδα

Η Ελληνική Κυβέρνηση στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής 2020, έθεσε ένα συγκεκριμένο στόχο για την μείωση του ποσοστού της φτώχειας και ειδικά για την αντιμετώπιση της παιδικής φτώχειας κυρίως τη μείωση του αριθμού των παιδιών και νέων (0-17) που απειλούνται από τη φτώχεια κατά 100.000 έως το 2020, γεγονός που μεταφράζεται σε μείωση του ποσοστού των παιδιών (0-17) που απειλούνται από τη φτώχεια από το 23% το 2008 στο 18% το 2020 ⁹ (Υπουργείο Οικονομικών 2011: 45)

Η Χώρα βέβαια όταν τέθηκε αυτός ο στόχος, βρίσκονταν ήδη στις αρχές της βαθιάς οικονομικής ύφεσης και η πολυετής οικονομική κρίση που ακολούθησε επηρέασε βαθύτατα όλους τους τομείς της ελληνικής κοινωνίας και βέβαια την οικογένεια και τα παιδιά. Οι δείκτες που αφορούσαν τον Κίνδυνο Φτώχειας σύμφωνα με τις ετήσιες Έρευνες Εισοδήματος και Συνθηκών διαβίωσης της Ελληνικής Στατιστικής αρχής (ΕΛΣΤΑΤ) αντί για μείωση παρουσίασαν συνεχόμενη δραματική αύξηση και τα ποσοστά αυτά κατέτασσαν την Χώρα στις τελευταίες θέσεις μεταξύ των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού¹⁰ αναγνωρίζει το δικαίωμα κάθε παιδιού για ένα κατάλληλο επίπεδο ζωής, πρόβλεψη που ουσιαστικά σχετίζεται με το επίπεδο της παιδικής φτώχειας. Στις καταληκτικές παρατηρήσεις της Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Παιδιού (παρ. 57-58) το 2012, σύμφωνα με την ετήσια Έκθεση την Unisef τονιζόταν η αναγκαιότητα σχεδιασμού των ανάλογων πολιτικών ώστε να αντιμετωπιστεί το φαινόμενο της αυξανόμενης παιδικής φτώχειας.

Η αύξηση της παιδικής φτώχειας (το 2012 διαμορφώθηκε στο 26,9%) μεταξύ των ετών 2011 και 2012 κατά 3,2 ποσοστιαίες μονάδες στην Ελλάδα ήταν η μεγαλύτερη που

⁹ https://www.espa.gr/elibrary/E9niko_Programma_Metarru9misewn_2011_14.pdf

¹⁰ Άρθρο 27 παρ 2 ν. 2101/1992

καταγράφηκε στην Ευρώπη, ξεπερνώντας κατά πολύ τις αυξήσεις που σημειώθηκαν το ίδιο χρονικό διάστημα σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες.

Επίσης το Ελληνικό Δίκτυο Καταπολέμησης της Φτώχειας (EAPN Greece) για το έτος 2019, αναφέρει ότι «η παιδική φτώχεια καλπάζει στην Ελλάδα, αν και με πρωτικές τάσεις, τοποθετώντας την στην 3η θέση μεταξύ των χωρών της ΕΕ-28, μετά τη Ρουμανία και τη Βουλγαρία». Με διαφορετική μεθοδολογία και προσέγγιση, οι εκθέσεις του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και ανάπτυξης (ΟΟΣΑ) και της UNICEF τονίζουν το φαινόμενο, τοποθετώντας την αύξηση της παιδικής φτώχειας στην Ελλάδα σε 300% σε σχέση με το 2005. Σύμφωνα δε με Έκθεση της UNICEF 568.000 παιδιά επηρεάζονται από κίνδυνο φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού το 2020 και αυτός ο αριθμός αποτυπώνεται σε ποσοστό 30,5 % (UNICEF 2A Situation Analysis of Children and Youth GREECE 2020)

Από τα τελευταία στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ, διαπιστώνεται ότι ο στόχος που είχε τεθεί (18% ποσοστό παιδικής φτώχειας) το 2010 δεν έχει επιτευχθεί έως σήμερα .

Επιπλέον σύμφωνα με τη Eurostat (στοιχεία για το 2020), τα οποία δόθηκαν την Πέμπτη 28 Οκτωβρίου 2020 στη δημοσιότητα όπου ενσωματώνεται και ο Κοινωνικός αποκλεισμός με τον κίνδυνο της φτώχειας ή του κοινωνικού αποκλεισμού βρίσκεται αντιμέτωπο το 31,5% των παιδιών (κάτω των 18 ετών) στην Ελλάδα – έναντι ποσοστού 24,2%, ο οποίος είναι ο μέσος όρος στην Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.).

Έτσι η Ελλάδα καταγράφει ένα από τα υψηλότερα ποσοστά στην Ε.Ε. όσον αφορά τον κίνδυνο της φτώχειας που διατρέχουν τα παιδιά, μετά τη Ρουμανία (41,5%), τη Βουλγαρία (36,2%), και την Ισπανία (31,8%). Αντίθετα, τα χαμηλότερα ποσοστά, πάντα στην Ε.Ε., κατέγραψαν η Σλοβενία (12,1%), η Τσεχία (12,9%), η Δανία (13,5%) και η Φινλανδία (14,5%). (<https://www.newmoney.gr/roh/blogger/oso-i-ftochia-karadoki-gia-1-sta-3-pedia-stin-ellada/>)

Επίσης σύμφωνα με τελευταία στοιχεία της UNICEF (2021) η Ελλάδα παραμένει ένα από τα τρία κράτη-μέλη της ΕΕ με το υψηλότερο ποσοστό παιδιών που ζουν σε συνθήκες φτώχειας και εκείνα που κινδυνεύουν περισσότερο είναι τα παιδιά των μεταναστών, τα παιδιά Ρομά, τα παιδιά που ζουν σε ιδρύματα, εκείνα που ζουν σε προσωρινά καταλύματα ή στους δρόμους: παιδιά που συχνά παραμένουν αόρατα στις εθνικές αξιολογήσεις της φτώχειας (UNICEF 2021:12).

Έτσι σύμφωνα με την Ανάλυση της Κατάστασης των Παιδιών και των Νέων στην Ελλάδα που εκπονήθηκε από την UNICEF (A Situation Analysis of Children and Youth Greece

2021) και συγκεκριμένα ως προς το δημογραφικό προφίλ της χώρας, η τελευταία απογραφή, η οποία πραγματοποιήθηκε το 2011, έδειξε συνολικό πληθυσμό 10,81 εκατομμυρίων (51% γυναίκες, 49% άνδρες), εκ των οποίων τα 2 εκατομμύρια είναι παιδιά με 14,3% ηλικίας 0-14 ετών (εκ των οποίων 400.000 κάτω των 5 ετών).

Σχετικά με την παιδική φτώχεια και τον Κοινωνικό αποκλεισμό αναφέρεται ότι :

- 568.000 παιδιά βρίσκονται σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού.
- Παρατηρείται μείωση του ποσοστού των παιδιών (0-17) σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικό αποκλεισμό από το 37,8% (710.000 παιδιά) στο 30,5% (568.000 παιδιά) μεταξύ των ετών 2015 και 2019 (ο στόχος της ΕΕ είναι 18%),
- ωστόσο η χώρα παραμένει ένα από τα τρία κράτη-μέλη της ΕΕ όπου τα παιδιά διατρέχουν τον υψηλότερο κίνδυνο διαβίωσης σε κατάσταση φτώχειας ή κοινωνικό αποκλεισμό – αφορά 568.000 παιδιά.
- Το 2010, το 27,7% του συνολικού πληθυσμού (3.031.000 άτομα) βρισκόταν σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικό αποκλεισμό, ποσοστό που το 2014 ανέβηκε στο υψηλότερο επίπεδο του 36% (3.885.000 άτομα), πριν αρχίσει να μειώνεται και πάλι σε ένα σταθερό επίπεδο γύρω στο 30%.
- Παρατηρούνται διαφορές στο επίπεδο κινδύνου παιδικής φτώχειας μεταξύ των Περιφερειών – στην Αττική το 23,6% των παιδιών (0-17 ετών) βρίσκονται σε κίνδυνο φτώχειας και στην Κεντρική Μακεδονία το 20,7% (σε αυτές τις δύο Περιφέρειες κατοικεί περίπου το ήμισυ του συνολικού πληθυσμού παιδιών της χώρας), ενώ οι υπόλοιπες Περιφέρειες έχουν σχεδόν το μισό ποσοστό κινδύνου παιδικής φτώχειας σε σχέση με αυτές τις δύο.
- Μεταξύ 2010 και 2019, οι αγροτικές περιοχές είχαν κατά μέσο όρο 44% υψηλότερο ποσοστό κινδύνου φτώχειας σε σύγκριση με τις αστικές.
- Ο πληθυσμός των Ρομά είναι ιδιαίτερα εκτεθειμένος σε πολύ υψηλά επίπεδα κινδύνου φτώχειας και κοινωνικό αποκλεισμό.
- Ο κίνδυνος φτώχειας για τους εργαζόμενους είναι υψηλότερος για τα νοικοκυριά με εξαρτώμενα παιδιά σε σχέση με τα νοικοκυριά χωρίς παιδιά.
- Το ποσοστό των αλλοδαπών υπηκόων που διαμένουν στην Ελλάδα και βρίσκονται σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικό αποκλεισμό είναι σχεδόν διπλάσιο σε σύγκριση με τους Έλληνες υπηκόους (52,6% έναντι 28,4% το 2019).

- Τα νοικοκυριά με πολλά μέλη και τα μονογονεϊκά νοικοκυριά παρουσιάζουν επιμόνως υψηλότερα επίπεδα κινδύνου φτώχειας. (Πηγή : https://www.unicef.org/greece/%CE%B5%CE%BA%CE%B8%CE%AD%CF%83%CE%B5%CE%B9%CF%82/CPD_22)

2.2 Βασικά Συμπεράσματα από την «Ανάλυση παιδικής φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού στην Ελλάδα: Ακάλυπτες ανάγκες και φραγμοί στην πρόσβαση» UNICEF 2021¹¹

Στο πλαίσιο της πρότασης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Ευρωπαϊκή Εγγύηση για το παιδί η οποία εγκρίθηκε από το Συμβούλιο Απασχόλησης, Κοινωνικής Πολιτικής, Υγείας και Καταναλωτών της Ευρωπαϊκής Ένωσης τον Ιούνιο του 2021 η UNICEF συνεργάζεται από τον Ιούλιο του 2020 με εθνικές και τοπικές αρχές από επτά κράτη μέλη της ΕΕ (Βουλγαρία, Κροατία, Γερμανία, Ελλάδα, Ιταλία, Λιθουανία και Ισπανία) και με βασικούς εθνικούς και τοπικούς φορείς σε αυτές τις χώρες.

Μέρος αυτής της συνεργασίας και υποστήριξης αποτελεί και η ανάπτυξη μελετών-ερευνών σε χώρες με «εις βάθος ανάλυση πολιτικών» που αφορούν την παιδική φτώχεια. Η εν λόγω έρευνα αναλύει πολιτικές, υπηρεσίες και μηχανισμούς για την αντιμετώπιση των φραγμών πρόσβασης σε υπηρεσίες για παιδιά και των ακάλυπτων αναγκών στους πέντε θεματικούς τομείς της Ευρωπαϊκής Εγγύησης για τα Παιδιά: προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα, παιδεία, υγεία, διατροφή και στέγαση με γενικό στόχο την υποστήριξη της Ελλάδας στο σχεδιασμό, την εφαρμογή, και την αξιολόγηση του Εθνικού Σχεδίου Δράσης της Ευρωπαϊκής Εγγύησης για τα Παιδιά. (<https://www.unicef.org/greece>).

Σύμφωνα λοιπόν με την «Ανάλυση παιδικής φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού στην Ελλάδα: Ακάλυπτες ανάγκες και φραγμοί στην πρόσβαση» (UNICEF, Ανάλυση παιδικής φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού στην Ελλάδα, UNICEF – Περιφερειακό Γραφείο Ευρώπης και Κεντρικής Ασίας, Γενεύη, 2021) ως βασικά συμπεράσματα που αφορούν

11

<https://www.unicef.org/greece/%CE%B5%CE%BA%CE%B8%CE%AD%CF%83%CE%B5%CE%B9%CF%82/%CE%B1%CE%BD%CE%AC%CE%BB%CF%85%CF%83%CE%B7-%CF%80%CE%B1%CE%B9%CE%B4%CE%B9%CE%BA%CE%AE%CF%82-%CF%86%CF%84%CF%8E%CF%87%CE%B5%CE%B9%CE%B1%CF%82-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CE%BA%CE%BF%CE%B9%CE%BD%CF%89%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%BF%CF%8D-%CE%B1%CF%80%CE%BF%CE%BA%CE%BB%CE%B5%CE%B9%CF%83%CE%BC%CE%BF%CF%8D-%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BD-%CE%B5%CE%BB%CE%BB%CE%AC%CE%B4%CE%B1>

τους τομείς που αναλύθηκαν και εμπεριέχουν την παιδική φτώχεια καταγράφονται ανά τομέα τα κάτωθι :

2.2.1 Παιδική Φτώχεια και κοινωνικός αποκλεισμός στην Ελλάδα

- Τα παιδιά στην Ελλάδα διατρέχουν υψηλότερο κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού από τους ενήλικες σε ηλικία απασχόλησης ή τον γενικό πληθυσμό. Τα παιδιά που είχαν τουλάχιστον έναν γονέα ο οποίος ήταν αλλοδαπός αντιμετώπιζαν δυο φορές υψηλότερο κίνδυνο.
- Περίπου 31 τοις εκατό των παιδιών (κάτω των 18 ετών) στην Ελλάδα ζουν σε νοικοκυριά που αντιμετωπίζουν φτώχεια ή κοινωνικό αποκλεισμό. Το ποσοστό αυτό ήταν ελαφρώς υψηλότερο στα αγόρια (33%) και ελαφρώς χαμηλότερο στα κορίτσια (28,9%).
- Η δομή των νοικοκυριών αλλάζει στην Ελλάδα, με επιπτώσεις στον βαθμό και το βάθος της παιδικής φτώχειας. Γενικά, τα παιδιά σε μονογονεϊκά νοικοκυριά (ένα άτομο με εξαρτώμενα παιδιά) ή σε μεγάλες οικογένειες (δύο ή περισσότεροι ενήλικες με εξαρτώμενα παιδιά) διατρέχουν τον μεγαλύτερο κίνδυνο. Τα παιδιά σε μονογονεϊκές οικογένειες διατρέχουν τον υψηλότερο κίνδυνο φτώχειας ανά τύπο νοικοκυριού στις ΕΕ-27 (31,3% το 2019).
- Ο κίνδυνος για αυτά τα παιδιά είναι υψηλότερος από αυτόν των παιδιών που ζουν σε οικογένειες με δύο γονείς, με τρία ή περισσότερα εξαρτώμενα παιδιά (μεγάλες οικογένειες) (23,2% το 2019).
- Ο κίνδυνος της φτώχειας στην Ελλάδα αυξάνεται με την ηλικία του παιδιού. Για την περίοδο 2010-2020, η συχνότητα είναι υψηλότερη στα παιδιά ηλικίας 12-17 ετών. Συγκεκριμένα το 2020, στα παιδιά ηλικίας 12-17 ετών, η συχνότητα της φτώχειας ήταν 24,4%, κατά 38% υψηλότερη σε σύγκριση με το ποσοστό του γενικού πληθυσμού που ήταν 17,7%. Όπως δείχνει η παραπάνω ανάλυση, το εισοδηματικό όριο από μόνο του δεν επαρκεί για να καταγραφεί τι σημαίνει για ένα παιδί να είναι φτωχό. Η παιδική φτώχεια είναι συχνά άορατη σε μη φτωχά νοικοκυριά, με πολλά εξαρτώμενα παιδιά, νοικοκυριά με επισφαλείς συνθήκες απασχόλησης κ.λπ.

Επίσης στα συμπεράσματα καταγράφονται και τα εξής:

- Όπως δείχνει η παραπάνω ανάλυση, το εισοδηματικό όριο από μόνο του δεν επαρκεί για να καταγραφεί τι σημαίνει για ένα παιδί να είναι φτωχό. Η παιδική φτώχεια είναι συχνά αόρατη σε μη φτωχά νοικοκυριά, με πολλά εξαρτώμενα παιδιά, νοικοκυριά με επισφαλείς συνθήκες απασχόλησης κ.λπ. Συνοψίζοντας, το βάθος και η επιμονή της φτώχειας θα πρέπει να αναλυθούν περαιτέρω και να ληφθούν υπόψη για σχεδιασμό κοινωνικών πολιτικών με ευαισθησία προς τα παιδιά και προτεραιοποίηση του προϋπολογισμού.
- Αν βασιστούμε αποκλειστικά στην ανάλυση της φτώχειας σε επίπεδο νοικοκυριού, ενδέχεται να παραμελήσουμε τις εκχωρήσεις εντός νοικοκυριών που οδηγούν σε στερήσεις για τα παιδιά και να αγνοήσουμε παιδιά που υφίστανται υλικές στερήσεις σε μη φτωχά νοικοκυριά. Κατά συνέπεια, παρότι τα δεδομένα για τη φτώχεια των νοικοκυριών παρέχουν σημαντικές πληροφορίες σχετικά με την κατάσταση των παιδιών, δεν μας δίνουν την πλήρη εικόνα της κατάστασης, ιδιαίτερα για μια χώρα υψηλού εισοδήματος όπως η Ελλάδα. Δεν επαρκεί η κατανόηση της εμπειρίας των παιδιών που ζουν σε συνθήκες φτώχειας.
- Αυτήν τη στιγμή στην Ελλάδα, παρά την αφθονία πληροφοριών και δεδομένων, δεν υπάρχει ένα σαφές αφήγημα που να απεικονίζει τον τρόπο με τον οποίο τα μέτρα συνδέονται μεταξύ τους και επηρεάζουν την πιθανότητα ένα παιδί να βρεθεί σε συνθήκες φτώχειας. Με τις τρέχουσες συνθήκες ενδέχεται να χάνεται η ευκαιρία δημιουργίας ενός σταθερού πλαισίου μετρήσεων, το οποίο θα μπορούσε να αναδείξει βασικές πτυχές της παιδικής φτώχειας, καθώς και ένα ευρύτερο σύνολο πτυχών και μη υλικών στερήσεων που υποδεικνύουν τις αιτίες και τις επιπτώσεις της παιδικής φτώχειας. Η νέα Στρατηγική για τη Φτώχεια και την Κοινωνική ένταξη από το ΥΠ.Ε.Κ.ΥΠ. αποτελεί ένα γενναίο βήμα προς αυτήν την κατεύθυνση

(Πηγή : UNICEF (2021.: 43), «Ανάλυση παιδικής φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού στην Ελλάδα,» UNICEF – Περιφερειακό Γραφείο Ευρώπης και Κεντρικής Ασίας, Γενεύη.)

2.2.2 Πρόσβαση σε υπηρεσίες Υγείας

- Τα παιδιά σε οικογένειες με χαμηλό εισόδημα, σε μονογονεϊκές οικογένειες και σε οικογένειες σε αγροτικές περιοχές είναι πιθανότερο να παρουσιάζουν ακάλυπτες ανάγκες υγειονομικής περίθαλψης. Οι σημαντικότεροι λόγοι φαίνεται να είναι το κόστος της υπηρεσίας υγειονομικής περίθαλψης, ενώ η εγγύτητα, ιδιαίτερα για

παιδιά που διαμένουν σε αγροτικές περιοχές και η έγκαιρη διαθεσιμότητα αποτελούν πρόσθετους λόγους. Γενικότερα, όσον αφορά τις ακάλυπτες ανάγκες, παρουσιάζονται σοβαρές ανισότητες του διαμοιρασμού φορτίου μεταξύ νοικοκυριών χαμηλού και νοικοκυριών υψηλού εισοδήματος, με τα πρώτα να έχουν τα ισχυρότερα πλήγματα και να υφίστανται το μεγαλύτερο κόστος ακάλυπτων ιατρικών αναγκών. Με άλλα λόγια, το οικονομικό φορτίο τείνει να είναι υψηλότερο σε νοικοκυριά/περιβάλλοντα που έχουν λιγότερη ικανότητα προετοιμασίας, χρηματοδότησης και απόκρισης στις ιατρικές ανάγκες των παιδιών τους.

- Οι απαιτήσεις εθνικής χρηματοδότησης για την ψυχική υγεία αυξάνονται, ενώ οι ικανότητες κάλυψής τους δεν ενισχύονται αναλογικά, αφήνοντας πίσω εκατοντάδες παιδιά με προβλήματα ψυχικής υγείας.
- Τα αιτούντα άσυλο παιδιά, συμπεριλαμβανομένων των ασυνόδευτων παιδιών και των παιδιών μεταναστών που αντιμετωπίζουν φραγμούς στην πρόσβαση στις υπηρεσίες υγειονομικής περίθαλψης λόγω διοικητικών ή λειτουργικών λόγων εξακολουθούν να μην συνυπολογίζονται. Παιδιά με αναπηρίες που εξαρτώνται από τον τύπο υποστήριξης που χρειάζονται, δεδομένου ότι δεν έχουν πρόσβαση σε δωρεάν, αποτελεσματικές και εγκαίρως εξειδικευμένες υπηρεσίες, ιδιαίτερα όσα διαμένουν σε αγροτικές περιοχές.
- Παιδιά Ρομά και προσφύγων λόγω της έλλειψης πολιτισμικών διαμεσολαβητών και διερμηνέων στις δημόσιες υποδομές υγειονομικής περίθαλψης, περιορισμένης κατανόησης των επιδομάτων και έλλειψης προσαρμοστικότητας του συστήματος υγειονομικής περίθαλψης στις συγκεκριμένες ανάγκες τους.

Επίσης στην Έκθεση αναφέρεται ότι «Όσον αφορά την ανάλυση δεδομένων, στην παρούσα έκθεση αναφέρεται ότι καθώς οι προσπάθειες της Ελλάδας εντείνονται προς την επίτευξη καλύτερων εκβάσεων υγείας για όλα τα παιδιά, είναι απαραίτητο να εξεταστούν εκ νέου δείκτες και με μεγαλύτερη λεπτομέρεια για να καταγραφούν οι πτυχές ακάλυπτων ιατρικών αναγκών που συγκεντρώνονται στους πλέον ευπαθείς, προχωρώντας σε ανάλυση κατανομής και απομακρυνόμενοι από περιφερειακά, εθνικά και τοπικά δεδομένα στο επίπεδο νοικοκυριού.

(Πηγή : UNICEF (2021), «Ανάλυση παιδικής φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού στην Ελλάδα,» UNICEF – Περιφερειακό Γραφείο Ευρώπης και Κεντρικής Ασίας, Γενεύη)

2.2.3 Πρόσβαση σε υπηρεσίες στέγασης

- Μη υλοποίηση δικαιωμάτων άστεγων παιδιών σε επαρκείς συνθήκες στέγασης εν όψει της έλλειψης ολοκληρωμένης εθνικής πολιτικής κοινωνικής στέγασης, σχετικού νομικού πλαισίου και μηχανισμών επακόλουθης παρακολούθησης και λογοδοσίας. Η απουσία πολιτικής στέγασης με ευαισθησία για τα παιδιά έρχεται σε αντίθεση με τα διεθνή πρότυπα ανθρωπίνων δικαιωμάτων που προβλέπουν ότι τα Κράτη, συμπεριλαμβανομένων των δικαστικών αρχών τους «οφείλουν να διασφαλίζουν ότι το δικαίωμα για επαρκείς συνθήκες στέγασης αναγνωρίζεται και εφαρμόζεται ως θεμελιώδες ανθρώπινο δικαίωμα μέσω των ισχυουσών συνταγματικών και νομοθετικών διατάξεων ή μέσω ερμηνείας των αλληλοεξαρτώμενων δικαιωμάτων, όπως το δικαίωμα στη ζωή».
- Σημαντικά κενά (έλλειψη πόρων και κοινού λειτουργικού πλαισίου) στην παροχή πρωτοβάθμιων υπηρεσιών κοινωνικής μέριμνας σε δημοτικό επίπεδο, που παρεμποδίζουν την πρόληψη και τον έγκαιρο εντοπισμό περιστατικών ανεπαρκούς πρόσβασης ή έλλειψης πρόσβασης σε στέγαση στα παιδιά. Και πάλι, σε αντίθεση με τα διεθνή πρότυπα ανθρωπίνων δικαιωμάτων που τονίζουν ότι «Τα μέτρα που λαμβάνονται θα πρέπει να είναι μελετημένα, συγκεκριμένα και εστιασμένα προς την κάλυψη του δικαιώματος στέγασης σε εύλογο χρονικό διάστημα. Τα κράτη θα πρέπει να εκχωρούν επαρκείς πόρους και να θέτουν προτεραιότητες για τις ανάγκες των ομάδων και των ατόμων που βρίσκονται σε μειονεκτική θέση και έχουν περιθωριοποιηθεί ή βρίσκονται σε επισφαλείς συνθήκες στέγασης και να εξασφαλίζουν διαφανείς και συμμετοχικές διαδικασίες λήψης αποφάσεων».
- Τα μέτρα υποστήριξης στέγασης συχνά δεν δείχνουν ευαισθησία στα παιδιά, καθώς η παρουσία των τελευταίων στο νοικοκυριό δεν λαμβάνεται πάντα υπόψη στις συνθήκες επιλεξιμότητας για υποστήριξη (δηλ. το πρόγραμμα «Στέγαση και απασχόληση»),
- Παρότι εφαρμόζονται συγκεκριμένοι όροι για τη σύνδεση συγκεκριμένων κοινωνικών προγραμμάτων στήριξης κατά της φτώχειας (ΕΕΕ) σε αστέγους, τα κριτήρια επιλεξιμότητας δεν λαμβάνουν υπόψη την πτυχή της επάρκειας (επισφαλής πρόσβαση σε στέγαση ή κάλυψη των απαιτούμενων τεχνικών προδιαγραφών και της διαθεσιμότητας ηλεκτρισμού και ύδρευσης), όπως

προβλέπεται από τον νομικό ορισμό της έλλειψης στέγης. Επιπροσθέτως, σε αυτό το μέτρο δεν υπάρχει συγκεκριμένη διάταξη ή ειδική μεταχείριση των οικογενειών με παιδιά.

- Έλλειψη ειδικών διατάξεων για παιδιά δικαιούχους διεθνούς ή επικουρικής προστασίας και τις οικογένειές τους, όσον αφορά τη διακοπή των υλικών συνθηκών υποδοχής (συμπεριλαμβανομένης παροχής διαμονής), καθώς καλούνται επί του παρόντος να αποχωρήσουν από τις εγκαταστάσεις διαμονής εντός 30 ημερών από την έκδοση της απόφασης που τους παραχωρεί διεθνή ή επικουρική προστασία.
- Η πρόσβαση σε ορισμένα προγράμματα υπόκειται σε αυστηρές διοικητικές απαιτήσεις, όπως απουσία ποινικού μητρώου, νόμιμη παραμονή στη χώρα, παροχή φορολογικής δήλωσης ή τεκμηρίωσης ταυτότητας. Επομένως, συγκεκριμένες κοινωνικές ομάδες σε μειονεκτική θέση και κυρίως Ρομά και δικαιούχοι διεθνούς προστασίας ενδέχεται να μην διαθέτουν τα απαραίτητα έγγραφα που απαιτούνται από το θεσμικό πλαίσιο για την υποστήριξη της επιλεξιμότητάς τους για τα προγράμματα, γεγονός που οδηγεί στη μη επιλεξιμότητά τους (θεσμική διάκριση).
- Σύμφωνα με το εφαρμοζόμενο θεσμικό πλαίσιο, το πρόγραμμα «Στέγαση και απασχόληση» μπορεί να εφαρμοστεί από την τοπική αυτοδιοίκηση ή νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου με την επίβλεψη του ΥΠ.Ε.Κ.ΥΠ., βάσει της έκφρασης ενδιαφέροντος για την υποβολή σχετικών αιτήσεων χρηματοδότησης. Αυτό συχνά υπονοεί ότι δεν ωφελούνται όλοι οι δήμοι από το πρόγραμμα.
- Οι δικαιούχοι διεθνούς προστασίας και τα παιδιά τους πληρούν τις προϋποθέσεις για τη στέγαση βάσει νόμιμης και συνεχούς παραμονής για περίοδο πέντε ετών στη χώρα, γεγονός που μπορεί να οδηγήσει σε μη επιλεξιμότητα για το πρόγραμμα, δεδομένου ότι τα προγράμματα που παρέχουν υποστήριξη στέγασης στους δικαιούχους διεθνούς προστασίας διαρκούν μόνο μερικούς μήνες.
- Παρόμοια, οι υπήκοοι τρίτων χωρών με παιδιά πληρούν τις προϋποθέσεις μετά από διάστημα 12 ετών νόμιμης και μόνιμης παραμονής στην Ελλάδα.
- Δεν υπάρχουν πλήρη στοιχεία, συμπεριλαμβανομένων πλήρων συνόλων δεδομένων (πόσο μάλλον διαχωρισμένα δεδομένα) σχετικά με τη χρήση των παροχών υπηρεσιών υποστήριξης σε αστέγους, παρότι το σχετικό νομικό πλαίσιο προβλέπει ότι τα πρόσωπα που λειτουργούν αυτές τις δομές οφείλουν να

υποβάλουν ετήσια έκθεση προόδου για τη δραστηριότητά τους στο αρμόδιο υπουργείο. Κατά συνέπεια, υπάρχουν ελάχιστες πληροφορίες σχετικά με τον αριθμό και το προφίλ των αστέγων παιδιών στην Ελλάδα.

- Το σύστημα παιδικής μέριμνας στην Ελλάδα συνεχίζει να εξαρτάται από τη χρήση μακροχρόνιας ιδρυματικής φροντίδας, ενώ υπάρχει περιορισμένη διαθεσιμότητα κοινοτικών υπηρεσιών πρόληψης και ελάχιστες εναλλακτικές υπηρεσίες οικογενειακής φροντίδας, ενώ η διάρκεια παραμονής των παιδιών σε ιδρύματα είναι μακροχρόνια.
- Τέλος, διάφορα αναγκαστικά μέτρα/περιορισμοί έχουν εισαχθεί τα τελευταία χρόνια, με νομική βάση και μπορούν να προκαλέσουν πιθανώς βλάβη ποινικοποιώντας ακούσια τους αστέγους γενικά και τα παιδιά συγκεκριμένα: η απαγόρευση και η ποινικοποίηση της επαιτείας (άρθρο 407 Ποινικού Κώδικα), διοικητικές διατάξεις υγιεινής/δημόσιας υγείας, χρήση ιδιωτικών χώρων (αστικό δίκαιο και ποινικές διατάξεις/άρθρο 382 Ποινικού Κώδικα) .

(Πηγή : UNICEF (2021), «Ανάλυση παιδικής φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού στην Ελλάδα,» UNICEF – Περιφερειακό Γραφείο Ευρώπης και Κεντρικής Ασίας, Γενεύη)

2.2.4 Πρόσβαση σε Υγιεινή Διατροφή

Όσον αφορά την πρόσβαση των παιδιών στην υγιεινή διατροφή, προκύπτουν οι παρακάτω βασικές προκλήσεις:

- Το δικαίωμα των παιδιών στην υγιεινή διατροφή δεν υποστηρίζεται από ένα ολοκληρωμένο θεσμικό πλαίσιο.
- Δεν υπάρχει μια ολοκληρωμένη διατροφική πολιτική που να ισχύει για τα παιδιά σε εθνικό επίπεδο. Αντίθετα, εφαρμόζονται κατακερματισμένα προγράμματα για την παροχή υγιεινού φαγητού εντός και εκτός σχολείου. Αυτό μπορεί να οδηγήσει στον αποκλεισμό παιδιών από ευάλωτα περιβάλλοντα (Ρομά, πρόσφυγες, μετανάστες), αφού η πρόσβαση στα προγράμματα διανομής φαγητού εξαρτάται από τον βαθμό στον οποίο οι γονείς ή οι κηδεμόνες τους έχουν επαρκή ενημέρωση και πληρούν τα κριτήρια επιλεξιμότητας για την πρόσβαση σε κάθε πρόγραμμα.
- Δεν πραγματοποιείται συστηματική συλλογή δεδομένων για την πρόσβαση στην υγιεινή διατροφή για παιδιά που διατρέχουν κίνδυνο φτώχειας και κοινωνικού

αποκλεισμού. Αυτό δημιουργεί ένα επιπλέον επίπεδο δυσκολίας στον εντοπισμό συγκεκριμένων κενών και αναγκών για την ενημέρωση του σχεδιασμού πολιτικών και την εφαρμογή στοχευμένων ενεργειών.

- Εφόσον τα περισσότερα επιδοτούμενα προγράμματα παροχής φαγητού και υγιεινής διατροφής εφαρμόζονται στα σχολεία, τα παιδιά που δεν φοιτούν στο σχολείο δεν μπορούν να ωφεληθούν από αυτά τα προγράμματα. Μεταξύ αυτών των παιδιών ενδέχεται να περιλαμβάνονται παιδιά από κοινότητες Ρομά που παρουσιάζουν υψηλά ποσοστά διακοπής φοίτησης, καθώς και αιτούντες άσυλο.
- Επειδή τα προγράμματα διανομής φαγητού (Σχολικά Γεύματα και Σχολικό Πρόγραμμα) εφαρμόζονται μόνο σε προ-επιλεγμένα σχολεία, τα παιδιά με ανάγκες δεν μπορούν να ωφεληθούν από τη διανομή φαγητού αν δεν διαμένουν στις περιοχές όπου βρίσκονται τα επιλεγμένα σχολεία.
- Το Σχολικό Πρόγραμμα δεν λαμβάνει υπόψη δείκτες σχετικούς με τη φτώχεια, τον κοινωνικό αποκλεισμό και την ευπάθεια παιδιών που φοιτούν σε συγκεκριμένα σχολεία. Επιπλέον, δεδομένου ότι το Πρόγραμμα έχει εφαρμοστεί μόνο σε σχολεία σε μεγάλες πόλεις, τα παιδιά σε αγροτικές και απομακρυσμένες περιοχές της χώρας αποκλείονται.
- Περιορισμένη διαθεσιμότητα προγραμμάτων διατροφικής αγωγής, αφού καλύπτεται μόνο μία ώρα ανά σχολικό έτος. Επιπλέον, δεν εφαρμόστηκαν εκπαιδευτικές δραστηριότητες στο πλαίσιο του Προγράμματος FEAD κατά τη διάρκεια του σχολικού έτους 2019-2020, λόγω του κλεισίματος των σχολείων εν όψει της πανδημίας COVID-19.
- Δεδομένου ότι η λειτουργία των Κοινωνικών Παντοπωλείων έγκειται στη διακριτική ευχέρεια των δήμων και της εκκλησίας, η εθνική κάλυψη δεν είναι διασφαλισμένη και τα παιδιά που κατοικούν σε απομακρυσμένους ή υπανάπτυκτους δήμους ενδέχεται να μην καλύπτονται επαρκώς.
- Η διανομή φαγητού που πραγματοποιείται στα σχολεία (Σχολικά Γεύματα, Σχολικό Πρόγραμμα, διανομή γευμάτων σε βρεφονηπιακούς σταθμούς) δεν εκτελείται κατά τη διάρκεια σχολικών αργιών ή σε άλλες περιπτώσεις όπου είναι κλειστά τα σχολεία. Επομένως, η υγιεινή διατροφή των παιδιών εκτός των σχολικών ωρών βασίζεται στη διατροφική ευαισθητοποίηση και τα οικονομικά

μέσα των γονέων τους για την εξασφάλιση υγιεινών τροφίμων. Αυτό μπορεί να οδηγήσει σε περιορισμένη πρόσβαση στην υγιεινή διατροφή για παιδιά από νοικοκυριά χαμηλού εισοδήματος και χαμηλής μόρφωσης.

- Τα παιδιά αιτούντων άσυλο που η αίτησή τους έχει απορριφθεί ως απαράδεκτη σε δεύτερο βαθμό αιτούντων άσυλο των οποίων οι αιτήσεις αξιολογήθηκαν επί της ουσίας αλλά αργότερα απορρίφθηκαν και αιτούντων άσυλο των οποίων οι αιτήσεις δεν έχουν καταχωρηθεί ακόμη, είναι ιδιαίτερα ευάλωτα, αφού βρίσκονται σε μια νομική αβεβαιότητα και δεν μπορούν να ωφεληθούν από προγράμματα υγιεινής διατροφής που εφαρμόζονται εντός και εκτός σχολείων
- Η Πολιτική για τα Σχολικά Κυλικεία ωφελεί μόνο τους μαθητές που αγοράζουν προϊόντα που πωλούνται σε κυλικεία με δικούς τους πόρους. Οι μαθητές που δεν διαθέτουν τα οικονομικά μέσα για να αγοράσουν προϊόντα από σχολικά κυλικεία ή των οποίων το σχολείο δεν έχει κυλικείο εξακολουθούν να διατρέχουν κίνδυνο κατανάλωσης ανθυγιεινών προϊόντων που αγοράζονται εκτός σχολείου.
- Βρέφη με μητέρες με χαμηλό επίπεδο μόρφωσης, καθώς και βρέφη αιτούντων άσυλο που διαμένουν σε προσφυγικούς καταυλισμούς διατρέχουν υψηλότερο κίνδυνο πρόωρης διακοπής του θηλασμού

Πηγή : UNICEF (2021.), «Ανάλυση παιδικής φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού στην Ελλάδα,» UNICEF – Περιφερειακό Γραφείο Ευρώπης και Κεντρικής Ασίας, Γενεύη,

2.2.5 Πρόσβαση σε προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα

Η Ελλάδα έχει εφαρμόσει ένα δυαδικό σύστημα Προσχολικής Εκπαίδευσης και Φροντίδας (ΠΕΦ) με διάκριση μεταξύ της μη υποχρεωτικής προσχολικής εκπαίδευσης και φροντίδας για παιδιά ηλικίας 0-3 ετών και της υποχρεωτικής προσχολικής αγωγής για παιδιά ηλικίας 4-5 ετών. Ωστόσο, καθώς η αρχική ηλικία εισόδου στην ΠΕΦ μειώθηκε από τα 5 στα 4 έτη το 2018, με μεταβατική περίοδο εφαρμογής, η υποχρεωτική φοίτηση για τα 4χρονα παιδιά δεν αναμένεται να είναι πλήρως λειτουργική πριν από το καλοκαίρι του 2022. Αυτό σημαίνει ουσιαστικά ότι κατά τη διάρκεια αυτής της μεταβατικής περιόδου, τα παιδιά ηλικίας 3-4 ετών και οι ανάγκες τους δεν καλύπτονται.

- Τα παιδιά ηλικίας 0-3 ετών δεν απολαμβάνουν γενική και δωρεάν πρόσβαση σε δημόσιες υπηρεσίες ΠΕΦ. Κατά συνέπεια, τα διαθέσιμα δεδομένα δείχνουν ότι το 2018, 160 από συνολικά 352 δήμοι δεν παρείχαν καθόλου υπηρεσίες ΠΕΦ, ενώ οι υπόλοιποι παρουσίαζαν σοβαρές ελλείψεις (περισσότερο από 100%) στους διαθέσιμους χώρους. Οι συχνά ανεπαρκείς υποδομές έχουν σοβαρές επιπτώσεις όσον αφορά τη διαθεσιμότητα των υπηρεσιών και επομένως παρεμποδίζουν σε σημαντικό βαθμό την πρόσβαση σε ΠΕΦ για παιδιά που δεν έχουν πρόσβαση σε αυτές τις υπηρεσίες από τον ιδιωτικό τομέα (παιδιά από οικογένειες χαμηλού εισοδήματος, παιδιά που ζουν σε ιδρύματα κ.λπ.) ή/και για παιδιά που χρειάζονται ειδικά προσαρμοσμένες υπηρεσίες ΠΕΦ (παιδιά με αναπηρίες, παιδιά μεταναστών, παιδιά Ρομά κ.λπ.). Επίσης, ακόμη και όταν οι δημοτικές υπηρεσίες ΠΕΦ είναι διαθέσιμες, η ευχέρεια στην πρόσβαση μπορεί να αποτελέσει σοβαρό ζήτημα για οικογένειες χαμηλού εισοδήματος. Οι δήμοι μπορεί να επιβάλουν χρεώσεις, υπολογισμένες κατά τη διακριτική τους ευχέρεια, ενώ άλλα σχετικά έμμεσα κόστη ΠΕΦ (μετακίνηση, διδακτικό υλικό κ.λπ.) επιβαρύνουν επίσης δυσανάλογα τους γονείς.

Οι παρακάτω βασικές προκλήσεις προκύπτουν όσον αφορά την πρόσβαση παιδιών σε υπηρεσίες ΠΕΦ:

- Το πλαίσιο πολιτικής στην Ελλάδα δεν περιλαμβάνει προβλέψεις για γενική πρόσβαση στους βρεφονηπιακούς και παιδικούς σταθμούς. Οι γονείς μπορούν να αποφασίσουν να στείλουν τα παιδιά τους σε βρεφονηπιακούς/παιδικούς σταθμούς βάσει διαθεσιμότητας της ανεπίσημης οικογενειακής φροντίδας, πολιτισμικών προτιμήσεων, προσβασιμότητας και περιορισμών ευχέρειας πρόσβασης. Αυτό οδηγεί συχνά σε υψηλότερο ανταγωνισμό για την πρόσβαση μεταξύ νοικοκυριών χαμηλού εισοδήματος, επιδεινώνοντας τους κινδύνους αποκλεισμού για τα παιδιά με τις μεγαλύτερες ανάγκες.
- Δεν υπάρχουν συγκεκριμένες νομικές προβλέψεις που διασφαλίζουν την πρόσβαση σε υπηρεσίες ΠΕΦ για όλα τα παιδιά από οικογένειες χαμηλού εισοδήματος και εύλωτες ομάδες, συμπεριλαμβανομένων των παιδιών Ρομά που ζουν σε καταυλισμούς, παιδιών που ζουν σε προσφυγικούς καταυλισμούς και παιδιών μεταναστών.

- Δεν υπάρχουν προβλέψεις για δωρεάν συμμετοχή και μετακίνηση των παιδιών σε βρεφονηπιακούς/παιδικούς σταθμούς, κάτι που συχνά δημιουργεί σημαντικά ζητήματα προσβασιμότητας. Επομένως, τα παιδιά από νοικοκυριά χαμηλού εισοδήματος και παιδιά που ζουν σε απομακρυσμένες περιοχές, καταυλισμούς Ρομά ή προσφυγικούς καταυλισμούς διατρέχουν υψηλότερο κίνδυνο να έχουν ακάλυπτες ανάγκες.
- Οι Δήμοι δεν φέρουν νομική υποχρέωση να ιδρύσουν και να χρηματοδοτούν βρεφονηπιακούς/παιδικούς σταθμούς. Επομένως, δεν παρέχονται επαρκείς υπηρεσίες ΠΕΦ από όλους τους Δήμους σε εθνικό επίπεδο. Κατά συνέπεια, τα παιδιά που διαμένουν σε απομακρυσμένους δήμους ή δήμους με περιορισμένους πόρους ενδέχεται να αντιμετωπίζουν υψηλότερο κίνδυνο αποκλεισμού. Η δημόσια παρεχόμενη και ρυθμιζόμενη ΠΕΦ μπορεί να διευκολύνει την πρόσβαση για τις οικογένειες χαμηλού εισοδήματος και διασφαλίζει τα πρότυπα ποιότητας στην παροχή. Για παράδειγμα, τα συστήματα χρεώσεων, που περιλαμβάνουν από δωρεάν πρόσβαση μέχρι ονομαστική χρέωση για τους πλέον εύπορους γονείς, θα επέτρεπαν στους δημόσιους παρόχους να ανακτήσουν κάποιο κόστος παροχής, καθώς και να περιορίσουν τις ανεπιθύμητες επιπτώσεις στην ανισότητα κερδών.
- Πλήρη και συστηματικά δεδομένα σχετικά με τις υπηρεσίες ΠΕΦ δεν συλλέγονται σε εθνικό ή τοπικό επίπεδο. Παρότι τα στοιχεία υποδεικνύουν σαφή κενά και ακάλυπτες ανάγκες, η εξαγωγή εθνικών συμπερασμάτων είναι δύσκολη και απουσία πλήρων δεδομένων, ενώ η αποτελεσματικότητα και η αποδοτικότητα της ΠΕΦ στην Ελλάδα παραμένουν άγνωστες.
- Ενδέχεται να προκύψουν διαφορές μεταξύ παιδιών σε διαφορετικούς δήμους, δεδομένης της αποκεντρωμένης φύσης των υπηρεσιών ΠΕΦ και του γεγονότος ότι η απόφαση σχετικά με την προτεραιοποίηση των παιδιών για εγγραφή έγκειται στη διακριτική ευχέρεια κάθε Δημοτικού Συμβουλίου.
- Η πρόσβαση των παιδιών με αναπηρίες σε δημοτικούς βρεφονηπιακούς/παιδικούς σταθμούς είναι ιδιαίτερα υποβαθμισμένη, δεδομένης της έλλειψης εξειδικευμένου προσωπικού και των δυσκολιών στην αξιολόγηση της συμμόρφωσης των βρεφονηπιακών/παιδικών σταθμών με τις τεχνικές απαιτήσεις για την προσβασιμότητα των εγκαταστάσεών τους.
- Τα παιδιά μεταναστών και τα παιδιά Ρομά ενδέχεται να αντιμετωπίζουν επιπλέον

φραγμούς, λόγω απουσίας των απαιτούμενων εγγράφων ταυτότητας και άλλων δικαιολογητικών εγγράφων που απαιτούνται για την εγγραφή τους στους βρεφονηπιακούς/παιδικούς σταθμούς.

- Από την αρχή του σχολικού έτους, οι βρεφονηπιακοί/παιδικοί σταθμοί παρέχουν λίστες ενημέρωσης στις οικογένειες σχετικά με το συνοδευτικό υλικό (π.χ. σχολικές σάκες, τετράδια, μολύβια, μπλοκ και υλικά ζωγραφικής, πλαστελίνη κ.λπ.) που πρέπει να αγοραστούν και να χρησιμοποιηθούν από τα παιδιά. Αυτό αποτελεί ένα πρόσθετο κόστος/βάρος για την οικογένεια. Επί του παρόντος δεν υπάρχουν προβλέψεις για την υποστήριξη των παιδιών με ανάγκες που αδυνατούν να καλύψουν με οικογενειακά μέσα το κόστος εκπαιδευτικών υλικών (τετράδια, γραφική ύλη, υλικά ζωγραφικής κ.λπ.) και εξοπλισμού (σχολικές σάκες κ.λπ.).
- Οι δημοτικοί βρεφονηπιακοί/παιδικοί σταθμοί δεν παρέχουν πρωινό ή γεύματα στους μαθητές. Το γεύμα τους παρασκευάζεται στο σπίτι με ευθύνη των γονέων/κηδεμόνων. Οι μαθητές που εγγράφονται σε βρεφονηπιακούς/παιδικούς σταθμούς δεν είναι επιλέξιμοι για την παροχή φρέσκων φρούτων, λαχανικών και γάλακτος στο πλαίσιο του σχολικού προγράμματος φρούτων, λαχανικών και γάλακτος της ΕΕ. Επίσης δεν δικαιούνται να εγγραφούν στο Πρόγραμμα «Σχολικά γεύματα», καθώς αυτό αφορά μόνο την πρωτοβάθμια εκπαίδευση.
- Οι οικογένειες χαμηλού εισοδήματος αντιμετωπίζουν σημαντικές προκλήσεις στην εξασφάλιση της συμμετοχής των παιδιών τους σε σχολικές δραστηριότητες, όπως σχολικές διαδρομές, όταν καλούνται να καλύψουν το επιπλέον κόστος. Καθώς δεν υπάρχει ειδικό συμπλήρωμα εισοδήματος για την κάλυψη τέτοιων εξόδων, ούτε νομοθετημένη εγγυημένη δωρεάν πρόσβαση, ακόμη και στην περίπτωση υποχρεωτικών σχολικών δραστηριοτήτων, τα παιδιά από οικογένειες με χαμηλά εισοδήματα ενδέχεται να μην μπορούν να συμμετάσχουν.

(Πηγή : UNICEF (2021.), «Ανάλυση παιδικής φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού στην Ελλάδα,» UNICEF – Περιφερειακό Γραφείο Ευρώπης και Κεντρικής Ασίας, Γενεύη)

2.2.6 Πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση

Το εκπαιδευτικό σύστημα στην Ελλάδα αποτελείται από τρεις βαθμίδες: πρωτοβάθμια, δευτεροβάθμια και ανώτατη εκπαίδευση.

- Τα ευάλωτα παιδιά (ιδιαίτερα παιδιά Ρομά, παιδιά προσφύγων, παιδιά με αναπηρίες ή ανάγκες ειδικής αγωγής, παιδιά σε ιδρύματα) αντιμετωπίζουν σημαντικές προκλήσεις στην πρόσβαση στην εκπαίδευση. Τα κόστη, σε συνδυασμό με τα διοικητικά εμπόδια σχετικά με την εγγραφή, αποτελούν σημαντικές προκλήσεις για πολλές οικογένειες, υποβαθμίζοντας τα νομικά και γενικά δικαιώματα των παιδιών τους για δωρεάν, δημόσια εκπαίδευση.
- Ελλείψεις στη μεταφορά μαθητών από και προς τις σχολικές μονάδες παρεμποδίζουν τη φοίτηση. Παρότι πλήρη δεδομένα σχετικά με το κόστος μετακίνησης παραμένουν περιορισμένα, έρευνες δείχνουν ότι ακόμη και σε μια χώρα υψηλών εισοδημάτων όπως η Ελλάδα, οι μετακινήσεις αποτελούν σημαντικό παράγοντα για τα παιδιά που αδυνατούν να έχουν πρόσβαση στο σχολείο εντός εύλογης απόστασης από το σπίτι τους. Βάσει του Συνήγορου του Πολίτη, η σχολική μετακίνηση μαθητών στο σχολείο είναι προβληματική σε πολλές περιοχές, ιδιαίτερα τις αγροτικές. Πολλές προκλήσεις που παραμένουν σχετίζονται με τα εξής: α. «ανεπάρκεια μέσω μεταφοράς, β. η περιοχή είναι γεωγραφικά απομακρυσμένη και μη προσβάσιμη, γ. οργάνωση σε περιφερειακό επίπεδο μέσω δημόσιων διαγωνισμών που είναι χρονοβόροι και δεν λαμβάνουν υπόψη τις ιδιαιτερότητες των μικρών αγροτικών περιοχών ή άλλους περιορισμούς, δ. η αποζημίωση των γονέων είναι χαμηλότερη από το πραγματικό ποσό που δαπανάται και εισπράττεται με σημαντικές καθυστερήσεις.»
- Η αναπηρία αποτελεί άλλον έναν σημαντικό παράγοντα που αποτρέπει την πρόσβαση των παιδιών στην εκπαίδευση, λόγω της έλλειψης προσβάσιμου υλικού ή/και των δυσκολιών στις μετακινήσεις στο σχολείο. Η συνεχής πρόοδος της τεχνολογίας παρέχει όλο και περισσότερους τρόπους προκειμένου η εκπαίδευση να είναι διαθέσιμη στα παιδιά με αναπηρίες και να διασφαλίζεται ισότιμη πρόσβαση για όλους.
- Η έλλειψη πλήρων, διαχωρισμένων δεδομένων για τα παιδιά εκτός εκπαίδευσης ή που διακόπτουν την εκπαίδευση και η απουσία ενός κεντρικού συστήματος παρακολούθησης της πρόσβασης στην εκπαίδευση δεν επιτρέπουν μια πλήρη αξιολόγηση που θα βοηθούσε τους φορείς που είναι αρμόδιοι για τη χάραξη πολιτικής να θέσουν σε προτεραιότητα τη χρηματοδότηση και να σχεδιάσουν πολιτικές προς τις απαραίτητες κατευθύνσεις

(Πηγή : UNICEF (2021.), «Ανάλυση παιδικής φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού στην Ελλάδα,» UNICEF – Περιφερειακό Γραφείο Ευρώπης και Κεντρικής Ασίας, Γενεύη)

2.3 Το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τα Δικαιώματα του παιδιού

Η Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών από τον Μάιο 2002, υιοθετώντας το κείμενο «Ένας Κόσμος κατάλληλος για τα παιδιά» (A World fit for Children)¹², είχε καλέσει τα κράτη μέλη να εξετάσουν τη λήψη ειδικών μέτρων, στα οποία θα περιλαμβάνονταν «η εκπόνηση, όπου απαιτείται, αποτελεσματικών νομοθετημάτων, πολιτικών και σχεδίων δράσης και η κατανομή πόρων για την πραγμάτωση και προστασία των δικαιωμάτων και της ευημερίας των παιδιών». <https://www.synigoros.gr/resources/protasi-ethniko-sxedio-drasis-dtp.pdf> Σχετικά με το θέμα αυτό ο Συνήγορος του Πολίτη αναφέρει : « Τον Μάιο του 2007, το Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης ανακοίνωσε και έθεσε σε δημόσια διαβούλευση ένα κείμενο που τιτλοφορήθηκε «Αξονες του Σχεδίου Δράσης για τα Δικαιώματα του Παιδιού». Ωστόσο, σύμφωνα με παρατηρήσεις του Συνηγόρου του Πολίτη , ενώ ακολούθησε η ανάθεση εκ μέρους του Υπουργείου Υγείας για την εκπόνηση Μελέτης από τον μη κυβερνητικό οργανισμό «Το Χαμόγελο του Παιδιού», με τίτλο «Σχέδιο Δράσης για την Οριζόντια Δικτύωση και τον Συντονισμό Υπηρεσιών και Φορέων Κοινωνικής Αλληλεγγύης για το Παιδί», (Φεβρουάριος 2009) δεν ανακοινώθηκαν άλλες συγκεκριμένες ενέργειες εκ μέρους του Υπουργείου που είχε αναλάβει την πρωτοβουλία για την εκπόνηση των Αξόνων του Σχεδίου. <https://www.synigoros.gr/resources/protasi-ethniko-sxedio-drasis-dtp.pdf> (Συνήγορος του Πολίτη, 2012 :1)

Το 2012 η Επιτροπή Δικαιωμάτων του Παιδιού του ΟΗΕ προχώρησε σε συστάσεις προς την Ελλάδα , μεταξύ των οποίων και η Σύσταση για Εκπόνηση Εθνικού Σχεδίου Δράσης για τα Δικαιώματα του παιδιού https://www.synigoros.gr/?i=childrens-rights.el.proagogi_dsdp.122599

Η Σύσταση της Επιτροπής μεταξύ άλλων είχε επισημάνει ότι εκτός από την απουσία Εθνικού Σχεδίου Δράσης για τα Δικαιώματα του Παιδιού , η σοβαρή χρηματοοικονομική κρίση που αντιμετώπιζε η Ελλάδα και τα αρνητικά αποτελέσματα στις δημόσιες δαπάνες επηρεάζει τις υπηρεσίες που παρέχονται στα παιδιά καθώς και το κόστος επιβίωσης που επιβαρύνει τις οικογένειες όσον αφορά βασικές τους ανάγκες, όπως το φαγητό, τα καύσιμα

¹² <https://childrenandarmedconflict.un.org/keydocuments/english/aworldfitforchil10.html>

και η στέγαση, συμπεριλαμβανομένων των αυξανόμενων απαιτήσεων στο κόστος δημόσιων υπηρεσιών όπως η υγεία. Επιπλέον επαναλάμβανε τον προβληματισμό της Επιτροπής «σχετικά με το ότι ο εθνικός προϋπολογισμός και η διαδικασία εκτέλεσής του δεν επιτρέπουν τη σαφή κατανόηση και τον προσδιορισμό των οικονομικών πόρων που διατίθενται για την εφαρμογή των δικαιωμάτων των παιδιών σε εθνικό και τοπικό επίπεδο, εξαιτίας, μεταξύ άλλων, των περιορισμών όσον αφορά τη διατύπωση σαφών σκοπών, στόχων και συλλογής δεδομένων, τα οποία θα μπορούσαν να επιτρέψουν την ικανοποιητική παρακολούθηση των δαπανών και την αξιολόγηση των αποτελεσμάτων.» (Σύσταση Επιτροπής ΟΗΕ CRC/C/GRC/CO/2-3 2012:5)

Στις αρχές του 2013 η Γενική Γραμματεία Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων προχώρησε στην εκπόνηση Εθνικού Σχεδίου Δράσης για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα. Στο σχέδιο αυτό περιλαμβάνονταν μέρος που αφορούσε τα Δικαιώματα του Παιδιού. Έτσι στο 8^ο Μέρος του Εθνικού σχεδίου Δράσης με τίτλο «Δικαιώματα του Παιδιού» αναφέρονται δράσεις εκ μέρους της Πολιτείας που μπορούν να θεωρηθούν σχετικές με την καταπολέμηση της παιδικής φτώχειας. Συγκεκριμένα στον Τομέα Εκπαίδευσης- Καταπολέμησης της Σχολικής βίας και σχετικά στην Δέσμη υλοποιούμενων ή προς υλοποίηση Δράσεων αναφορικά με τον στόχο Αποφυγή της Σχολικής διαρροής προβλέπονταν «Εισοδηματική ενίσχυση οικογενειών με τέκνα υποχρεωτικής εκπαίδευσης και χαμηλά εισοδήματα» με αντικείμενο την Χορήγηση ετήσιας εισοδηματικής ενίσχυσης ύψους 300 ευρώ για κάθε παιδί έως το τέλος της υποχρεωτικής του εκπαίδευσης και κατ' ανώτατο όριο μέχρι και το 16 έτος της ηλικίας του και ωφελούμενους Οικογένειες Ελλήνων υπηκόων και υπηκόων των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, συμπεριλαμβανομένων και των μονογονεϊκών, που έχουν τέκνα που φοιτούν σε δημόσια σχολεία και το ετήσιο οικογενειακό τους εισόδημα δεν υπερβαίνει το ποσό των 3.000 ευρώ (Γενική Γραμματεία Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων 2013:114)

Επιπλέον το εν λόγω Εθνικό σχέδιο προέβλεπε :Διεύρυνση της υλοποίησης του θεσμού της αναδοχής- Λειτουργία προβλεπόμενου μητρώου αναδόχων οικογενειών - Θεσμοθέτηση προδιαγραφών για τη λειτουργία των ιδρυμάτων και λοιπών φορέων παιδικής προστασίας - Διασφάλιση της πρόσβασης όλων ανεξαιρέτως των παιδιών σε φροντίδα υγείας, ιατροφαρμακευτική και νοσηλευτική περίθαλψη. - Ενέργειες για την καταπολέμηση της ελλιπούς φοίτησης και της σχολικής διαρροής κυρίως σε ευάλωτες πληθυσμιακά ομάδες καθώς και την έναρξη της πιλοτικής εφαρμογής μέσω των υπό έκδοση Κοινών

Υπουργικών αποφάσεων και με υπεύθυνο φορέα υλοποίησης το υπουργείο εργασίας με σκοπό την καταπολέμηση και την στήριξη ατόμων και οικογενειών που ζουν σε συνθήκες ακραίας φτώχειας. (Γενική Γραμματεία Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων 2013:207) Τέλος δεσμεύονταν για την υιοθέτηση Εθνικού Σχεδίου Δράσης για τα Δικαιώματα του Παιδιού έως το τέλος του 2015.

Τον Νοέμβριο του 2014 το Υπουργείο Δικαιοσύνης καταθέτει σε δημόσια διαβούλευση το Εθνικό Σχέδιο για τα Δικαιώματα του παιδιού όπου στον πρόλογο του σχεδίου αναφέρεται ότι *:Μετά από τη Διεθνή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού, που κυρώθηκε στη χώρα μας το 1992, έστω και με καθυστέρηση κρίθηκε αναγκαίο, να συνταχθεί ένα Εθνικό Σχέδιο, με το οποίο καθορίζεται με σαφήνεια, ένα πλαίσιο αρχών και κατευθύνσεων, ως προς την εφαρμογή των υποχρεώσεων, που απορρέουν από διεθνείς και ευρωπαϊκές Συμβάσεις, τις επιταγές του Συντάγματος, αλλά και στόχων, διαδικασιών, χρονοδιαγραμμάτων για την προάσπιση και προαγωγή των Δικαιωμάτων του Παιδιού, που δικαιούνται ειδική βοήθεια και υποστήριξη.* (Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τα Δικαιώματα του Παιδιού 2013:2)

Στο εν λόγω σχέδιο επισημαίνεται επίσης ότι «Δίδοντας ιδιαίτερη σημασία στις δύσκολες δημοσιοοικονομικές συνθήκες στις οποίες βρίσκεται σήμερα η χώρα, αλλά και στην απόλυτη αναγκαιότητα να σχεδιαστούν και υλοποιηθούν μέτρα για την πληρέστερη εφαρμογή των δικαιωμάτων του παιδιού και την προστασία των ευάλωτων ομάδων, οι οποίες πλήττονται ιδιαίτερα από την οικονομική κρίση, αποφασίστηκε η εκπόνηση του Σχεδίου Δράσης για τα παιδιά και για χρονική περίοδο πέντε ετών, 2015-2020. (Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τα Δικαιώματα του Παιδιού 2013:10)

Το σχέδιο Δράσης δεν περιλαμβάνει ξεχωριστό τομέα για την καταπολέμηση της παιδικής Φτώχειας αλλά εμπεριέχει δράσεις σε διάφορους τομείς που σχετίζονται με το φαινόμενο, έτσι στον Τομέα *:. Δικαίωμα στη ζωή, την επιβίωση και την ανάπτυξη* αναφέρεται στην Αξιολόγηση των συνεπειών της κρίσης στη ζωή των παιδιών και εφήβων και Μέτρα για αύξηση των κοινωνικών παροχών. Καθώς αναφέρεται και στη διευκόλυνση της πρόσβασης των πολιτών που διέρχονται κρίση ή περιέρχονται σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης (π.χ. κακοποίηση, έλλειψη στέγης) σε Υπηρεσίες Πρόνοιας & Ψυχικής Υγείας. Επίσης αναφέρεται γενικά στην ενίσχυση κοινωνικών υπηρεσιών για τη συστηματική ψυχοκοινωνική στήριξη των οικογενειών και ιδίως των οικογενειών σε κρίση. Επιπλέον ορίζει την ίδρυση Οικογενειακού Δικαστηρίου με τη συνδρομή επιστημόνων διαφόρων ειδικοτήτων που θα λειτουργεί και ως Κέντρο Ενημέρωσης και Υποστήριξης των γονέων και των οικογενειών και για την πλαisiώση των δικαστηρίων από κοινωνικές υπηρεσίες σε

εφαρμογή παλαιότερης νομοθεσίας¹³. Σχετικά με την επιδοματική πολιτική που αφορά την οικογένεια και τα παιδιά στο Εθνικό σχέδιο αναφέρονται ως υλοποιούμενες δράσεις τα εξής Οικογενειακά επιδόματα:

- α) Ειδικό επίδομα τριτέκνων και πολυτέκνων¹⁴ που καταβάλλονται ειδικά στις οικογένειες με τρία και άνω εξαρτώμενα τέκνα ειδικό επίδομα τριτέκνων και πολυτέκνων, το οποίο ορίζεται σε πεντακόσια (500) ευρώ κατ' έτος για κάθε τέκνο, και χορηγείται σύμφωνα με ειδικά εισοδηματικά κριτήρια ¹⁵
- β) Ενιαίο επίδομα στήριξης τέκνων: το οποίο καταβάλλεται λαμβάνοντας υπόψη τον αριθμό των εξαρτώμενων τέκνων, την κλίμακα ισοδυναμίας, το ισοδύναμο εισόδημα και την εισοδηματική κατηγορία.¹⁶ Σύμφωνα με τον ανωτέρω νόμο, το επίδομα χορηγείται σε οικογένειες από το πρώτο πλέον παιδί σε πολίτες που το έχουν πραγματικά ανάγκη και ανέρχεται στο ποσό των σαράντα (40) ευρώ ανά μήνα για κάθε εξαρτώμενο τέκνο¹⁷

Τα ανωτέρω επιδόματα σχεδιάστηκαν από την Γενική Γραμματεία Πρόνοιας, χορηγούνται μέσω του Οργανισμού Γεωργικών Ασφαλίσεων (ΟΓΑ) ως εντολοδόχου αυτής και χρηματοδοτούνται από τον τακτικό προϋπολογισμό του ΥΠ.Ε.ΚΑ.Π.¹⁸ Απαραίτητη προϋπόθεση είναι οι δικαιούχοι να έχουν μόνιμη και συνεχή δεκαετή κατοικία ή διαμονή στην Ελλάδα, να φορολογούνται στην Ελλάδα και τα εξαρτώμενα τέκνα τους να ευρίσκονται στην Ελλάδα Επίσης στο Εθνικό σχέδιο αναφέρεται ότι «εξετάζονται σενάρια ενοποίησης της διαδικασίας λήψης των ανωτέρω επιδομάτων σε συνεργασία με συναρμόδια Υπουργεία (ενιαία αίτηση), τα οποία χορηγούν επίσης επιδόματα σε φτωχές οικογένειες με παιδιά, τόσο για την καλύτερη εξυπηρέτηση των δικαιούχων όσο και για εξοικονόμηση πόρων, οι οποίοι θα μπορούσαν να διατεθούν σε άλλες προνοιακές πολιτικές.»

ii. Πρόγραμμα καταβολής χρηματικών παροχών λόγω μητρότητας: Το πρόγραμμα αυτό εφαρμόζεται σε εκτέλεση του άρθρου 4 παράγραφος 5 του Ν.1302/1982, με τον οποίο κυρώθηκε η υπ' αριθμ. 103/1952 διεθνής σύμβαση εργασίας «περί προστασίας της μητρότητας» και εκτελείται από τους Δήμους της χώρας. Με το πρόγραμμα αυτό

¹³ ν.2447/96.

¹⁴ Ν.4141/2013

¹⁵ (Ν.4170/2013),

¹⁶ Ν.4093/2012

¹⁷ (Ν.4144/2013).

¹⁸ (ΚΑΕ 220 Φορέας Πρόνοιας).

καταβάλλονται χρηματικές παροχές της τάξεως των 440,20€: ήτοι 220,10€ για το χρονικό διάστημα των 42 ημερών προ του τοκετού και 220,10€ για το χρονικό διάστημα των 42 ημερών μετά τον τοκετό σε εργαζόμενες γυναίκες που δεν δύνανται ν' αξιώσουν αυτές από ασφαλιστικό φορέα ή είναι ανασφάλιστες και παράλληλα δεν έχουν ένα ικανοποιητικό επίπεδο διαβίωσης.

iii. Επίδομα Αναδοχής Τέκνου: Στο πλαίσιο παροχών και διευκολύνσεων σε ανάδοχες οικογένειες, παρέχεται οικονομική ενίσχυση για την κάλυψη τρεχουσών αναγκών και ειδικών θεραπειών του αναδόχου τέκνου. Το ύψος της οικονομικής ενίσχυσης κλιμακώνεται ανάλογα με τη σοβαρότητα του προβλήματος υγείας που παρουσιάζει το ανάδοχο τέκνο, ενώ η κάλυψη των ειδικών θεραπειών προσδιορίζεται βάσει των οδηγιών ειδικού γιατρού για τη διενέργεια των ειδικών θεραπειών (άρθρο 4 του ΠΔ 86/2009, ΦΕΚ 114/Α').

iv. Πρόγραμμα οικονομικής ενίσχυσης απροστάτευτων παιδιών¹⁹: Σκοπός του προγράμματος είναι η οικονομική ενίσχυση παιδιών ηλικίας μέχρι 16 ετών, τα οποία για διάφορους λόγους στερούνται της πατρικής παρουσίας. Με το πρόγραμμα αυτό καταβάλλεται σήμερα μηνιαίο επίδομα 44,02€ σε κάθε απροστάτευτο παιδί ηλικίας μέχρι 16 ετών με την προϋπόθεση ότι το μηνιαίο εισόδημα της οικογένειας που διαμένει το παιδί δεν υπερβαίνει για τριμελή οικογένεια τα 234,77€, προσαυξανόμενο κατά 20,54€ για κάθε επιπλέον μέλος πέραν του τρίτου. Αρμόδιες Υπηρεσίες για την καταβολή του Επιδόματος ήταν οι Δήμοι²⁰ της Χώρας.

Το 2018 ανακοινώνεται «Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τα Δικαιώματα των Παιδιού» με άξονες : 1. Καταπολέμηση της παιδικής φτώχειας και των επιπτώσεων της οικονομικής κρίσης στα παιδιά. 2. Προστασία των παιδιών στο πλαίσιο των προσφυγικών και μεταναστευτικών ροών. 3. Διασφάλιση του δικαιώματος των παιδιών στην υγεία. 4. Δικαιώματα των παιδιών στην εκπαίδευση, στον πολιτισμό και αθλητισμό. 5. Παιδική προστασία στην κοινότητα – αποϊδρυματοποίηση, 6. Δικαιοσύνη φιλική προς τα παιδιά και Μεταξύ των δράσεων που προβλέπονταν στο πλαίσιο του Εθνικού Σχεδίου περιλαμβάνονταν:

- Η **επιδότηση στέγης**, σε πρώτη φάση, για 340.000 οικογένειες από το 2019.

¹⁹ Το πρόγραμμα αυτό εφαρμόστηκε βάσει των διατάξεων του Ν.4051/1960 και του Π.Δ/τος 108/1983, όπως τροποποιήθηκε και συμπληρώθηκε μεταγενέστερα.

²⁰ σύμφωνα με το Ν.3852/2010

- Η **παροχή υπηρεσιών οδοντιατρικής πρόληψης και περίθαλψης** σε παιδιά μέχρι και 18 ετών, με κάλυψη από τον ΕΟΠΥΥ (ύψους 40 εκατ. ευρώ) από το 2019, μέσα από τη συνεργασία με ιδιώτες οδοντιάτρους.
- Η **δημιουργία 100 Κέντρων Στήριξης Οικογένειας**, συνδεδεμένων με τα Κέντρα Κοινότητας για την έμπρακτη στήριξη γονέων και παιδιών στα προβλήματα της καθημερινότητάς τους.
- Η **αναμόρφωση του Οικογενειακού Δικαίου**, με ρυθμίσεις μεταξύ άλλων για **ζητήματα επιμέλειας τέκνων μετά το διαζύγιο** (Μάρτιος 2019).
- Η **άρση οικονομικών επιβαρύνσεων των οικογενειών στον τομέα της Ειδικής Αγωγής**, με αλλαγή του σημερινού συστήματος της προπληρωμής από τους γονείς και την υποβολή της δαπάνης στον ΕΟΠΥΥ.
- Η εφαρμογή προγράμματος **αποϊδρυματοποίησης για Άτομα με Αναπηρία** (ΑμεΑ).
- Η **ανάπτυξη νέων δημόσιων δομών παιδοψυχιατρικής φροντίδας**, με δημιουργία και στελέχωση νέων παιδοψυχιατρικών κλινικών και Κοινοτικών Κέντρων Ψυχικής Υγείας Παιδιών-Εφήβων.
- Η **δράση για τα παιδιά έγκλειστων γονέων** (για τη διατήρηση της επικοινωνίας και επαφής των παιδιών με τους γονείς τους).

Πηγή <https://government.gov.gr/ethniko-schedio-drasis-gia-ta-dikeomata-tou-pediou/>

Το 2021 το υπουργείο Δικαιοσύνης ανακοίνωσε νέο «Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τα Δικαιώματα των Παιδιού» που αφορά σε χρονικό ορίζοντα τριετίας, ήτοι την περίοδο 2021-2023, Ως άξονες υψηλής προτεραιότητας του Εθνικού Σχεδίου Δράσης αναδεικνύονται οι εξής:

1. Καταπολέμηση της παιδικής φτώχειας και των επιπτώσεων της στα παιδιά
2. Δικαιοσύνη φιλική προς τα παιδιά
3. Προστασία των παιδιών στο πλαίσιο των προσφυγικών και μεταναστευτικών ροών
4. Διασφάλιση του δικαιώματος των παιδιών στην υγεία
5. Δικαιώματα των παιδιών στην εκπαίδευση
6. Προστασία της οικογένειας και των παιδιών στην κοινότητα – αποϊδρυματοποίηση

7. Οριζόντια δράση για τα δικαιώματα των παιδιών με αναπηρίες και διεθνής προώθηση των δικαιωμάτων του παιδιού,

Συγκεκριμένα στον πρώτο άξονα που αφορά την Καταπολέμηση της παιδικής φτώχειας και των επιπτώσεων της στα παιδιά το Εθνικό Σχέδιο αναφέρει ότι η φτώχεια συνιστά ένα από τα μείζονα προβλήματα που πλήττουν τα παιδιά στη χώρα μας. Η Εθνική Στρατηγική Κοινωνικής Ένταξης και Καταπολέμησης της Φτώχειας (ΕΣΚΕ) του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων καταρτίστηκε τον Δεκέμβριο του 2014. Αποτελούσε αιρεσιμότητα της Προγραμματικής Περιόδου 2014-2020, η οποία εκπληρώθηκε με την υποβολή και έγκριση της Στρατηγικής από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Ο 2ος Επιχειρησιακός της Άξονας εστιάζει στην προστασία των παιδιών από τις εξαιρετικά επικίνδυνες επιπτώσεις που έχει η φτώχεια στη σωματική, πνευματική και ψυχολογική τους ανάπτυξη και, συνεπώς, στη δυνατότητά τους να εξελιχθούν μελλοντικά σε υγιείς και αυτοδύναμους ενήλικες. Υπό αυτό το πρίσμα, τα παιδιά (0-17 ετών) που μεγαλώνουν σε συνθήκες φτώχειας βιώνοντας πολλαπλές στερήσεις και μειονεκτήματα, αποτελούν ομάδα υψηλής δημόσιας προτεραιότητας.

Τα Μέτρα του Άξονα διαρθρώνονται στις ακόλουθες Προτεραιότητες:

- Πρόσβαση σε οικονομικούς πόρους: επίδομα τέκνου, καταβολή χρηματικών πόρων λόγω μητρότητας, οικονομική ενίσχυση της αναδοχής.
- Πρόσβαση σε οικονομικά προσιτές και ποιοτικές υπηρεσίες: η σταδιακή ανάπτυξη ενός ολοκληρωμένου πακέτου βασικών υπηρεσιών για τα παιδιά που ζουν σε συνθήκες φτώχειας και τις οικογένειές τους επιδιώκει: • την ισότιμη και ισόρροπη προσφορά βασικών υπηρεσιών στα ευάλωτα παιδιά ανεξάρτητα από τον τόπο διαμονής τους και • την ανάπτυξη ενός νέου και δραστήριου παραγωγικού τομέα της οικονομίας (παιδική φροντίδα) και τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας τόσο για τους επαγγελματίες υγείας και φροντίδας όσο και για άτομα με άλλα επίπεδα δεξιοτήτων (π.χ. σύμβουλοι θηλασμού, συνοδοί παιδιών με αναπηρία), μέσω δράσεων, όπως πρόσβαση σε: υπηρεσίες προσχολικής αγωγής, δημιουργικής απασχόλησης, ψυχαγωγίας και αναψυχής και σε βασικές υπηρεσίες ανοικτής φροντίδας, καθώς επίσης πρόληψη της παραπομπής σε υπηρεσίες κλειστής φροντίδας, αναβάθμιση της ποιότητας των υπηρεσιών κλειστής φροντίδας και νομική συνδρομή.

- Πρόσβαση στην υποχρεωτική εκπαίδευση: πρόσβαση σε υπηρεσίες προσχολικής εκπαίδευσης (νηπιαγωγείο), πρόσβαση σε υπηρεσίες σχολικής εκπαίδευσης (δημοτικό και γυμνάσιο), ειδική αγωγή παιδιών με αναπηρία, εκπαιδευτική ένταξη παιδιών Ρομά, καταπολέμηση της σχολικής διαρροής (πρόωρη αποχώρηση από βαθμίδα υποχρεωτικής εκπαίδευσης) μέσω των Ζωνών Εκπαιδευτικής Προτεραιότητας και άλλων μηχανισμών.

Ακολουθεί ενδεικτικά η αναφορά ανά Υπουργείο όπως περιγράφονται στο Εθνικό Σχέδιο σε δράσεις που αφορούν την καταπολέμηση της παιδικής Φτώχειας και την προστασία των παιδιών.

Έτσι το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων σχεδιάζει την υλοποίηση προγράμματος με τίτλο «Ολοκληρωμένες δράσεις για την αντιμετώπιση της παιδικής φτώχειας και την ενίσχυση της παιδικής προστασίας», το οποίο περιλαμβάνει πιλοτικές περιφερειακές/ τοπικές δράσεις προστασίας της οικογένειας, και παιδικής προστασίας στο πλαίσιο της πρωτοβουλίας «Εγγύηση για το παιδί» (Child Guarantee) και δράσεις για την ελεύθερη πρόσβαση όλων των παιδιών που βρίσκονται σε συνθήκες φτώχειας, στην ποιότητα της φροντίδας και της εκπαίδευσης στην παιδική ηλικία, στην εκπαίδευση, στην υγεία, στην αξιοπρεπή στέγαση και στην επαρκή διατροφή.

Στις δράσεις αυτές περιλαμβάνονται : Δράση 1η : Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα, Δράση 2η : Επίδομα Στέγασης, Δράση 3η : Επίδομα Παιδιού, Δράση 4η : Επίδομα Γέννησης. Επιπλέον προσδιορίζονται δράσεις όπως τα Σχολικά Γεύματα, το Πρόγραμμα οικονομικής στήριξης οικογενειών, μέσω παροχής θέσεων φροντίδας και φιλοξενίας σε παιδιά προσχολικής ηλικίας, με στόχο την εναρμόνιση οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής και την ενίσχυση της παιδικής προστασίας, το πρόγραμμα Νταντάδες της Γειτονιάς , η Ενίσχυση της συμμετοχής παιδιών Ρομά σε παιδικές κατασκηνώσεις στο πλαίσιο του Προγράμματος «Κοινωνική Ένταξη και Ενδυνάμωση των Ρομά», τα Παραρτήματα Ρομά των Κέντρων Κοινότητας, τα Βιωματικά Εργαστήρια και Παιδικές Κατασκηνώσεις Ρομά, Θερινές Κατασκηνώσεις Παιδιών Ρομά

Το Υπουργείο Εσωτερικών : Δράση 1η : Πρόγραμμα «Εναρμόνιση Οικογενειακής και Επαγγελματικής Ζωής», Δράση 2η : Επιχορήγηση Δήμων της Χώρας για την παροχή κοινωνικών υπηρεσιών από τις Δομές των Κέντρων Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών (ΚΔΑΠ) αρμοδιότητας τους - Πρόγραμμα ΦΙΛΟΔΗΜΟΣ II, Δράση 3η : Επιχορήγηση των

Δήμων και των Νομικών Προσώπων αυτών για προσαρμογή λειτουργούντων δημοτικών βρεφικών, παιδικών και βρεφονηπιακών σταθμών στις προδιαγραφές του νέου θεσμικού πλαισίου αδειοδότησης σύμφωνα με τις διατάξεις του π.δ. 99/2017, Δράση 4η : Κατασκευή, επισκευή και συντήρηση αθλητικών εγκαταστάσεων των Δήμων ΦΙΛΟΔΗΜΟΣ II, Δράση 5η : Προμήθεια-τοποθέτηση εξοπλισμού για την αναβάθμιση παιδικών χαρών των δήμων της Χώρας – ΦΙΛΟΔΗΜΟΣ II, Δράση 6η : Γενική Επιχορήγηση (επιλέξιμες μεταξύ άλλων και οι κοινωνικές δράσεις) - ΦΙΛΟΔΗΜΟΣ II, Δράση 7η: Αθλητικές Εγκαταστάσεις. Πρόσκληση ΑΤ10 Ανοιχτοί Χώροι. Νέο Ειδικό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα /Πρόγραμμα Ανάπτυξης και Αλληλεγγύης για την Τοπική Αυτοδιοίκηση «Αντώνης Τρίτσης» Δράση 8η : Προσβασιμότητα ατόμων με αναπηρία σε Παραλίες. Πρόσκληση ΑΤ10 Ανοιχτοί Χώροι. Νέο Ειδικό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα /Πρόγραμμα Ανάπτυξης και Αλληλεγγύης για την Τοπική Αυτοδιοίκηση «Αντώνης Τρίτσης», Δράση 9η : Αναβάθμιση Παιδικών Χαρών. Πρόσκληση ΑΤ06 Αστική Αναζωογόνηση. Νέο Ειδικό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα /Πρόγραμμα Ανάπτυξης και Αλληλεγγύης για την Τοπική Αυτοδιοίκηση «Αντώνης Τρίτσης». Επιπλέον στο Υπουργείο εσωτερικών προβλέπονται και Δράσεις μέσω των Δήμων μεταξύ άλλων και για την Κάλυψη δαπανών για τα λειτουργικά έξοδα σχολείων, Κάλυψη σίτισης μαθητών μουσικών και καλλιτεχνικών γυμνασίων και λυκείων της χώρας, Κάλυψη δαπανών μεταφοράς μαθητών, Ράμπες σχολείων και τουαλέτες αναπήρων στα σχολεία - ΦΙΛΟΔΗΜΟΣ II

Το Υπουργείο προστασίας του Πολίτη : Δράση 1η : Καταπολέμηση παιδικής επαιτείας. Το Υπουργείο Μετανάστευσης και ασύλου: Δράση 1η : Βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και κάλυψη των βασικών αναγκών πολιτών τρίτων χωρών, Δράση 2η : Διαδραστικές δραστηριότητες κατά του ρατσισμού και της ξενοφοβίας και κατά της ριζοσπαστικοποίησης σε παιδιά εφήβους και νέους (γηγενών και μεταναστών). Ευαισθητοποίηση της τοπικής κοινωνίας και εκστρατείες ενημέρωσης αναφορικά με την ισότητα παιδιών μεταναστών και προσφύγων, Δράση 3η : Πρόγραμμα ένταξης νεαρών μεταναστών και προσφύγων σε εθελοντικές δραστηριότητες, Δράση 4η : Επιχορήγηση φορέων για τη λειτουργία εποπτευόμενων διαμερισμάτων για ασυνόδευτους ανηλίκους 16 ετών και άνω, Δράση 5η : Επιχορήγηση φορέων για τη λειτουργία δομών φιλοξενίας ασυνόδευτων ανηλίκων.

Το Υπουργείο Υγείας: Δράση 1η : Ανάπτυξη παιδοψυχιατρικών υπηρεσιών μέσω της ενίσχυσης των Κινητών Μονάδων Ψυχικής Υγείας των νομικών προσώπων ιδιωτικού

δικαίου (ν.π.ι.δ.) μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα²¹ και των Μονάδων Ψυχικής Υγείας (Κέντρα Ψυχικής Υγείας, Ιατροπαιδαγωγικά Κέντρα) των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου (ν.π.δ.δ.). Δράση 2η : Δύο (2) ξενώνες βραχείας παραμονής και ένα (1) Κέντρο Ημέρας για ανηλίκους με ψυχοκοινωνικά προβλήματα, στην Αττική, Δράση 3η : Έναρξη λειτουργίας Ψυχιατρικού Τμήματος Παιδιών και Εφήβων στο Γ.Ν. Παίδων Πατρών «ΚΑΡΑΜΑΝΔΑΝΕΙΟ,

Δράση 4η : Πρόγραμμα κατάρτισης για την κοινωνική/συναισθηματική ενδυνάμωση και ψυχική ανθεκτικότητα παιδιών και εφήβων στο πλαίσιο της πανδημίας, Δράση 5η : Ανάπτυξη πλατφόρμας για την παρακολούθηση των Επιπτώσεων της Πανδημίας του Κορωνοϊού στην Ψυχική Υγεία των νέων, Δράση 6η : Ανάπτυξη προγραμμάτων εξ αποστάσεως ψυχοεκπαίδευσης και στήριξης της οικογένειας και κατ' οίκον βοήθειας των φροντιστών των παιδιών και των εφήβων με προβλήματα ψυχικής υγείας, Δράση 7η : Δημιουργία Κοινοτικών Κέντρων Ψυχικής Υγείας Παιδιών και Εφήβων, Δράση 8η : Παροχή στεγαστικής υποστήριξης σε παιδιά που έχουν υποστεί κακοποίηση και παραμέληση σε Αττική και Θεσσαλονίκη, Δράση 9η : Ίδρυση και λειτουργία Μονάδων Έγκαιρης Παρέμβασης στην Ψύχωση, Δράση 10η : Δημιουργία Κέντρου Ημέρας για παιδιά και εφήβους με Διαταραχές Πρόσληψης Τροφής

Το Υπουργείο Παιδείας : Δράση 1η : Ένταξη Προσφυγοπαίδων, ηλικίας έως 15 ετών, στο Εκπαιδευτικό Σύστημα, Δράση 2η : Υποστηρικτικές παρεμβάσεις σε κοινότητες ΡΟΜΑ για την ενίσχυση της πρόσβασης και μείωση της εγκατάλειψης της εκπαίδευσης από παιδιά και εφήβους, Δράση 3η : Ευαισθητοποίηση και εκπαίδευση των μαθητών/τριών στα Ανθρώπινα Δικαιώματα μέσα από το μάθημα της Φυσικής Αγωγής, Δράση 4η : Παρεμβάσεις ενίσχυσης των σχολικών δομών και της ποιότητας της εκπαίδευσης 2018-2022 «ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ», σχ. έτος 2020-2021, Δράση 5η : Ενιαίου Τύπου Δημοτικό Σχολείο, σχολικό έτος 2020-2021, Δράση 6η : Ενισχυτική Διδασκαλία στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, σχ. έτος 2020-2021, Δράση 7η : Πρόγραμμα εξειδικευμένης εκπαιδευτικής υποστήριξης για ένταξη μαθητών με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες για το σχολικό έτος 2020-2021, Δράση 8η : Ανάπτυξη υποστηρικτικών δομών για την ένταξη και συμπερίληψη στην 115 εκπαίδευση μαθητών με αναπηρία ή και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, σχολικό έτος 2020-2021, Δράση 9η : Εξειδικευμένη εκπαιδευτική υποστήριξη για ένταξη μαθητών με αναπηρία ή/και ειδικές

²¹ του άρ.11 του ν.2716/99 (ΦΕΚ 96 Α')

εκπαιδευτικές ανάγκες για το σχολικό έτος 2019-2021 στα επιχειρησιακά προγράμματα των ΠΕΠ, Δράση 10η : Πρόγραμμα μέτρων εξατομικευμένης υποστήριξης μαθητών με αναπηρίες ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες για το σχολικό έτος 2020-2021, Δράση 11η : Καθολικός Σχεδιασμός και ανάπτυξη προσβάσιμου ψηφιακού εκπαιδευτικού υλικού (<http://www.prosvasimo.gr/el/>),

Δράση 12η : Παρεμβάσεις στρατηγικού πλαισίου πολιτικής για τη μείωση της Πρόωρης Εγκατάλειψης του Σχολείου (ΠΕΣ) και λοιπές διαπολιτισμικές δράσεις – Προγράμματα σπουδών και εκπαιδευτικό υλικό. Δράσεις επιμόρφωσης (10.1.1.01.02_Παρεμβάσεις στρατηγικού πλαισίου στρατηγικής πολιτικής για τη μείωση της ΠΕΣ και άλλες διαπολιτισμικές δράσεις) (Πηγή : Υπουργείο Δικαιοσύνης (2021) « Εθνικό Σχέδιο Δράσης Για τα Δικαιώματα του Παιδιού» Αθήνα)

2.4 Η Σύσταση του Συμβουλίου της ΕΕ για τη θέσπιση της Ευρωπαϊκής Εγγύησης για τα παιδιά.

Η Σύσταση του Συμβουλίου της ΕΕ για την θέσπιση της Ευρωπαϊκής Εγγύησης για τα παιδιά που εκδόθηκε τον Ιούνιο του 2021 συμπληρώνει την σύσταση 2013/112/ΕΕ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής με τίτλο «Επένδυση στα παιδιά: Σπάζοντας τον κύκλο της μειονεξίας», «η οποία προβλέπει μια ολοκληρωμένη προσέγγιση για τη μείωση της παιδικής φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού των παιδιών και για τη βελτίωση της ευημερίας των παιδιών με βάση τρεις πυλώνες : πρόσβαση σε πόρους , πρόσβαση σε ποιοτικές υπηρεσίες και δικαίωμα συμμετοχής των παιδιών»²²

Η θέσπιση της σύστασης της «Ευρωπαϊκής εγγύησης για τα παιδιά» προτεραιοποιεί σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης (πολιτικής, στοχοθεσίας, ανάληψης δράσεων) την καταπολέμηση της παιδικής φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού καθώς ως κυρίαρχος στόχος της σύστασης τίθεται «η πρόληψη και η καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού μέσω της διασφάλισης της πρόσβασης των παιδιών που έχουν ανάγκη σε ένα σύνολο βασικών υπηρεσιών, συνεκτιμώντας τη διάσταση του φύλου, προκειμένου να λαμβάνονται υπόψη οι διαφορετικές καταστάσεις που βιώνουν τα κορίτσια και τα αγόρια, μέσω της καταπολέμησης της παιδικής φτώχειας και της προαγωγής των ίσων ευκαιριών. διακρίνεται η προτεραιοποίηση της καταπολέμησης της παιδικής φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού»²³

²² <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9106-2021-INIT/el/pdf>

²³ Βλέπε σελ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9106-2021-INIT/el/pdf>

Στα κράτη μέλη συνίσταται (Βασικές Συστάσεις²⁴) να εγγυώνται για τα παιδιά που έχουν ανάγκη: α) ουσιαστική και δωρεάν πρόσβαση σε προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα υψηλής ποιότητας, σε εκπαίδευση και σχολικές δραστηριότητες, σε τουλάχιστον ένα υγιεινό γεύμα κάθε σχολική ημέρα και σε υγειονομική περίθαλψη και β) ουσιαστική πρόσβαση σε υγιεινή διατροφή και κατάλληλη στέγαση.

Επιπλέον συνιστάται στα κράτη μέλη να προσδιορίζουν τα παιδιά που έχουν ανάγκη και στο πλαίσιο αυτής της ομάδας, να λαμβάνουν υπόψη, όταν αυτό κρίνεται σκόπιμο κατά τον σχεδιασμό των εθνικών ολοκληρωμένων μέτρων τους, συγκεκριμένα μειονεκτήματα που αντιμετωπίζουν ειδικότερα: α) τα άστεγα παιδιά ή τα παιδιά που αντιμετωπίζουν σοβαρή στέρηση στέγης· β) τα παιδιά με αναπηρίες· γ) τα παιδιά με προβλήματα ψυχικής υγείας· δ) τα παιδιά που προέρχονται από οικογένειες μεταναστών ή έχουν μειονοτική εθνοτική καταγωγή (ιδίως παιδιά ρομά)· ε) τα παιδιά που βρίσκονται σε δομές εναλλακτικής, ιδίως ιδρυματικής, φροντίδας· στ) τα παιδιά σε επισφαλείς οικογενειακές καταστάσεις.

Στο ανωτέρω πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Εγγύησης για το παιδί πρόσφατη νομοθεσία²⁵ ορίζει ως Εθνικό Συντονιστή της Εγγύησης για τα παιδιά το Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης (ΕΚΚΑ) με αποστολή τον αποτελεσματικό συντονισμό και την παρακολούθηση της εφαρμογής της Σύστασης ΕΕ 2021/1004 του Συμβουλίου της 4ης Ιουνίου 2021 (L 223/14), καθώς και του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για την εφαρμογή της, με σκοπό την πρόληψη και την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού των παιδιών σε ανάγκη, την προώθηση της ένταξης αυτών, την αποφυγή και καταπολέμηση των διακρίσεων και του στιγματισμού τους.

Από τον νόμο προκύπτουν αρμοδιότητες σχετικά με το ρόλο του Εθνικού Συντονιστή για την παιδική φτώχεια και τον Κοινωνικό αποκλεισμό καθώς ο Εθνικός Συντονιστής :

α) μεριμνά για τη διασφάλιση της πρόσβασης των παιδιών σε ανάγκη σε ένα σύνολο βασικών υπηρεσιών, που κατ' ελάχιστον περιλαμβάνουν τη πρόσβαση σε ποιοτικές υπηρεσίες προσχολικής εκπαίδευσης και φροντίδας, ενταξιακής εκπαίδευσης, σχολικών δραστηριοτήτων, παροχής τουλάχιστον ενός υγιεινού γεύματος κάθε σχολική ημέρα, υγιεινής διατροφής, υγειονομικής περίθαλψης και κατάλληλης στέγασης,

²⁴ Βλέπε σελ. 17-19 της Σύστασης <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9106-2021-INIT/el/pdf>

²⁵ Άρθρο 53 Ν. 4837/2021(ΦΕΚ178/Α'/1-10-2021)

β) συνεργάζεται με τις εθνικές και ενωσιακές αρχές και όργανα, διεθνείς οργανισμούς για την προστασία των παιδιών, μη κυβερνητικές οργανώσεις και φορείς της κοινωνίας των πολιτών, για τον προσδιορισμό των παιδιών που έχουν ανάγκη και των εμποδίων που αντιμετωπίζουν στη λήψη κοινωνικών, εκπαιδευτικών, υγειονομικών, διατροφικών και στεγαστικών υπηρεσιών,

γ) συνεργάζεται με κάθε αρμόδια ενωσιακή, διεθνή, εθνική, περιφερειακή, τοπική αρχή, οργανισμό, φορέα, νομικό πρόσωπο δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου κατά την κατάρτιση του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για την Εγγύηση για τα Παιδιά, το οποίο εκδίδεται από τον Υπουργό Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων και συμπράττει στην επικαιροποίηση τούτου με την ίδια διαδικασία, οποτεδήποτε παραστεί ανάγκη.

Επίσης ο Εθνικός Συντονιστής είναι υπεύθυνος για την κατάρτιση Σχεδίου Δράσης για την Εγγύηση για τα παιδιά όπου στο σχέδιο δράσης πρέπει να περιλαμβάνονται :

α) οι στοχευμένες κατηγορίες παιδιών που έχουν ανάγκη, στις οποίες πρέπει να ανταποκριθούν οι εθνικές, περιφερειακές και τοπικές αρχές με αντίστοιχα ολοκληρωμένα μέτρα,

β) οι ποσοτικοί και ποιοτικοί στόχοι που πρέπει να επιτευχθούν όσον αφορά τα παιδιά που έχουν ανάγκη και στα οποία αφορούν τα αντίστοιχα μέτρα, λαμβανομένων υπόψη των περιφερειακών και τοπικών ανισοτήτων,

γ) τα μέτρα που έχουν ληφθεί ή σχεδιάζεται να ληφθούν, σε κεντρικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, οι αναγκαίοι χρηματοδοτικοί πόροι και τα χρονοδιαγράμματα εφαρμογής τους,

δ) τα μέτρα που έχουν ληφθεί ή σχεδιάζεται να ληφθούν για την αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού των παιδιών και τη ρήξη των διαγενεακών κύκλων μειονεξίας με βάση ιδίως, το υποστηρικτικό υλικό πολιτικής που κάθε αρμόδια εθνική, περιφερειακή ή τοπική αρχή αναπτύσσει κατά τα οριζόμενα στο σημείο 6 της Σύστασης ΕΕ 2021/1004 για τη θέσπιση ευρωπαϊκής εγγύησης για τα Παιδιά,

γε) το πλαίσιο για τη συλλογή δεδομένων, την παρακολούθηση και την αξιολόγηση των πολιτικών, δράσεων και υπηρεσιών που στοχεύουν στην αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού των παιδιών. Προς τούτο, ο Εθνικός Συντονιστής δύναται να έχει πρόσβαση σε και να χρησιμοποιεί δεδομένα που τηρούνται στο Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, καθώς και σε κάθε άλλη δημόσια εθνική, περιφερειακή και τοπική αρχή,

δ) συντονίζει τη δράση όλων των εθνικών, περιφερειακών, τοπικών αρχών, υπηρεσιών, φορέων, νομικών προσώπων δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου που κατά λόγο αρμοδιότητας συμπεριλαμβάνονται στην εφαρμογή του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για την Εγγύηση για τα Παιδιά, αναλαμβάνοντας τις αναγκαίες πρωτοβουλίες και ενέργειες για τη διασφάλιση της συνεκτικότητας και της αποτελεσματικότητας του Εθνικού Σχεδίου Δράσης καθ' όλο το χρόνο υλοποίησής του,

ε) εξασφαλίζει και παρακολουθεί την οργάνωση και παροχή από όλες τις αρμόδιες εθνικές, περιφερειακές, τοπικές αρχές, υπηρεσίες, φορείς, νομικά πρόσωπα δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου επίκαιρης, αποτελεσματικής, ποιοτικής και προσιτής διάθεσης και πρόσβασης των παιδιών που έχουν ανάγκη των υπηρεσιών της ευρωπαϊκής εγγύησης για το παιδί και που σύμφωνα με το Εθνικό Σχέδιο Δράσης συμβάλλουν στην άρση του κοινωνικού αποκλεισμού τους και διασφαλίζουν την προάσπιση των δικαιωμάτων τους και την προώθηση ίσων ευκαιριών,

στ) λαμβάνει τα αναγκαία μέτρα δημοσιότητας για την ευαισθητοποίηση του κοινού, αλλά και την προσέγγιση των παιδιών που έχουν ανάγκη και των οικογενειών τους, ιδίως σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, για την ενθάρρυνση και διευκόλυνση της ουσιαστικής πρόσβασής τους στις κοινωνικές, εκπαιδευτικές, υγειονομικές, διατροφικές και στεγαστικές υπηρεσίες που αναφέρονται στη Σύσταση ΕΕ 2021/1004. Στο πλαίσιο αυτό, συνεργάζεται με τις αρμόδιες εθνικές, περιφερειακές και τοπικές αρχές και φορείς, όπως Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης Α' και Β' βαθμού, εκπαιδευτικά ιδρύματα, εκπαιδευμένους κοινωνικούς λειτουργούς, υπηρεσίες στήριξης των οικογενειών, την κοινωνία των πολιτών και οργανώσεις της κοινωνικής οικονομίας,

ζ) υποβάλλει στις αρμόδιες υπηρεσίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής ως την 22α Μαρτίου 2022 το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Εφαρμογή της Ευρωπαϊκής Εγγύησης για τα Παιδιά, καταρτίζει και υποβάλλει στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή εκθέσεις και αναφορές για την πρόοδο της εφαρμογής του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για την Ευρωπαϊκή Εγγύηση για το Παιδί, τα αποτελέσματα των πολιτικών σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο και τον αντίκτυπο αυτών στα παιδιά που έχουν ανάγκη και συνεργάζεται, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων του, με τα Κράτη Μέλη και τους Εθνικούς Συντονιστές αυτών για την Ευρωπαϊκή Εγγύηση για τα Παιδιά,

η) διασφαλίζει, ότι κατά τη διάρκεια της προετοιμασίας, εφαρμογής, παρακολούθησης και αξιολόγησης των πολιτικών και δράσεων για τη στήριξη των παιδιών σε ανάγκη

επιτυγχάνεται η βέλτιστη συμμετοχή κάθε εθνικής, περιφερειακής και τοπικής αρχής, νομικών προσώπων δημοσίου και ιδιωτικού δικαίου και κάθε άλλης αρχής, φορέων που εκπροσωπούν την κοινωνία των πολιτών, συμπεριλαμβανομένων φορέων παιδιών και των οικογενειών τους, μη κυβερνητικών οργανώσεων, διεθνών οργανισμών και φορέων, καθώς και των αρμοδίων ενωσιακών οργάνων και αρχών,

θ) συντάσσει και υποβάλλει ανά δίμηνο προς τη Γενική Διεύθυνση Κοινωνικής Αλληλεγγύης του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων αναφορά στην οποία περιγράφονται η πρόοδος στην υλοποίηση των πολιτικών και δράσεων του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για την Ευρωπαϊκή Εγγύηση για τα Παιδιά, τα προβλήματα, που ανακύπτουν κατά την υλοποίησή του και οι προτάσεις για διορθωτικές παρεμβάσεις,

ι) προβαίνει σε κάθε ενέργεια που εξυπηρετεί την επίτευξη των σκοπών και των στόχων του για την αντιμετώπιση του κοινωνικού αποκλεισμού των παιδιών και τη ρήξη των διαγενεακών κύκλων μειονεξίας, ια) για την πραγματοποίηση του έργου του και την αποτελεσματική επιδίωξη του σκοπού του συνεργάζεται με ενωσιακούς, διεθνείς, δημόσιους ή ιδιωτικούς φορείς με σκοπό τη συμμετοχή και την αξιοποίηση χρηματοδοτούμενων ή συγχρηματοδοτούμενων ευρωπαϊκών και άλλων προγραμμάτων και προγραμμάτων ΕΣΠΑ που αφορούν σε επιχειρησιακές ή αναπτυξιακές δράσεις που σχετίζονται με την άσκηση των καθηκόντων του.

4.Κάθε αρμόδια εθνική, περιφερειακή και τοπική αρχή, υπηρεσία ή φορέας, καθώς και κάθε νομικό πρόσωπο δημοσίου ή ιδιωτικού φορέα υποχρεούνται να συνδράμουν τον Εθνικό Συντονιστή με κάθε μέσο ή πληροφορία που είναι απαραίτητα για την άσκηση των καθηκόντων και εξουσιών που προβλέπονται στο παρόν και να ανταποκρίνονται στις υποδείξεις, συστάσεις και ενέργειες που ορίζονται από τον Εθνικό Συντονιστή, τηρώντας τους όρους και τις προθεσμίες που τάσσονται από τον Συντονιστή προς τούτο

2.5 Προγράμματα Καταπολέμησης της παιδικής Φτώχειας σε Εθνικό Επίπεδο.

Η Ελλάδα έως σήμερα δεν έχει αναπτύξει ξεχωριστές πολιτικές που αφορούν στοχευμένα την αντιμετώπιση της παιδικής φτώχειας, παρά το γεγονός ότι το πολυπαραγοντικό φαινόμενο της παιδικής φτώχειας καθ' όλη την διάρκεια της οικονομικής κρίσης και έως σήμερα επηρεάζει και αφορά μεγάλο αριθμό παιδιών. Τα προγράμματα που εφαρμόζονται σε Εθνικό ή και Τοπικό επίπεδο αφορούν την καταπολέμηση της Φτώχειας (απόλυτης ή σχετικής) των οικογενειών στις οποίες τα παιδιά μεγαλώνουν, χωρίς να προσμετράτε αν

οι οικονομικές ενισχύσεις ή τα εν λόγω μέτρα φτάνουν στα παιδιά ή επαρκούν γι' αυτά αλλά και εν γένει για την εξάλειψη του φαινομένου. Σε επίπεδο Δήμων τώρα οι ενισχύσεις είτε υλικές, είτε οικονομικές προσανατολίζονται στην ενίσχυση της οικογένειας μέσω των παροχών που δίνονται οριζόντια από το κράτος.

Στην συνέχεια του κεφαλαίου αναφέρονται προγράμματα καταπολέμησης της Φτώχειας σε Εθνικό Επίπεδο :

2.5.1 Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα

Το Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημά ανήκει στις πολιτικές που συγκροτούν το λεγόμενο κοινωνικό δίκτυ ασφαλείας (social safety net), Έτσι «το δίκτυ ασφαλείας αποτελεί, στην ουσία, την απάντηση του κοινωνικού κράτους στην εμφάνιση νέων κοινωνικών κινδύνων και στοχεύει στην κάλυψη των κενών του παραδοσιακού συστήματος κοινωνικής πρόνοιας» (Σπυροπούλου Ν., 2006:) Το Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα αφορά ένα θεσμικά κατοχυρωμένο ύψος εισοδήματος το οποίο εξασφαλίζει ένα ελάχιστο επίπεδο διαβίωσης, όπου κανένας πολίτης δεν θα πέφτει κάτω από αυτό το καθορισμένο όριο εισοδήματος και το οποίο αντιπροσωπεύει για την συγκεκριμένη κοινωνία μια κατάσταση ακραίας φτώχειας επιπλέον το «ελάχιστο Εγγυημένο εισόδημα στην Ελλάδα «υιοθετήθηκε για πρώτη φορά το 2012 ως πιλοτικό πρόγραμμα και εφαρμόστηκε το 2014 σε 13 δήμους σε όλη την Ελλάδα, .

Στη συνέχεια και «μετά από μια σειρά παλινδρομήσεων, η εφαρμογή του προγράμματος ξεκίνησε το 2016 και από τον Φεβρουάριο του 2017 εφαρμόζεται σε πλήρη εθνική κλίμακα» (UNICEF 2021:35)

Στην επίσημη ιστοσελίδα του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων²⁶ στον τομέα Κοινωνικής αλληλεγγύης για την καταπολέμηση της φτώχειας αναφέρεται ότι :

Το Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα είναι ένα προνοιακό πρόγραμμα που δίνεται σε περίπου 273.000 ευάλωτα νοικοκυριά. Αποτελεί ένα αναγκαίο δίκτυ προστασίας για την αντιμετώπιση των συνεπειών της φτώχειας και την αποφυγή του κοινωνικού αποκλεισμού. Η κρατική μέριμνα για τη διασφάλιση συνθηκών αξιοπρεπούς διαβίωσης όλων των πολιτών μέσω ενός συστήματος ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος θωρακίζεται με το Άρθρο 21 του Συντάγματος. Το πρόγραμμα βασίζεται σε τρεις πυλώνες: α) την εισοδηματική ενίσχυση, β) τη διασύνδεση με υπηρεσίες κοινωνικής ένταξης, και γ) τη

²⁶ <https://ypergasias.gov.gr/koinoniki-allilengyi/katapolemisi-tis-ftocheias/>

διασύνδεση με υπηρεσίες ενεργοποίησης που στοχεύουν στην ένταξη ή επανένταξη των δικαιούχων στην αγορά εργασίας και στην κοινωνική επανένταξη. Το ποσό που εγγυάται το πρόγραμμα είναι: **200 €/μήνα** για μονοπρόσωπο νοικοκυριό, το οποίο αυξάνεται κατά: **100 €/μήνα** για κάθε επιπλέον ενήλικα και **50 €/μήνα** για κάθε ανήλικο μέλος. Τα νοικοκυριά μπορούν να υποβάλουν αίτηση απευθείας στην ηλεκτρονική πλατφόρμα του προγράμματος, είτε μέσω των αρμοδίων υπηρεσιών των Δήμων ή των Κέντρων Κοινότητας του Δήμου διαμονής τους. Η αίτηση εγκρίνεται εφόσον πληρούνται τα εισοδηματικά, περιουσιακά και λοιπά κριτήρια που τίθενται στην Κοινή Υπουργική Απόφαση²⁷ (ΚΥΑ) του προγράμματος. <https://ypergasias.gov.gr/koinoniki-allilengyi/katapolemisi-tis-ftocheias/>

Η τελευταία Κοινή Υπουργική Απόφαση²⁸ (ΚΥΑ) που αφορά το πρόγραμμα ορίζει ότι : Το δηλούμενο εισόδημα του νοικοκυριού, όπως υπολογίζεται για τους σκοπούς της ένταξης στο πρόγραμμα, τους έξι (6) τελευταίους μήνες πριν το μήνα υποβολής της αίτησης, δεν μπορεί να υπερβαίνει το εξαπλάσιο του εγγυημένου ποσού για κάθε τύπο νοικοκυριού και ορίζει ενδεικτικά τις προϋποθέσεις ένταξης σε σχέση με τα εισοδηματικά κριτήρια ως εξής :

Σύνθεση Νοικοκυριού	Εξαμηνιαίο Εισόδημα
Μονοπρόσωπο νοικοκυριό	1.200 €
Νοικοκυριό αποτελούμενο από δύο ενήλικα μέλη ή μονογονεϊκή οικογένεια με ένα ανήλικο μέλος	1.800 €
Νοικοκυριό αποτελούμενο από δύο ενήλικα και ένα ανήλικο μέλος ή μονογονεϊκή οικογένεια με δύο ανήλικα μέλη	2.100 €
Νοικοκυριό αποτελούμενο από τρία ενήλικα μέλη ή δύο ενήλικα και δύο	2.400 €

²⁷ ΚΥΑ «Τροποποίηση των όρων και των προϋποθέσεων εφαρμογής του προγράμματος Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα» ΦΕΚ 3359/ Β'/28-06-2021

²⁸ ΚΥΑ «Τροποποίηση των όρων και των προϋποθέσεων εφαρμογής του προγράμματος Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα» ΦΕΚ 3359/ Β'/28-06-2021

ανήλικα μέλη ή μονογονεϊκή οικογένεια με τρία ανήλικα μέλη	
Νοικοκυριό αποτελούμενο από τρία ενήλικα και ένα ανήλικο μέλος ή δύο ενήλικα και τρία ανήλικα μέλη ή μονογονεϊκή οικογένεια με τέσσερα ανήλικα μέλη	2.700 €
Νοικοκυριό αποτελούμενο από τέσσερα ενήλικα μέλη ή δύο ενήλικα και τέσσερα ανήλικα μέλη ή μονογονεϊκή οικογένεια με πέντε ανήλικα μέλη	3000 €

Πηγή : ΚΥΑ «Τροποποίηση των όρων και των προϋποθέσεων εφαρμογής του προγράμματος Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα .(ΦΕΚ 3359/ Β΄/28-06-2021)»

Επιπλέον στην ανωτέρω ΚΥΑ ορίζεται ότι για κάθε επιπλέον μέλος προστίθεται το εξαπλάσιο του αντίστοιχου εγγυημένου ποσού,. Το δηλούμενο εισόδημα δεν μπορεί να υπερβαίνει το ποσό των 5.400 ευρώ, ανεξαρτήτως του αριθμού των μελών του νοικοκυριού.

Η ΚΥΑ επίσης σχετικά τον δεύτερο πυλώνα που αφορά τη διασύνδεση με υπηρεσίες κοινωνικής ένταξης, ορίζει ότι οι δικαιούχοι του Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος έχουν πρόσβαση. Σε **συμπληρωματικές κοινωνικές υπηρεσίες**, παροχές και αγαθά εφόσον πληρούν τα κριτήρια ένταξης εκάστου προγράμματος, με:

- Δωρεάν ιατροφαρμακευτική περίθαλψη ανασφάλιστων.
- Παραπομπή και ένταξη σε δομές και υπηρεσίες κοινωνικής φροντίδας και υποστήριξης.
- Ένταξη σε προγράμματα και κοινωνικές δομές για την αντιμετώπιση της φτώχειας.
- Ένταξη στις δράσεις που υλοποιούνται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος του Ταμείου Ευρωπαϊκής Βοήθειας προς τους Άπορους.
- Κοινωνικό τιμολόγιο παροχών ηλεκτρικής ενέργειας.
- Κοινωνικό τιμολόγιο παροχών ύδρευσης.
- Κοινωνικό τιμολόγιο Δήμων και Δημοτικών Επιχειρήσεων.

Αναφορικά με τον τρίτο πυλώνα που αφορά την προώθηση των δικαιούχων, εφόσον δύνανται να εργαστούν, σε δράσεις που στοχεύουν στην ένταξη ή επανένταξή τους στην αγορά εργασίας μπορεί να περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων:

- Την κάλυψη προτεινόμενης θέσης εργασίας,
- Τη συμμετοχή σε προγράμματα κοινωφελούς εργασίας,
- Τη συμμετοχή σε προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης,
- Τη συμμετοχή σε προγράμματα απόκτησης επαγγελματικής εμπειρίας,
- Την ένταξη ή την επιστροφή στο εκπαιδευτικό σύστημα και στα σχολεία δεύτερης ευκαιρίας.

2.5.2 Επίδομα Παιδιού

Το Επίδομα Παιδιού αναφέρεται²⁹ ως ένα από τα βασικά μέτρα στην πολιτική για τη στήριξη της οικογένειας και της ενδυνάμωσής της. Είναι ένα μη ανταποδοτικό επίδομα.

Δικαιούχοι του επιδόματος είναι: α) Έλληνες πολίτες

β) ομογενείς αλλοδαποί οι οποίοι διαθέτουν δελτίο ομογενούς

γ) πολίτες κρατών – μελών της ΕΕ

δ) πολίτες των χωρών που ανήκουν στον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο (Νορβηγία, Ισλανδία και Λιχτενστάιν) και Ελβετοί πολίτες

ε) Αναγνωρισμένοι πρόσφυγες που διαμένουν μόνιμα στην Ελλάδα, των οποίων το καθεστώς παραμονής διέπεται από τις διατάξεις της Σύμβασης του 1951 για το Καθεστώς Προσφύγων, όπως τροποποιήθηκε από το Πρωτόκολλο της Νέας Υόρκης το 1967 για το Καθεστώς Προσφύγων.

στ) ανιθαγενείς των οποίων το καθεστώς παραμονής στην Ελλάδα διέπεται από τις διατάξεις της Σύμβασης του 1954 για το Καθεστώς των Ανιθαγενών.

ζ) δικαιούχοι του ανθρωπιστικού καθεστώτος

η) πολίτες άλλων κρατών

²⁹ <https://opeka.gr/oikogeneies/epidoma-paidiou/>

Το επίδομα παιδιού χορηγείται από το πρώτο παιδί και το συνολικό ποσό καθορίζεται από τον αριθμό των εξαρτώμενων παιδιών και την κατηγορία του οικογενειακού εισοδήματος. Το ποσό του επιδόματος ανέρχεται σε 70 ή 42 ή 28 ευρώ για κάθε παιδί για το πρώτο και δεύτερο παιδί ανά μήνα, ανάλογα με το ύψος του εισοδήματος και σε 140 ή 84 ή 56 από το τρίτο και για κάθε επόμενο παιδί, ανά μήνα. Για τη χορήγηση του επιδόματος παιδιού απαιτείται η υποβολή ηλεκτρονικής αίτησης, κατ' έτος, μέσω της ιστοσελίδας της Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης Κοινωνικής Ασφάλισης (ΗΔΙΚΑ) ή του Οργανισμού Προνοιακών επιδομάτων και Κοινωνικής Αλληλεγγύης (ΟΠΕΚΑ) στην ειδική πλατφόρμα. Το επίδομα παιδιού παρέχεται σε πάνω από 900.000 οικογένειες και αφορά πάνω από 1.5 εκ. παιδιά, ενώ η ετήσια δαπάνη ανέρχεται σε περίπου 1.050.000.000 ευρώ. Καταβάλλεται σε 6 διμηνιαίες δόσεις με βάση τα στοιχεία της τελευταίας εκκαθαρισμένης φορολογικής δήλωσης.

2.5.3 Επίδομα γέννησης

Το επίδομα χορηγείται από 1-1-2020³⁰ για κάθε παιδί που γεννήθηκε εν ζωή στην Ελλάδα και η ενίσχυση ανέρχεται σε 2000 ευρώ και καταβάλλεται σε δύο ισόποσες δόσεις των 1.000 ευρώ. Σύμφωνα με το Υπουργείο εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων το επίδομα γέννησης συνιστά εκδήλωση της μέριμνας της Πολιτείας για την ελληνική οικογένεια και τη λήψη πρωτοβουλιών εκ μέρους του Κράτους, για τη χάραξη και την υλοποίηση μέτρων δημογραφικής πολιτικής, επίσης η θέσπιση του επιδόματος γέννησης ενισχύει την οικογενειακή και κοινωνική συνοχή, η οποία έχει δεχθεί ισχυρό πλήγμα κατά τα χρόνια της οικονομικής κρίσης, και «Στόχος του είναι η παροχή κινήτρων στα ζευγάρια για την απόκτηση παιδιών.

Σχετικά με το επίδομα γέννησης η UNICEF (2021) αναφέρει ότι «Το επίδομα γέννησης κατά αυτήν την έννοια, δεν αποτελεί πολιτική κατά της παιδικής φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού, ωστόσο προσφέρει ένα σημαντικό ποσό σε φτωχές οικογένειες με παιδιά, ιδίως για την κάλυψη των εξόδων στα πρώτα στάδια της ανατροφής των παιδιών» ((United Nations Children's Fund, UNICEF,2021: 38)

2.5.4 Ενίσχυση Οικογενειών ορεινών και Μειονεκτικών περιοχών

Το επίδομα Οικογενειών Ορεινών και Μειονεκτικών περιοχών χορηγείται στο πλαίσιο των μέτρων κοινωνικής προστασίας ευπαθών ομάδων προκειμένου να στηριχθούν οικογένειες

³⁰ <https://opeka.gr/epidoma-gennisis>

με χαμηλά εισοδήματα και να αποτραπεί ο κίνδυνος να ερημωθούν ολόκληρα χωριά που βρίσκονται σε ορεινές και μειονεκτικές περιοχές.³¹ Βασικό στοιχείο χορήγησης της εισοδηματικής ενίσχυσης είναι τα μέλη της οικογένειας συμπεριλαμβανομένων και των μονογονεϊκών να κατοικούν μόνιμα σε ορεινές ή και μειονεκτικές περιοχές τουλάχιστον δύο (2) έτη πριν την υποβολή της αίτησης και το ετήσιο οικογενειακό επίδομα να μην υπερβαίνει το ποσό των 4.700 ευρώ.

Το χορηγούμενο ποσό της εισοδηματικής ενίσχυσης είναι: α) 600 ευρώ ετησίως, εφόσον το ετήσιο οικογενειακό εισόδημα των δικαιούχων δεν υπερβαίνει το ποσό των 3000 ευρώ β) 300 ευρώ ετησίως, εφόσον το ετήσιο οικογενειακό εισόδημα των δικαιούχων κυμαίνεται μεταξύ του ποσού των 3.000.01 ευρώ και του ποσού των 4.700 ευρώ

2.5.5 Σχολικά Γεύματα

Το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων,³² καταρτίζει, συντονίζει και εποπτεύει το πρόγραμμα «Σχολικά Γεύματα». Το πρόγραμμα υλοποιείται μέσω του Οργανισμού Προνοιακών Επιδομάτων και Αλληλεγγύης (ΟΠΕΚΑ) . Έτσι ο θεσμός του ζεστού γεύματος στα σχολεία, εφαρμόζεται από το 2018 και αποτελεί εθνικό πρόγραμμα, ενταγμένο στον κρατικό προϋπολογισμό.

Τα σχολικά γεύματα, ως θεσμός που εφαρμόζεται στην πλειονότητα των ευρωπαϊκών χωρών, συντελούν σημαντικά στην ενίσχυση της αλληλεγγύης και της συντροφικότητας στη μαθητική κοινότητα και ταυτόχρονα βελτιώνουν τις μαθητικές επιδόσεις. Τα πολλαπλά οφέλη του Προγράμματος έχουν θετική αντανάκλαση και στην ανάπτυξη της πρωτογενούς εγχώριας παραγωγής, καθώς τα προϊόντα που επιλέγονται για την παρασκευή των γευμάτων, η οποία γίνεται σε συνεργασία με Πανεπιστημιακούς Φορείς, είναι ντόπια και υψηλής διατροφικής αξίας. Προάγεται δηλαδή στην νέα γενιά η υγιεινή, μεσογειακή διατροφή, ενώ παράλληλα διευρύνεται ο αριθμός των θέσεων εργασίας στις τοπικές κοινωνίες.

Το πρόγραμμα την τρέχουσα σχολική χρονιά (2021-2022)³³ απευθύνεται συνολικά σε 185.311 μαθητές Δημοτικών Σχολείων οι οποίοι φοιτούν σε 1.353 σχολικές μονάδες 74 Τμημάτων του Προγράμματος στα οποία περιλαμβάνονται 90 Δήμοι και 4 Περιφερειακές Ενότητες της χώρας.

³¹ <https://opeka.gr/oikogeneies/oreines-kai-meioneiktikes-perioches/>

³² άρθρο 12 του ν. 4455/2017 (ΦΕΚ Α' 22)

³³ Τα στοιχεία αναγράφονται στο <https://opeka.gr/oikogeneies/scholika-gevματα/>

2.5.6 Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Επισιτιστικής και Βασικής Υλικής Συνδρομής για το Ταμείο Ευρωπαϊκής Βοήθειας για τους Απόρους (TEBA/FEAD).

Το πρόγραμμα ξεκίνησε να λειτουργεί μετά από την έκδοση σχετικής Υπουργικής απόφασης³⁴. Ωφελούμενοι³⁵ των παροχών του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Επισιτιστικής και Βασικής Υλικής Συνδρομής για το Ταμείο Ευρωπαϊκής Βοήθειας για τους Απόρους (TEBA/FEAD)», είναι άτομα και οικογένειες, τα οποία διαβιών σε συνθήκες ακραίας φτώχειας. **Προκειμένου για την ένταξη στις παροχές του προγράμματος καθορίζονται εισοδηματικά κριτήρια ένταξης³⁶ ως εξής:**

- Το εισόδημα του ωφελούμενου, όπως προκύπτει από την φορολογική δήλωση του τελευταίου οικονομικού έτους, δεν πρέπει να υπερβαίνει τα παρακάτω όρια πραγματικού εισοδήματος: 3.000 € ετησίως για μεμονωμένο άτομο και 4.500 € ετησίως για το ζευγάρι, προσαυξανόμενο κατά 1.500 € για κάθε ενήλικο εξαρτώμενο μέλος της οικογένειας και 900 € ετησίως για κάθε ανήλικο εξαρτώμενο μέλος της οικογένειας. Στη μονογονεϊκή οικογένεια (οικογένεια που προστατεύεται από έναν μόνο γονέα, άγαμο, σε χηρεία ή διαζευγμένο) το πρώτο εξαρτώμενο ανήλικο μέλος λογίζεται ως ενήλικας.

Ακολούθως και από 1/6/2017 στο πρόγραμμα TEBA³⁷ ωφελούμενοι του Ταμείου Ευρωπαϊκής Βοήθειας (TEBA) προς τους απόρους καθίστανται αυτοδίκαια οι εκάστοτε δικαιούχοι του Κοινωνικού Εισοδήματος Αλληλεγγύης³⁸ (ΚΕΑ)

2.5.6 Δράσης «Εναρμόνιση οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής»

Η δράση «Εναρμόνιση οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής» αφορά στην παροχή, μέσω «αξίας τοποθέτησης» (voucher) θέσεων φροντίδας και φιλοξενίας σε βρέφη, νήπια, παιδιά και Άτομα με Αναπηρία σε δημόσιους και ιδιωτικούς Βρεφονηπιακούς, Βρεφονηπιακούς, Παιδικούς Σταθμούς, Βρεφονηπιακούς Σταθμούς Ολοκληρωμένης Φροντίδας, Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών (ΚΔΑΠ) και Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών με Αναπηρία (ΚΔΑΠ ΜΕΑ).³⁹

³⁴ Αριθμ. Δ23/οικ.19162/1277 (ΦΕΚ 1066/β/05-06-2015)

³⁵ Άρθρο 1 Αριθμ. Δ23/οικ.19162/1277 (ΦΕΚ 1066/β/05-06-2015)

³⁶ Άρθρο 3 Αριθμ. Δ23/οικ.19162/1277 (ΦΕΚ 1066/β/05-06-2015)

³⁷ Άρθρο 1 της Υπουργικής Απόφασης Αριθ. Δ23/οικ.17108/875 (1) Καθορισμός όρων και προϋποθέσεων ένταξης ωφελούμενων Επιχειρησιακού Προγράμματος «Επισιτιστικής και Βασικής Υλικής Συνδρομής για το Ταμείο Ευρωπαϊκής Βοήθειας προς τους Απόρους (TEBA/FEAD).

³⁸ ΚΥΑ υπ' αριθ.Γ.Δ.5οικ.2961-10(Β'128/2017)

³⁹ https://www.eetaa.gr/enarmonisi/paidikoi_stathmoi_2021/dhmosiothta/27092021_filadio.pdf

Ωφελούμενα άτομα του προγράμματος είναι μητέρες βρεφών , νηπίων καθώς και μητέρες βρεφών ,νηπίων και παιδιών με αναπηρία . Επίσης άτομα (γυναίκες και άνδρες) στα οποία έχει παραχωρηθεί με δικαστική απόφαση η επιμέλεια παιδιών ή άνδρες που βρίσκονται σε χηρεία , άτομα (άνδρες και γυναίκες) τα οποία έχουν ορισθεί δικαστικοί συμπαραστάτες ή ασκούν επιμέλεια του συμπαραστατούμενου με δικαστική απόφαση. Οι ωφελούμενες του προγράμματος θα πρέπει να είναι α) εργαζόμενες (μισθωτές ή αυτοαπασχολούμενες) ή β)άνεργες ,οι οποίες διαθέτουν δελτίο ανεργίας σε ισχύ ή άλλο ισοδύναμο έγγραφο.

Η δράση «Εναρμόνισή οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής » εντάσσεται:

- Στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευσή και Δια Βίου Μάθηση» (ΕΠ ΑΝ.Α.Δ.Ε.Δ.Β.Μ.) 2014-2020 του υπουργείου Οικονομίας & Ανάπτυξης και εμπίπτει στο Θεματικό στόχο 8 «Προώθησή της βιώσιμης απασχόλησης υψηλής ποιότητας και υποστήριξη της κινητικότητας των εργαζομένων», Επενδυτική Προτεραιότητα δίν «Ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών σε όλους τους τομείς, συμπεριλαμβανομένων της πρόσβασης στην απασχόληση, της εξέλιξης της επαγγελματικής σταδιοδρομίας, της συμφιλίωσης του επαγγελματικού και ιδιωτικού βίου και της προώθησης της ίσης αμοιβής για ίση εργασία » του Καν. 1304/2013.
- Στα 13 Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα (Π.Ε.Π.) 2014-2020, και εμπίπτει στο Θεματικό στόχο «Προώθησή της κοινωνικής ένταξης, καταπολέμησή της φτώχειας και των διακρίσεων»,

Κάθε έτος εκδίδεται από την Ελληνική Εταιρεία Τοπικής Αυτοδιοίκησης και Ανάπτυξης (ΕΕΤΑΑ) πρόσκληση εκδήλωσης ενδιαφέροντος σχετικά με τους όρους και τις προϋποθέσεις ένταξης / συμμετοχής στο πρόγραμμα καθώς και την διαδικασία υποβολής αίτησης των ωφελούμενων προκειμένου να λάβουν την αξία τοποθέτησης (voucher) η οποία είναι μέγιστης διάρκειας 11 μηνών που αντιστοιχεί στο σχολικό έτος από 1 Σεπτεμβρίου έως 31 Ιουλίου

Οι δομές /φορείς παροχής δύνανται να είναι ή να ανήκουν στους παρακάτω φορείς:

- Δήμους και Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου και Ιδιωτικού Δικαίου αυτών
- Επιχειρήσεις του Ιδιωτικού Δικαίου ή Εταιρείες μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα⁴⁰

⁴⁰ άρθρο 741 του Αστικού Κώδικα

- Άλλα Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου ή Ιδιωτικού Δικαίου, που νομίμως έχουν τη δυνατότητα παροχής αυτών των υπηρεσιών.

2.6 Προγράμματα καταπολέμησης της παιδικής φτώχειας σε Τοπικό επίπεδο

2.6.1 Μείωση /απαλλαγή από δημοτικά τέλη

Με απόφαση του δημοτικού ή κοινοτικού συμβουλίου, που λαμβάνεται με την απόλυτη πλειοψηφία του αριθμού των μελών του, είναι δυνατή η μείωση δημοτικών φόρων ή τελών μέχρι το πενήντα τοις εκατό (50%), ή η απαλλαγή από αυτούς για τους απόρους, τα άτομα με αναπηρίες και πολύτεκνους, όπως η ιδιότητά τους οριοθετείται αντίστοιχα από την κείμενη νομοθεσία. Έτσι πολλοί Δήμοι εφαρμόζουν αυτό το μέτρο και μειώνουν ή απαλλάσσουν από τα δημοτικά τέλη κατοίκους που υπάγονται στις ανωτέρω κατηγορίες, εξειδικεύοντας με αποφάσεις Δημοτικού Συμβουλίου την διαδικασία ένταξης, τα εισοδηματικά κριτήρια και τα απαιτούμενα δικαιολογητικά.

2.6.2 Έκτακτη οικονομική ενίσχυση

Οι Δήμοι⁴¹ μπορούν σε εξαιρετικές περιπτώσεις, καθώς και για την αντιμετώπιση έκτακτης και σοβαρής ανάγκης να χορηγούν στους οικονομικά αδύνατους κατοίκους και πολύτεκνους είδη διαβίωσης ή περιθάλψεως, κυρίως ιατροφαρμακευτικής και νοσοκομειακής, με απόφαση του δημοτικού και κοινοτικού συμβουλίου. Με τους ίδιους όρους επιτρέπεται να χορηγούνται και χρηματικά βοηθήματα.

2.6.3 Κέντρα Κοινότητας

Τα Κέντρα Κοινότητας είναι δομές που θεσμοθετήθηκαν το 2016⁴² και λειτουργούν ως δομές συμπληρωματικές των Κοινωνικών Υπηρεσιών των αντίστοιχων Οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ) α' βαθμού και εποπτεύονται από αυτές. (ΕΕΤΑΑ: 2016) Έτσι σε κάθε ΟΤΑ α' Βαθμού δύναται να λειτουργεί «Κέντρο Κοινότητας». Ο σκοπός των «Κέντρων Κοινότητας» είναι η υποστήριξη των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης α' βαθμού στην εφαρμογή πολιτικών κοινωνικής προστασίας και στην ανάπτυξη ενός τοπικού σημείου αναφοράς για την υποδοχή, εξυπηρέτηση και διασύνδεση των πολιτών με όλα τα Κοινωνικά Προγράμματα και Υπηρεσίες που υλοποιούνται στην περιοχή λειτουργίας τους.

⁴¹ άρθρο 202 του Ν.3463/2006

⁴² ν. 4368 (ΦΕΚ 21 Α'/21.02.2016) και την Κοινή Υπουργική Απόφαση με Α.Π. Δ23/ΟΙΚ. 14435/1135/29.03.2016 ΦΕΚ 854 Β'/30.03.2016

Η δημιουργία των Κέντρων Κοινότητας έχει ως στόχο να συμβάλει στην αντιμετώπιση της απουσίας ολοκληρωμένης προσέγγισης σχεδιασμού και εφαρμογής της κοινωνικής πολιτικής σε τοπικό επίπεδο, στην αντιμετώπιση της αποσπασματικότητας των δράσεων μεμονωμένων φορέων χωρίς κεντρικό σχεδιασμό και της άνισης χωρικής κατανομής των κοινωνικών υποδομών και υπηρεσιών στους Δήμους. (https://www.mou.gr/elibrary/Guide_KentraKoinothtas2016.pdf)

Το «Κέντρο Κοινότητας» δύναται να διευρύνει τη δράση του με Παραρτήματα, ώστε να εξυπηρετεί θύλακες φτώχειας, καταυλισμούς Ρομά, θύλακες Μεταναστών κ.α., καθώς και με Κινητές Μονάδες για την εξυπηρέτηση ατόμων απομακρυσμένων περιοχών. Τα Παραρτήματα και οι Κινητές Μονάδες θα είναι παρακολουθήματα του «Κέντρου Κοινότητας» αναφοράς, εποπτεύονται από τις ίδιες υπηρεσίες του ΟΤΑ α' βαθμού και συνδέονται άμεσα με τις υπηρεσίες που παρέχονται από το «Κέντρο Κοινότητας» αναφοράς τους.

Ωφελούμενοι του Κέντρου Κοινότητας είναι οι πολίτες που διαβιούν στην περιοχή παρέμβασης των «Κέντρων Κοινότητας», και κατά προτεραιότητα άτομα και οικογένειες που διαβιούν σε συνθήκες φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού, παιδιά που βιώνουν καταστάσεις αποκλεισμού, οι ωφελούμενοι του Προγράμματος «Κοινωνικό Εισόδημα Αλληλεγγύης», καθώς και μετανάστες, ΑμεΑ, Ρομά και γενικότερα ευπαθείς ομάδες πληθυσμού όπως περιγράφονται στο «Εθνικό Στρατηγικό πλαίσιο για την Κοινωνική Ένταξη». Και ανάλογα με τις ιδιαίτερες τοπικές ανάγκες και περιστάσεις, η δράση κάθε «Κέντρου Κοινότητας» δύναται να εστιάζει περισσότερο σε μια ή περισσότερες ευάλωτες κοινωνικές ομάδες, χωρίς ωστόσο να αποκλείονται οι υπόλοιπες

Ως φορείς υλοποίησης των «Κέντρων Κοινότητας» ορίζονται οι Δήμοι και όλοι οι φορείς που συστήνονται και εποπτεύονται από αυτούς (όπως Δημοτικά Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου δικαίου (ΝΠΔΔ), Κοινοφελείς Επιχειρήσεις).

Τα Κέντρα Κοινότητας στελεχώνονται ανάλογα με τον πληθυσμό του οικείου Δήμου, από επιστημονικό προσωπικό, Κοινωνικούς Λειτουργούς, ψυχολόγους κ.α. καθώς και από διοικητικό προσωπικό. Σήμερα λειτουργούν 250 Κέντρα Κοινότητας με 1000 εργαζόμενους»⁴³

2.6.4 Κοινωνικές δομές Άμεσης Αντιμετώπισης της Φτώχειας

⁴³ <https://socialpolicy.gr/tag/%CE%BA%CE%AD%CE%BD%CF%84%CF%81%CE%B1-%CE%BA%CE%BF%CE%B9%CE%BD%CF%8C%CF%84%CE%B7%CF%84%CE%B1%CF%82>

Στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού (ΕΠΑΝΑΔ) 2007-2013 υλοποιήθηκε η δράση «Κοινωνικών Δομών Άμεσης Αντιμετώπισης της Φτώχειας», η οποία περιλάμβανε την ίδρυση και λειτουργία κοινωνικών παντοπωλείων, κοινωνικών φαρμακείων, δομές συσσιτίων, κοινωνικούς λαχανόκηπους, τράπεζες χρόνου, γραφεία διαμεσολάβησης, υπνωτήρια αστέγων, κέντρα ημέρας αστέγων. Οι ωφελούμενοι των ανωτέρω υπηρεσιών είναι άτομα/νοικοκυριά που διαμένουν στον Δήμο που λειτουργεί η δομή, συμπεριλαμβανομένων των νόμιμα διαμενόντων πολιτών 3ων χωρών ή Ανιθαγενών), τα οποία βάσει κριτηρίων και σχετικών αποδεικτικών στοιχείων, βρίσκονται σε κατάσταση φτώχειας ή απειλούνται από φτώχεια (π.χ. ωφελούμενοι του Κοινωνικού Εισοδήματος Αλληλεγγύης και του ΤΕΒΑ, ανασφάλιστα άτομα με πολύ χαμηλό ετήσιο εισόδημα, άτομα που διαθέτουν βιβλιάριο απορίας, κλπ.), καθώς και οι δικαιούχοι/αιτούντες διεθνούς προστασίας. (https://www.eetaa.gr/kkoinotitas/odhgoi/odhgos_domes-sithshs_koinwnika-farmakeia.pdf)

Οι Κοινωνικές δομές άμεσης αντιμετώπισης της φτώχειας (υπνωτήρια αστέγων , ανοιχτά κέντρα ημέρας αστέγων ,συσσίτια, κοινωνικά παντοπωλεία , κοινωνικά φαρμακεία, είναι ένα δίκτυο κοινωνικών δομών που λειτουργεί σε τοπικό επίπεδο και αναπτύχθηκε προκειμένου να ανταποκρίνεται στις ανάγκες ευάλωτων ομάδων του πληθυσμού όπως : Άστεγοι , άνθρωποι που διαβιούν στο όριο ή και κάτω από το όριο της φτώχειας

2.6.5 Πρόγραμμα «Στέγαση και εργασία για τους αστέγους»

Το πρόγραμμα⁴⁴ απευθύνεται σε άτομα και οικογένειες που διαβιούν σε συνθήκες έλλειψης στέγης και λειτουργεί συμπληρωματικά, στο πλαίσιο εφαρμογής δημόσιων πολιτικών καταπολέμησης της έλλειψης αυτής. Μεταξύ των φορέων που έχουν τη δυνατότητα να υποβάλουν αιτήσεις χρηματοδότησης σχεδίων, αυτόνομα ή συνεργαζόμενοι, είναι και οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης α' βαθμού (Δήμοι) με πληθυσμό άνω των εκατό χιλιάδων (100.000) κατοίκων, σύμφωνα με τα στοιχεία της τελευταίας απογραφής, καθώς και διαδημοτικά σχήματα συνεργασίας Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης α' βαθμού ανεξαρτήτως πληθυσμού.

Για την υλοποίηση του προγράμματος οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης Α' βαθμού και τα Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου, εποπτευόμενα από τη Γενική Γραμματεία Κοινωνικής Αλληλεγγύης που καλούνται να υποβάλουν Αίτηση, συμπράττουν με

⁴⁴ σύμφωνα με την ΚΥΑ Δ13/οικ. 42815/2021, ΦΕΚ 2788/Β/30-6-2021

Διαχειριστή Φορέα, ο οποίος δύναται να είναι Αναπτυξιακή Επιχείρηση Οργανισμού Τοπικής Αυτοδιοίκησης Α' βαθμού ή Κοινωφελής Δημοτική Επιχείρηση ή Πιστοποιημένο⁴⁵ από το Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου, που αποδεδειγμένα δραστηριοποιείται στην παροχή υπηρεσιών για την ομάδα στόχο. (<https://www.eiead.gr/stegasi-amp-ergasia-prosklisi-gia-yronoli-aitiseon-chrimatodotisis/>)

Ωφελούμενοι του προγράμματος είναι:

- α. Οικογένειες και άτομα που φιλοξενούνται σε Ξενώνες Μεταβατικής Φιλοξενίας Αστεγών και Υπνωτήρια,
- β. Οικογένειες και άτομα που έχουν καταγραφεί από τις Κοινωνικές Υπηρεσίες των Δήμων ως άστεγοι που διαβιούν στο δρόμο ή σε ακατάλληλα καταλύματα,
- γ. Γυναίκες που φιλοξενούνται σε Ξενώνες Γυναικών θυμάτων βίας και δεν έχουν πρόσβαση σε κατοικία,
- δ. Άτομα που φιλοξενούνται σε Ξενώνες Προσωρινής Φιλοξενίας Μονάδων Κοινωνικής Επανάταξης Πιστοποιημένων Θεραπευτικών Προγραμμάτων Εξαρτημένων Ατόμων⁴⁶ και δεν έχουν πρόσβαση σε κατοικία.

Για την ένταξη στο πρόγραμμα απαιτείται μεταξύ των δικαιολογητικών και Έκθεση Κοινωνικής Έρευνας από Κοινωνικό Λειτουργό της Κοινωνικής υπηρεσίας του ΟΤΑ Α' Βαθμού ή του Κέντρου Κοινότητας.

Σύμφωνα τώρα με την πρόσφατη έκθεση της UNICEF (2021) «Τα κριτήρια επιλεξιμότητας για το πρόγραμμα δεν περιλαμβάνουν ειδικές διατάξεις για οικογένειες με παιδιά και η παρουσία παιδιών δεν θεωρείται κριτήριο βαρύτητας. Ωστόσο, δεδομένου ότι απαιτείται έκθεση κοινωνικής έρευνας από την αρμόδια κοινωνική υπηρεσία του δήμου, οι οικογένειες με παιδιά ενδέχεται να τεθούν σε προτεραιότητα, για κοινωνικούς λόγους. Από τον Ιανουάριο του 2021, 412 νοικοκυριά και 633 δικαιούχοι ωφελήθηκαν από το πρόγραμμα. Μεταξύ τους, 161 παιδιά από 96 οικογένειες, 65 εκ των οποίων είναι μονογονεϊκές και 37 νεαροί ενήλικες που διέμεναν προηγουμένως σε ιδρύματα παιδικής μέριμνας.»

⁴⁵ ν. 2646/1998 (Α' 236)

⁴⁶ Φορέων του ν. 4139/2013 (Α' 74)

2.6.6 Βρεφονηπιακή φροντίδα

Στην Ελλάδα σύμφωνα με το υπάρχον νομοθετικό πλαίσιο, η προσχολική φροντίδα παρέχεται από δομές Βρεφικών Σταθμών, Βρεφονηπιακών Σταθμών, Βρεφονηπιακών Σταθμών Ολοκληρωμένης φροντίδας και Παιδικών Σταθμών και αφορά την παροχή υπηρεσιών σε βρέφη και παιδιά ηλικίας από 2 μηνών έως και την ηλικία εγγραφής τους στην υποχρεωτική εκπαίδευση.

Οι δομές που παρέχουν προσχολική φροντίδα είναι είτε δημόσιες και ανήκουν στους Δήμους (ΟΤΑ Α΄ Βαθμού), είτε ιδιωτικές κερδοσκοπικού και μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα. Επίσης λειτουργούν Βρεφονηπιακοί/παιδικοί σταθμοί που ανήκουν στον Οργανισμό Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού (ΟΑΕΔ), Βρεφονηπιακοί / παιδικοί σταθμοί που ανήκουν στην Εκκλησία, Βρεφονηπιακοί /παιδικοί σταθμοί των ενόπλων δυνάμεων για τα παιδιά όσων υπηρετούν στις ένοπλες δυνάμεις, Βρεφονηπιακοί/ παιδικοί σταθμοί που υπάγονται στα Ταμεία των Τραπεζοϋπαλλήλων για παιδιά τραπεζοϋπαλλήλων, βρεφονηπιακοί σταθμοί που ανήκουν στο ταμείο πρόνοιας της Δημόσιας επιχείρησης Ηλεκτρισμού για τα παιδιά των εργαζομένων της επιχείρησης, Βρεφονηπιακοί και παιδικοί σταθμοί Πανεπιστημίων για τα παιδιά των υπαλλήλων τους αλλά και των φοιτητών.

Σύμφωνα με το Νόμο Καλλικράτη⁴⁷ οι Δημοτικοί Σταθμοί μπορεί να αποτελούν υπηρεσία του Δήμου (Διεύθυνση Προσχολικής Αγωγής και Εκπαίδευσης) ή να ανήκουν ξεχωριστό Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου εποπτευόμενο από τον Δήμο.

Σύμφωνα με Υπουργική απόφαση⁴⁸ που ορίζει τον Κανονισμό λειτουργίας των βρεφονηπιακών και παιδικών σταθμών που ανήκουν στους Δήμους, δικαίωμα εγγραφής στους δημοτικούς βρεφικούς, βρεφονηπιακούς και παιδικούς σταθμούς έχουν **όλα τα παιδιά**, τα οποία κατά την ημερομηνία έναρξης λειτουργίας του σταθμού έχουν συμπληρώσει την απαιτούμενη ηλικία φιλοξενίας στο αντίστοιχο τμήμα του σταθμού εγγραφής τους.

Το Δημοτικό Συμβούλιο κάθε Δήμου ή το Διοικητικό Συμβούλιο του Νομικού Προσώπου του Δήμου που έχει στην εποπτεία του τους Βρεφικούς, Βρεφονηπιακούς και Παιδικούς Σταθμούς εγκρίνει τον Εσωτερικό Κανονισμό λειτουργίας των Σταθμών και με απόφαση

⁴⁷ Ν.3840/2010

⁴⁸ ΚΥΑ 41087 «Πρότυπος Κανονισμός Λειτουργίας Δημοτικών Παιδικών και Βρεφονηπιακών σταθμών»
Φεκ 4249/Β/5-12-2017

των ανωτέρω οργάνων ρυθμίζονται τα ζητήματα που αφορούν την δωρεάν ή με συμμετοχή (τροφεία) πρόσβαση των παιδιών στους σταθμούς έτσι κάθε Δήμος λοιπόν ορίζει σε ετήσια βάση κοινωνικοοικονομικά κριτήρια σύμφωνα με τα οποία μοριοδοτούνται οι γονείς για την ένταξη των παιδιών τους στις Δημοτικές δομές προσχολικής φροντίδας. Τα κριτήρια αφορούν αφενός την μοριοδότηση των γονέων για την εισαγωγή του παιδιού τους στις δομές προσχολικής φροντίδας του Δήμου και αφετέρου την απαλλαγή από τα τροφεία ή τον καθορισμό της μηνιαίας οικονομικής συμμετοχής ανάλογα με τα οικονομικά και εισοδηματικά κριτήρια που ορίζονται. Εκτός από οικονομικά κριτήρια των γονέων μπορεί να αποφασίζονται και κοινωνικά κριτήρια όπως ανεργία, αριθμός τέκνων, πολυτεκνία, τριτεκνία, μονογονεϊκότητα, αναπηρία γονέα ή άλλου μέλους οικογένειας, τα οποία επίσης μοριοδοτούνται.

Σχετικά με τις οικονομικές προϋποθέσεις ορίζεται ότι⁴⁹ : Το Διοικητικό Συμβούλιο του νομικού προσώπου, μετά από πλήρως τεκμηριωμένη σύμφωνη γνώμη του Δημοτικού Συμβουλίου, ή το Διοικητικό Συμβούλιο, εφόσον πρόκειται περί Σταθμού εντός υπηρεσίας του Δήμου, μπορεί να ορίζει κριτήρια επιβολής μηνιαίας οικονομικής εισφοράς (τροφεία) στις οικογένειες των φιλοξενουμένων παιδιών, σύμφωνα με την οικονομική τους δυνατότητα και σε κάθε περίπτωση ανεξάρτητα από την ιδιότητα των γονέων ως κατοίκων, δημοτών ή ετεροδημοτών. Στην περίπτωση επιβολής οικονομικής συμμετοχής, αυτή πρέπει να είναι εύλογη και συμβολική, και να γνωστοποιείται με ανάρτηση πριν την έναρξη του χρονικού διαστήματος υποβολής των αιτήσεων για εγγραφή. Με την ίδια απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου ή του Δημοτικού Συμβουλίου ορίζονται οι περιπτώσεις απαλλαγής καταβολής τροφείων ή η πιθανή μείωση αυτών. Οι αιτήσεις απαλλαγής ή επαναπροσδιορισμού των τροφείων εξετάζονται από ειδική Επιτροπή Επαναξιολόγησης και η απόφαση πρέπει να τεκμαίρεται πλήρως.

⁴⁹ Άρθρο 5 της ΚΥΑ 41087 «Πρότυπος Κανονισμός Λειτουργίας Δημοτικών Παιδικών και Βρεφονηπιακών σταθμών» Φεκ 4249/Β/5-12-2017

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

Η ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ, ΔΗΜΟΙ ΚΑΙ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ

3.1 Ιστορική Αναδρομή Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Ο θεσμός της Τοπικής Αυτοδιοίκησης έχει μακρά ιστορία στην Ελλάδα από τα αρχαία ακόμη χρόνια . Έτσι «πρωτοεμφανίζεται στην Αρχαία Ελλάδα ,όπου ο Κλεισθένης χώρισε την Αθηναϊκή Κοινοπολιτεία σε Εκατό Δήμους, ο κάθε Δήμος είχε την δική του Διοικητική Περιφέρεια , τη δική του ονομασία ,και τα δικά του άμεσα εκλεγμένα , από τους κατοίκους του, διοικητικά όργανα. Δήμοι υπήρχαν και σε άλλες αρχαίες πόλεις όπως η Αίγινα, η Μίλητος, η Κάλυμνος κλπ» (Τάτσος Ν., 1988: 15).

Οι βάσεις όμως «για την οργάνωση του Κράτους σύμφωνα με το σύστημα της Τοπικής αυτοδιοίκησης τέθηκαν για πρώτη φορά από τον πρώτο Κυβερνήτη της Ελλάδος Ιωάννη Καποδίστρια , μόλις το έτος 1828, ο οποίος επηρεασμένος από την Ευρωπαϊκή πρακτική και ιδιαίτερα την γαλλική, διαίρεσε διοικητικά τη χώρα με την καθιέρωση των Κοινοτικών και επαρχιακών Δημογεροντιών» (Στασινόπουλος 1975 στο ΙΤΑ 2009:121)

Ακολουθεί το 1833 ο νόμος «Περί Συστάσεως των Δήμων»⁵⁰ που αφορά σε θεσμοθετημένες αρμοδιότητες της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και σύμφωνα με τον οποίο «η χώρα διαιρείτο σε Δήμους ,οι οποίο διαβαθμίζονται σε τάξεις ανάλογα με τον πληθυσμό και την έκτασή τους , όπως προέκυπτε από κριτήρια γεωφυσικού χαρακτήρα» Μακρυδημήτρης Α., 2003:158)

Έκτοτε η τοπική αυτοδιοίκηση αποτελεί θεμελιώδη θεσμό για την ποιότητα της Δημοκρατίας , ο οποίος συμπορεύθηκε μαζί της , σχεδόν από τη σύσταση του πρώτου ανεξάρτητου Ελληνικού Κράτους (ΙΤΑ 2009:121). Ο νόμος του 1833 με διάρκεια ζωής 80 ετών «ρύθμιζε τις λειτουργίες της Τοπικής αυτοδιοίκησης και έθετε ως βασική λειτουργία των Δήμων την προστασία των κατοίκων από διάφορους κινδύνους»(ΙΤΑ 2009:21) επίσης προέβλεπε συγκεκριμένες αρμοδιότητες ευθύνης στους Δήμους μεταξύ των οποίων : η κατασκευή και συντήρηση Πρωτοβάθμιων σχολείων, εξασφάλιση στέγης σε φτωχούς και ανίκανους για εργασία, την κατασκευή δρόμων, γεφυρών κ.α..

⁵⁰ (ΦΕΚ 10^{ης} Ιανουαρίου 1834)

Συγκεκριμένα στο άρθρο 11 παράγραφος α' ορίζονταν ότι «Πας δημότης έχει δικαίωμα από του Δήμου διαμονήν και εις περίπτωσίν ένδειας και αποδεδειγμένης ανικανότητας του εργαζεσθαι την απαιτούμενιν περίθαλψίν»

Το 1912, με τον Νόμο ΔΝΖ/1912, μεταρρυθμίζεται η νομοθεσία για την τοπική αυτοδιοίκηση και εισάγεται η κοινότητα, ως οργανισμός τοπικής αυτοδιοίκησης διακριτής ως προς το δήμο, με διαφορετικές προϋποθέσεις αναγνώρισής της (κυρίως λόγω μικρότερου πληθυσμού διαβίωσης στις περιοχές αυτές) και απλούστερης οργάνωσης (Δαγτόγλου 2004 στο ΙΤΑ 2009:121).έτσι «οι Δήμοι συστήνονται και αφορούν τις πρωτεύουσες των Νομών και πόλεις με πληθυσμό άνω των 10.000 κατοίκων και ακολουθούν οι κοινότητες με μικρότερο πληθυσμό»(Μακρυδημήτρης Α., 2003:158) Από τότε η νομοθεσία για την Τοπική αυτοδιοίκηση αναπροσαρμόστηκε πολλές φορές «με κύριο σκοπό και επιδίωξη την αναγνώριση περισσότερων αρμοδιοτήτων στους δήμους και τις κοινότητες, την εξασφάλιση μεγαλύτερης αυτοτέλειας για τη διοίκηση και διαχείριση των τοπικών υποθέσεων και τον περιορισμό της κρατικής παρέμβασης.» (ΙΤΑ 2009:121)

Στο Σύνταγμα του 1975 στο άρθρο 102 παρ. 1 ορίζεται ότι : «η Διοικήσεις των Τοπικών Υποθέσεων ανήκει εις τους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοικήσεως των οποίων την πρώτην βαθμίδα αποτελούν οι Δήμοι και οι Κοινότητες». Το 2001 με την αναθεώρηση του Συντάγματος⁵¹ το άρθρο 102 παρ 1 τροποποιείται και ορίζεται ότι 1. Η διοίκηση των τοπικών υποθέσεων ανήκει στους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης πρώτου και δεύτερου βαθμού. Χωρίς να αναφέρεται ρητά σε Δήμους ή Κοινότητες. Έτσι γενική αρμοδιότητα των Δήμων αποτελεί η διοίκηση των τοπικών υποθέσεων και οι αρμοδιότητες εξειδικεύονται ακολούθως με ενδεικτική απαρίθμηση αρμοδιοτήτων στο άρθρο 75 του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων Δημοτικού και Κοινοτικού Κώδικα

Σχετικά τώρα με την έννοια της τοπικής υπόθεσης αυτό σύμφωνα με το Ινστιτούτο Τοπικής Αυτοδιοίκησης (2009) αποτέλεσε πλήθος διεργασιών, ερμηνειών, νομικών συζητήσεων αλλά «όπως έχει κριθεί από το «Συμβούλιο της Επικρατείας βασικό στοιχείο της έννοιας αυτής είναι ότι αναφέρεται στην προαγωγή των συμφερόντων των κατοίκων της περιφέρειας του ΟΤΑ αναφορικά με κοινωνικά, πολιτιστικά ,οικονομικά ή οικολογικά ζητήματα τα οποία εξασφαλίζουν την ικανοποίηση βασικών τους αναγκών και δεν αποτελούν υποθέσεις με υπερτοπικόν ή εθνικό ενδιαφέρον οι οποίες ανάγονται στο

⁵¹ (ΦΕΚ Α'85 /18-04-2001)

γενικότερο εθνικό συμφέρον ή ικανοποιούν ανάγκες στο σύνολο του πληθυσμού της χώρας (Δαγτόγλου 2004, Σπηλιωτόπουλος 2007, στο ΙΤΑ 2009:121). Σύμφωνα επίσης με το Ινστιτούτο Τοπικής Αυτοδιοίκησης «υπέρ των ΟΤΑ α και β Βαθμού συντρέχει το τεκμήριο αρμοδιότητας για την διοίκηση όλων των τοπικών υποθέσεων (τεκμήριο καθολικότητας)» (ΙΤΑ 2009:121)

Το 1997 πραγματοποιείται αναδιάρθρωση στο θεσμό της Τοπικής αυτοδιοίκησης με το Σχέδιο «Ιωάννης Καποδίστριας»⁵² με στόχους : τον εκσυγχρονισμό του διοικητικού συστήματος ,την δημιουργία πρωτοβάθμιων ΟΤΑ νέου τύπου προσανατολισμένων στη φιλοσοφία των ανοικτών πόλεων, την αναβάθμιση του τοπικού πολιτικού συστήματος , τη διοικητική και οικονομική αυτοτέλεια των ΟΤΑ, τον συντονισμό των τοπικών δημόσιων επενδύσεων ,την νομιμότητα, διαφάνεια και έλεγχο στην τοπική εξουσία . Έτσι «μετά την ψήφιση του ανωτέρω νόμου η Χώρα διαιρέθηκε διοικητικά σε 13 περιφέρειες 51 Νομούς , 910 Δήμους και 124 Κοινότητες, επίσης εισάγεται ο θεσμός του Δημοτικού Διαμερίσματος.» (Χρυσανθάκης 2000: 27)

Η επόμενη μεταρρύθμιση στην Τοπική αυτοδιοίκηση επήλθε το 2010 με τον νόμο «**Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης – Πρόγραμμα Καλλικράτης**»⁵³ σύμφωνα με τον οποίο: «Οι Δήμοι και οι Περιφέρειες συγκροτούν τον πρώτο και δεύτερο βαθμό τοπικής αυτοδιοίκησης και ως έκφραση της λαϊκής κυριαρχίας αποτελούν θεμελιώδη θεσμό του δημόσιου βίου των Ελλήνων, όπως αυτός κατοχυρώνεται από τις διατάξεις του άρθρου 102 του Συντάγματος και του Ευρωπαϊκού Χάρτη Τοπικής Αυτονομίας»⁵⁴

Το πρώτο άρθρο του νόμου «Πρόγραμμα Καλλικράτης» που αφορά την σύσταση Δήμων ορίζει ότι: «Οι δήμοι είναι αυτοδιοικούμενα κατά τόπο νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου και αποτελούν τον πρώτο βαθμό τοπικής αυτοδιοίκησης.» Σύμφωνα τώρα με την Ελληνική εταιρεία Τοπικής Αυτοδιοίκησής και Ανάπτυξης (ΕΕΤΑΑ) με το «Πρόγραμμα Καλλικράτης» επιχειρήθηκε μία σημαντική διοικητική μεταρρύθμιση ευρύτερα στο χώρο της Κρατικής Διοίκησης και της Τοπικής Αυτοδιοίκησης όπου βασική της στόχευση ήταν η οργανωτική και επιχειρησιακή ενίσχυση των Δήμων, μέσα από τη συνένωσή τους, ούτως ώστε η παροχή υπηρεσιών τους προς τους πολίτες στα ζητήματα που αφορούν κυρίως την αντιμετώπιση των καθημερινών ζητημάτων να είναι πιο άμεση και αποτελεσματική.

⁵² (ν 2539/1997, φεκ 244/Α' /4-12-1997)

⁵³ Ν. 3852/2010 φεκ 87/Α/8-6-2010

⁵⁴ Κυρώθηκε στην Ελλάδα με τον Ν. 1850/1989 φεκ 114/Α/10-05-1989

(ΕΕΤΑΑ 2014)

Με τον νόμο Καλλικράτη, συστήνονται και λειτουργούν **325** Δήμοι πανελλαδικά που διαιρούνται σε δημοτικές ενότητες. Έτσι σύμφωνα με τον Σταυρόπουλο (2021) ο νόμος αυτός αποτέλεσε τομή για την τοπική αυτοδιοίκηση έως σήμερα καθώς στο πλαίσιο της νέας αρχιτεκτονικής της αυτοδιοίκησης επαναθεμελιώθηκε η πρωτοβάθμια αυτοδιοίκηση με ακόμα λιγότερους και ισχυρότερους δήμους με πολλές νέες αρμοδιότητες που περιελάμβαναν το σύνολο σχεδόν του τομέα κοινωνικής πρόνοιας καθώς και αρμοδιότητες σε θέματα μεταξύ άλλων υγείας παιδείας αθλητισμού, κ.α. (Σταυρόπουλος Γ., 2021)

Το 2018 με τον νόμο 4455/2018 , «πρόγραμμα Κλεισθένης Ι» επέρχεται η τελευταία έως σήμερα νομοθετική μεταρρύθμιση για την Τοπική αυτοδιοίκηση όπου δημιουργούνται 332 Δήμοι σε όλη τη χώρα οι οποίοι διαιρούνται σε Κοινότητες.

3.1.1 Κατηγοριοποίηση ΟΤΑ Α' βαθμού (Δήμων)

Οι δήμοι, με βάση τον πληθυσμό τους, τα ιδιαίτερα γεωμορφολογικά χαρακτηριστικά τους, τα βασικά χαρακτηριστικά της οικονομικής δραστηριότητας εντός των ορίων τους, το βαθμό αστικοποίησής τους, την ένταξή τους ή μη σε ευρύτερα πολεοδομικά συγκροτήματα μητροπολιτικού χαρακτήρα και τη θέση τους στη διοικητική διαίρεση της χώρας, διακρίνονται στις εξής κατηγορίες⁵⁵:

α) **Δήμοι Μητροπολιτικών Κέντρων.** Στην κατηγορία αυτή υπάγονται όλοι οι δήμοι των Περιφερειακών Ενοτήτων Κεντρικού, Βόρειου, Νότιου και Δυτικού Τομέα Αθηνών και της Περιφερειακής Ενότητας Πειραιώς της Περιφέρειας Αττικής, καθώς και οι Δήμοι Θεσσαλονίκης, Αμπελοκήπων Μενεμένης, Καλαμαριάς, Κορδελιού Ευόσμου, Νεάπολης Συκεών, Παύλου Μελά και Πυλαίας «Χορτιάτη της Περιφερειακής Ενότητας Θεσσαλονίκης. β) **Μεγάλοι Ηπειρωτικοί Δήμοι και Δήμοι Πρωτεύουσες Νομών.** Στην κατηγορία αυτή υπάγονται όλοι οι ηπειρωτικοί δήμοι, καθώς και οι δήμοι της Περιφέρειας Κρήτης και της Περιφερειακής Ενότητας Ευβοίας, με πληθυσμό άνω των 25.000 κατοίκων, με βάση τα στοιχεία μόνιμου πληθυσμού της τελευταίας απογραφής της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής, καθώς και οι δήμοι που αποτελούν πρωτεύουσα νομού, περιλαμβανομένων και των νησιωτικών νομών.

γ) **Μεσαίοι Ηπειρωτικοί Δήμοι.** Στην κατηγορία αυτοί υπάγονται όλοι οι ηπειρωτικοί

⁵⁵ άρθρο 2 του 3852/2010

δήμοι, καθώς και οι δήμοι της Περιφέρειας Κρήτης και της Περιφερειακής Ενότητας Ευβοίας, με πληθυσμό άνω των 10.000 και έως 25.000 κατοίκων, με βάση τα στοιχεία μόνιμου πληθυσμού της τελευταίας απογραφής της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής.

δ) **Μικροί Ηπειρωτικοί και Μικροί Ορεινοί Δήμοι.** Στην κατηγορία αυτή υπάγονται όλοι οι ηπειρωτικοί δήμοι, καθώς και οι δήμοι της Περιφέρειας Κρήτης με πληθυσμό κάτω των 10.000 κατοίκων, με βάση τα στοιχεία μόνιμου πληθυσμού της τελευταίας απογραφής της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής.

ε) **Μεγάλοι και Μεσαίοι Νησιωτικοί Δήμοι.** Στην κατηγορία αυτή υπάγονται όλοι οι νησιωτικοί δήμοι με πληθυσμό άνω των 3.500 κατοίκων, με βάση τα στοιχεία μόνιμου πληθυσμού της τελευταίας απογραφής της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής.

στ) **Μικροί Νησιωτικοί Δήμοι.** Στην κατηγορία αυτή υπάγονται όλοι οι νησιωτικοί δήμοι, με πληθυσμό έως 3.500 κατοίκους, βάσει της τελευταίας απογραφής της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής.

Η ανωτέρω κατηγοριοποίηση είναι σημαντική καθώς⁵⁶: Οι κατηγορίες (των Δήμων) λαμβάνονται υπόψη ιδίως για τον καθορισμό των αρμοδιοτήτων των δήμων, σύμφωνα με τις εκάστοτε ισχύουσες διατάξεις, για την κατάρτιση των Οργανισμών Εσωτερικής Υπηρεσίας (ΟΕΥ) των Ο.Τ.Α. α' βαθμού, για την κατανομή των Κεντρικών Αυτοτελών Πόρων (ΚΑΠ), καθώς και για την κατανομή και αξιοποίηση των πάσης φύσεως προγραμμάτων χρηματοδότησης των δήμων από εθνικούς ή ευρωπαϊκούς πόρους.

3.2 Η άσκηση κοινωνικής πολιτικής από την Τοπική αυτοδιοίκηση

Σύμφωνα με τον Σούλη (2015) η κοινωνική πολιτική έχει άμεση σχέση με τα θεμελιώδη προβλήματα που αντιμετωπίζει μια χώρα, όπως η επιβίωση, η ανάπτυξη και η εξέλιξη του κοινωνικού της συστήματος έτσι τα «ζητήματα αυτά συνδέονται άμεσα με το πρόβλημα της ανεπάρκειας των πόρων, της διάθεσης της παραγωγής και της κατανομής του παραγόμενου προϊόντος, με το πρόβλημα της κοινωνικής δικαιοσύνης, της ανακατανομής του εισοδήματος, δηλαδή με την οικονομική δικαιοσύνη και φυσικά με τη φύση των ανθρωπίνων σχέσεων που μια κοινωνία επιθυμεί να έχει» (Σούλης Σ., 2015:47)

Σύμφωνα με τους Dwyer & Shaw, (2013) η κοινωνική πολιτική επομένως είναι ένας όρος, ο οποίος με την ευρύτερη του έννοια αναφέρεται στους τρόπους με τους οποίους αναπτύσσεται η κοινωνική ευημερία σε μια κοινωνία, δηλαδή στα μέσα με τα οποία

⁵⁶ Άρθρο 2 Ν 4555/2018

προωθείται η ευημερία και στον τρόπο με τον οποίο διαμορφώνονται οι κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες που συμβάλλουν στην ανάπτυξη της ευημερίας. Με τη στενότερη έννοια σύμφωνα με τον Badlock (2007) η κοινωνική πολιτική, περιλαμβάνει το σύνολο των μέτρων, πολιτικών και πρακτικών που λαμβάνονται από τις κυβερνήσεις για την προώθηση της κοινωνικής ευημερίας και την ενίσχυση της κοινωνικής προστασίας. Στο πλαίσιο αυτό η κοινωνική πολιτική συνδέεται άμεσα με τις κοινωνικές υπηρεσίες και το κράτος πρόνοιας.

Σύμφωνα τώρα με τον Σταθόπουλο Π., (2005) το κοινωνικό κράτος έχει την ευθύνη των πολιτών για την κάλυψη αναγκών στην υγεία, την παιδεία, την απασχόληση, την εξασφάλιση κατοικίας, την κοινωνική προστασία των ευπαθών ομάδων του πληθυσμού. Ο κύριος στόχος του κράτους είναι η μείωση των κοινωνικών ανισοτήτων, η κάλυψη των αναγκών των πολιτών, η αρμονική συνύπαρξη όλων των κοινωνικών ομάδων του πληθυσμού για αξιοπρεπή διαβίωση. Έτσι σύμφωνα με τους Niblett, Begg και Mushovel (2015) ανεξαρτήτως του ορισμού που επιλέγεται για το κράτος πρόνοιας, αυτό πρέπει να εξυπηρετεί τρεις διαφορετικές λειτουργίες: (α) την αναδιανεμητική, δηλαδή τη μεταφορά με διάφορους τρόπους εισοδημάτων από τα εύπορα κοινωνικά στρώματα σε εκείνους που αντιμετωπίζουν ελλείψεις, (β) την αποταμιευτική, δηλαδή την ασφάλιση των πολιτών κατά των κοινωνικών αντιξοοτήτων, ιδίως μέσω των συντάξεων, και (γ) την κοινωνική επένδυση, δηλαδή την ανάπτυξη ανθρώπινου και κοινωνικού κεφαλαίου (διά βίου εκπαίδευση, κρατική εκπαίδευση, φροντίδα μικρών παιδιών κ.λπ)

Σύμφωνα επίσης με τους Παπαθεοδώρου, Μισσό και Παπαναστασίου (2020) το σύστημα κοινωνικής προστασίας και οι σχετικές δαπάνες είναι καθοριστικής σημασίας στη διαμόρφωση των συνθηκών διαβίωσης των νοικοκυριών σε μια χώρα και θα μπορούσαμε να προσθέσουμε και για την καταπολέμηση της παιδικής φτώχειας τόσο σε εθνικό όσο και σε τοπικό επίπεδο.

Έτσι τόσο η διάρθρωση των υπηρεσιών όσο και τα προγράμματα που αναπτύσσονται στην Ελλάδα έχουν αλληλένδετη και άμεση σχέση με το προνοιακό κράτος και το πώς αυτό έχει αναπτυχθεί διαχρονικά στην Χώρα καθώς το Κράτος Πρόνοιας ή Κοινωνικό Κράτος αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι του ευρύτερου συστήματος Κοινωνικής Προστασίας κάθε χώρας.

Σε μια κατανομή ακολούθως των συστημάτων Κοινωνικής Προστασίας μπορούμε να δούμε ότι η Ελλάδα, όπως και οι υπόλοιπες χώρες του Ευρωπαϊκού Νότου ανήκουν στο λεγόμενο Υπολειμματικό Μοντέλο Κοινωνικής Προστασίας .

Η Κοινωνική πολιτική τώρα σε τοπικό επίπεδο αφορά την προοπτική αλλά και την ικανότητα για ανάληψη δράσης από τις τοπικές αρχές για τον εντοπισμό των κοινωνικών προβλημάτων που αντιμετωπίζουν άτομα, οικογένειες, ομάδες ώστε με την συμμετοχή των πολιτών κατοίκων να αναζητηθούν οι λύσεις για την εξάλειψη αυτών των προβλημάτων. Έτσι «η συμβολή της τοπικής αυτοδιοίκησης στην οργάνωση και παροχή κοινωνικών υπηρεσιών εστιάζεται κυρίως στο πεδίο της πρόνοιας και της φροντίδας» (Χάρδας Α., Σκαμνάκης Χ., 2016: 35) επίσης σύμφωνα με τον Σκαμνάκη (2006) τμήμα των δημόσιων πολιτικών κοινωνικής προστασίας υλοποιείται μέσω των θεσμών πρωτοβάθμιας αυτοδιοίκησης οι οποίοι υλοποιούν ένα μείγμα κεντρικών και τοπικών πολιτικών.

Επομένως η Τοπική αυτοδιοίκηση αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα του Συστήματος Κοινωνικής Προστασίας και μέσω των υπηρεσιών της αλλά και των πόρων της ,μπορεί να προλαμβάνει, να εντοπίζει αλλά και να σχεδιάζει και να εφαρμόζει μέτρα και προγράμματα για τα τοπικά κοινωνικά προβλήματα, Έτσι η ανακατανομή και μεταφορά αρμοδιοτήτων στους δήμους, δημιούργησε τη δυνατότητα, αλλά και την «υποχρέωση» από πλευράς τους, να παρέχουν υπηρεσίες που ανταποκρίνονται στις ανάγκες της πλειοψηφίας των κοινωνικών ομάδων.

Η αποκέντρωση παροχής Κοινωνικών Υπηρεσιών μέσω της διεύρυνσης των αρμοδιοτήτων της Τοπικής αυτοδιοίκησης φέρνει επίσης τον πολίτη /κάτοικο εγγύτερα στο Σύστημα Κοινωνικής προστασίας .

Ο Σκαμνάκης (2017) επίσης αναφέρει ότι η συμμετοχή της αυτοδιοίκησης στην κοινωνική προστασία μπορεί να ιδωθεί υποστηριζόμενη από δύο πυλώνες. «Ο πρώτος αφορά πολιτικές που σχεδιάζονται κεντρικά και η αυτοδιοίκηση αναλαμβάνει τη διανομή τους σε δικαιούχους με ενιαία κριτήρια στη βάση δικαιωμάτων που αναγνωρίζονται στο σύνολο της επικράτειας» (Σκαμνάκης 2017) έτσι δημιουργείται η ανάπτυξη τοπικών μηχανισμών απόδοσης υπηρεσιών και παροχών με την ευθύνη των θεσμών τοπικής αυτοδιοίκησης.

Ωστόσο σύμφωνα με τον ίδιο συγγραφέα «η εμπλοκή τους περιορίζεται σε διαχειριστικά ζητήματα, στο πλαίσιο που τίθεται από το κράτος και χωρίς αξιόλογες τοπικές διαφοροποιήσεις» Στην περίπτωση αυτή οι αυτοδιοικητικοί θεσμοί αποτελούν οργανικά

μήματα του συστήματος κοινωνικής προστασίας, κυρίως ως τοπικά παραρτήματα των κεντρικών μηχανισμών και του κράτους.

Ο δεύτερος πυλώνας «αφορά παρεμβάσεις όπου οι αυτοδιοικητικοί φορείς εμπλέκονται ως μέρη ευρύτερων σχημάτων σχεδιασμού και υλοποίησης παρεμβάσεων στη βάση της διακυβέρνησης της κοινωνικής προστασίας στο τοπικό επίπεδο (Berkel and Borghi, 2008 στο Σκαμνάκης 2017). Στις περιπτώσεις αυτές παρατηρείται διαφοροποίηση και ποικιλομορφία σε χωρική διάσταση αλλά και στους τομείς παρέμβασης»

Έτσι «το σύνολο των δομών και το φάσμα των παρεχόμενων υπηρεσιών συνθέτουν ανομοιογενή επίπεδα κοινωνικής προστασίας διασπώντας κατά τον τρόπο αυτό την ομοιομορφία του συστήματος κοινωνικής προστασίας.» (Χάρδας και Σκαμνάκης 2016:146) και «ο ρόλος των ΟΤΑ στην άσκηση κοινωνικής πολιτικής καθορίζεται απόλυτα από το κέντρο και τις κρατικές πολιτικές. Ουσιαστικά υλοποιούνται πολιτικές όπως σχεδιάζονται κεντρικά χωρίς να παρέχονται οι δυνατότητες προσαρμογών ανάλογων στα δεδομένα που εντοπίζονται τοπικά» (Χάρδας και Σκαμνάκης 2016:146). Σύμφωνα επίσης με τον Σκαμνάκη 2016 υπάρχει αδυναμία χρηματοδότησης από το κεντρικό κράτος των Κοινωνικών υπηρεσιών στο τοπικό επίπεδο και αυτή η αδυναμία «καθορίζει την απόλυτη εξάρτηση της λειτουργίας τοπικών δομών κοινωνικής προστασίας από τους κοινοτικούς πόρους» (Χάρδας και Σκαμνάκης 2016:146)

Στον αντίποδα όμως του ανωτέρω πλαισίου είναι σημαντικό :

«να δούμε τη συμμετοχή της τοπικής αυτοδιοίκησης στην κοινωνική προστασία και συγκεκριμένα στην καταπολέμηση της παιδικής φτώχειας καθώς η εφαρμογή προγραμμάτων στήριξης της οικογένειας και στέγασης, εκπαίδευσης και υγείας έχει γίνει επειγόντως σημαντική. Υπάρχει ανάγκη κατανομής πόρων για την επίλυση και τη βοήθεια αυτών σε οικογένειες που «κινδυνεύουν». Επιπλέον οι προτάσεις πρέπει να συμφωνούν με την ιδέα των υπηρεσιών προσαρμοσμένων στις τοπικές ανάγκες, πρέπει να εισαχθούν παρεμβάσεις με ευθύνη των δήμων οι οποίοι είναι σε θέση να γνωρίζουν και να εντοπίζουν τις «πραγματικές» ανάγκες των πολιτών» (Kallinikaki 2015 :185)

3.3 Θεσμοθέτηση του Εθνικού Συστήματος Κοινωνικής Φροντίδας και ο ρόλος της Τοπικής αυτοδιοίκησης α΄ βαθμού .

Σύμφωνα με τον Αμίτση (2016) οι κύριοι κανόνες που ρυθμίζουν την ανάπτυξη του ελληνικού συστήματος κοινωνικής πρόνοιας περιέχονται σε νομοθετικές πρωτοβουλίες της δεκαετίας του 1990 με τον ν. 2646/1998 «Οργάνωση και λειτουργία του Εθνικού

συστήματος Κοινωνικής Φροντίδας» καθώς και παρεμβάσεις για τον εκσυγχρονισμό του συστήματος με τους Ν 3106/2003, 3868/2010, 4025/2011» (Αμίτσης Γ., 2016)

Ο νόμος «Οργάνωση και λειτουργία του Εθνικού συστήματος Κοινωνικής Φροντίδας»⁵⁷ προσπάθησε να συστηματοποιήσει και να κατοχυρώσει την παρέμβαση του Κράτους στον τομέα των Κοινωνικών Υπηρεσιών και μέσα από τον εξορθολογισμό της διοικητικής και οργανωτικής λειτουργίας του έως τότε συστήματος, να εξυπηρετήσει τις νέες ανάγκες.

Έτσι το Εθνικό Σύστημα στηρίζεται σε ένα ενιαίο και αποκεντρωμένο πλαίσιο, όπου στο πρώτο άρθρο του ανωτέρω νόμου ορίζεται ότι Κοινωνική Φροντίδα είναι : η προστασία που παρέχεται σε άτομα ή ομάδες με προγράμματα πρόληψης και αποκατάστασης και αποσκοπεί να δημιουργήσει προϋποθέσεις ισότιμης συμμετοχής των ατόμων στην οικονομική και κοινωνική ζωή και να τους εξασφαλίσει αξιοπρεπές επίπεδο διαβίωσης.

Η στήριξη της οικογένειας αποτελεί βασικό στόχο των παραπάνω προγραμμάτων. Ο νόμος διακρίνει το εθνικό σύστημα σε δύο επίπεδα : το επίπεδο του επιτελικού σχεδιασμού και συντονισμού και το επίπεδο της παροχής υπηρεσιών.

Οι φορείς που είναι υπεύθυνοι σύμφωνα με τον νόμο, για την παροχή υπηρεσιών κοινωνικής φροντίδας είναι οι δημόσιοι, ιδιωτικοί και εθελοντικοί φορείς που αποτελούν τους πιστοποιημένους φορείς του Συστήματος. Οι φορείς αυτοί ενεργοποιούνται τόσο για την υλοποίηση των Εθνικών Προγραμμάτων όσο και για την παροχή αυτοτελών υπηρεσιών.

Οι παρεχόμενες υπηρεσίες Κοινωνικής Φροντίδας σύμφωνα με το άρθρο 3 του νόμου⁵⁸ διακρίνονται σε: **α) Πρωτοβάθμια κοινωνική φροντίδα** με αντικείμενο την παροχή υπηρεσιών ανοικτής φροντίδας και αποσκοπεί στην πρόληψη των αναγκών αλλά και στον εντοπισμό προβλημάτων που οδηγούν σε κοινωνικό και οικονομικό αποκλεισμό. Οι σχετικές υπηρεσίες παρέχονται κυρίως στο πλαίσιο της Τοπικής Αυτοδιοίκησης Α΄ Βαθμού,

β) Δευτεροβάθμια κοινωνική φροντίδα με αντικείμενο την παροχή υπηρεσιών φιλοξενίας και κλειστής φροντίδας, και αποσκοπεί στη θεραπεία και αποκατάσταση σωματικής, πνευματικής και ψυχικής νόσου ή αναπηρίας και στην πρόληψη και αποκατάσταση των συνεπειών του κοινωνικοοικονομικού αποκλεισμού. Οι σχετικές

⁵⁷ Ν. 2646/98

⁵⁸ Ν. 2646/98

υπηρεσίες παρέχονται κυρίως στο πλαίσιο της Περιφέρειας και της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης,

γ)Τριτοβάθμια κοινωνική φροντίδα με αντικείμενο την παροχή υπηρεσιών ανοικτής και κλειστής φροντίδας που απαιτεί υψηλή εξειδίκευση ή τεχνολογία. Οι σχετικές υπηρεσίες παρέχονται κυρίως στο πλαίσιο της Κεντρικής Διοίκησης και της Περιφέρειας

Έτσι αναφορικά με τους ΟΤΑ Α΄ βαθμού ο νόμος «Οργάνωση και Λειτουργία του Εθνικού Συστήματος Κοινωνικής Φροντίδας»⁵⁹, προβλέπει ότι :

- οι ΟΤΑ α΄ βαθμού παρέχουν υπηρεσίες πρωτοβάθμιας ανοικτής κοινωνικής φροντίδας, οι οποίες αποσκοπούν στην πρόληψη των αναγκών και στον έγκαιρο εντοπισμό προβλημάτων κοινωνικοοικονομικού αποκλεισμού
- Οι ΟΤΑ μπορούν να συνεργάζονται με άλλους φορείς του Εθνικού Συστήματος Κοινωνικής Φροντίδας και με φορείς παροχής υπηρεσιών Υγείας, για την ανάπτυξη δικτύων Υπηρεσιών Κοινωνικής Φροντίδας
- οι ΟΤΑ συνεργάζονται για θέματα αρμοδιότητάς τους με τις υπηρεσίες πρόνοιας της Περιφέρειας και με το Υπουργείο Υγείας Πρόνοιας
- Οι ΟΤΑ μπορούν να παρέχουν επιχορηγήσεις σε ιδιωτικούς φορείς μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα που έχουν αναγνωρισθεί ως ειδικοί πιστοποιούμενοι φορείς του Εθνικού Συστήματος Κοινωνικής Φροντίδας
- με Π.Δ. μπορούν να μεταβιβάζονται στους ΟΤΑ αρμοδιότητες και υπηρεσίες του Εθνικού Οργανισμού Κοινωνικής Φροντίδας που συστήνεται με το νόμο αυτό
- οι βρεφικοί - παιδικοί σταθμοί, βρεφονηπιοκομεία και νηπιαγωγεία του ΠΙΚΠΑ και του (Κ.Β.) Η ΜΗΤΕΡΑ, καθώς και αντίστοιχα προγράμματα του Εθνικού Οργανισμού Πρόνοιας, μεταφέρονται στην αρμοδιότητα οικείων ΟΤΑ
- προβλέπεται η εγγραφή πιστώσεων στον προϋπολογισμό κάθε ΟΤΑ για τη λειτουργία φορέων κοινωνικής φροντίδας της αρμοδιότητάς τους
- οι πόροι των φορέων που υπάγονται στους ΟΤΑ μπορεί να προέρχονται και από πιστώσεις και επιχορηγήσεις του Κρατικού Προϋπολογισμού και του

⁵⁹ Ν. 2646/98

Προϋπολογισμού Δημοσίων Επενδύσεων

- οι ΟΤΑ μπορούν να συστήσουν νέες υπηρεσίες κοινωνικής φροντίδας, όπως ειδικά Κέντρα Άμεσης Κοινωνικής Φροντίδας, Κέντρα Εκπαίδευσης Κοινωνικής Υποστήριξης και Κατάρτισης Ατόμων με Ειδικές Ανάγκες, και Κέντρα Στήριξης Αυτιστικών Ατόμων
- μπορούν επίσης να παρέχουν κατ' οίκον κοινωνική βοήθεια
- οι ΟΤΑ μπορούν να χρηματοδοτηθούν από πιστώσεις του προϋπολογισμού του Υπουργείου Υγείας Πρόνοιας για καινοτόμα προγράμματα που προτείνουν, μετά από γνωμοδότηση του Εθνικού Συμβουλίου Κοινωνικής Φροντίδας
- μπορούν να συστήσουν Παραγωγικά Εργαστήρια για Άτομα με Ειδικές Ανάγκες
- οι ΟΤΑ έχουν τη δυνατότητα σύναψης συμβάσεων με ειδικούς πιστοποιημένους φορείς μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα και μπορούν να χρηματοδοτηθούν από το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων και τον Τακτικό Κρατικό Προϋπολογισμό

Από τις ανωτέρω περιγραφόμενες αρμοδιότητες προς τους ΟΤΑ Α βαθμού διακρίνεται η προσπάθεια αποκέντρωσης αλλά και ισχυροποίησης του ρόλου των Δήμων στο επίπεδο των πρωτοβάθμιων υπηρεσιών Κοινωνικής Φροντίδας και στοχεύεται η κατεύθυνση για παροχή υπηρεσιών πρόληψης στο τοπικό επίπεδο.

3.4 Ο Κώδικας Δήμων και Κοινοτήτων, ο Νόμος Καλλικράτη και οι μεταφερόμενες αρμοδιότητες στον τομέα της Κοινωνικής Πολιτικής.

Το άρθρο 75 του εν ισχύ Κώδικα Δήμων⁶⁰ και Κοινοτήτων προβλέπει αρμοδιότητες Κοινωνικής Προστασίας στους Δήμους ως εξής :

Τομέας Κοινωνικής Προστασίας και Αλληλεγγύης, στον οποίο περιλαμβάνεται, ιδίως:

- Η εφαρμογή πολιτικών ή η συμμετοχή σε δράσεις που αποσκοπούν στην υποστήριξη και κοινωνική φροντίδα της βρεφικής και παιδικής ηλικίας και της τρίτης ηλικίας, με την ίδρυση και λειτουργία νομικών προσώπων και ιδρυμάτων όπως παιδικών και βρεφονηπιακών σταθμών, βρεφοκομείων, ορφανοτροφείων, κέντρων ανοικτής περίθαλψης και ημερήσιας φροντίδας, ψυχαγωγίας και

⁶⁰ Ν. 3463/2006(ΦΕΚ Α 114/30.6.2006).

αναψυχής ηλικιωμένων, γηροκομείων κ.λπ. και τη μελέτη και εφαρμογή σχετικών κοινωνικών προγραμμάτων.

- Η εφαρμογή πολιτικών ή η συμμετοχή σε δράσεις και προγράμματα, που στοχεύουν στη μέριμνα, υποστήριξη και φροντίδα ευπαθών κοινωνικών ομάδων με την παροχή υπηρεσιών υγείας και την προαγωγή ψυχικής υγείας, όπως δημιουργία δημοτικών και κοινοτικών ιατρείων, κέντρων αγωγής υγείας, υποστήριξης και αποκατάστασης ατόμων με αναπηρία, κέντρων ψυχικής υγείας, συμβουλευτικής στήριξης των θυμάτων ενδοοικογενειακής βίας και βίας κατά συννοικούντων προσώπων και κέντρων πρόληψης κατά εξαρτησιογόνων ουσιών.
- Η μέριμνα για τη στήριξη αστέγων και οικονομικά αδύνατων δημοτών, με την παραχώρηση δημοτικών και κοινοτικών οικοπέδων σε αυτούς ή με την παροχή χρηματικών βοηθημάτων, ειδών διαβίωσης και περίθαλψης σε κατοίκους που αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα διαβίωσης
- Η σχεδίαση, η οργάνωση, ο συντονισμός και η εφαρμογή προγραμμάτων και πρωτοβουλιών για την πρόληψη της παραβατικότητας στην περιφέρειά τους, με τη δημιουργία Τοπικών Συμβουλίων Πρόληψης Παραβατικότητας.
- Ο σχεδιασμός και εφαρμογή προγραμμάτων ή συμμετοχή σε προγράμματα και δράσεις για την ένταξη αθίγγανων, παλιννοστούντων ομογενών, μεταναστών και προσφύγων στην κοινωνική, οικονομική και πολιτιστική ζωή της τοπικής κοινωνίας.
- Η προώθηση και ανάπτυξη του εθελοντισμού και της κοινωνικής αλληλεγγύης με τη δημιουργία τοπικών δικτύων κοινωνικής αλληλεγγύης, εθελοντικών οργανώσεων και ομάδων εθελοντών που θα δραστηριοποιούνται για την επίτευξη των στόχων και την υποβοήθηση του έργου της κοινωνικής προστασίας και αλληλεγγύης του Δήμου και της Κοινότητας.

Επίσης ο Κώδικας Δήμων και Κοινοτήτων⁶¹ περιλαμβάνει αρμοδιότητες σε τομείς που άπτονται και του τομέα Κοινωνικής πολιτικής όπως στους τομείς Παιδείας, Πολιτισμού και Αθλητισμού, Υγείας και Απασχόλησης με την ευθύνη ενδεικτικά για την κατασκευή, διαχείριση και βελτίωση των υλικοτεχνικών υποδομών του εθνικού συστήματος της

⁶¹ Ν. 3463/2006(ΦΕΚ Α 114/30.6.2006).

πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας Παιδείας και ιδιαίτερα η συντήρηση, η καθαριότητα και η φύλαξη των σχολικών κτιρίων, την ίδρυση και λειτουργία Κέντρων Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών, ζητήματα δημόσιας υγείας και προαγωγής της δημόσιας υγείας, την δημιουργία πολιτιστικών και πνευματικών κέντρων καθώς και για την υλοποίηση ή τη συμμετοχή σε ολοκληρωμένα τοπικά σχέδια και προγράμματα δράσης και πρωτοβουλίες για την εφαρμογή και ανάπτυξη πολιτικών προώθησης της απασχόλησης και της κοινωνικής ενσωμάτωσης διαφόρων κατηγοριών ανέργων, στο πλαίσιο των εθνικών και ευρωπαϊκών πολιτικών.

Όπως ήδη επισημάνθηκε, με στόχο την λειτουργική αναβάθμιση των νέων, μεγαλύτερων και ισχυρότερων δήμων και με πρόσθετο κριτήριο την αρχή της εγγύτητας των παρεχόμενων στον πολίτη υπηρεσιών, με τη μεταρρύθμιση του νόμου « Πρόγραμμα Καλλικράτης» μεταφέρθηκε στους νέους Δήμους ένας σημαντικός αριθμός πρόσθετων αρμοδιοτήτων που μέχρι και το τέλος του 2010 ασκούνταν από τις, καταργημένες νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις.

Σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση του νόμου⁶² «Οι νέοι δήμοι, με τους κατάλληλους ανθρώπινους και οικονομικούς πόρους, θα μπορούσαν πλέον να αναλάβουν ένα ευρύ φάσμα αρμοδιοτήτων που θα έπρεπε, σε ένα σύγχρονο κράτος, να ασκούνται κοντά στον πολίτη και με επίγνωση των τοπικών ιδιαιτεροτήτων. (Αιτιολογική Καλλικράτη 2010)

Αυτοί οι νέοι δήμοι θα μπορούσαν να ανταποκριθούν στη νέα μεγάλη πρόκληση για την αυτοδιοίκηση της χώρας, δηλαδή, την ανάληψη σημαντικού και ενεργού ρόλου ως προς την παροχή κοινωνικών υπηρεσιών Έτσι στο άρθρο 94⁶³ «Πρόσθετες αρμοδιότητες Δήμων» μεταβιβάζονται και προστίθενται στον τομέα «Κοινωνικής προστασίας και Αλληλεγγύης» του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων⁶⁴ οι κάτωθι αρμοδιότητες:

- Η καταβολή επιδομάτων σε τυφλούς, κωφάλαλους, ανασφάλιστους παραπληγικούς, τετραπληγικούς και ακρωτηριασμένους, διανοητικά καθυστερημένους, ανίκανους προς εργασία, υποφέροντες από εγκεφαλική παράλυση (σπαστικούς), απροστάτευτους ανήλικους, υποφέροντες από αιμολυτική αναιμία και βαριά ανάπηρους, καθώς και σε λοιπά άτομα δικαιούμενα παροχής κοινωνικής προστασίας⁶⁵, σύμφωνα με τις διατάξεις της

⁶² https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/7f4d3181-8c97-4d49-8212-57bdfef7ff860/2.Aitiologiki_Kallikratis.pdf

⁶³ Άρθρο 94 Ν. 3852/2010 (ΦΕΚ 87 Α' /2010) Τομέας Ε΄

⁶⁴ Άρθρο 75 Ν. 3463/2006(ΦΕΚ Α 114/30.6.2006).

⁶⁵ ν.δ. 57/1973 (ΦΕΚ 149 Α΄)

σχετικής νομοθεσίας, καθώς και των οικείων κανονιστικών ρυθμίσεων.⁶⁶

- Η χορήγηση της Κάρτας Αναπηρίας, μετά από σχετική γνωμοδότηση της αρμόδιας Επιτροπής Πιστοποίησης Αναπηρίας.
- Η δωρεάν παραχώρηση της χρήσης οικημάτων λόγω απορίας ή για άλλους σοβαρούς λόγους
- Η αναγνώριση δικαιούχων στεγαστικής συνδρομής
- Η έκδοση αποφάσεων παροχής κοινωνικής προστασίας.
- Η χορήγηση άδειας ίδρυσης και λειτουργίας δημοτικών και ιδιωτικών παιδικών ή βρεφονηπιακών σταθμών
- Η χορήγηση άδειας ίδρυσης και λειτουργίας ιδρυμάτων παιδικής πρόνοιας σε ιδιώτες, καθώς και σε συλλόγους ή σωματεία, που επιδιώκουν φιλανθρωπικούς σκοπούς
- Η άσκηση ελέγχου και εποπτείας στα ιδρύματα παιδικής προστασίας ιδιωτικού δικαίου (ιδιωτικοί παιδικοί σταθμοί) και η ευθύνη λειτουργίας των παιδικών εξοχών.
- Η οικονομική ενίσχυση αυτοστεγαζόμενων, η μίσθωση ακινήτων, η ρύθμιση διαφόρων θεμάτων κοινωνικής κατοικίας και η επιβολή κυρώσεων για παραβάσεις της οικείας νομοθεσίας.
- Η τήρηση κανόνων υγιεινής των δημόσιων και ιδιωτικών σχολείων.
- Η υλοποίηση: α) προγραμμάτων δημόσιας υγιεινής που οργανώνονται από το Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης ή από άλλα Υπουργεία, το κόστος των οποίων βαρύνει απευθείας τον προϋπολογισμό του αντίστοιχου Υπουργείου, β) εκτάκτων προγραμμάτων δημόσιας υγείας, τα οποία εκτελούνται με έκτακτη χρηματοδότηση, γ) προγραμμάτων δημόσιας υγείας που χρηματοδοτούνται από πόρους της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- Η εποπτεία επί των φιλανθρωπικών σωματείων και ιδρυμάτων, καθώς και η έγκριση του προϋπολογισμού τους, η παρακολούθηση και ο έλεγχος των επιχορηγήσεων, που δίδονται σε νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου με

⁶⁶ Σήμερα τα εν λόγω επιδόματα χορηγούνται από τον Οργανισμό Πρόνοιακών Επιδομάτων και Κοινωνικής Αλληλεγγύης (ΟΠΕΚΑ) σύμφωνα με τον Ν 4850/2018 (φεκ 30/Α/28-2-2018)

κοινοφελείς σκοπούς. (ΕΕΤΑΑ 2010:86-87)

Επιπλέον ο νόμος Καλλικράτη⁶⁷ σχετικά με την Συνέλευση κατοίκων Κοινότητας όριζε ότι :Με ευθύνη του προέδρου ή του συμβουλίου κοινότητας, σε συνεργασία με τον τυχόν ορισμένο κατά τόπο αρμόδιο αντιδήμαρχο, καλούνται οι κάτοικοι και οι φορείς της κοινότητας, τουλάχιστον μια φορά κατ' έτος σε συνέλευση και προτείνουν στα αρμόδια όργανα του δήμου, ανάλογα με το χαρακτήρα των αναγκών των κατοίκων της κοινότητας και τις προτεραιότητες για την τοπική ανάπτυξη, τις δράσεις που πρέπει να αναλάβει ο δήμος ιδίως ως προς: α) την παροχή κοινωνικών ή άλλων υπηρεσιών για την εξυπηρέτηση των κατοίκων της περιοχής τους, β) τη λήψη μέτρων για την προστασία των ηλικιωμένων και των παιδιών στο πλαίσιο της κοινωνικής πολιτικής του δήμου.

Σύμφωνα με έκδοση του Κοινωνικού Πολύκεντρου της ΑΔΕΔΥ (2014) με θέμα « Πρωτοβάθμια Αυτοδιοίκηση : Τα οικονομικά της , η εκχώρηση αρμοδιοτήτων της και οι επιπτώσεις στο ανθρώπινο δυναμικό και στα δημόσια αγαθά» επισημαίνεται ότι : για να δοθεί η δυνατότητα πραγματοποίησης των νέων αρμοδιοτήτων των δήμων προβλέφθηκαν διοικητικές ενέργειες όπως : εθελούσιες μετατάξεις προσωπικού προς τους δήμους , υποχρεωτικές μετατάξεις προσωπικού από τις περιφέρειες και τις νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις προς τους δήμους ,μεταφορές υπηρεσιών προς τους δήμους από τις περιφέρειες και τις νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις επιπλέον οι ίδιοι οι δήμοι, μπορούσαν να ορίσουν υπηρεσιακές μονάδες μέσω των οποίων θα λειτουργούσαν τις τοπικές και δημοτικές κοινότητες (εσωτερική αποκέντρωση)

Σημαντικό σημείο του Νόμου Καλλικράτη αποτελεί η πρόβλεψη για πρώτη φορά⁶⁸ της σύστασης Υπηρεσιακής Μονάδας «Άσκησης Κοινωνικής Πολιτικής και Πολιτικών Ισότητας των Φύλων» με θεσμοθετημένες αρμοδιότητες στον τομέα της παροχής κοινωνικών υπηρεσιών.

⁶⁷ Άρθρο 85 Ν.3852/2010 «Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης – Πρόγραμμα Καλλικράτης» (ΦΕΚ 87/Α'/07-06-2010).

⁶⁸ Άρθρο 97 «Υπηρεσιακές Μονάδες Δήμων» .3852/2010 «Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης – Πρόγραμμα Καλλικράτης» (ΦΕΚ 87/Α'/07-06-2010).

3.5 Η σημερινή διάρθρωση των Οργανικών Μονάδων Κοινωνικής πολιτικής (Κοινωνικών Υπηρεσιών) στους Δήμους και ανακύπτουσες οι αρμοδιότητες.

Μετά τον νόμο Καλλικράτη οι Δήμοι μέσω των πρότυπων οργανισμών Εσωτερικής Υπηρεσίας που δημιούργησε η Ελληνική Εταιρεία Τοπικής Αυτοδιοίκησης και Ανάπτυξης (ΕΕΤΑΑ) έπρεπε να προσαρμόσουν τους Οργανισμούς των Υπηρεσιών τους, προσθέτοντας τις νέες οργανικές μονάδες άσκησης Κοινωνικής Πολιτικής και να εντάξουν στις υπηρεσίες που παρείχαν προς τους Δημότες /κατοίκους αυτές τις νέες αρμοδιότητες.

Έτσι « με τον νόμο επιδιώκεται να αναπτυχθεί Κεντρική Υπηρεσία Πρόνοιας σε κάθε Δήμο και να συμπτυχθούν οι διάσπαρτες Κοινωνικές Υπηρεσίες Κοινωνικής Φροντίδας και Δομές Κοινωνικής Πρόνοιας κάθε Δήμου σε έναν ενιαίο τοπικό Οργανισμό Κοινωνικής Πρόνοιας» (Ιατρίδης Δ., 2011:12)

Επιπλέον καθώς οι Δήμοι πριν την έναρξη εφαρμογής του νέου νόμου ⁶⁹είχαν στην εποπτεία τους και λειτουργούσαν Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου με αρμοδιότητες παροχής Κοινωνικών υπηρεσιών , ο Νόμος Καλλικράτη προέβλεψε ⁷⁰ την συγχώνευση νομικών προσώπων ,ώστε κάθε δήμος να έχει έως δύο Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου, ένα για τους τομείς Κοινωνικής Προστασίας , αλληλεγγύης και Παιδείας και ένα για τους τομείς Πολιτισμού, αθλητισμού και περιβάλλοντος.

Η ΕΕΤΑΑ στο προσχέδιο των πρότυπων οργανισμών των Δήμων αναφέρει⁷¹ ότι : «Με δεδομένο ότι η πλειοψηφία των κοινωνικών υπηρεσιών παρέχονται ήδη από νομικά πρόσωπα των δήμων , υπάρχει ανάγκη της οριοθέτησης του ρόλου των επί μέρους υπηρεσιακών δομών ενός νέου Δήμου και της διασφάλισης του συντονισμού και της συμπληρωματικότητας της λειτουργίας τους».(ΕΕΤΑΑ 2010 :43) Επίσης τονίζεται ότι η οριοθέτηση του ρόλου των υπηρεσιακών μονάδων θα πρέπει να γίνεται με τέτοιο τρόπο «ώστε να διασφαλίζεται ότι η λειτουργία του όλου οργανωτικού σχήματος θα αποτελεί ενιαίο θεσμό και όχι απλώς άθροισμα επιμέρους υπηρεσιών και φορέων» (ΕΕΤΑΑ 2010:43)

⁶⁹ Ν.3852/2010 «Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης – Πρόγραμμα Καλλικράτης» (ΦΕΚ 87/Α΄/07-06-2010).

⁷⁰ Άρθρο 103 Ν.3852/2010 «Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης – Πρόγραμμα Καλλικράτης» (ΦΕΚ 87/Α΄/07-06-2010).

⁷¹ https://www.eetaa.gr/kallikratis/oey/odhgos_prosarmoghs_oey.pdf

Σύμφωνα λοιπόν με το μέγεθος του κάθε Δήμου δημιουργήθηκαν οι Διευθύνσεις Κοινωνικής Προστασίας Παιδείας και Πολιτισμού με επιμέρους τμήματα και γραφεία όπως παρουσιάζεται στο κάτωθι σχήμα :

Μεγάλος Δήμος	Μεσαίος προς Μεγάλος Δήμος	Μικρός προς μεσαίος Δήμος	Μικρός (ορεινός και αγροτικός)Δήμος
Διεύθυνση Κοινωνικής Προστασίας , Παιδείας και Πολιτισμού	Διεύθυνση Κοινωνικής Προστασίας , Παιδείας και Πολιτισμού	Αυτοτελές τμήμα Κοινωνικής Προστασίας , Παιδείας και Πολιτισμού	Αυτοτελές Γραφείο Κοινωνικής Προστασίας , Παιδείας και Πολιτισμού
Τμήμα Κοινωνικής Πολιτικής Τμήμα εφαρμογής προγραμμάτων Κοινωνικής Προστασίας Τμήμα προστασίας και προαγωγής της Δημόσιας υγείας Τμήμα παιδείας και δια βίου μάθησης Τμήμα πολιτισμού	Τμήμα Κοινωνικής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων Τμήμα προστασίας και προαγωγής της Δημόσιας υγείας Τμήμα Παιδείας ,δια βίου μάθησης και πολιτισμού	Γραφείο Κοινωνικής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων Γραφείο Προστασίας της Δημόσιας Υγείας Γραφείο Παιδείας , Διά Βίου Μάθησης και πολιτισμού	

αθλητισμού και νέας γενιάς			
-------------------------------	--	--	--

Πηγή : Ελληνική Εταιρεία Τοπικής Αυτοδιοίκησης και Ανάπτυξης (2010 :16) Οδηγός Προσαρμογής των Πρότυπων Σχεδίων Οργανισμών Εσωτερικής Υπηρεσίας (ΟΕΥ) των Νέων Δήμων.

Η Διεύθυνση Κοινωνικής Προστασίας ,Παιδείας και Πολιτισμού έχει αρμοδιότητες που περιγράφονται ως εξής:

- είναι αρμόδια για τον σχεδιασμό και την εφαρμογή της Κοινωνικής πολιτικής προγραμμάτων κοινωνικής προστασίας και αλληλεγγύης.
- όπως την έρευνα και την καταγραφή κοινωνικών προβλημάτων του πληθυσμού με συγκεκριμένα προβλήματα.
- Τον κοινωνικό σχεδιασμό για την πρόληψη κοινωνικών αναγκών, την πληροφόρηση και την υποστήριξη των πολιτών.
- Μεριμνά για την ανάπτυξη του εθελοντισμού και της κοινωνικής αλληλεγγύης με τη δημιουργία τοπικών δικτύων κοινωνικής αλληλεγγύης, εθελοντικών οργανώσεων και ομάδων εθελοντών.
- Συντονίζει, παρακολουθεί και εισηγείται θέματα που αφορούν την άσκηση Κοινωνικής Πολιτικής σε τοπικό επίπεδο.
- Οργανώνει και παρακολουθεί τη δικτύωση τοπικών φορέων κοινωνικής φροντίδας, όπως τις κοινωνικές υπηρεσίες του Δήμου, τις κοινωνικές υπηρεσίες των Νομικών Προσώπων του Δήμου και συνεργάζεται με τις Μ.Κ.Ο., τις υπηρεσίες και δομές κοινωνικής προστασίας της Περιφέρειας και του Κράτους και τα αντιπροσωπευτικά σώματα των ομάδων χρηστών.

Ενδεικτικά κάτωθι αναφέρονται οι αρμοδιότητες του Τμήματος Κοινωνικής Πολιτικής και Πολιτικών Ισότητας των Φύλων της Διεύθυνσης Κοινωνικής Προστασίας και Αλληλεγγύης από έναν Δήμο Μητροπολιτικού Κέντρου (σύμφωνα με την κατάταξη που προαναφέρθηκε), τον Δήμο Νέας Σμύρνης Αττικής όπως κατανέμονται και εξειδικεύονται οι αρμοδιότητες από τον Οργανισμό εσωτερικής Υπηρεσίας του εν λόγω Δήμου⁷²:

⁷² Υπ αριθμ 100146/36546 απόφαση «Τροποποίηση του Οργανισμού Εσωτερικής Υπηρεσίας του Δήμου Νέας Σμύρνης, Αττικής.» ΦΕΚ 329/Β/8-2-2017

Τμήμα Κοινωνικής Πολιτικής και Πολιτικών Ισότητας των Φύλων

Το τμήμα Κοινωνικής Πολιτικής και Πολιτικών Ισότητας των Φύλων

- σχεδιάζει, εισηγείται και μεριμνά για την εφαρμογή προγραμμάτων ή συμμετέχει σε προγράμματα και δράσεις για την ένταξη ατόμων μειονεκτούντων ομάδων στη κοινωνική, οικονομική και πολιτιστική ζωή της τοπικής κοινωνίας.
- Διεξάγει κοινωνικές έρευνες, σχεδιάζει, εισηγείται και μεριμνά για την εφαρμογή κοινωνικών πολιτικών που αφορούν στην κοινωνική φροντίδα της οικογένειας, του παιδιού, του εφήβου, των ατόμων με αναπηρία καθώς και ευπαθών κοινωνικών ομάδων.
- Σχεδιάζει, εισηγείται και μεριμνά για την εφαρμογή προγραμμάτων και πρωτοβουλιών που στοχεύουν στην πρόληψη της παραβατικότητας, στον εθελοντισμό και την χρήση δικτύων κοινωνικής αλληλεγγύης..

Στο πλαίσιο των Πολιτικών Ισότητας των Φύλων μεριμνά για:

- τη λήψη μέτρων για την πρόληψη και καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών και των παιδιών,
- Δικτύωση και συνεργασία με συναρμόδιους φορείς για την στήριξη δικτύου τοπικών δομών (Συμβουλευτικών Κέντρων και Ξενώνων Φιλοξενίας γυναικών θυμάτων βίας και των παιδιών τους) και υπηρεσιών για την αρωγή των θυμάτων βίας, καθώς και την πρόληψη και ευαισθητοποίηση των τοπικών κοινωνιών
- την ανάπτυξη δράσεων για την καταπολέμηση των κοινωνικών στερεοτύπων με βάση το φύλο, ενημέρωση και ευαισθητοποίηση της τοπικής κοινής γνώμης για την άρση των στερεοτύπων λόγω φύλου
- την ανάπτυξη ειδικών προγραμμάτων για κοινωνικά ευπαθείς ομάδες και ιδιαίτερα των γυναικών που υφίστανται πολλαπλές διακρίσεις, συνεργασία με συναρμόδιους φορείς, μη κυβερνητικές και γυναικείες οργανώσεις για την ανάπτυξη δράσεων σε κοινωνικά ευπαθείς ομάδες πληθυσμού (ΑΜΕΑ, άστεγοι/ες κ.ά.) και ιδιαίτερα των γυναικών που υφίστανται πολλαπλές διακρίσεις (μμετανάστριες, πρόσφυγες και αιτούσες άσυλο, γυναίκες με αναπηρία, φυλακισμένες και αποφυλακισμένες) και γυναίκες σε μονογονεϊκή οικογένεια
- την ανάπτυξη δράσεων για την αύξηση της συμμετοχής των γυναικών στην

απασχόληση, Δικτύωση και συνεργασία με φορείς σχετιζόμενους με την αγορά εργασίας και την παροχή επαγγελματικής κατάρτισης, με επαγγελματικούς και συνδικαλιστικούς φορείς και γυναικείες οργανώσεις με στόχο τη συγκέντρωση πληροφοριών, την ανταλλαγή απόψεων, την από κοινού εκπόνηση και προώθηση δράσεων

- τη λήψη μέτρων για την εναρμόνιση επαγγελματικών και οικογενειακών υποχρεώσεων, Παρακολούθηση προγραμμάτων για την εναρμόνιση της επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής-λειτουργία βρεφικών, βρεφονηπιακών σταθμών ολοκληρωμένης φροντίδας, παιδικών σταθμών, κέντρων δημιουργικής απασχόλησης παιδιών και παιδιών με ειδικές ανάγκες
- την ανάπτυξη δράσεων για την κοινωνική και πολιτική συμμετοχή των γυναικών και την προώθησή τους στα κέντρα λήψης αποφάσεων, Συνεργασία με τους αρμόδιους αιρετούς και αιρετές με στόχο την παροχή ενημέρωσης, και την ευαισθητοποίηση γύρω από τα ζητήματα των γυναικών και την κινητοποίησή τους για στήριξη πολιτικών και δράσεων υπέρ της ισότητας..

Το ανωτέρω τμήμα αποτελείται από επιμέρους γραφεία όπου κάτωθι παρουσιάζονται οι θεσπισμένες αρμοδιότητες τους⁷³ :

Α)Γραφείο Κοινωνικών Υπηρεσιών : Οι αρμοδιότητες του γραφείου Κοινωνικών Υπηρεσιών είναι η ψυχοκοινωνική προσέγγιση πολιτών και ομάδων που βρίσκονται σε αδυναμία να αντιμετωπίσουν δυσκολίες στις διαπροσωπικές τους σχέσεις καθώς και η αντιμετώπιση εκτάκτων αναγκών στα πλαίσια της ευρύτερης κοινωνικής πολιτικής.

- Παρέχει συμβουλευτική και ψυχολογική στήριξη ατόμων και οικογενειών, για την αντιμετώπιση δυσκολιών.
- Οργανώνει ομάδες σε σχολεία του Δήμου, σε συνεργασία με τους φορείς της εκπαιδευτικής κοινότητας και ομάδες νέων και εφήβων.
- Υποστηρίζει άπορους συμπολίτες μας, με είδη πρώτης ανάγκης.
- Μεριμνά για την οργάνωση και λειτουργία Δημοτικής Τράπεζας Αίματος, για την αντιμετώπιση των αναγκών σε αίμα των κατοίκων της πόλης μας.

⁷³ Υπ αριθμ 100146/36546 απόφαση «Τροποποίηση του Οργανισμού Εσωτερικής Υπηρεσίας του Δήμου Νέας Σμύρνης, Αττικής.» ΦΕΚ 329/Β/8-2-2017

- Υλοποιεί προγράμματα για την έκτιση κοινωνικής εργασίας σε υπηρεσίες του Δήμου ανήλικων παραβατών, σε συνεργασία με την Εισαγγελία Ανηλίκων.
- Υλοποιεί προγράμματα για «παροχή κοινωφελούς εργασίας» σε συνεργασία με το Υπουργείο Δικαιοσύνης.
- Πραγματοποιεί δράσεις που αφορούν στους κατοίκους και στοχεύουν στη διαμόρφωση της καθημερινότητας και την υποστήριξη της οικογένειας.
- Συνεργάζεται με δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς και υπηρεσίες, για την εξυπηρέτηση, στήριξη και αντιμετώπιση προβλημάτων των κατοίκων της πόλης.
- Συμμετέχει σε δίκτυα και δράσεις για την προαγωγή της δημόσιας υγείας των πολιτών και για την καταπολέμηση των κοινωνικών στερεότυπων.
- Αποτελεί εκπαιδευτικό κέντρο σπουδαστών Κοινωνικής Εργασίας των Τ.Ε.Ι και Ψυχολόγων του Παντείου Πανεπιστημίου.
- Προάγει την ψυχική υγεία των δημοτών μέσα από πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια παροχή φροντίδας. Στα πλαίσια της δευτεροβάθμιας φροντίδας αντιμετωπίζει (σε συνεργασία με εξειδικευμένους δημόσιους φορείς) διαγνωστικά μαθησιακές δυσκολίες σε παιδιά και εφήβους, γλωσσικές διαταραχές, καθυστέρηση του λόγου, συναισθηματικές δυσκολίες και αναπτυξιακά προβλήματα. Διερευνά μαθησιακές, ψυχολογικές δυσκολίες σε παιδιά και εφήβους και διερευνά διαταραχές λόγου σε παιδιά.

Β)Γραφείο Υποστήριξης ΑΜΕΑ: Στόχος του γραφείου είναι η ανάπτυξη και συντήρηση των δεξιοτήτων των Ατόμων με Αναπηρία μέσα από οργανωμένες δραστηριότητες (εργοθεραπεία, Η/Υ, προσαρμοσμένη κινητική αγωγή, ομάδες γονέων και παιδιών, εκδρομές - επισκέψεις κ.λπ.) και η εκπαίδευση στις δεξιότητες της καθημερινής ζωής.

- Πραγματοποιεί εκδηλώσεις, πρόγραμμα άθλησης και αναπτύσσει κάθε δράση για την ένταξη των ΑμεΑ στην κοινωνική και πολιτιστική ζωή της πόλης.
- Συνεργάζεται με κάθε φορέα για να δώσει την ευκαιρία δικτύωσης με φορείς (διεθνείς - πανελλήνιους).
- Στηρίζει τις οικογένειες προκειμένου να αποδεχτούν την αναπηρία, να στηρίξουν το μέλος της οικογένειας που είναι ανάπηρο και να το βοηθήσουν στην αυτονομισή του. Μεριμνά για τις ειδικές θέσεις στάθμευσης.

Γ) Γραφείο ενημέρωσης Ανέργων :Σκοπός του είναι η άμεση και υπεύθυνη πληροφόρηση των ανέργων σχετικά με προγράμματα κατάρτισης και απασχόλησης, καθώς και την ενημέρωση των επιχειρήσεων για προγράμματα χρηματοδότησης και εκπαίδευσης του απασχολούμενου προσωπικού.

- Το Γραφείο παρακολουθεί τις προκηρυσσόμενες θέσεις που δημοσιεύονται στον ημερήσιο και περιοδικό τύπο, συνδέεται μέσω διαδικτύου και διοχετεύει τις πληροφορίες στους ανέργους.
- Σχεδιάζει, εισηγείται την εφαρμογή και εφαρμόζει τοπικά προγράμματα δράσης και τοπικές πρωτοβουλίες ή συμμετέχει σε ανάλογες δράσεις και πρωτοβουλίες, για την προώθηση και διεύρυνση της απασχόλησης στην περιοχή του Δήμου.
- Μεριμνά για την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και της επαγγελματικής κατάρτισης σε συνεργασία και με το Τμήμα Παιδείας και Δια Βίου Μάθησης της Διεύθυνσης Παιδείας, Νεολαίας και Αθλητικών υπηρεσιών καθώς και με τη Διεύθυνση Δια Βίου Μάθησης και Απασχόλησης της (αντίστοιχης) Περιφέρειας και λαμβάνοντας υπόψη τις προγραμματικές επιλογές για θέματα επαγγελματικής κατάρτισης του περιφερειακού προγράμματος δια βίου μάθησης.
- Μεριμνά για την απορρόφηση του εργατικού δυναμικού της περιοχής του Δήμου με την ανάπτυξη συμβουλευτικών δράσεων προς τους ανέργους και την προώθηση ίσων ευκαιριών πρόσβασης στην αγορά εργασίας.
- Μεριμνά για τη δημιουργία και λειτουργία μηχανισμών ενημέρωσης των ανέργων για τις ευκαιρίες απασχόλησης στην περιοχή

Δ) Γραφείο Πρόνοιας : Μεριμνά για την εφαρμογή προγραμμάτων Κοινωνικής Πρόνοιας που στοχεύουν στη στήριξη αστέγων, οικονομικά αδύνατων πολιτών, πολυτέκνων, μονογονεϊκών οικογενειών και Ατόμων με Αναπηρία.

- Στο πλαίσιο αυτό μεριμνά για την παροχή οικονομικής ενίσχυσης των αυτοστεγαζόμενων, την καταβολή επιδομάτων σε τυφλούς, κωφάλαλους ανασφάλιστους παραπληγικούς - τετραπληγικούς και ακρωτηριασμένους, διανοητικά ανάπηρους ανίκανους προς εργασία, πάσχοντες από εγκεφαλική παράλυση, καθώς και σε λοιπά άτομα δικαιούμενα παροχής κοινωνικής προστασίας, σύμφωνα με τις διατάξεις της σχετικής νομοθεσίας.

- Μεριμνά επίσης, για την απαλλαγή από τα Δημοτικά Τέλη και τον Δημοτικό Φόρο δικαιούχων που ανήκουν σε ευαίσθητες κοινωνικές ομάδες.
- Εισηγείται την έκδοση αποφάσεων παροχής κοινωνικής προστασίας, την χορήγηση κάρτας αναπηρίας, την δωρεάν παραχώρηση της χρήσης οικημάτων ένεκα απορίας ή για άλλους σοβαρούς λόγους.
- Προβαίνει στην αναγνώριση των δικαιούχων των προγραμμάτων επιδοματικής πολιτικής

Ε) Γραφείο Εποπτείας & Ελέγχου Κοινωνικοπρονοιακών Δομών :

- Το γραφείο χορηγεί άδεια ίδρυσης ιδιωτικών παιδικών ή βρεφονηπιακών σταθμών.
- Ασκεί έλεγχο και εποπτεία στα ιδρύματα παιδικής προστασίας ιδιωτικού δικαίου.
- Χορηγεί άδεια ίδρυσης και λειτουργίας ιδρυμάτων παιδικής πρόνοιας σε ιδιώτες, καθώς και σε συλλόγους ή σωματεία που επιδιώκουν φιλανθρωπικούς σκοπούς.
- Ασκεί εποπτεία επί των φιλανθρωπικών σωματείων και ιδρυμάτων, εγκρίνει τον προϋπολογισμό τους και παρακολουθεί και ελέγχει τις επιχορηγήσεις.
- Μεριμνά για το διορισμό των μελών διοικητικών συμβουλίων και εποπτεύει και ρυθμίζει θέματα λειτουργίας ιδρυμάτων προστασίας και αγωγής οικογένειας του παιδιού.
- Χορηγεί άδεια ίδρυσης και λειτουργίας ιδιωτικών επιχειρήσεων περίθαλψης ηλικιωμένων ή ατόμων με αναπηρία.
- Το συγκεκριμένο τμήμα παρέχει γραμματειακή υποστήριξη προς τη Διεύθυνση (τήρηση πρωτοκόλλου, διεκπεραίωση αρχειοθέτηση αλληλογραφίας, θέματα προσωπικού κ.λπ.).

ΣΤ) Γραφείο Πρόληψης & Κοινωνικής Φροντίδας : Οι κοινωνικοί επιστήμονες στα πλαίσια των αρμοδιοτήτων τους και με ξεκάθαρη κατανομή ευθυνών, θα δραστηριοποιούνται αντιμετωπίζοντας τον πληθυσμό σύμφωνα με τις εξατομικευμένες ανάγκες του και θα πραγματοποιούν ψυχολογική οικογενειακή συμβουλευτική διερεύνηση αναγκών, θα σχεδιάζουν προγράμματα ψυχαγωγίας και ανάπτυξης δεξιοτήτων τα οποία θα αφορούν στις τέχνες (μουσική, χορός), στην οργάνωση παιχνιδιών που υποστηρίζουν και βοηθούν την πνευματική διέγερση στις εκδρομές, γιορτές και εκδηλώσεις, θα οργανώνουν

ομάδες με στόχο την κοινωνική συνοχή.

Με την θεσμοθέτηση για πρώτη φορά της σύστασης Κοινωνικής Υπηρεσίας στους Δήμους και μέσω της άσκησης των αρμοδιοτήτων που θεσπίστηκαν και περιγράφονται στους Οργανισμούς Εσωτερικής Υπηρεσίας (ΟΕΥ) διαφάνηκε εκ μέρους της πολιτείας η αναγνώριση για παροχή ολοκληρωμένων κοινωνικών υπηρεσιών στο πρωτοβάθμιο σύστημα κοινωνικής φροντίδας, κοντά στον πολίτη μέσω οργανωμένης και θεσμοθετημένης παρέμβασης, η οποία θα ανταποκρίνεται στον σχεδιασμό και εφαρμογή προγραμμάτων κοινωνικής πολιτικής, ακολουθώντας τη διαδικασία διερεύνησης αναγκών, επιστημονικού σχεδιασμού, παρακολούθησης και αξιολόγησης της πορείας και των αποτελεσμάτων.

Σήμερα, σύμφωνα με έρευνα που πραγματοποιήθηκε το 2019 από την Περιφέρεια Αττικής⁷⁴ για την λειτουργία των Κοινωνικών Υπηρεσιών των Δήμων της Περιφέρειας Αττικής με θέμα : «Έρευνα για τη λειτουργία των Κοινωνικών Υπηρεσιών των Δήμων της Περιφέρειας Αττικής» επισημαίνονται τα εξής :

- Η Έρευνα πραγματοποιήθηκε στους Διευθυντές ή Προϊσταμένους της Κοινωνικής Υπηρεσίας σε 60 Δήμους της Περιφέρειας Αττικής και τα αποτελέσματα έχουν βασιστεί στις απαντήσεις των ερωτώμενων.
- Το 31% των Δήμων δεν έχει Διεύθυνση Κοινωνικής Υπηρεσίας αλλά Ανεξάρτητο Τμήμα Κοινωνικής Υπηρεσίας (το οποίο συνήθως ανήκει στη Διεύθυνση Διοικητικών Υπηρεσιών) με συγκέντρωση στην ΠΕ Ανατολικής Αττικής.
- παρατηρείται μεγάλη ανομοιομορφία στους τίτλους των Διευθύνσεων Κοινωνικής Υπηρεσίας. Σε όλους του Δήμους, διακριτός και βασικός τίτλος της Διεύθυνσης είναι: Κοινωνική Προστασίας. Μόνο 2 Δήμοι έχουν συμπεριλάβει στον τίτλο τη φράση «Πολιτικές Ισότητας Φύλων» και αρκετοί Δήμοι έχουν εντάξει τις Πολιτικές Ισότητας είτε ως ανεξάρτητο τμήμα είτε μαζί με το Τμήμα Κοινωνικής Πολιτικής (συνολικό ποσοστό 47,5%).
- Στους πρότυπους ΟΕΥ, προτεινόταν στους μεγάλους Αστικούς Μητροπολιτικούς και τους μεγάλους Περιφερειακούς Δήμους λειτουργία 6 Τμημάτων στη Διεύθυνση Κοινωνικής Προστασίας, Παιδείας & Πολιτισμού.
- Το 89,8% των Διευθυντών/Προϊσταμένων της Κοινωνικής Υπηρεσίας έχει

⁷⁴ http://www.social-network.gr/sites/default/files/field/file/news/koin_ypir_02ff.pdf

Πανεπιστημιακή / Τεχνολογική Εκπαίδευση και έχουν κατά κύριο λόγο την Ειδικότητα του Διοικητικού (37,3%) και του Κοινωνικού Λειτουργού (22,0%), ενώ η πλειοψηφία (67,8%) είναι γυναίκες.

- Η έρευνα επικεντρώθηκε στις βασικές αρμοδιότητες Κοινωνικής Προστασίας & Αλληλεγγύης και σε όσες μεταβιβάστηκαν στους Δήμους με τον Ν. 3852/2010". Σύμφωνα με τα αποτελέσματα το 40% των Δήμων έχουν Δημοτικά Νομικά Πρόσωπα. Μεγάλο μέρος των αρμοδιοτήτων Κοινωνικής Προστασίας & Αλληλεγγύης κυρίως των δράσεων Παιδικής & Βρεφικής Ηλικίας (36,7%) παρέχεται από Δημοτικά Νομικά Πρόσωπα⁷⁵,
- Όλες οι άλλες αρμοδιότητες ασκούνται κυρίως από την Κοινωνική Υπηρεσία, ενώ σε μεγάλο ποσοστό των Δήμων δεν ασκούνται συγκεκριμένες λειτουργίες, όπως Άδειες Λαχειοφόρων Αγορών, Παραχώρηση οικημάτων, Ενίσχυση αυτοστεγαζόμενων και Πρόληψη παραβατικότητας.
- Φαίνεται ότι ο μεγαλύτερος αριθμός τροποποιήσεων που αφορά την Κοινωνική Υπηρεσία πραγματοποιήθηκαν το 2019 και το 2014, ενώ το 2011, το 2012 και το 2013, έτη που ακολούθησαν το Νομοσχέδιο "Καλλικράτης" και τη μεταβίβαση αρμοδιοτήτων, δεν έγιναν τροποποιήσεις του Οργανισμού που αφορούν την Κοινωνική Υπηρεσία για την προσαρμογή είτε του οργανογράμματος, είτε θέσεων εργασίας
- Επίσης εντοπίζεται σοβαρή έλλειψη προσωπικού ιδίως επιστημονικού που θα μπορούσε να στελεχώσει τις Κοινωνικές Υπηρεσίες.

Το φαινόμενο της ελλιπούς στελέχωσης των Κοινωνικών Υπηρεσιών παρατηρείται ευρύτερα σε όλη την Ελλάδα και όπως τονίζει ο Συνήγορος του Πολίτη στην Ειδική Έκθεσή⁷⁶ του, το 2020 με θέμα : «Από το ίδρυμα στην κοινότητα : εναλλακτική φροντίδα ευάλωτων παιδιών και υποστήριξη οικογενειών»: οι κοινωνικές υπηρεσίες των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης, σχεδόν στο σύνολό τους, είναι σοβαρά υποστελεχωμένες και, επιπλέον, δεν διαθέτουν ένα σαφές και επαρκές θεσμικό πλαίσιο αρμοδιοτήτων σε σχέση με την παιδική προστασία και την υποστήριξη οικογενειών με σύνθετα ψυχοκοινωνικά προβλήματα.

⁷⁵ άρθρο 103 Ν.3852/2010.

⁷⁶ https://www.synigoros.gr/resources/docs/eidikh-ek8esh-prostasia-eyalwtwn-paidiwn_140820_apodoxh.pdf

Ωστόσο, οι επαρκώς και κατάλληλα στελεχωμένες κοινωνικές υπηρεσίες αποτελούν την πιο σημαντική εγγύηση για την υποστήριξη των οικογενειών και, κατά συνέπεια, για την πρόληψη της παραμέλησης, κακοποίησης και εγκατάλειψης των παιδιών, αλλά και βασική προϋπόθεση για την ανάπτυξη και διεύρυνση εφαρμογής του θεσμού της αναδοχής και, γενικότερα, για τη μετάβαση της φροντίδας από το ίδρυμα στην κοινότητα.

Χωρίς τα κατάλληλα εφόδια από άποψη ανθρώπινου δυναμικού, επιστημονικής επάρκειας, πρωτοκόλλων και πόρων, η απλή ύπαρξη κοινωνικών υπηρεσιών σε όλη την επικράτεια και η εισαγωγή νομοθεσίας για την διεύρυνση των υποχρεώσεων και αρμοδιοτήτων τους δεν μπορούν να διασφαλίσουν την παιδική προστασία στην κοινότητα.

3.6 Χρηματοδότηση Δήμων και Επιχειρησιακά Σχέδια ΟΤΑ ά Βαθμού

3.6.1 Τα έσοδα των δήμων

Το Σύνταγμα⁷⁷ εγγυάται την οικονομική αυτοτέλεια των Δήμων συμπεριλαμβανομένης μιας ίδιας διαχείρισης των εσόδων και εξόδων, εισπράξεων και πληρωμών. Περαιτέρω προσδιορίζεται ότι το κράτος εξασφαλίζει για τους δήμους τους απαραίτητους πόρους για την εκπλήρωση των καθηκόντων και αρμοδιοτήτων τους. Επιπλέον το κράτος βάσει της αρχής της σύνδεσης των αρμοδιοτήτων με πόρους, υποχρεούται με κάθε μεταβίβαση αρμοδιοτήτων από κεντρικά ή περιφερειακά όργανά του προς την τοπική αυτοδιοίκηση στη μεταφορά των αντίστοιχων πόρων.

Τα έσοδα των Δήμων⁷⁸ διακρίνονται σε Τακτικά, Έκτακτα και έσοδα από τους Κεντρικούς Αυτοτελείς Πόρους (ΚΑΠ). Τα Τακτικά έσοδα των Δήμων είναι αυτά που προέρχονται από θεσμοθετημένους υπέρ αυτών πόρους, τα εισοδήματα της κινητής και ακίνητης περιουσίας τους, ανταποδοτικά τέλη και δικαιώματα, τοπικά δυνητικά τέλη και εισφορές. Τα έκτακτα έσοδα είναι αυτά που προέρχονται από: δάνεια, δωρεές, κληροδοτήματα και κληρονομίες, εκποίηση περιουσιακών στοιχείων και κάθε άλλη πηγή.

Οι Κεντρικοί Αυτοτελείς Πόροι (Κ.Α.Π.)⁷⁹ των δήμων προέρχονται από τις παρακάτω πηγές εσόδων του Κρατικού Προϋπολογισμού: α) το Φόρο Εισοδήματος Φυσικών και Νομικών Προσώπων (Φ.Ε.Φ.Ν.Π.) σε ποσοστό 20% β) το Φόρο Προστιθέμενης Αξίας (Φ.Π.Α.) σε ποσοστό 12% των συνολικών ετήσιων εισπράξεων του φόρου αυτού, γ) τον

⁷⁷ Άρθρο 102, Παρ. 5 του Συντάγματος

⁷⁸ άρθρο 25 «Έσοδα των Δήμων» Ν.1828/1989 ΦΕΚ Α'2/3.1.1989

⁷⁹ Άρθρο 259 Ν. 3859/2010 όπως τροποποιήθηκε και ισχύει

Ενιαίο Φόρο Ιδιοκτησίας Ακινήτων (ΕΝ.Φ.Ι.Α) σε ποσοστό 11,3% των συνολικών ετήσιων εισπράξεων του φόρου αυτού.»

Με κοινή απόφαση των Υπουργών Εσωτερικών και Οικονομικών⁸⁰, που εκδίδεται ύστερα από πρόταση της Κεντρικής Ένωσης Δήμων Ελλάδας (ΚΕΔΕ) καθορίζονται τα κριτήρια και η διαδικασία κατανομής των εσόδων που εγγράφονται στον προϋπολογισμό δημοσίων επενδύσεων και στον τακτικό προϋπολογισμό. Κριτήρια κατανομής αποτελούν ιδίως:

- α) το μήκος των δικτύων ύδρευσης και αποχέτευσης,
- β) το μήκος του δημοτικού και αγροτικού οδικού δικτύου,
- γ) η υπαγωγή στην αντίστοιχη κατηγορία δήμων,⁸¹ με ιδιαίτερη έμφαση στη νησιωτικότητα και την ορεινότητα,
- δ) το επίπεδο των παρεχόμενων κοινωνικών υπηρεσιών,
- ε) η δυνατότητα άντλησης τοπικών πόρων,
- στ) οι πληθυσμιακές διακυμάνσεις ανά εποχές και η δημογραφική τάση,
- ζ) οι κλιματολογικές συνθήκες και τα ιδιαίτερα περιβαλλοντικά χαρακτηριστικά,
- η) το επίπεδο των βασικών υποδομών του Ο.Τ.Α., όπως λιμένες, συγκοινωνίες, ιδιόκτητα κτίρια, σχολικές και αθλητικές υποδομές,
- θ) το ποσοστό ανεργίας στον οικείο Ο.Τ.Α.,
- ι) η χωρική έκταση του Ο.Τ.Α.,
- ια) το επίπεδο του παραγόμενου Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ) από τον ΟΤΑ ως ποσοστού του συνολικού ΑΕΠ της χώρας.

3.6.2 Επιχειρησιακά Προγράμματα Δήμων

Η κατάρτιση Επιχειρησιακών Προγραμμάτων εκ μέρους των Δήμων θεσπίστηκε για πρώτη φορά το 2006 με την ψήφιση του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων⁸². Έτσι οι Δήμοι έχουν την υποχρέωση εκπόνησης Επιχειρησιακού προγράμματος το οποίο περιέχει ένα συνεκτικό σύνολο αξόνων προτεραιότητας για δράσεις τοπικής ανάπτυξης και αποσκοπεί στην υλοποίηση του αναπτυξιακού σχεδιασμού των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Η εκπόνηση του επιχειρησιακού προγράμματος πραγματοποιείται μέσα στο πρώτο

⁸⁰ Παρ 5 άρθρο 25 « Έσοδα των Δήμων» Ν.1828/1989 ΦΕΚ Α'2/3.1.1989

⁸¹ σύμφωνα με το άρθρο 2Α του ν. 3852/2010,

⁸² Άρθρα 203-207 Ν. 3463/2006 ΦΕΚ 114/Α/ 8-6-2006 «Κύρωση του κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων»

εξάμηνο της δημοτικής περιόδου και μπορεί να αναθεωρείται κάθε διετία και καλύπτει το σύνολο των δράσεων τοπικής ανάπτυξης, καθώς και οργάνωσης των υπηρεσιών των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Επίσης συμπεριλαμβάνει όλες τις δράσεις των δημοτικών ή κοινοτικών κοινωφελών επιχειρήσεων, των δημοτικών ή κοινοτικών ανωνύμων εταιρειών, των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου και των δημοτικών ή κοινοτικών ιδρυμάτων τους, εφόσον οι σχετικές αποφάσεις των οργάνων διοίκησής τους έχουν εγκριθεί από το Δημοτικό Συμβούλιο.

Στο επιχειρησιακό πρόγραμμα καθορίζονται οι στρατηγικοί στόχοι, οι προτεραιότητες της τοπικής ανάπτυξης, καθώς και η οργάνωση των υπηρεσιών των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης και των επιχειρήσεών τους, με παράλληλη εξειδίκευση των δράσεων για την επίτευξη των στόχων αυτών. Επίσης καθορίζεται η πρόβλεψη χρηματοδότησης όλων των δράσεων που περιλαμβάνονται στο επιχειρησιακό πρόγραμμα και αναφέρεται σε υφιστάμενες πηγές χρηματοδότησης και το επιχειρησιακό πρόγραμμα, εξειδικεύεται δε σε Ετήσιο Πρόγραμμα Δράσης των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Από το 2006 έως σήμερα ακολούθησε επικαιροποίηση της σχετικής νομοθεσίας⁸³ που αφορά τα επιχειρησιακά προγράμματα των Δήμων με την πιο πρόσφατη για το θέμα από το Υπουργείο Εσωτερικών, Υπουργική απόφαση (ΥΑ)⁸⁴ το 2014 που αναφέρεται στα Επιχειρησιακά σχέδια της περιόδου 2015-2019. Σύμφωνα με αυτή την ΥΑ όλοι οι Δήμοι της Χώρας έπρεπε να καταρτίσουν τα Επιχειρησιακά τους Προγράμματα αφού τα έθεταν σε δημόσια διαβούλευση και ακολούθως να τα αναρτήσουν στην ιστοσελίδα του Δήμου τους. Επιπλέον τα επιχειρησιακά προγράμματα είναι πενταετή ακολουθούν την δημοτική περίοδο και συνιστούν ολοκληρωμένα προγράμματα τοπικής και οργανωτικής ανάπτυξης των Ο.Τ.Α. α' βαθμού. Αφορούν στις υποδομές και στις τοπικές επενδύσεις, καθώς και στη βελτίωση της υφιστάμενης οργάνωσης και λειτουργίας των Ο.Τ.Α., μεριμνώντας για τη βελτίωση της διοικητικής ικανότητας του Δήμου και την παροχή ποιοτικότερων υπηρεσιών προς τους πολίτες. Καλύπτουν όλο το φάσμα των αρμοδιοτήτων του Δήμου και εν δυνάμει το σύνολο των τοπικών υποθέσεων. Η δομή των πενταετών επιχειρησιακών

⁸³ άρθρο 266 του Ν. 3852/2010 (ΦΕΚ Α' 87/7.6.2010) όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 175 του Ν. 4555/2018 «Κλεισθένης Ι» και το άρθρο 7 του ν. Ν.4674/20

⁸⁴ Υπουργική Απόφαση 41179/23.10.2014 (ΦΕΚ 2970/Β/4.11.2014), «Περιεχόμενο, δομή και τρόπος υποβολής των Πενταετών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων των ΟΤΑ Α' βαθμού για τη δημοτική περίοδο 2014-2019

προγραμμάτων περιλαμβάνει Στρατηγικό και Επιχειρησιακό Σχέδιο καθώς και δείκτες παρακολούθησης και αξιολόγησης . Επίσης τα Επιχειρησιακά Σχέδια αναπτύσσονται σε άξονες που αφορούν τους τομείς δραστηριοποίησης/αρμοδιότητας του Δήμου όπου ένας από τους άξονες αφορά την Κοινωνική Πολιτική του Δήμου.

Η Ελληνική Εταιρεία Τοπικής Αυτοδιοίκησης και Ανάπτυξης (ΕΕΤΑΑ) για τη μεθοδολογία και τη διαδικασία σύνταξης του ΕΠ εκπόνησε σχετικούς «Οδηγούς Κατάρτισης ΕΠ Δήμων»⁸⁵ όπου τονίζεται ότι μεταξύ των σκοπών των Επιχειρησιακών προγραμμάτων περιλαμβάνεται και η βελτίωση της κοινωνικής και οικονομικής ευημερίας των κατοίκων της περιοχής του Δήμου , με παρεμβάσεις στους τομείς (ενδεικτικά):

- Της Κοινωνικής Πολιτικής και της Κοινωνικής Ενσωμάτωσης
- Της Υγείας
- Της Παιδείας / Δια βίου μάθησης/ Πολιτισμού / Αθλητισμού
- Της Ισότητας των Φύλων και των Ευκαιριών

Σύμφωνα με τους ανωτέρω οδηγούς τα επιχειρησιακά προγράμματα των Δήμων καταρτίζονται σύμφωνα με τις αρχές του Στρατηγικού και Επιχειρησιακού σχεδιασμού , συνοπτικά ως εξής :Περιγραφή και αξιολόγηση της υφιστάμενης κατάστασης , στρατηγική του Δήμου και αναπτυξιακές προτεραιότητες , Επιχειρησιακό σχέδιο , στόχοι και δράσεις καθώς και προγραμματισμός των δράσεων ,οικονομικός προγραμματισμός, δείκτες παρακολούθησης - αξιολόγησης .

Μέσω των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων λοιπόν γίνεται προσπάθεια για περιορισμό της αποσπασματικής αντιμετώπισης των προβλημάτων, προγραμματισμό των δράσεων, ενεργοποίηση και συντονισμό των υπηρεσιών, βελτίωση του τρόπου διοίκησης και προώθηση της εσωτερικής οργάνωσης, προώθηση αναπτυξιακού και κοινωνικού ρόλου των Δήμων , αποδοτικότερη και αποτελεσματικότερη κατανομή και αξιοποίηση των πόρων, ανάπτυξη συνεργασιών με πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα, διαβούλευση με την τοπική κοινωνία και τους φορείς και ενίσχυση της διαφάνειας μέσω της δημοσιοποίησης του προγράμματος.

⁸⁵ <https://www.eetaa.gr/index.php?tag=epixeirisiaka>

Τα επιχειρησιακά προγράμματα των δήμων καθώς αναλύουν την υφιστάμενη κατάσταση τόσο σε υπηρεσίες όσο και σε προσωπικό και έχουν την δυνατότητα να εντοπίζουν και να στοχεύουν στα υφιστάμενα τοπικά προβλήματα θα μπορούσαν να αποτελέσουν καθοριστικό παράγοντα για την προτεραιοποίηση εκ μέρους των δημοτικών αρχών αλλά και των τοπικών κοινωνικών υπηρεσιών της καταπολέμησης παιδικής φτώχειας ώστε μέσω του σχεδιασμού και προγραμματισμού των δράσεων να λαμβάνουν συγκεκριμένα μέτρα πρόληψης, εντοπισμού, καταγραφής και αντιμετώπισης του φαινομένου και αξιολόγησης των παρεχόμενων προγραμμάτων .

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΤΟΠΙΚΗ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ ΣΕ ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΚΑΛΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΦΤΩΧΕΙΑΣ

4.1 Η Κοινωνική Προστασία στην Ευρώπη σε επίπεδο τοπικής αυτοδιοίκησης

Η έννοια της «Κοινωνικής Πρόνοιας» σύμφωνα με τον Αμίτση (2016) δεν έχει γενικά παραδεκτό και σταθερό περιεχόμενο αλλά «διαφέρει από εποχή σε εποχή και από χώρα σε χώρα, ανάλογα με το πολιτικό σύστημα, τις κοινωνικοοικονομικές συνθήκες, τις κοινωνικές και διοικητικές δομές, τις ιστορικά διαμορφωμένες τάσεις και τις θεωρητικές αντιλήψεις/δογματικές αναλύσεις στο πεδίο της προστασίας των κοινωνικών δικαιωμάτων». (Αμίτσης Γ., 2016:58).

Σύμφωνα τώρα με τον Ferrera (1996) οι χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ -15) ταξινομούνται στα εξής τέσσερα συστήματα κοινωνικής προστασίας: **α) Σοσιαλδημοκρατικό Κοινωνικό Κράτος**, που αναπτύχθηκε στις σκανδιναβικές χώρες (Σουηδία, Δανία, Φινλανδία) και στην Ολλανδία, χαρακτηρίζεται από καθολικές παροχές χωρίς διακρίσεις, χωρίς έλεγχο πόρων των δικαιούχων και με μονάδα αναφοράς το άτομο και χρηματοδοτείται από τη χαμηλή φοροδιαφυγή και από ένα σύστημα φορολόγησης με προοδευτικούς άμεσους φόρους, **β) συντηρητικόκορπορατιστικό Κοινωνικό Κράτος**, που αναπτύχθηκε σε χώρες της ηπειρωτικής Ευρώπης (Γαλλία, Γερμανία, Αυστρία, Βέλγιο και Λουξεμβούργο), βασίζεται σε παροχές που θεμελιώνονται στο επαγγελματικό-κοινωνικό status των ατόμων και ως μονάδα αναφοράς έχει την οικογένεια και, συγκεκριμένα, ο άνδρας είναι ο προστάτης της, **γ) φιλελεύθερο Κοινωνικό Κράτος**, το οποίο αναπτύχθηκε στις αγγλοσαξονικές χώρες (Μ. Βρετανία και Ιρλανδία), όπου υπάρχει έλεγχος των πόρων των δικαιούχων για την παροχή των κοινωνικών επιδομάτων, και όπου το κράτος παρεμβαίνει όταν υπάρχει αποτυχία της αγοράς ή της οικογένειας στη διατήρηση ενός κατώτατου επιπέδου διαβίωσης, και **δ) το νοτιοευρωπαϊκό κοινωνικό κράτος**, που χαρακτηρίζεται από καθυστερημένη ανάπτυξη του κοινωνικού κράτους, περιορισμένη καθολικότητα στις παροχές και από ελλιπή κοινωνική προστασία, την οποία αναπληρώνει

η οικογένεια και τα συγγενικά δίκτυα. Χαρακτηρίζεται επίσης από κατακερματισμό υπηρεσιών καθώς και από τον ρόλο των πελατειακών σχέσεων στη διανομή των πόρων και στην παροχή κοινωνικής προστασίας. Στην ομάδα αυτή ανήκουν η Ιταλία, η Ισπανία, η Πορτογαλία και η Ελλάδα με τις δύο τελευταίες να είναι οι πιο αντιπροσωπευτικές.

Καθοριστικό παραμένει το γεγονός ότι ο ρόλος της τοπικής αυτοδιοίκησης στο επίπεδο σχεδιασμού και εφαρμογής μέτρων Κοινωνικής Προστασίας διαφέρει μεταξύ των κρατών ανάλογα με το εν ισχύ θεσμικό πλαίσιο, τη διοικητική οργάνωση και το εύρος των αρμοδιοτήτων που ασκούν οι φορείς τοπικής αυτοδιοίκησης «μέσα από μία μακρά πορεία μεταρρυθμίσεων, με ιστορικές ρίζες, πολιτικές αντιπαραθέσεις και συνεχείς, αλλά διαφοροποιημένες, προσπάθειες αναδιοργάνωσης,» (Κοινωνικό Πολύκεντρο ΑΔΕΔΥ 2004:72).

Επίσης «ο βαθμός αυτονομίας των τοπικών πολιτικών καθορίζει ουσιαστικά το φάσμα των δράσεων και το εύρος της συμμετοχής της αυτοδιοίκησης στην εφαρμογή προγραμμάτων κοινωνικής προστασίας και τον ευρύτερο ρόλο της στα συστήματα κοινωνικής πολιτικής» (Σκαμνάκης 2006:88)

Όμως είναι εμφανές ότι «η Τοπική Αυτοδιοίκηση είναι μια από τις σημαντικότερες μορφές διακυβέρνησης και διαχείρισης των τοπικών υποθέσεων που λειτουργούν στις ευρωπαϊκές χώρες τη σημερινή εποχή. Δεδομένου ότι αντανάκλα την πεποίθηση των κρατών για ανάπτυξη της πολυεπίπεδης διακυβέρνησης στο εσωτερικό τους, γίνεται φανερό πως τόσο σε εθνικό επίπεδο όσο και στον ευρωπαϊκό χώρο οι προσπάθειες για ενίσχυση της τοπικής αυτοδιοίκησης εντείνονται περισσότερο με το πέρασμα των ετών.» (Μακρής Ι., 2021:74)

Σε καθένα από τα κράτη μέλη της ΕΕ έχει διαμορφωθεί ένα σύστημα που διακρίνεται σε έναν ή περισσότερους βαθμούς αυτοδιοίκησης με στόχους: α) την αποτελεσματική προσφορά υπηρεσιών στους πολίτες και τις επιχειρήσεις β) την αποδοτική λειτουργία της κεντρικής διοίκησης και της τοπικής αυτοδιοίκησης γ) την αποκέντρωση των εθνικών δημοσιονομικών συστημάτων (κρατικές / τοπικές δαπάνες και φόροι) δ) την αναβάθμιση της δημοκρατικής λειτουργίας των Ο.Τ.Α. και του κράτους συνολικά και την ενίσχυση του πολιτικού τους ρόλου» (Κοινωνικό Πολύκεντρο ΑΔΕΔΥ 2014:72)

Έτσι η Ευρωπαϊκή Τοπική Αυτοδιοίκηση είναι οργανωμένη «σε πρωτοβάθμιο, δευτεροβάθμιο και τριτοβάθμιο επίπεδο ανάλογα με το μέγεθος κάθε χώρας και τη διαδικασία αποκέντρωσης όπως αυτή εξελίσσεται. Η ΤΑ κάθε χώρας έχει επηρεαστεί σε μικρότερο ή μεγαλύτερο βαθμό από τις εθνικές ιστορικές πολιτικές αλλά και

κοινωνικοοικονομικές συνθήκες που επικρατούν στα εδαφικά όρια των χωρών της σύστασής τους.» (Γκέκας, Ρ και Μήτσου , 2011:44) και «συνολικά στην ΕΕ υπάρχουν 91.252 ΟΤΑ,» (Γκέκας Ρ., και Μήτσου, 2011:46)

Μπορούμε λοιπόν να δούμε σύμφωνα με την ανωτέρω κατηγοριοποίηση ότι :

- *οι μεγάλες σε πληθυσμό και έκταση χώρες διαθέτουν τρεις βαθμούς αυτοδιοίκησης - Γαλλία, Γερμανία Ιταλία, Ισπανία, Πολωνία - ενώ το Ηνωμένο Βασίλειο, έχει μεν ένα βαθμό, αλλά παρουσιάζει τάσεις ομοσπονδοποίησης (Αγγλία, Σκοτία, Ουαλία, Βόρεια Ιρλανδία)»*
- *πολλές μικρές, σε πληθυσμό και έκταση, χώρες έχουν μόνο τον πρώτο βαθμό αυτοδιοίκησης: Κύπρος, Εσθονία, Σλοβενία, Λετονία, Λουξεμβούργο, Λιθουανία, ενώ η Κροατία έχει δύο βαθμούς. Στην ομάδα αυτή εντάσσεται και η Βουλγαρία.*
- *πολλές μεσαίες σε πληθυσμό και έκταση χώρες είναι οργανωμένες με δύο βαθμούς αυτοδιοίκησης, οπωσδήποτε τον πρώτο και κατά περίπτωση τον δεύτερο ή τον τρίτο. Στην πρώτη ομάδα ανήκουν οι Ρουμανία, Ουγγαρία, Σλοβακία, Ιρλανδία και στη δεύτερη Τσεχία, Σλοβακία, Αυστρία, Ολλανδία, Ελλάδα, Φινλανδία, Πορτογαλία, Σουηδία, Δανία, Μάλτα» (Πρωτοβάθμια Αυτοδιοίκηση: Τα οικονομικά της, η εκχώρηση αρμοδιοτήτων της και οι επιπτώσεις στο ανθρώπινο δυναμικό και στα Δημόσια αγαθά.2014 :27 Κοινωνικό Πολύκεντρο ΑΔΕΔΥ)*

Σε επίπεδο αρμοδιοτήτων των ευρωπαϊκών ΟΤΑ αυτές «εκτείνονται, σήμερα σε ένα ευρύ φάσμα τομέων, στους οποίους περιλαμβάνονται η κοινωνική πρόνοια, η εκπαίδευση, η υγεία, η στέγαση, η προστασία του περιβάλλοντος, οι δημόσιες αστικές συγκοινωνίες, η υδροδότηση, η αποχέτευση, η αποκομιδή και επεξεργασία των αστικών απορριμμάτων, η συντήρηση των υποδομών, οι πολιτιστικές και ψυχαγωγικές δραστηριότητες» (Στεργίου Α., 2008:9-10)

Και σχετικά με τα συστήματα Κοινωνικής Πολιτικής στο επίπεδο της Ευρωπαϊκής Τοπικής Αυτοδιοίκησης :

«τρεις είναι οι βασικοί τύποι συστημάτων κοινωνικής πολιτικής που προκύπτουν από την ανάλυση της σχέσης τοπικού και κεντρικού κράτους :α) Ο πρώτος τύπος αναφέρεται σε κοινωνίες που έχουν παράδοση σε καταχωρημένες αρμοδιότητες σε τοπικό επίπεδο (πχ Σουηδία και Ηνωμένο Βασίλειο). Τα συστήματα κοινωνικής πολιτικής σε αυτές τις περιπτώσεις στηρίζονται σε προ υπάρχουσες αποκεντρωμένες δομές με αναβαθμισμένο

το ρόλο του τοπικού κράτους και εφαρμόζονται καθολικά σε εθνικό επίπεδο, β) Ο δεύτερος τύπος βασίζεται σε χώρες με παράδοση σε συγκεντρωτικά συστήματα διοίκησης (πχ Γαλλία, Ιταλία, Ισπανία) με έλεγχο και υψηλή εποπτεία του τοπικού κράτους, γ) Ο τρίτος τύπος αφορά την ανάπτυξη συστημάτων κοινωνικής πολιτικής σε περιπτώσεις χωρών με μετάβαση από το συγκεντρωτικό σύστημα ελέγχου και διοικητικής εποπτείας των τοπικών θεσμών σε ένα σύστημα αποδυνάμωσης του διοικητικού ελέγχου και αναβάθμισης του τοπικού κράτους στην παροχή κοινωνικών υπηρεσιών» (Γετίμης και Γκράβαρη 1993 και Βερναδάκης 2009 στο Πετράκη 2017:40)

4.2 Προγράμματα και καλές πρακτικές Χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε Εθνικό και Τοπικό επίπεδο.

Οι χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης αντιλαμβάνομενες την σπουδαιότητα της παροχής υπηρεσιών και προγραμμάτων για την καταπολέμηση της παιδικής φτώχειας αναγνωρίζουν την ανάγκη λήψης συγκεκριμένων, στοχευμένων μέτρων και συντονισμού των δράσεων αντιμετώπισης του φαινομένου σε τοπικό επίπεδο. Έτσι ο ρόλος των τοπικών και δημοτικών αρχών στον τομέα αυτό περιγράφεται από πολλές Δημοτικές αρχές που αναλαμβάνουν κυρίαρχο και καθοριστικό ρόλο για την καταπολέμηση της παιδικής φτώχειας σε τοπικό επίπεδο. Ακολούθως παρουσιάζονται

A. Προγράμματα και καλές πρακτικές σε Εθνικό επίπεδο Χωρών της ΕΕ

Στην Ειδική Έκθεση του Ευρωπαϊκού Ελεγκτικού Συνεδρίου με τίτλο «Καταπολέμηση της παιδικής φτώχειας – Ανάγκη για καλύτερη στόχευση της στήριξης της Επιτροπής» (2020)⁸⁶ παρουσιάζονται καλές πρακτικές που εφαρμόζονται σε επίπεδο χωρών της ΕΕ οι οποίες έχουν καταγραφεί στην διαδικτυακή ευρωπαϊκή πλατφόρμα για την επένδυση στα παιδιά (EPIC)⁸⁷. Η Ευρωπαϊκή Πλατφόρμα για την Επένδυση στα Παιδιά (EPIC) τέθηκε σε εφαρμογή μετά την έγκριση της σύστασης « Επενδύοντας στα Παιδιά Σπάζοντας τον Κύκλο της Μειονεξίας» και είναι μια διαδικτυακή πλατφόρμα για την καταγραφή και την ανταλλαγή ορθών πρακτικών καθώς και τον εντοπισμό από τα κράτη μέλη βέλτιστων πρακτικών για την καταπολέμηση της παιδικής Φτώχειας.

Η πλατφόρμα EPIC είναι βασισμένη σε στοιχεία που παρέχουν πληροφορίες σχετικά με πολιτικές που μπορούν να βοηθήσουν τα παιδιά και τις οικογένειές τους για να αντιμετωπίσουν τις προκλήσεις που υπάρχουν στο τρέχον οικονομικό κλίμα στην Ευρώπη

⁸⁶ https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/SR20_20/SR_child_poverty_EL.pdf

⁸⁷ <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1246&langId=en>.

Οι ολοκληρωμένες στρατηγικές των κρατών μελών θα πρέπει να αναπτυχθούν σύμφωνα με **τρεις βασικούς πυλώνες** :Πρόσβαση σε επαρκείς πόρους, πρόσβαση σε προσιτές και ποιοτικές υπηρεσίες, Δικαίωμα συμμετοχής των παιδιών.

Σύμφωνα επίσης με την Ειδική Έκθεση η πλατφόρμα EPIC συγκεντρώνει και διαδίδει καινοτόμους τεκμηριωμένες πρακτικές που μπορεί να έχουν θετικό αντίκτυπο στα παιδιά και στις οικογένειες στα κράτη μέλη. Οι πρακτικές αποδίδονται σε έναν από τους ανωτέρω τρεις πυλώνες της σύστασης και ταξινομούνται σε «αναδυόμενες πρακτικές», «ελπιδοφόρες πρακτικές» ή «βέλτιστες πρακτικές» .Έτσι στην Έκθεση της Επιτροπής αναφέρεται ότι :«Στις αρχές του Μαρτίου του 2020, υπήρχαν διαθέσιμες στον ιστότοπο της EPIC 130 συνολικά τεκμηριωμένες πρακτικές. Ωστόσο, μόνο τρεις από αυτές χαρακτηρίστηκαν ως «βέλτιστες», εντάσσονται δε και οι τρεις στον δεύτερο πυλώνα της σύστασης (πρόσβαση σε οικονομικά προσιτές και ποιοτικές υπηρεσίες) και επίσης ότι «δεν έχουν τηλεφορτωθεί, ούτε προσδιοριστεί, βέλτιστες πρακτικές για τον πρώτο και τον τρίτο πυλώνα της σύστασης που αφορά την πρόσβαση σε επαρκείς πόρους και το δικαίωμα συμμετοχής των παιδιών.»

Οι πρακτικές που ταξινομούνται ως «βέλτιστες πρακτικές» στον ιστότοπο της πλατφόρμας EPIC τον Μάρτιο του 2020 είναι οι κάτωθι :

Home-Start (άρχισε το 1973 – εφαρμόζεται ακόμη) Εφαρμόζεται στα εξής κράτη: Δανία, Ουγγαρία, Ιρλανδία, Νορβηγία, Ηνωμένο Βασίλειο, Κάτω Χώρες, Τσεχική Δημοκρατία, Γαλλία, Μάλτα, Ελλάδα, Ρουμανία, Πολωνία και Λετονία. Το πρόγραμμα Home-Start είναι μια παρέμβαση με κατ' οίκον επισκέψεις, στο πλαίσιο των οποίων εθελοντές που διαθέτουν εμπειρία στον τομέα της παιδικής φροντίδας παρέχουν στήριξη σε οικογένειες με προβλήματα και παιδιά κάτω των πέντε ετών. Το Home-Start στοχεύει σε οικογένειες και μητέρες με περιορισμένη εμπειρία ή δίκτυο κοινωνικής υποστήριξης, οι οποίες ενδέχεται να αντιμετωπίζουν ελαφράς βαρύτητας και πάντως όχι σοβαρά προβλήματα σωματικής ή ψυχικής υγείας. Στόχος της είναι να μειώσει το άγχος που αντιμετωπίζουν οι γονείς και να υποστηρίξει τις οικογένειες, ιδίως δε αυτές που διατρέχουν κίνδυνο κακοποίησης και παραμέλησης παιδιών, ώστε να δημιουργηθεί ένα κατάλληλο περιβάλλον για τα παιδιά τους. (Πηγή: Ειδική Έκθεση : Καταπολέμηση της Παιδικής Φτώχειας- Ανάγκη για καλύτερη στόχευση της Επιτροπής 2020:17)

Incredible Years (άρχισε το 2001 – εφαρμόζεται ακόμη) Εφαρμόζεται στα εξής κράτη: Ιρλανδία, Δανία, Ηνωμένο Βασίλειο, Σουηδία, Νορβηγία, Φινλανδία, Κάτω Χώρες και

Πορτογαλία Το σκέλος για γονείς «Preschool Basic» του προγράμματος «Incredible Years» συνίσταται σε διάρκειας οκτώ έως δώδεκα εβδομάδων συνεδρίες από 2 έως 2,5 ωρών η καθεμία, που σκοπό έχουν να διδάξουν τους γονείς πώς να αναγνωρίζουν και να αντιμετωπίζουν προβλήματα συναισθηματικής και συμπεριφορικής φύσης των παιδιών τους μέσω της θετικής γονεϊκότητας. Το πρόγραμμα αυτό μπορεί να χρησιμοποιηθεί για τους γονείς παιδιών προσχολικής ηλικίας που έχουν ήδη, ή διατρέχουν κίνδυνο να αναπτύξουν, προβλήματα συμπεριφοράς (συμπεριλαμβανομένων αντικοινωνικής συμπεριφοράς, συχνής οργής και τάσης για βία). Πηγή: Ειδική Έκθεση : Καταπολέμηση της Παιδικής Φτώχειας- Ανάγκη για καλύτερη στόχευση της Επιτροπής 2020:17)

Triple P – Positive Parenting Programme (άρχισε το 1999 – εφαρμόζεται ακόμη) Εφαρμόζεται στα εξής κράτη: Βέλγιο, Ελβετία, Κάτω Χώρες και Γερμανία. Το πρόγραμμα θετικής γονεϊκότητας είναι ένα πολυεπίπεδο σύστημα οικογενειακής παρέμβασης που έχει ως στόχο να αποτρέψει την πρόκληση σοβαρών διαταραχών συναισθηματικής και συμπεριφορικής φύσης στα παιδιά, προωθώντας την ανάπτυξη θετικών και γόνιμων σχέσεων μεταξύ γονέων και παιδιών. Σύμφωνα με τους φορείς ανάπτυξης, εκτός από τη βελτίωση των γονεϊκών δεξιοτήτων, το πρόγραμμα αποσκοπεί στην αύξηση της εμπιστοσύνης των γονέων στις ικανότητές τους να ασκούν γονική μέριμνα, στη βελτίωση της επικοινωνίας των ζευγαριών σχετικά με την ανατροφή των παιδιών και στη μείωση του άγχους που δημιουργείται κατά την άσκηση της γονικής μέριμνας. Η απόκτηση συγκεκριμένων γονεϊκών δεξιοτήτων οδηγεί σε βελτίωση της οικογενειακής επικοινωνίας και στη μείωση των συγκρούσεων, γεγονός που με τη σειρά του μειώνει τον κίνδυνο τα παιδιά να αναπτύξουν διάφορα προβλήματα συμπεριφορικής και συναισθηματικής φύσης. (Sanders, Turner, et al., 2002). (Πηγή: Ειδική Έκθεση : Καταπολέμηση της Παιδικής Φτώχειας- Ανάγκη για καλύτερη στόχευση της Επιτροπής 2020:18)

Βέβαια η επιτροπή επισημαίνει ότι «η αποτελεσματικότητα της πλατφόρμας EPIC περιορίζεται από τον μικρό αριθμό βέλτιστων πρακτικών και την απουσία βέλτιστων πρακτικών για τον πρώτο και τρίτο Πυλώνα της Σύστασης» που αφορούν την Πρόσβαση σε επαρκείς πόρους και το Δικαίωμα συμμετοχής των παιδιών αντίστοιχα. Επίσης επισημαίνεται «ότι ο μικρός αριθμός «βέλτιστων πρακτικών», με την πλέον πρόσφατη να έχει αρχίσει να εφαρμόζεται το 2001, και η απουσία αντίστοιχων πρακτικών για τον πρώτο και τον τρίτο πυλώνα, περιορίζουν την αποτελεσματικότητα της πλατφόρμας EPIC ως προς τη διευκόλυνση της εφαρμογής της σύστασης.» (Ειδική Έκθεση : Καταπολέμηση της Παιδικής Φτώχειας- Ανάγκη για καλύτερη στόχευση της Επιτροπής 2020:19)

Επιπλέον η Ειδική Έκθεση αναφέρει ότι ορισμένα κράτη μέλη ενημέρωσαν την Επιτροπή ότι «οι εθνικές πρωτοβουλίες που αποδεικνύονται αποτελεσματικές συνίστανται σε προγράμματα κοινωνικών μεταβιβάσεων, στο πλαίσιο των οποίων οι οικογένειες λαμβάνουν άμεσες χρηματικές παροχές. Προϊόντος του χρόνου, οι πρωτοβουλίες αυτές μπορούν να επιβαρύνουν σημαντικά τον εθνικό προϋπολογισμό» .

Έτσι ως παράδειγμα για το θέμα αυτό παρουσιάζεται το πρόγραμμα για την καταπολέμηση της παιδικής φτώχειας στην Πολωνία όπου : Οι πολωνικές αρχές ανέφεραν ότι το σημαντικότερο μέτρο για την καταπολέμηση της παιδικής φτώχειας ήταν η θέσπιση του οικογενειακού επιδόματος «Family 500+ Programme», το οποίο άρχισε να χορηγείται από την 1η Απριλίου 2016. Η δυσανάλογη μείωση του αριθμού των παιδιών που πλήττονταν από σχετική φτώχεια το 2017 σε σύγκριση με το 2016 και το σχετικά χαμηλό ποσοστό έκτοτε οφείλεται σε σημαντικό βαθμό στο εν λόγω πρόγραμμα, μολονότι δεν έχει πραγματοποιηθεί ακόμη ανεξάρτητη αξιολόγησή του. Από τον Απρίλιο του 2016 έως τις 30 Ιουνίου 2019, το οικογενειακό επίδομα χορηγούνταν στο πρώτο παιδί ανάλογα με το εισόδημα και σε κάθε επόμενο ανεξάρτητα από το εισόδημα.

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο εξέφρασε επίσης την ανησυχία του για τον αρνητικό αντίκτυπο που είχε όσον αφορά τη συμμετοχή των γονέων στην αγορά εργασίας — ιδίως των γυναικών. Από την 1η Ιουλίου 2019, κατόπιν τροποποίησης, το πρόγραμμα αυτό παρέχει πλέον καθολική / μη εξαρτώμενη από το εισόδημα χρηματοδοτική στήριξη στο σύνολο των 6,8 εκατομμυρίων παιδιών στην Πολωνία. Ωστόσο, το επίδομα αυτό έχει και τα μειονεκτήματά του. Οι συνολικές ετήσιες δαπάνες του εν λόγω προγράμματος ανήλθαν σε περίπου 23 δισεκατομμύρια ζλότι⁸⁸ το 2017 και το 2018 (περίπου 1,1 % του ΑΕΠ) και αναμένεται να αυξηθούν σε 40 δισεκατομμύρια από το 2020 και έπειτα. (Πηγή: Ειδική Έκθεση : Καταπολέμηση της Παιδικής Φτώχειας- Ανάγκη για καλύτερη στόχευση της Επιτροπής 2020:19)

Στο ανωτέρω επίπεδο διακρίνουμε «τρεις γενικές προσεγγίσεις έναντι της παιδικής φτώχειας που ξεχωρίζουν: πρώτον, η ανάπτυξη μιας ολοκληρωμένης και καθολικής προσέγγισης, δεύτερον, η πρώιμη παρέμβαση και, τρίτον, η στήριξη των παιδιών, όπου αυτό είναι δυνατόν, εντός της οικογένειας και της κοινότητας.
(<https://eurlex.europa.eu/legalcontent/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:52003DC0773&from=EN>)

⁸⁸ Ζλότι είναι το Εθνικό νόμισμα της Πολωνίας και σύμφωνα με την τρέχουσα αντιστοιχία 1 Ζλότι=0,22€

Εκτός όμως από τα παραδείγματα που αναφέρονται μέσω της Ευρωπαϊκής πλατφόρμας ERIC υπάρχουν καλές πρακτικές και προγράμματα που εφαρμόζονται σε αρκετές χώρες για την καταπολέμηση της παιδικής φτώχειας και του Κοινωνικού αποκλεισμού και

Σε επίπεδο χωρών αυτές οι πρακτικές είναι :

ΗΝΩΜΕΝΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ Το Ηνωμένο Βασίλειο «τοποθετεί την καταπολέμηση της παιδικής φτώχειας στο επίκεντρο της στρατηγικής του, και καταβάλλει προσπάθειες σε όλους τους τομείς διακυβέρνησης, οι οποίες συνοδεύονται από επένδυση μεγάλο όγκου επιπρόσθετων πόρων.» Το πρόγραμμα «Ασφαλής Εκκίνηση» (Sure Start) είναι μια σημαντική καινοτομία για την αντιμετώπιση των αναγκών των παιδιών έως 3 ετών που βρίσκονται σε ιδιαίτερος μειονεκτική θέση μέσω ενός δικτύου κέντρων παιδικής μέριμνας στις περιοχές στις οποίες παρατηρούνται οι μεγαλύτερες ανάγκες.

Ένα άλλο χαρακτηριστικό της στρατηγικής του Ηνωμένου Βασιλείου είναι η προσέγγιση από τη βάση προς τα πάνω, η οποία ανταποκρίνεται στις τοπικές ανάγκες και επιδιώκει τη συμμετοχή των γονιών και των παιδιών στον σχεδιασμό και την παροχή των υπηρεσιών. Τούτο είναι εμφανές στο Ταμείο Παιδιών, που ασχολείται με παιδιά 5 έως 13 ετών τα οποία δείχνουν πρώιμα σημεία κινδύνου κοινωνικού αποκλεισμού, έτσι ο απώτερος στόχος των τοπικών προγραμμάτων Sure Start (SSLP) ήταν να βελτιώσουν τις ευκαιρίες για μικρά παιδιά που μεγαλώνουν σε μειονεκτικές γειτονιές. Επιπλέον τα προγράμματα Sure Start δεν αποσκοπούσαν μόνο στην ενίσχυση της υγείας και της ευημερίας κατά τα πρώτα χρόνια της ζωής ενός παιδιού, αλλά και να αυξήσουν τις πιθανότητες ώστε τα παιδιά που θα ξεκινούσαν το σχολείο θα ήταν «έτοιμα για να μάθουν» έτσι θα ακολουθούσαν ακαδημαϊκά επιτεύγματα, κοινωνικά επιτεύγματα και επαγγελματικά επιτεύγματα στην μετέπειτα ζωή τους ως ενήλικες. Με αυτόν τον τρόπο η στόχευση ήταν να σπάσουν η διαγενεακή μετάδοση της φτώχειας, η σχολική αποτυχία και ο κοινωνικός αποκλεισμός. (Πηγή:<https://eurlex.europa.eu/legalcontent/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:52003DC0773&from=EN>)

Ξεχωριστό παράδειγμα στο Ηνωμένο βασίλειο αποτελεί το παράδειγμα της Σκωτίας όπου η κυβέρνηση της Σκωτίας αποφάσισε να θεσπίσει ξεχωριστό νόμο⁸⁹ για την παιδική φτώχεια με εισοδηματικούς στόχους, προσδοκώντας μ' αυτό τον τρόπο να είναι η Σκωτία

⁸⁹ Child Poverty (Scotland) Act 2017

το μόνο μέρος του Ηνωμένου Βασιλείου⁹⁰ με νομοθετημένους εισοδηματικούς στόχους για την παιδική φτώχεια. Ο συγκεκριμένος νόμος εκτός από τους εισοδηματικούς στόχους που θέτει ορίζει υποχρεώσεις κατάρτισης σχεδίων δράσης και εκθέσεων για την επίτευξη αυτών των στόχων που αφορούν τη μείωση της παιδικής φτώχειας όχι μόνο από την κεντρική διοίκηση (υπουργεία) αλλά και από την τοπική αυτοδιοίκηση η οποία αναλαμβάνει καθοριστικό ρόλο στην καταπολέμηση της παιδικής φτώχειας σε τοπικό επίπεδο.

Έτσι και οι τοπικές αρχές μέσω αναφορών, εκθέσεων, σχεδίων και αξιολόγησης των αποτελεσμάτων των εφαρμοστέων πολιτικών και μέτρων, αναλαμβάνουν σημαντικό ρόλο για την καταπολέμηση της παιδικής φτώχειας. Τέλος σημαντικό κρίνεται ότι σύμφωνα με τον νόμο όλες οι αποφάσεις και τα σχέδια δράσης πρέπει να διαμορφώνονται έπειτα από διαβούλευση, απόψεις και γνωμοδοτήσεις ειδικών πραγματογνωμόνων, φορέων και εκπροσώπων της κοινωνίας των πολιτών που εργάζονται με παιδιά ή εκπροσωπούν παιδιά.

Η Σουηδία ενέτεινε τις προσπάθειες για την προστασία των παιδιών που διατρέχουν κίνδυνο συστήνοντας ομάδα εργασίας για την ανάλυση της κατάστασης των νέων σε ευάλωτες οικογένειες, με σκοπό τον εντοπισμό τομέων στους οποίους είναι αναγκαία η λήψη περαιτέρω μέτρων επίσης εφαρμόζει προσεγγίσεις που είναι αποτελεσματικές για όλα τα παιδιά μέσω καθολικών συστημάτων και ευρείας βάσης λύσεις οι οποίες ωφελούν την πλειονότητα, θεωρώντας ότι τα καθολικά συστήματα είναι ιδιαίτερος κατάλληλα για τα παιδιά που διατρέχουν κίνδυνο αποκλεισμού. Επιπλέον η Σουηδία υπογραμμίζει τον ρόλο των δήμων και την ανάγκη ενθάρρυνσης της οριζόντιας συνεργασίας στο στάδιο της εκτέλεσης των τοπικών προγραμμάτων δράσης και προτείνονται μέτρα για την ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ της αστυνομίας, των σχολείων, των νηπιαγωγείων, των υπηρεσιών υγείας και των υπηρεσιών κοινωνικής μέριμνας.

(Πηγή: <https://eurlex.europa.eu/legalcontent/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:52003DC0773&from=EN>)

Η Γερμανία, εφαρμόζει μέτρα και εστιάζει στο να καταστήσει την κοινωνία φιλική προς τα παιδιά και την οικογένεια και διαθέτει ένα πρόγραμμα για την ανάπτυξη και την προσφορά ευκαιριών σε παιδιά και νέους σε υποβαθμισμένες περιοχές, τονίζει τη σπουδαιότητα της διασύνδεσης σε τομείς όπως η νεανική πρόνοια, τα σχολεία, η προσφορά

⁹⁰ Όταν το 2015 η κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου αποφάσισε να καταργήσει τους τέσσερις στόχους εισοδήματος του νόμου για την παιδική φτώχεια που είχαν ψηφιστεί από το κοινοβούλιο το 2010 με τον νόμο Child poverty act 2010

της εργασίας, ο αστικός σχεδιασμός, η κοινωνική πολιτική και οι πολιτικές στους τομείς του πολιτισμού και της υγείας. Η Γερμανία επίσης τονίζει ότι ο τρόπος χειρισμού ενός προβλήματος πρέπει να αποφασίζεται όσο το δυνατόν πλησιέστερα στην περιοχή εκδήλωσής του, ήτοι σε τοπικό επίπεδο. Η ομοσπονδιακή δομή και η ομοσπονδιακή εγγύηση της τοπικής διακυβέρνησης συνεπάγονται την εφαρμογή διαφορετικών στρατηγικών σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Οι τοπικές αρχές συμμετέχουν επίσης ενεργά στη διαδικασία διαβουλεύσεων και μελέτης σχετικά με την κατάρτιση του Εθνικού Σχεδίου Δράσης μέσω της «μόνιμης συμβουλευτικής επιτροπής». Η ομοσπονδιακή κυβέρνηση σχεδιάζει την περαιτέρω ενίσχυση του διαλόγου με τους ενδιαφερόμενους φορείς. (Πηγή: <https://eurlex.europa.eu/legalcontent/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:52003DC0773&from=EN>)

Η Φινλανδία δίνει έμφαση στην πρόωμη παρέμβαση και την ανάπτυξη κοινών υπηρεσιών και συνεργασίας μεταξύ πολλών επαγγελματικών ομάδων. Προτίθεται, μεταξύ άλλων, να ενισχύσει και να επεκτείνει το πρότυπο πρόωμης παρέμβασης που εφαρμόζει και το οποίο βασίζεται στη συνεργασία μεταξύ των υπηρεσιών κοινωνικής πρόνοιας και υγειονομικής περίθαλψης, των αστυνομικών και εκπαιδευτικών αρχών και μη κυβερνητικών οργανώσεων, και θα μεριμνήσει ιδιαίτερος για τα παιδιά με προβλήματα ψυχικής υγείας. Πηγή: <https://eurlex.europa.eu/legalcontent/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:52003DC0773&from=EN>

Η Ισπανία προτίθεται να εκπονήσει μια εθνική στρατηγική για παιδιά και εφήβους που αντιμετωπίζουν δυσκολίες ή κίνδυνο κοινωνικού αποκλεισμού και να καταρτίσει ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα πρόληψης και παρέμβασης προς όφελος ανηλίκων που κινδυνεύουν, σε συνεργασία με μη κυβερνητικές οργανώσεις. (Πηγή: <https://eurlex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:52003DC0773&from=EN>)

B. Παρεμβάσεις και καλές πρακτικές σε επίπεδο Δήμων στην ΕΕ

Στην συνέχεια παρουσιάζονται συνοπτικά βασικά στοιχεία και καλές πρακτικές από την Έκθεση «Fighting child poverty in European cities Lessons from cities for the EU Child Guarantee»⁹¹ σχετικά με την καταπολέμηση της παιδικής φτώχειας στις Ευρωπαϊκές

⁹¹ https://eurocities.eu/wp-content/uploads/2021/01/Eurocities-report-on-fighting-child-poverty-in-European-cities_Dec-2020.pdf

Πόλεις η οποία εκδόθηκε από το Δίκτυο Eurocities⁹² τον Δεκέμβριο του 2020.

Η Έρευνα πραγματοποιήθηκε σε 35⁹³ πόλεις 18 Ευρωπαϊκών Χωρών. Στα σημαντικά ευρήματα καταγράφεται ότι η παιδική φτώχεια στις περισσότερες πόλεις είναι υψηλότερη από τον εθνικό μέσο όρο της χώρας και ότι υπάρχουν προκλήσεις στις πόλεις για τα παιδιά και τις οικογένειες που αυξάνουν τον κίνδυνο φτώχειας, όπως το υψηλότερο κόστος διαβίωσης και η έλλειψη προσιτής στέγης. Επιπλέον εντοπίζεται ότι υπάρχει ισχυρή εδαφική διάσταση της παιδικής φτώχειας, καθώς τα δεδομένα από τις πόλεις δείχνουν ότι τα παιδιά που ζουν στις πιο υποβαθμισμένες αστικές περιοχές διατρέχουν τρεις έως δέκα φορές υψηλότερο κίνδυνο φτώχειας, καθώς συσσωρεύουν συχνά πολλαπλούς παράγοντες κινδύνου, όπως η κακή στέγαση, ανισότητες ευκαιριών, κίνδυνος διακρίσεων, βίας και άνιση πρόσβαση σε υπηρεσίες όπως η φροντίδα των παιδιών, η υγειονομική περίθαλψη και η εκπαίδευση.

Η αντιμετώπιση της εδαφικής διάστασης σύμφωνα με την Έρευνα απαιτεί μια προσέγγιση που βασίζεται στον τόπο και στοχεύει σε υποβαθμισμένες περιοχές με έμφαση στην πρόληψη, την έγκαιρη παρέμβαση και την ολιστική υποστήριξη σε οικογένειες που έχουν ανάγκη.

Επίσης αναδείχτηκε ότι οι πόλεις διαδραματίζουν κρίσιμο ρόλο στην καταπολέμηση της παιδικής φτώχειας και του κύκλου της ανισότητας καθώς μπορούν μέσω λήψης συγκεκριμένων μέτρων να διασφαλίσουν το δικαίωμα στην εκπαίδευση και τη φροντίδα των παιδιών με ενίσχυση της προσβασιμότητας, την αύξηση της διαθεσιμότητας και της ποιότητας των παρεχόμενων στον τομέα αυτό υπηρεσιών για ευάλωτες οικογένειες, μεταξύ άλλων και με την παροχή χρηματοδότησης πρόσθετης εκπαιδευτικής υποστήριξης για παιδιά που έχουν ανάγκη.

Έτσι διακρίνονται δύο κύριες τάσεις μεταξύ των πόλεων αναφορικά με την στρατηγική τους προσέγγιση για την παιδική φτώχεια: Ολιστική προσέγγιση για τη βελτίωση της κατάστασης του συνόλου της οικογένειας (π.χ. βελτίωση της πρόσβασης στη στέγαση, την

⁹² Το Eurocities είναι ένα δίκτυο μεγάλων Ευρωπαϊκών Πόλεων και αποτελείται από πάνω από 200 πόλεις σε 38 χώρες (περισσότερες πληροφορίες στο <https://eurocities.eu/about-us/>)

⁹³ Data collected over July - September 2020 in: Amsterdam, Barcelona, Braga, Bristol, Brno, Brussels, Dusseldorf, Espoo, Frankfurt, Ghent, Glasgow, Gothenburg, Hamburg, Leeds, Leipzig, Ljubljana, Lyon, Madrid, Malmo, Milan, Oulu, Porto, Poznan, Riga, Rotterdam, Rubi, Stockholm, Tampere, Thessaloniki, Toulouse, Utrecht, Vienna, Vilnius, Warsaw and Zagreb

απασχόληση και αξιοπρεπές εισόδημα για τους γονείς), και εστίαση στη βελτίωση της πρόσβασης στην προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα και την σχολική εκπαίδευση (π.χ. αύξηση του αριθμού των θέσεων σε παιδική μέριμνα, μείωση των τελών για οικογένειες με χαμηλό εισόδημα, παρέχουν παροχές σε είδος όπως δωρεάν σχολικά γεύματα, υποστήριξη πρόσβασης στον αθλητισμό, τον πολιτισμό και την αναψυχή). Το κοινό στοιχείο των δύο προσεγγίσεων είναι η εστίαση στον συνδυασμό καθολικών υπηρεσιών για την πρόληψη της παιδικής φτώχειας με συγκεκριμένες υπηρεσίες που στοχεύουν σε πολύ ευάλωτες ομάδες για τον μετριασμό των επιπτώσεων της φτώχειας και την προστασία των δικαιωμάτων των παιδιών.

Σημαντικό επίσης είναι το γεγονός ότι η Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Παιδιού καθοδηγεί τη στρατηγική προσέγγισης σε πολλές πόλεις για την προστασία των δικαιωμάτων των παιδιών και την προώθηση της συμμετοχής των παιδιών. Αυτές οι αρχές ενσωματώνονται στις στρατηγικές των πόλεων, πολιτικές και υπηρεσίες που εργάζονται με παιδιά. Το ένα τρίτο των πόλεων θεωρούν επίσης κίνδυνο φτώχειας εάν ένα παιδί έχει ελάχιστο ή καθόλου λόγο σε αποφάσεις που επηρεάζουν την καθημερινότητά τους. Έτσι καταβάλλουν σημαντικές προσπάθειες για να διασφαλίσουν ότι οι φωνές των παιδιών ακούγονται στις αποφάσεις που τα επηρεάζουν και έχουν δημιουργηθεί συγκεκριμένες δομές ή διαδικασίες για τη συμμετοχή παιδιών και νέων στις πολιτικές της πόλης τους.

Οι πιο κοινές προσεγγίσεις είναι: Παιδικό κοινοβούλιο ή/και συμβούλιο νέων με διαδικασίες συνάντησης με τους δημάρχους και τα δημοτικά συμβούλια για να συζητήσουν τις πολιτικές ιδέες και προτάσεις των παιδιών για τη δημιουργία της πόλης πιο φιλικής προς τα παιδιά.

Επιπλέον πολλές από τις 35 πόλεις που συμμετείχαν στην Έρευνα εφαρμόζουν ήδη μια ολοκληρωμένη τοπική στρατηγική για τη μείωση της παιδικής φτώχειας. Συχνά συνδυάζουν μια συστημική προσέγγιση στήριξης των οικογενειών με στοχευμένα μέτρα για παιδιά με ειδικές ανάγκες, παιδιά από ιδιαίτερα ευάλωτες ομάδες (μονογονεϊκές οικογένειες, μετανάστες, Ρομά,) και με τον τρόπο αυτό προσεγγίζουν ενεργά τις ευάλωτες οικογένειες και παρέχουν στοχευμένη υποστήριξη για την πρόσβαση στην κοινωνική ασφάλιση καθώς και συγκεκριμένα τοπικά μέτρα για την κοινωνική ένταξη μέσω της εύρεσης εργασίας στους γονείς ή διαδικασίες κατάρτισης των γονέων καθώς και μέτρα για την πρόσβαση σε αξιοπρεπή στέγαση.

Σχετικά με τη προώθηση της υγιούς ανάπτυξης των παιδιών υλοποιούν και εφαρμόζουν

μέτρα, όπως προγράμματα εμβολιασμού, προσβάσιμη πρωτοβάθμια φροντίδα για όλα τα παιδιά και παροχή υγιεινής διατροφής(δωρεάν σχολικά γεύματα) για την καταπολέμηση της παιδικής παχυσαρκίας.

Σε επίπεδο υπηρεσιών πολλές πόλεις προχωρούν σε ενοποίηση υπηρεσιών (π.χ. εκπαίδευσης, παιδικής μέριμνας, υγειονομικής περίθαλψης και υπηρεσιών πρόνοιας) καθώς και στον συντονισμό συνεργασιών με τον ιδιωτικό τομέα και τον εθελοντικό τομέα για τη μεγιστοποίηση των πόρων καθώς και σε συντονισμένη προσέγγιση και προσαρμογή των υπηρεσιών τους ώστε να ανταποκριθούν στις συγκεκριμένες προκλήσεις των οικογενειών στην τοπική περιοχή (π.χ. ευέλικτο ωράριο παιδικής μέριμνας για γονείς που εργάζονται νυχτερινές βάρδιες).

Στην έρευνα διαπιστώθηκε επίσης ότι πολλές πόλεις παρέχουν αναλογικές καθολικές βασικές υπηρεσίες ως τρόπο αντιμετώπισης των κοινωνικών ανισοτήτων και την προώθηση ίσων ευκαιριών και έτσι με βάση την αρχή την «προοδευτικής οικουμενικότητας» καθοδηγούν τη στρατηγική τους προσέγγιση για να σπάσουν τον διαγενεακό κύκλο της φτώχειας. Αυτό σημαίνει ότι σχεδιάζουν και παρέχουν καθολικές, βασικές υπηρεσίες για όλα τα παιδιά ή τις οικογένειες (π.χ. φροντίδα παιδιών, σχολική εκπαίδευση, οικογενειακή υποστήριξη, κοινωνικές υπηρεσίες), οι οποίες μπορούν να προσφέρουν μια συνέχεια υποστήριξης σύμφωνα με τις ανάγκες σε οικογενειακό και ατομικό επίπεδο προκειμένου να επιτευχθούν καλύτερα αποτελέσματα για όλα τα παιδιά.

Η κλίμακα και η ένταση των προσφερόμενων υπηρεσιών είναι ανάλογη του επιπέδου των μειονεκτημάτων ή των κοινωνικών ανισοτήτων.

Για παράδειγμα, πολλές πόλεις έχουν προσαρμόσει τα τέλη παιδικής μέριμνας στο εισόδημα των οικογενειών ή παρέχουν κάρτες πόλης για να επιτραπεί έκπτωση στα τέλη ή δωρεάν πρόσβαση σε πολιτιστικές, αθλητικές και δραστηριότητες αναψυχής. Επιπλέον, πολλές πόλεις προσφέρουν και άλλες υπηρεσίες για οικογένειες, όπως μαιευτικές κλινικές, παιδικά κέντρα πρόνοιας, οικογενειακά κέντρα στήριξης της οικογένειας κ.α.

Στο σημείο αυτό κρίνεται σκόπιμο να αναφερθεί ο ρόλος των Τοπικών Κοινωνικών Υπηρεσιών , όπως αναδείχτηκε μέσω της Έρευνας καθώς διαφάνηκε ότι μέσω της επιτόπιας εργασίας τους, οι τοπικές κοινωνικές υπηρεσίες διαδραματίζουν βασικό ρόλο στον εντοπισμό παιδιών και οικογενειών που κινδυνεύουν από φτώχεια ή αποκλεισμό, επιπλέον μπορούν να παραπέμπουν ή/και να συνοδεύουν τα παιδιά ή τις οικογένειες σε διαφορετικές υπηρεσίες υποστήριξης που είναι διαθέσιμες στην πόλη.

Τα παιδιά που κινδυνεύουν μπορούν να εντοπιστούν είτε μέσω άμεσων αιτήματα των οικογενειών για υποστήριξη από τις τοπικές κοινωνικές υπηρεσίες ή από άμεσες παραπομπές από σχολεία και άλλες υπηρεσίες (οικογενειακά κέντρα, υπηρεσίες υγειονομικής περίθαλψης, κ.λπ.).

Επίσης υπάρχει ισχυρή συνεργασία μεταξύ τοπικών κοινωνικών υπηρεσιών και των τοπικών παρόχων υγείας, των σχολείων, των παρόχων παιδικής φροντίδας, των παρόχων δραστηριοτήτων για νέους και δραστηριοτήτων αναψυχής, οι οποίοι βρίσκονται σε άμεση επαφή με τα παιδιά και τις οικογένειές τους.

Αυτή η συνεργασία είναι ζωτικής σημασίας για την ανταλλαγή πληροφοριών και αλλά και την ανάπτυξη στρατηγικών για την πρόληψη του κινδύνου παιδικής φτώχειας και την προστασία των παιδιών και ως καλά παραδείγματα αναφέρονται: **Το Μιλάνο** που έχει αναπτύξει εγχειρίδιο για τη συνεργασία μεταξύ εκπαιδευτικών, κοινωνικών υπηρεσιών και δικαστικών αρχών καθώς και η **Γάνδη**, όπου ο εντοπισμός παραγόντων κινδύνου μπορεί να γίνει από οποιονδήποτε στο τοπικό δίκτυο υπηρεσιών, καθώς όλες οι τοπικές υπηρεσίες υποχρεούνται να λαμβάνουν υπόψη το ευρύ πλαίσιο των ανθρώπων με τους οποίους συνεργάζονται. Με αυτόν τον τρόπο, παράγοντες κινδύνου όπως η συνθήκες στέγασης, η φοίτηση στο σχολείο ή οι οικογενειακές συγκρούσεις εντοπίζονται και αντιμετωπίζονται είτε από τη δεδομένη υπηρεσία είτε σε συνεργασία ή αναφορά σε άλλες εξειδικευμένες υπηρεσίες.

Σχετικά τώρα με τα δεδομένα που αφορούν την παιδική φτώχεια όλες οι πόλεις αναφέρουν ότι αντιμετωπίζουν προκλήσεις με το θέμα αυτό. Η μεγαλύτερη πρόκληση είναι η περιορισμένη διαθεσιμότητα τοπικών δεδομένων και έλλειψη κοινής χρήσης δεδομένων από υψηλότερα επίπεδα διακυβέρνησης που ακολουθείται από περιορισμένη ικανότητα παρακολούθησης και δυσκολία μετάφρασης δεδομένων σε χρήσιμες πληροφορίες για την ενημέρωση των αλλαγών πολιτικής. Υπάρχουν επίσης προκλήσεις που σχετίζονται με ζητήματα λόγω της αδυναμίας ανίχνευσης της πραγματικής φτώχειας των οικογενειών πέρα από το εισόδημά τους «στα χαρτιά» (οικογένειες με υψηλά πάγια έξοδα), των οικογενειών που είναι άγνωστες στις κοινωνικές υπηρεσίες (χωρίς έγγραφα, μετανάστες) και των οικογενειών που δεν μιλούν επίσημα τη γλώσσα της χώρας γεγονός που οδηγεί σε υποεκπροσώπηση στις έρευνες συλλογής δεδομένων. Η Έρευνα ανέδειξε ότι οι πιο ευρέως χρησιμοποιούμενοι δείκτες στις πόλεις για την μέτρηση της παιδικής φτώχειας είναι:

- **Οικονομικοί δείκτες:** περίπου το ένα τρίτο των πόλεων χρησιμοποιούν δείκτες

που ως επί το πλείστον μετρούν εισόδημα του νοικοκυριού, είτε ως 50% είτε στο 60% του διαμέσου εισοδήματος ή στο 110% ή 125% του ελάχιστου εισοδήματος στην αντίστοιχη χώρα, ορισμένες πόλεις θέτουν συγκεκριμένα κατώτατα όρια ετήσιου εισοδήματος, προσαρμοσμένα ετήσια ή διαθέσιμα κεφάλαια (π.χ. αξία ιδιόκτητων κατοικιών) χαμηλότερα από τα οποία τα νοικοκυριά θεωρούνται φτωχά.

- **Κοινωνικοί δείκτες:** οικογένειες με παιδιά που λαμβάνουν προνοιακά επιδόματα, οικογένειες που ζουν σε κοινωνικές κατοικίες.
- **Πολιτιστικοί δείκτες:** συμμετοχή σε ψυχαγωγικές, πολιτιστικές ή αθλητικές δραστηριότητες, να έχει την οικονομική δυνατότητα να πάει διακοπές (τουλάχιστον μία φορά το χρόνο)
- **Δείκτες υλικής στέρησης** Οι πόλεις συγκλίνουν στα βασικά στοιχεία της υλικής στέρησης στα παιδιά . Οι περισσότερες πόλεις συμφωνούν αυτό τα παιδιά που ζουν στη φτώχεια ή τις στερήσεις δεν έχουν πρόσβαση σε επαρκή τροφή σε εξοπλισμό (τηλεόραση, υπολογιστής, κινητό τηλέφωνο) που οι συνομήλικοί τους θεωρούν δεδομένο, και οι οικογένειες τους δεν μπορούν να αντέξουν οικονομικά καινούργια ρούχα ή ζουν σε φτωχές ή υπερπλήρεις κατοικίες.(Πηγή: https://eurocities.eu/wp-content/uploads/2021/01/Eurocities-report-on-fighting-child-poverty-in-European-cities_Dec-2020.pdf)

Οι πόλεις⁹⁴ που συμμετείχαν στην έρευνα εξετάζουν επίσης εάν τα παιδιά μπορούν να αντέξουν οικονομικά ζητήματα υγειονομικής περίθαλψης ή/και να είναι κοινωνικά ενεργά (π.χ να είναι σε θέση να προσκαλέσουν φίλους στο σπίτι).

Επιπλέον σχετικά με την μέτρηση της φτώχειας από την έρευνα μπορούμε να δούμε ότι πόλεις όπως η Γάνδη, η Μαδρίτη και η Φρανκφούρτη χρησιμοποιούν συγκεντρωτικούς δείκτες στις αναλύσεις τους, όπως επίπεδο εκπαίδευσης και απασχόλησης των γονέων, συνθήκες στέγασης (π.χ. χώρος διαβίωσης ανά κάτοικο) και κατάσταση υγείας. Άλλες πόλεις μετρούν την παιδική φτώχεια με βάση την αντίληψη της απόλυτης ή/και της σχετικής φτώχειας. Στην έρευνα επίσης αναφέρονται παραδείγματα πόλεων⁹⁵ που έχουν καθιερώσει ορισμούς, και δείκτες μέτρησης και πραγματοποιούν έρευνες για την παιδική φτώχεια έτσι:

⁹⁴ Βλέπε σελ 5 https://eurocities.eu/wp-content/uploads/2021/01/Eurocities-report-on-fighting-child-poverty-in-European-cities_Dec-2020.pdf

⁹⁵ Βλέπε σελ. 8 https://eurocities.eu/wp-content/uploads/2021/01/Eurocities-report-on-fighting-child-poverty-in-European-cities_Dec-2020.pdf

- Η **Ουτρέχτη** ανέπτυξε μια τοπική έρευνα για τη φτώχεια ,συμπεριλαμβανομένης και της παιδικής φτώχειας, που τρέχει κάθε δύο χρόνια και ενημερώνει την πολιτική της πόλης κατά της φτώχειας . Στον ορισμό της παιδικής φτώχειας συμπεριλαμβάνει και την αδυναμία συμμετοχής σε πολιτιστικές εκδηλώσεις, αθλητικές δραστηριότητες ή το σχολείο.
- Η **Βιέννη** τρέχει δημοτική έρευνα για τις συνθήκες διαβίωσης που, μεταξύ άλλων, εντοπίζει παιδιά σε νοικοκυριά που κινδυνεύουν από φτώχεια ή υλική στέρηση.
- Η **Μαδρίτη** εφαρμόζει δικό της συγκεντρωτικό δείκτη που αφορά την εδαφική ευπάθεια – για τη μέτρηση των ανισοτήτων και του κίνδυνου της φτώχειας μεταξύ διαφορετικών συνοικιών αλλά και σε επίπεδο γειτονιάς , με βάση διαχρονικά δεδομένα σε επίπεδο νοικοκυριού
- Η **Φρανκφούρτη** έχει παρόμοια προσέγγιση με τον «δείκτη διακρίσεων» για παρακολούθηση του Κοινωνικού αποκλεισμού σε όλη την πόλη και τις συνοικίες της .
- Η **Βαρσοβία** έχει δημιουργήσει ένα χωρικό ευρετήριο με βάση την εμφάνιση κοινωνικών προβλημάτων που επηρεάζουν τα παιδιά. Αυτό αποτελεί μια συστηματική παρακολούθηση των παιδιών σε κίνδυνο.
- Η **Γάνδη** χρησιμοποιεί έναν πίνακα εργαλείων μεγάλων δεδομένων που ονομάζεται «Παρακολούθηση της γειτονιάς» ως εργαλείο προσαρμογής των ενεργειών στις ανάγκες σε επίπεδο γειτονιάς.
- Το **Ζάγκρεμπ** περιλαμβάνει στους δείκτες μέτρησης και το ποσοστό των παιδιών που «δεν έχουν κινητό τηλέφωνο ή υπολογιστή που οι περισσότεροι οι συνομήλικοι έχουν», καθώς και την πρόσβαση στο διαδίκτυο και στις νέες τεχνολογίες
- Η **Βαρκελώνη** περιλαμβάνει παιδιά σε ενεργειακή φτώχεια, προσφυγόπουλα, ασυνόδευτους ανήλικους, παιδιά σε επισφαλή στέγαση και όσους δεν μπορούν οικονομικά να λάβουν μέρος σε δραστηριότητες αναψυχής ή να πάνε διακοπές.
- Το **Μιλάνο** προσθέτει την εκπαιδευτική φτώχεια, δηλαδή «την κατάσταση κατά την οποία ένα παιδί ή έφηβος στερείται του δικαιώματος στη μάθηση με την ευρεία έννοια, από πολιτιστικές και εκπαιδευτικές ευκαιρίες έως και το δικαίωμα στο παιχνίδι».(πηγή:https://eurocities.eu/wp-content/uploads/2021/01/Eurocities-report-on-fighting-child-poverty-in-European-cities_Dec-2020.pdf σελ.8)

Αναφορικά με την χρηματοδότηση των προγραμμάτων τα αποτελέσματα της έρευνας δείχνουν ότι οι περισσότερες πόλεις διαθέτουν μέρος του προϋπολογισμού τους (31 από τις 35 πόλεις) για αυτά τα προγράμματα καθώς και για την παροχή των σχετικών υπηρεσιών .Έτσι χρησιμοποιούν δημοτικούς ή/και εθνικούς πόρους για την υποστήριξη τοπικών μέτρων και υπηρεσιών για την μείωση της παιδικής .Ορισμένες πόλεις επίσης χρησιμοποιούν χρηματοδότηση της ΕΕ, ιδιαίτερα το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ). Έτσι η δημοτική χρηματοδότηση είναι μακράν η πιο κοινή πηγή χρηματοδότησης που χρησιμοποιείται από τις πόλεις για τη στήριξη τοπικών μέτρων για την πρόληψη και/ή καταπολέμηση της παιδικής φτώχειας. Κάποιες πόλεις χρησιμοποιούν επίσης κοινωνικές επενδύσεις από τον ιδιωτικό τομέα. Επίσης οι πόλεις συνδυάζουν την δημοτική χρηματοδότηση με περιφερειακή ή/και εθνική χρηματοδότηση και μερικές φορές και με συγχρηματοδότηση της ΕΕ, καθώς και από Ταμείο Ανάπτυξης, FEAD, Interreg, Erasmus ή το Urban⁹⁶.

⁹⁶ <https://www.uia-initiative.eu/en/uia-cities>

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ- ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

5.1 Συμπεράσματα

Σύμφωνα με την ανάλυση που πραγματοποιήθηκε στα προηγούμενα κεφάλαια, μπορούμε να δούμε ότι η φτώχεια και ο κοινωνικός αποκλεισμός επηρεάζουν κάθε πτυχή της κοινωνικής, οικονομικής αλλά και ατομικής ζωής των ανθρώπων. Τα αίτια και οι επιπτώσεις της φτώχειας και του Κοινωνικού αποκλεισμού βρίσκονται στο πεδίο επιστημονικής συζήτησης και ανάλυσης τόσο για την κατανόηση τους όσο και για την λήψη εκείνων των μέτρων και δράσεων που θα συντελέσουν στην εξάλειψη τους .

Ως εκ τούτου οι προσεγγίσεις της φτώχειας και του Κοινωνικού αποκλεισμού αφορούν σε μεγάλο βαθμό τον τρόπο αντιμετώπισης αυτών των φαινομένων καθώς και την ανάπτυξη και εφαρμογή μέτρων Κοινωνικής προστασίας τόσο σε Ευρωπαϊκό όσο και σε εθνικό επίπεδο. Ο καθορισμός των τρόπων μέτρησης της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού συντελούν επίσης στους κοινούς καθοριστικούς και συγκρίσιμους δείκτες για την ανάπτυξη των ανωτέρω μέτρων και πολιτικών σε επίπεδο κράτους πρόνοιας.

Η παιδική φτώχεια αποτελεί ένα από τα πιο καιρία κοινωνικά ζητήματα τόσο σε διεθνές όσο και σε εθνικό επίπεδο. Η ΕΕ από το 2013 όπου και εξεδόθει η Σύσταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την «Επένδυση στα Παιδιά – Σπάζοντας τον Κύκλο της Μειονεξίας» κάλεσε τα κράτη μέλη να στοχεύσουν στην καταπολέμηση της Παιδικής Φτώχειας και να λάβουν τα κατάλληλα μέτρα για την αντιμετώπιση του φαινομένου και την αποφυγή της διαγενεακής μεταβίβασης της φτώχειας. Είναι σαφές ότι η έκθεση των παιδιών στη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό καταστρατηγεί τα δικαιώματά τους, έχει μακροχρόνιες συνέπειες, πολλές φορές μη αναστρέψιμες που επηρεάζουν την θέση τους στο κοινωνικό γίγνεσθαι, την υγεία τους , τα εκπαιδευτικά τους επιτεύγματα και την ψυχοσυναισθηματική και κοινωνική τους ανάπτυξη. Τα αποτελέσματα της ζωής στην φτώχεια κατά την παιδική ηλικία είναι δυνατόν να διαρκέσουν καθ' όλη την διάρκεια της ζωής ενός ανθρώπου επηρεάζοντας έτσι και την ενήλικη ζωή του και να συνεχιστούν και στις μελλοντικές γενιές αναπαράγοντας έτσι τον διαγενεακό κύκλο της φτώχειας. Είναι καθοριστικό επίσης το γεγονός ότι χωρίς την απαραίτητη υποστήριξη, παιδιά από μειονεκτικά περιβάλλοντα ή οικογένειες χαμηλού εισοδήματος είναι πιθανό να βιώσουν τη μετάδοση της μειονεξίας μεταξύ γενεών.

Η Ελλάδα την τελευταία δεκαετία βρέθηκε αντιμέτωπη με μια σφοδρή κοινωνικοοικονομική κρίση που επηρέασε βαθύτατα όλους τους τομείς της ελληνικής κοινωνίας. Η παιδική φτώχεια στην Χώρα επί πολλά έτη κατέγραφε και καταγράφει ένα από τα υψηλότερα ποσοστά μεταξύ των χωρών της ΕΕ κατατάσσοντας την στην πρώτη πεντάδα των χωρών της ΕΕ σε σχέση με τον αντίστοιχο ευρωπαϊκό μέσο όρο. Η ένταση του φαινομένου αποτυπώθηκε με σοβαρές αυξητικές τάσεις καθ' όλη την διάρκεια της οικονομικής κρίσης και μόνο τα τελευταία χρόνια παρουσιάζεται μικρή μείωση στους δείκτες μέτρησης η οποία όμως δεν είναι ικανή ώστε να προσεγγιστεί ο ευρωπαϊκός δείκτης του μέσου όρου. Αυτό δείχνει ότι τα έως τώρα μέτρα και πολιτικές είναι ανεπαρκή, αποσπασματικά και δεν αφορούν στοχευμένα στην καταπολέμηση της παιδικής φτώχειας αλλά σε γενικότερες παροχές οικονομικές και υλικών πόρων σε επίπεδο νοικοκυριού που το παιδί διαβιεί. Επίσης δείχνουν ότι δεν έχουν εφαρμοστεί μέτρα πρόληψης του φαινομένου στοχευμένα ειδικά στα παιδιά πολλώ δε μάλλον σε παιδιά με αυξημένη ευαλωτότητα όπως παιδιά με ειδικές ανάγκες, παιδιά από μεταναστευτικό υπόβαθρο, παιδιά που διαβιούν σε επισφαλής συνθήκες στέγασης ή είναι άστεγα, παιδιά Ρομά κ.α. όπως καθορίζονται στην νέα σύσταση του Συμβουλίου της Ευρώπης που εξεδόθη τον Ιούνιο του 2021 για την θέσπιση της «Ευρωπαϊκής Εγγύτητάς για τα παιδιά» καθώς και μέτρα που θα στοχεύουν στους αιτιολογικούς παράγοντες της παιδικής φτώχειας όπως στην ανεργία των γονέων, στην δημιουργία θέσεων παιδικής φροντίδας για όλα τα παιδιά, στην έγκαιρη παρέμβαση, στην βελτίωση των εκπαιδευτικών και επαγγελματικών δεξιοτήτων των γονέων, στην δικτύωση των υπηρεσιών και στην ποιοτική και αποτελεσματική παροχή υπηρεσιών και μέτρων κοινωνικής προστασίας.

Η Τοπική Αυτοδιοίκηση σύμφωνα με το Σύνταγμα έχει την αρμοδιότητα για την διοίκηση των τοπικών υποθέσεων και έτσι στον τομέα άσκησης κοινωνικής πολιτικής με την μεταφορά αρμοδιοτήτων που πραγματοποιήθηκε το 2010 με τον Νόμο «Καλλικράτη» και που αποτέλεσε συνέχεια της μεταφοράς αρμοδιοτήτων στον τομέα της Πρωτοβάθμιας Κοινωνικής Φροντίδας σε τοπικό επίπεδο που είχε πραγματοποιηθεί με σχετική νομοθεσία τα προηγούμενα χρόνια, απέκτησε διευρυμένο ρόλο στην παροχή κοινωνικών υπηρεσιών με σκοπό την αποκέντρωση αυτών των υπηρεσιών από το κεντρικό κράτος εγγύτερα στον τόπο κατοικίας των πολιτών. Μεταξύ άλλων θεσμοθετήθηκε ως Οργανικής μονάδας στους ΟΤΑ α΄ βαθμού η Διεύθυνση Κοινωνικής Πολιτικής, Παιδείας και Πολιτισμού (Κοινωνικών Υπηρεσιών) με σαφή αναφορά στα περιγραφόμενα καθήκοντα (όπως προκύπτει από τους Οργανισμούς Εσωτερικής Υπηρεσίας) της προστασίας της

οικογένειας και του παιδιού.

Καθώς όμως δεν υπάρχουν στοχευμένες Εθνικές πολιτικές που να θέτουν ως προτεραιότητα και να αναδεικνύουν την καταπολέμηση της παιδικής φτώχειας ως θέμα που χρήζει άμεσης αντιμετώπισης και λήψης μέτρων διαπιστώνεται ότι η Ελλάδα δεν έχει αναπτύξει εκτενή προσέγγιση για την αντιμετώπιση της παιδικής φτώχειας και σε επίπεδο Τοπικής αυτοδιοίκησης α΄ Βαθμού(Δήμων).

Παρά το γεγονός ότι με το υπάρχον νομοθετικό πλαίσιο δίνεται η δυνατότητα ώστε στον τομέα του Κοινωνικού σχεδιασμού οι κοινοτικές υπηρεσίες (Κοινωνικές –Σχεδιασμού κ.α) να έχουν την δυνατότητα να εντοπίζουν σε επίπεδο πρόληψης , να καταγράφουν και ακολούθως να προτείνουν και μέσω των αρμόδιων οργάνων της τοπικής διοίκησης (Δημοτικά Συμβούλια) να θεσμοθετούν τα κατάλληλα μέτρα για την αντιμετώπιση της φτώχειας και της παιδικής φτώχειας σε τοπικό επίπεδο, η αποκέντρωση των υπηρεσιών εγγύτερα στον πολίτη δεν συνοδεύτηκε από την αντίστοιχη μεταφορά πόρων και ανθρώπινου δυναμικού στους Δήμους με αποτέλεσμα να υπάρχει σοβαρή έλλειψη προσωπικού που δυσχεραίνει την παροχή αυτών των υπηρεσιών.

Σε επίπεδο δε σχεδιασμού των επιχειρησιακών προγραμμάτων των Δήμων δεν προκύπτει η προτεραιοποίηση μέτρων που θα αφορούν τον εντοπισμό , την καταγραφή αλλά και την καταπολέμηση του φαινομένου της παιδικής φτώχειας μέσα από τοπικές πρωτοβουλίες για την ανάληψη δράσης και την λήψη των αναγκαίων σύμφωνα με τις ανάγκες μέτρων. Έτσι τα μέτρα που εφαρμόζονται για την καταπολέμηση της παιδικής φτώχειας σχεδιάζονται κεντρικά μέσω οριζόντιων παροχών χωρίς να διακρίνεται ότι οι Δήμοι αναπτύσσουν στοχευμένες πολιτικές σε τοπικό επίπεδο. Τα μέτρα και τα προγράμματα που υλοποιούνται επίσης συνεχίζουν να σχεδιάζονται κεντρικά και να εφαρμόζονται οριζόντια μέσω δομών που αναπτύσσονται σε Δήμους όμως οι δομές αυτές αποτελούν κατά κύριο Ευρωπαϊκά χρηματοδοτούμενα προγράμματα με ημερομηνία λήξης.

Στον αντίποδα σε χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης η τοπική αυτοδιοίκηση καταλαμβάνει συνεχώς διευρυνόμενο ρόλο στην αντιμετώπιση του φαινομένου της παιδικής φτώχειας. Έτσι πολλοί Ευρωπαϊκοί Δήμοι χρησιμοποιούν δείκτες μέτρησης της παιδικής φτώχειας είτε αντλώντας στατιστικά στοιχεία από τα εθνικά δεδομένα είτε καταγράφοντας και χρησιμοποιώντας δικούς τους δείκτες μέτρησης του φαινομένου. Επιπλέον προσεγγίζουν την παιδική φτώχεια ολιστικά και εφαρμόζουν προγράμματα παροχής καθολικών υπηρεσιών οι οποίες συνδυάζουν τις εξατομικευμένες ανάγκες για παροχή υπηρεσιών με

οικονομική και υλική βοήθεια προς τις οικογένειες και τα παιδιά αλλά και εφαρμογή στοχευμένων προγραμμάτων σε επίπεδο γειτονιάς. Επιπλέον σε επίπεδο χρηματοδότησης τα μέτρα που λαμβάνονται εντάσσονται στους προϋπολογισμούς των τοπικών αρχών, αξιολογούνται και ανάλογα με την αποτελεσματικότητά τους αναπροσαρμόζονται.

Λαμβάνοντας υπόψη τις καλές πρακτικές σε Ευρωπαϊκό Επίπεδο και την ανάλυση που πραγματοποιήθηκε κρίνεται αναγκαίο να τονισθεί ότι η αντιμετώπιση της παιδικής φτώχειας πρέπει να αποτελέσει κυρίαρχο ζήτημα στην εφαρμογή μέτρων και προγραμμάτων Κοινωνικής προστασίας στη χώρα μας καθώς οι επιπτώσεις της αφορούν τα μελλοντικά επιτεύγματα ολόκληρης της κοινωνίας . Έτσι καθώς ο στενός ορισμός της παιδικής φτώχειας παραπέμπει σε τυπολογίες μέτρησης πόρων και αγαθών σε επίπεδο νοικοκυριού, απαιτείται από την Πολιτεία μια ολιστική προσέγγιση του φαινομένου της παιδικής φτώχειας που πρέπει να αποτυπωθεί άμεσα από συγκεκριμένο νομοθετικό πλαίσιο που θα την ορίζει, στο οποίο αφενός θα περιλαμβάνονται δείκτες μέτρησης και στόχων καταπολέμησης της παιδικής φτώχειας σε βραχυπρόθεσμο, μεσοπρόθεσμο και μακροπρόθεσμο επίπεδο και αφετέρου πολιτικές στοχευμένες και χρονικά προσδιορισμένες για την κάλυψη των αναγκών των παιδιών ανά αναπτυξιακό στάδιο καθώς και για την καταπολέμηση των συνθηκών κοινωνικού αποκλεισμού τους.

5.2 Προτάσεις

Ο διευρυμένος ρόλος των Δήμων στην παροχή Κοινωνικών Υπηρεσιών που θεσμοθετήθηκε το 2010 με τον Νόμο Καλλικράτη και οι νέες αρμοδιότητες που τους ανατέθηκαν στο επίπεδο της Κοινωνικής Φροντίδας, τους φέρνει αντιμέτωπους με τα τοπικά κοινωνικά προβλήματα τα οποία πρέπει να είναι σε θέση να εντοπίζουν, να καταγράφουν αλλά και να παρεμβαίνουν λαμβάνοντας εκείνα τα μέτρα που θα παρέχουν ολοκληρωμένες υπηρεσίες Κοινωνικής Προστασίας προς τους κατοίκους τους.

Οι Δήμοι λοιπόν πρέπει να αντιληφθούν αφενός σε επίπεδο πολιτικής κουλτούρας (ηγεσίας) και αφετέρου σε επίπεδο υπηρεσιών τον διευρυμένο ρόλο τους στον σχεδιασμό και την εφαρμογή κοινωνικής πολιτικής στο τοπικό επίπεδο αλλά και σε επίπεδο υποβολής προτάσεων πολιτικής προς το κεντρικό κράτος σε σχέση με τον κυρίαρχο και ουσιαστικό ρόλο τους στην αντιμετώπιση της παιδικής φτώχειας.

Στο πλαίσιο λοιπόν του αποκεντρωμένου ρόλου τους οι Δήμοι μπορούν:

- να θέσουν ως προτεραιότητα και να εντάξουν στον επιχειρησιακό προγραμματισμό τους την καταπολέμηση της παιδικής φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού επενδύοντας έτσι στην εξάλειψη της μειονεξίας για τις μελλοντικές γενιές
- Να θέσουν μετρήσιμους δείκτες και ρεαλιστικές τιμές-στόχο, καθώς και έναν κατάλληλο μηχανισμό για την συγκέντρωση και υποβολή στοιχείων για την παιδική φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό.
- Να δημιουργήσουν προγράμματα και δράσεις για την συμμετοχή των παιδιών και την κατάθεση της γνώμης των παιδιών στη λήψη αποφάσεων που τα αφορούν πάντα με γνώμονα το βέλτιστο συμφέρον τους.
- Να αναπτύσσουν τοπικά προγράμματα πρόληψης και έγκαιρης παρέμβασης για τα παιδιά και τις οικογένειες που βιώνουν φτώχεια και κοινωνικό αποκλεισμό.
- Να λαμβάνουν εκείνα τα μέτρα που βοηθούν στην άρση των εμποδίων πρόσβασης των παιδιών σε δομές Προσχολικής εκπαίδευσης και φροντίδας καθώς και σε άλλες δραστηριότητες πολιτιστικές, αθλητικές, Δημιουργικής απασχόλησης που βοηθούν την κοινωνική ένταξη των παιδιών και την ανάπτυξη των δεξιοτήτων τους με την θεσμοθέτηση της δωρεάν πρόσβασης στις ανωτέρω υπηρεσίες.
- Να παρέχουν δωρεάν, είτε μέσω χορήγησης ειδικού voucher είτε σε συνεργασία με την τοπική αγορά τυχόν πρόσθετο εκπαιδευτικό υλικό , σχολικές τσάντες , τετράδια κ.α
- Να παρέχουν δωρεάν μετακίνηση για τα παιδιά σε ανάγκη από και προς όλες τις δομές εκπαίδευσης και προσχολικής φροντίδας
- Να προωθήσουν την δικτύωση των φορέων (δημόσιων, ιδιωτικών , της κοινωνίας των πολιτών κ.α.) που παρέχουν υπηρεσίες για παιδιά εντός και εκτός της κοινότητας με στόχο την ολιστική αντιμετώπιση του φαινομένου της παιδικής φτώχειας.
- Να εφαρμόσουν κατάλληλα προγράμματα για την παροχή υγιεινών γευμάτων μέσω της συνεργασίας με όλες τις εκπαιδευτικές μονάδες της περιοχής τους σε όλα τα παιδιά σε κίνδυνο φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού.
- Να δημιουργήσουν ξεχωριστό Τμήμα Οικογένειας και Παιδιού στις Διευθύνσεις

Κοινωνικής Πολιτικής με διακριτές συγκεκριμένες αρμοδιότητες στην παιδική προστασία και την προστασία της οικογένειας (αρμοδιότητες που έως τώρα είναι διάσπαρτες μεταξύ των υπολοίπων τμημάτων της εν λόγω διεύθυνσης) με επαρκή διεπιστημονική στελέχωση (κοινωνικούς λειτουργούς, ψυχολόγους, κ.α)

- Να αναπτύξουν και να εμπλουτίσουν δράσεις που αφορούν την συμβουλευτική γονέων, (δημιουργία ομάδων -σχολές γονέων) και προγραμμάτων ενίσχυσης του γονεϊκού ρόλου.
- Να εφαρμόσουν σε συνεργασία με εξειδικευμένους φορείς και Εκπαιδευτικά Ιδρύματα προγράμματα εκπαίδευσης του στελεχιακού δυναμικού τους στον τομέα της παιδικής προστασίας και του έγκαιρου εντοπισμού παιδιών σε ανάγκη.
- Μέσω των προϋπολογισμών τους να διαθέσουν πόρους για την καταπολέμηση της παιδικής φτώχειας μέσω προγραμμάτων πρόληψης και ενίσχυσης των οικογενειών.
- Να αναζητούν πηγές χρηματοδότησης για την καταπολέμηση της παιδικής φτώχειας από εθνικούς, περιφερειακούς και Ευρωπαϊκούς πόρους.
- Να αναπτύξουν δράσεις δικτύωσης με προγράμματα απασχόλησης, κατάρτισης και καταπολέμησης της ανεργίας για την ενεργητική ένταξη των γονέων που αντιμετωπίζουν προβλήματα ανεργίας
- Να αναπτύξουν τοπικά προγράμματα κοινωνικής στέγασης για την καταπολέμηση της επισφαλούς στέγασης ή και αστεγίας οικογενειών και παιδιών που βιώνουν φτώχεια και κοινωνικό αποκλεισμό
- Να αναπτύξουν δομές Πρωτοβάθμιας φροντίδας υγείας (πχ Δημοτικά Παιδιατρικά Ιατρεία, συνεργασία με παιδιάτρους)για τη δωρεάν πρόσβαση και άρση των εμποδίων πρόσβασης σε υγειονομική περίθαλψη των παιδιών σε ανάγκη.

Οι ανωτέρω προτάσεις έχουν ως στόχο την δημιουργία σε τοπικό επίπεδο ενός ολοκληρωμένου συστήματος **Κοινωνικής Φροντίδας για το παιδί και την οικογένεια**, το οποίο περιλαμβάνει τόσο την παροχή υπηρεσιών όσο και την οργανωτική διάρθρωση αλλά και την δομή του συστήματος για την έγκαιρη ανταπόκριση του στην κάλυψη των αναγκών και την προστασία του παιδιού και της οικογένειας, την συνδυασμένη προσφορά παραδοσιακών και καινοτόμων υπηρεσιών κοινωνικής προστασίας για όλα τα παιδιά και ειδικά για τα παιδιά και τις οικογένειες τους που αντιμετωπίζουν αυξημένα προβλήματα κοινωνικού αποκλεισμού.

Επίσης, πρέπει να περιλαμβάνει τη συστηματική μελέτη, διαμόρφωση και προώθηση καινοτόμων μεθοδολογικών και τεχνολογικών παρεμβάσεων για την παροχή πλουραλιστικών εξατομικευμένων υπηρεσιών κοινωνικής φροντίδας και αλληλεγγύης για το παιδί και την οικογένεια.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική

Ανδριοπούλου, Ε. Παπαδόπουλος, Φ. Τσακλόγλου, Π. (2013) *Φτώχεια και κοινωνικός αποκλεισμός στην Ελλάδα: Επικάλυψη και διαφοροποιήσεις* INE ΓΣΣΕ Μελέτες (Studies) / 23 :9-83 <https://ineobservatory.gr/wp-content/uploads/2014/08/meleth-25.pdf>

Αμίτσης, Γ. (2014) *Το συλλογικό διακύβευμα της ενεργητικής ένταξης των ευπαθών ομάδων - Αναπτυξιακά διδάγματα από την Κοινωνική Ευρώπη*. Αθήνα: Παπαζήσης,

Αμίτσης, Γ. (2016) *Εμβληματικές πρωτοβουλίες διαφύλαξης της κοινωνικής συνοχής την εποχή των Μνημονίων - Το υπόδειγμα της Εθνικής Στρατηγικής Κοινωνικής Ένταξης*, Σειρά «Η Μεταρρύθμιση του Κοινωνικού Κράτους» Νο. 1, , Αθήνα: Παπαζήσης

Γκέκας, Ρ. , Μήτσου, Κ.(2011) *Η Ευρωπαϊκή Τοπική Αυτοδιοίκηση Συγκριτικά Στοιχεία και Πολιτικές* ΕΕΤΑΑ

Δασκαλάκης, Ι. Δ. (2013) : *Όψεις Παιδικής ηλικίας*. Αθήνα: Διάδραση

Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Παιδιού (1989) ΟΗΕ

Ελληνική Εταιρεία Τοπικής Αυτοδιοίκησης ΕΕΤΑΑ (2010) *Οδηγός Προσαρμογής των Οργανισμών Εσωτερικής Υπηρεσίας (ΟΕΥ) των Νέων Δήμων* https://www.eetaa.gr/kallikratis/oey/odhgos_prosarmoghs_oey.pdf

Ελληνική Εταιρεία Τοπικής Αυτοδιοίκησης και Ανάπτυξης ΕΕΤΑΑ (2014) *Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης - Πρόγραμμα Καλλικράτης*. Αθήνα

Ευρωπαϊκός Πυλώνας Κοινωνικών Δικαιωμάτων (2017) <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-13129-2017-INIT/el/pdf>

Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο (2020) *Ειδική Έκθεση : Καταπολέμηση της παιδικής φτώχειας – Ανάγκη για καλύτερη στόχευση της στήριξης της Επιτροπής* https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/SR20_20/SR_child_poverty_EL.pdf

Ζιώμας Δ., Μπούζας Ν., Ντόντης Δ. (2007): *Η αντιμετώπιση της παιδικής φτώχειας και η προώθηση της κοινωνικής ένταξης των παιδιών - Μια μελέτη των εθνικών πολιτικών*, Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών - Ινστιτούτο Κοινωνικής Πολιτικής, Αθήνα

Ζιώμας, Δ. Μπούζας, Ν. Σπυροπούλου, Ν. (2013) *Επενδύοντας στα παιδιά – Σπάζοντας τον κύκλο της μειονεξίας Μελέτη των Εθνικών Πολιτικών*. Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών Απασχόληση, Κοινωνικές Υποθέσεις & Κοινωνική Ένταξη Έκθεση Χώρας – Ελλάδα Ευρωπαϊκή Επιτροπή

Θεματικό Ενημερωτικό Δελτίο Ευρωπαϊκού Εξαμήνου Κοινωνική Ένταξη (2019) European Commission https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/file_import/european-semester-thematic-factsheet-social_inclusion_el.pdf

Ιατρίδης, Δ. (2011) *Ο Ρόλος του Τοπικού Κράτους και της Κοινωνίας των Πολιτών στη Διαμόρφωση της Κοινωνικής Πολιτικής σε συνθήκες Παγκοσμιοποίησης*. Κοινωνική Εργασία 101:7-15

Ινστιτούτο Τοπικής Αυτοδιοίκησης (2009)) *Ο ρόλος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην Δημόσια Υγεία*.

Ιωαννίδης, Α. Παπαθεοδώρου, Χ. Σουφτάς, Δ. (2012) *Εργαζόμενοι και όμως φτωχοί: Διαστάσεις της φτώχειας των εργαζομένων στην Ελλάδα*. Παρατηρητήριο Οικονομικών και Κοινωνικών Εξελίξεων ΙΝΕ ΓΣΕΕ ,Επιστημονικές Εκθέσεις /6 : 9-65

Κοινωνικό Πολύκεντρο (2014) *Πρωτοβάθμια Αυτοδιοίκηση : Τα οικονομικά της , η εκχώρηση αρμοδιοτήτων της και οι επιπτώσεις στο ανθρώπινο δυναμικό και στα δημόσια αγαθά*. ΜΕΛΕΤΗ – ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΗΜΕΡΙΔΑΣ Αθήνα: ΑΔΕΔΥ

Κοντιάδης, Ξ. (2006) *Η δικτύωση των κοινωνικών υπηρεσιών και ο ρόλος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης*. Κοινωνική Συνοχή και Ανάπτυξη 1 (1), 49-66

Κοντιάδης, Ξ. Καλατζής, Ν. Μίχος, Λ. Μπιτσάνη, Ε. Τσέκος Θ. *Κοινωνική Πολιτική και Τοπική Αυτοδιοίκηση* (2006) Ινστιτούτο Κοινωνικής Πολιτικής

Κωστάκη, Α. Παπαθεοδώρου. Χ, Καπλή. Χ, Μπαλούρδος Δ.(1995) *Διαστάσεις της Φτώχειας στην περιοχή της Πρωτεύουσας*. Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών, 88:60-99

Λερίου, Ε. (2019) *Παρουσίαση Δημόσιας Έκθεσης (Απρίλιος 2019) :Μέτρηση της παιδικής στέρησης στην περιφέρεια Αττικής: ένα μεθοδολογικό πλαίσιο* Ερευνητικό Πρόγραμμα CW-SMILE»

Λιάγκορβας, Π. Σκίντζη, Β. Δασκαλοπούλου. Ε. Αναστασίου, Α. Αποστολόπουλος, Α. Μήτση, Δ. (2015) *Το στρατηγικό σχέδιο για την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη «Ευρώπη 2020» Τάσεις, προοπτικές και η θέση της Ελλάδας*. ΙΝΕ ΓΣΣΕ Μελέτες (Studies) / 40 : 9-163

Μακρής Ι., (2021) *Οι Αρμοδιότητες της Τοπικής Αυτοδιοίκησης ως δομή τοπικής δράσης στις Ευρωπαϊκές Χώρες* Ινστιτούτο Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΙΤΑ)

Μακρυδημήτρης, Α. (2003) «Κοινότητες, ήτοι Δήμοι». Σελίδες από τη διοικητική ιστορία της Ελλάδος *Ελληνική Επιθεώρηση Πολιτικής Επιστήμης* 21(1)156-170

Μητράκος, Θ. Τσακλόγλου, Π. (2012) *Ανισότητα, φτώχεια και υλική ευημερία: από τη μεταπολίτευση ως την τρέχουσα κρίση*. Τράπεζα της Ελλάδος 23-63

Μπαλούρδος Δ., (1991) *Μορφολογία της Φτώχειας και Κοινωνικός Αποκλεισμός: Θεωρητικές και Μεθοδολογικές περιπλοκές*. *Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών* 83:100-143

Μπότου, Α., Τσέργας, Ν., Καλούρη, Ο., (2016) *Φτώχεια και ψυχική υγεία: Διερεύνηση των ψυχοκοινωνικών επιπτώσεων της φτώχειας στο παιδί και την οικογένεια*. Πρακτικά 6^{ου} Πανελλήνιου Συνεδρίου Επιστημών Εκπαίδευσης και Ειδικής Αγωγής

Νόμος ΥΠ'ΑΡΙΘ. 3852 φεκ 87/Α' /7-6-2010 *Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης – Πρόγραμμα Καλλικράτης*.

Παπαθεοδώρου,Χ. Παπαναστασίου, Α.Σ. (2010) *Διαγενεακή μεταβίβαση της φτώχειας στην Ελλάδα και την ΕΕ: Θεωρητικές προσεγγίσεις και εμπειρική ανάλυση*. Παρατηρητήριο Οικονομικών και Κοινωνικών Εξελίξεων ΙΝΕ ΓΣΕΕ ,Επιστημονικές Εκθέσεις /7 : 9-63

Παπαθεοδώρου,Χ. Μισσός, Β., Παπαναστασίου, Σ.,(2020)*Κοινωνικές επιπτώσεις της κρίσης και των πολιτικών λιτότητας στην Ελλάδα*. ΙΝΕ ΓΣΣΕ Επιστημονικές Εκθέσεις (Reports)13:7-127 https://ineobservatory.gr/wp-content/uploads/2020/07/13.-EPISTHMONIKH-EKTHESI_EBOOK.pdf

Περιφέρειας Αττικής (2019) *Έρευνα για τη λειτουργία των Κοινωνικών Υπηρεσιών των Δήμων της Περιφέρειας Αττικής* http://www.social-network.gr/sites/default/files/field/file/news/koin_ypir_02ff.pdf

Πετράκη, Γ. (1998) *Κοινωνικός Αποκλεισμός: Παλαιές και νέες αναγνώσεις του κοινωνικού προβλήματος*. Πρακτικά Συνεδρίου Κοινωνικές Ανισότητες και Κοινωνικός Αποκλεισμός Ίδρυμα Σάκη Καράγιωργα :19-24

Πετράκη, Μ. (2017) *Προκλήσεις ανάπτυξης του Τοπικού Κοινωνικού Κράτους την περίοδο της κρίσης*» Αθήνα :Παπαζήσης

Σκαμνάκης, Χ. (2006) : « *Ο ρόλος των φορέων της Αυτοδιοίκησης στην άσκηση κοινωνικής*

πολιτικής *Η περίπτωση των φορέων της Αχαΐας*, Αθήνα : GUTENBERG

Σκαμνάκης, Χ. Πανταζόπουλος, Σ.(2015) *Κοινωνική Προστασία και αυτοδιοίκηση . η εξέλιξη ενός διπλού ελλείματος* Region & Periphery Special 89 : 89-116

Σούλης, Σ. (2015) *Εφαρμοσμένη Κοινωνική Πολιτική Σχεδιασμός Υπηρεσιών Υγείας και Κοινωνικής Προστασίας*. Αθήνα: Παπαζήσης

Σπυροπούλου Ν., (2006) *Η πολιτική του ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος στο ελληνικό κράτος πρόνοιας* στο συλλογικό τόμο *ΤΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΠΟΡΤΡΑΙΤΟ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ 2006*, ΕΚΚΕ-ΙΝ.Κ.ΠΟ., Αθήνα, 2007

Σταθόπουλος, Π. (2005) *Κοινοτική Εργασία Θεωρητική Προσέγγιση Τόμος Πρώτος*. Αθήνα: Παπαζήση

Σταυρόπουλος, Γ. (2021) *Η Τοπική αυτοδιοίκηση χθες, σήμερα, αύριο*. Πανελλήνιο

Συνέδριο Δήμου Θεσσαλονίκης «Οργάνωση, στελέχωση και λειτουργία των πρωτοβάθμιων Ο.Τ.Α.» 7 - 9 Νοεμβρίου 2021

Συνήγορος του Πολίτη (2020) *Ειδική Έκθεσή «Από το ίδρυμα στην κοινότητα : εναλλακτική φροντίδα ευάλωτων παιδιών και υποστήριξη οικογενειών»* Αθήνα

Σύνταγμα της Ελλάδας (2019) Αναθεωρημένο Φεκ 211/Α/ 24-12-2019

Σύσταση Επιτροπής ΟΗΕ (2012) CRC/C/GRC/CO/2-3

Στεργίου, Α. (2008) *Συγκριτικά Συστήματα Πολυβάθμιας Αυτοδιοίκησης σε Κράτη – Μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης*. Εθνική Σχολή Τοπικής Αυτοδιοίκησης ΑΘΗΝΑ

Τάτσος Ν (1988) *Οι Κρατικές επιχορηγήσεις προς την Τοπική Αυτοδιοίκηση*. ΕΕΤΑΑ

Φερόνας, Α. (2004), *Φτώχεια και Κοινωνικός Αποκλεισμός σε Ευρώπη και Ελλάδα: Έννοιες, Αντιλήψεις, Πολιτικές*, Αθήνα – Κομοτηνή : Σάκκουλα

Χάρδας Α., Σκαμνάκης Χ., (2016) *Η κοινωνική πολιτική των ελληνικών Δήμων σε περίοδο οικονομικής κρίσης: Κρατική 'αυτόνομη εμπέδωση' υπηρεσιών κοινωνικής πολιτικής σε τοπικό επίπεδο*. Αειχώρος 24 : 136

Χάρδας, Α. Σκαμνάκης, Χ. *Κοινωνική πολιτική στο τοπικό επίπεδο: η υπο-κλιμάκωση της κοινωνικής προστασίας τα χρόνια της κρίσης*. Κοινωνική Πολιτική. (7): 25-43
Επιστημονική Εταιρία Κοινωνικής Πολιτικής

Χρυσανθάκης, Χ. (2000) *Η Νέα Διοικητική Πραγματικότητα στην Πρωτοβάθμια Τοπική*

- Αυτοδιοίκηση Ο Ν.2539/1997» Ελληνική Επιθεώρηση Πολιτικής Επιστήμης (15) : 24-35*
- UNICEF (2012): *Η κατάσταση των παιδιών στην Ελλάδα 2012*, Ελληνική Εθνική Επιτροπή UNICEF, Αθήνα
- UNICEF (2013): *Η κατάσταση των παιδιών στην Ελλάδα 2013*, Ελληνική Εθνική Επιτροπή UNICEF, Αθήνα
- UNICEF (2014): *Η κατάσταση των παιδιών στην Ελλάδα 2014*, Ελληνική Εθνική Επιτροπή UNICEF, Αθήνα
- UNICEF (2016): *Η κατάσταση των παιδιών στην Ελλάδα 2016*, Ελληνική Εθνική Επιτροπή UNICEF, Αθήνα, <https://the.diplomat.gr/wp-content/uploads/2016/04/children-in-greece-2016.pdf>
- UNICEF (2017): *Η κατάσταση των παιδιών στην Ελλάδα 2017*, Ελληνική Εθνική Επιτροπή UNICEF, Αθήνα,
- UNISEF (2021) *Ανάλυση της κατάστασης των παιδιών και των νέων Ελλάδα 2020*. Ελληνική Εθνική Επιτροπή UNISEF Αθήνα
- UNICEF, (2021) *Ανάλυση παιδικής φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού στην Ελλάδα*, UNICEF – Περιφερειακό Γραφείο Ευρώπης και Κεντρικής Ασίας, Γενεύη, 2021

Ξενόγλωσση

- Baldock, John C. (2007) *Social policy, social welfare, and the welfare state*. In: Baldock, John C. and Manning, Nick and Vickerstaff, Sarah, eds. *Social Policy*. 9780199284979, pp. 5-30. ISBN Oxford University
- Bessell, S. (2021): *Rethinking Child Poverty*, *Journal of Human Development and Capabilities*, DOI: 10.1080/19452829.2021.1911969
- Brooks-Gunn, J. Duncan, J.G. (1997) *The Effects of Poverty on Children* *The Future of Children* 7(2) : 55-71 <https://doi.org/10.2307/1602387>
- Champers, R (2006) «*What is Poverty? Who asks? Who answers?*» International Poverty Centre.
<https://opendocs.ids.ac.uk/opendocs/bitstream/handle/20.500.12413/120/rc145.pdf?s>

De Neubourg, C., J. Bradshaw, Y. Chzhen, G. Main, B. Martorano and L. Menchini (2012): «*Child Deprivation, Multidimensional Poverty and Monetary Poverty in Europe*» Innocenti Working Paper 2012-02, UNICEF Innocenti Research Centre, Florence, www.unicef-irc.org/publications/pdf/iwp_2012_02.pdf

Dwyer, PJ. Shaw, S (2013) *An Introduction to Social Policy*. The Policy Press, London

Ferrera, M. *The “Southern model” of welfare in Social Europe*. J Eur Soc Policy 1996, 6:17-37

Eurocities (2020) «*Fighting child poverty in European cities Lessons from cities for the EU Child Guarantee*» https://eurocities.eu/wp-content/uploads/2021/01/Eurocities-report-on-fighting-child-poverty-in-European-cities_Dec-2020.pdf

Greek Anti-Poverty Network (2019): *Poverty Watch – GREECE 2019*, Athens, <https://www.eapn.eu/wp-content/uploads/2020/06/EAPN-PW2019-Greece-EN-EAPN-4494.pdf>

Fundamental Rights Report (2018) https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2018-fundamental-rights-report-2018_en.pdf

Kallinikaki, T. (2015): ‘Child Protection in Times of Crisis in Greece’, *International Journal of Social Pedagogy*, 4(1):13, pp. 177–189, <https://doi.org/10.14324/111.444.ijsp.2015.v4.1.013>

Levitas, R. (1998). *The Inclusive Society? Social Exclusion and New Labour*. London: Macmillan

Mestrum, F. (2011) *Child Poverty. A Critical Perspective*. Social Work & Society, 9(1): 161-168 <http://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:0009-11-29157>

Niblett, R Begg, I. Mushovel. F, (2017) *The Welfare State in Europe: Vision For Reform*. The Royal Institute of International affairs

Nolan A., (2020) Poverty and Children’s Rights The Oxford Handbook of Children's Rights Law DOI: 10.1093/oxfordhb/9780190097608.013.21

Nolan A., (2019) *Protecting the Child from Poverty: The Role of Rights in the Council of Europe* [International Conference on Children’s Rights](https://rm.coe.int/protecting-the-) <https://rm.coe.int/protecting-the->

child-from-poverty-the-role-of-rights-in-the-council-of/168098c54c

Panastasiou, S., Papatheodorou, C. and Petmesidou, M. (2016) *Child poverty and intergenerational poverty transmission in the EU: What is the impact of social protection policies and institutions?* in Petmesidou, M., Delamonica, E., Papatheodorou, C. & Aldrie, H.-L. (eds) *Child poverty, youth (un) employment and social inclusion*, CROP International poverty studies, vol. 1, Stuttgart: CROP/Ibidem, pp. 67-89

Sánchez A., Navarro M., (2021) *Public Policies of Welfare State and Child Poverty in the European Union Sustainability* 13 (5) 2725, . <https://doi.org/10.3390/su13052725>

Townsend, P .(1987) *Deprivation* . Journal of Social Policy, 16(2):125-146
DOI: <https://doi.org/10.1017/S0047279400020341>

UNICEF (2005), *Child Poverty in Rich Countries 2005*, UNICEF Innocenti Research Center, Report card no. 6, Florence: UNICEF

UNISEF 2A Situation Analysis of Children and Youth GREECE 2020

White, A. Leavy, J. Masters, A (2005) *Comparative Perspectives on Child Poverty: A Review of Poverty Measures* Journal of Human Development DOI: 10.1080/1464988032000125755 · Source: RePEc

Ιστοσελίδες

Καταπολέμηση της φτώχειας, του κοινωνικού αποκλεισμού και των διακρίσεων
https://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/el/FTU_2.3.9.pdf (προσβάσιμο στις 12/1/2022)

Poverty <https://www.coe.int/en/web/compass/poverty#7> (προσβάσιμο στις 15/1/2022)

Child Poverty Action Group. 2018. The Impact of Poverty. Available online:
<http://cpag.org.uk/content/impactpoverty> (προσβάσιμο στις 20/2/2022).

Σεραφείμ, Σ. «Όσο η φτώχεια караδοκεί για 1 στα 3 παιδιά στην Ελλάδα»
<https://www.newmoney.gr/roh/blogger/oso-i-ftochia-karadoki-gia-1-sta-3-pedia-stin-ellada/>
(προσβάσιμο στις 15/3/2022)

https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Main_Page (προσβάσιμο στις 25/2/2022)